Javier Marías

Beyaz Kalp

ROMAN

Çeviren: Bülent Kale

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

BEYAZ KALP

Javier Marías (Madrid, 1951). Çocukluğunun bir kısmı, babasının çeşitli okullarda ders verdiği ABD'de geçti. Madrid'deki *Colegio Estudio*'dan mezun oldu. Marías yazmaya erken yaşlarında başladı. *Mientras ellas duermen*'deki hikâyelerden biri olan "La vida y la muerte de Marcelino Iturriaga"yı yazdığında 14; ilk romanı *Los dominios del lobo*'yu yazdığında ise 17 yaşındaydı. Madrid Complutense Üniversitesi'ne girince, İngilizceden İspanyolcaya çeviri yapmaya başladı. Updike, Hardy, Conrad, Nabokov, Faulkner, Kipling, James, Stevenson, Browne ve Shakespeare İspanyolcaya çevirdiği yazarlar arasındadır. 1979 yılında Sterne'ün eseri *Tristram Shandy*'den yaptığı çevirisiyle *Premio de traducción Fray Luis de León*'a layık görüldü. 1983-1985 yılları arasında Oxford Üniversitesi'nde İspanyol Edebiyatı ile Çeviri Kuramları dersleri verdi. Marías 1986'da *El hombre sentimental*, 1988'de de konusu Oxford Üniversitesi'nde geçen *Todas las almas* (*Tüm Ruhlar*, YKY, 2020), 1992'de *Corazón tan blanco* (*Beyaz Kalp*, YKY, 2016) adlı romanlarını ve yine 1992'de denemelerden oluşan *Vidas escritas*'ı (*Yazınsal Yaşamlar*, Can Yay., 2008) yayımladı. 1994'te çıkan romanı *Mañana en la batalla piensa en mí* (*Yarın Savaşta Beni Düşün*, YKY, 2016), Venezuela *Premio Rómulo Gallegos*'a layık görüldü. Marías'ın 1986'dan itibaren yazdığı romanların kahramanlarının hepsi çevirmendir. Bunda bizzat çevirmen olarak yaşadıklarından esinlenmiştir. Marías 2002'de üçlemesinin ilk kitabı olan *Tu rostro mañana 1. Fiebre y lanza*'yı (*Yarınki Yüzün, Cilt 1: Ateş ve Mızrak*, Metis Yay., 2011), 2004'te ikinci cildi *Tu rostro mañana 2. Baile y sueño*'yu (*Yarınki Yüzün, Cilt 2: Dans ve Rüya*, Metis Yay., 2011), 2007'de son cildi *Tu rostro mañana 3. Veneno y sombra y adiós*'u (*Yarınki Yüzün, Cilt 3: Zehir, Gölge, Veda*, Metis Yay., 2012) yayımladı. Toplu öyküleri *Mala índole. Cuentos aceptados y aceptables* 2012'de (*Kötü Niyet Öyküleri*, Can Yay., 2018), öteki romanları *Los enamoramientos* 2011'de (*Karasevdalılar*, YKY, 2015), *Así empieza lo malo* ise 2014'te (*Acı Bir Başlangıç Bu*, YKY, 2018) yayımlandı. *Berta Isla* ise 2017'de (YKY, 2019) okurlarıyla buluştu.

Şimdiye kadar roman, öykü, deneme türünde pek çok kitabı yayımlanan Marías'ın eserleri elliye yakın dile çevrilmiştir.

Marías, *Reino de Redonda* adlı küçük çaplı bir yayınevi işletmektedir. Haftalık olarak *El País* gazetesine yazılar yazmaktadır. 2006'da *Real Academia Española* üyeliğine seçildi. 2013'te prestijli bir ödül olan *Prix Formentor*'a layık görüldü.

Bülent Kale 1973 Konya doğumlu. İstanbul Üniversitesi İspanyol Dili ve Edebiyatı mezunu. Farklı dergilere ve haber sitelerine gezi yazıları, güncel siyaset yazıları, makaleler yazmış, edebiyat dergilerine öyküler, şiirler ve denemeler çevirmiştir. Eduardo Galeano, Javier Marías, Juan Goytisolo, Mario Benedetti ve Nicanor Parra gibi farklı isimlerden kitap çevirileri vardır. Kitap Çevirmenleri Meslek Birliği'nin (Çev-Bir) kurucu üyelerindendir.

Javier Marías'ın
YKY'deki kitapları

Karasevdalılar (2015)
Beyaz Kalp (2016)
Yarın Savaşta Beni Düşün (2016)
Acı Bir Başlangıç Bu (2018)
Berta Isla (2019)
Tüm Ruhlar (2020)

JAVIER MARÍAS

Beyaz Kalp

Roman

İspanyolcadan çeviren
Bülent Kale

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 4649
Edebiyat - 1327

Beyaz Kalp / Javier Marías
Özgün adı: Corazón tan blanco
İspanyolcadan çeviren: Bülent Kale

Kitap editörü: Saliha Nilüfer
Düzelti: Cennet Türker

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Sayfa tasarımı: Mehmet Ulusel
Grafik uygulama: Akgül Yıldız

Baskı: Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş.
Beysan Sanayi Sitesi, Birlik Caddesi, No: 26, Acar Binası
34524, Haramidere - Beylikdüzü / İstanbul
Tel: (0 212) 422 18 34 Faks: (0 212) 422 18 04
www.acarbasim.com
Sertifika No: 44977

Çeviriye temel alınan baskı: Random House Mondadori, Barcelona, 2006
1. baskı: Gendaş Yayınları, Ağustos, 1999
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Mayıs 2016
3. baskı: İstanbul, Şubat 2020
ISBN 978-975-08-3697-8

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2019
Sertifika No: 44719

© Javier Marías, 1992
Bu kitabın telif hakları Kalem Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
facebook.com/yapikrediyayinlari
twitter.com/YKYHaber
instagram.com/yapikrediyayinlari

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Julia Altares için,
Julia Altares'e rağmen

Havana'dan Lola Manera'ya
in memoriam

'My hands are of your colour;
but I shame to wear a heart so white.'

Shakespeare
Ya da

"Ellerim senin renginde;
ama bu kadar beyaz bir kalp taşımaktan utanıyorum."

Bilmek istemezdim ama artık biliyorum ki kızlardan biri artık kız değilken ve balayından döneli çok olmamışken, banyoya girdi, aynanın karşısına geçti, bluzunun düğmelerini çözdü, sutyenini çıkardı ve o sırada ailenin diğer fertleri ve üç davetliyle beraber yemek odasında olan babasına ait silahın namlusuyla kalbini yokladı. Kızı masayı terk ettikten birkaç dakika sonra, silah sesi duyulduğunda, babası hemen masadan kalkamadı, birkaç saniye taş kesildi, ağzı doluydu, ne çiğneyebildi ağzındakileri ne de yutabildi, hatta tekrar tabağa bile tüküremedi ve sonunda kalkıp banyoya doğru koştuğunda ardından gidenler, onu kızının kanlı bedeniyle karşılaştığında yüzünü elleriyle kaparken, ağzındaki lokmayı ne yapacağını bilemediği için ağzının bir tarafından öbür tarafına geçirirken gördüler. Peçetesi hâlâ elindeydi, onu bir süre, gözleri bidenin üstüne atılmış sutyene takılıncaya kadar bırakmadı, o zaman eline geçirdiği ya da dudaklarından bulaşan yemek artıklarıyla zaten elinde tuttuğu o bezle sutyeni örttü, sanki kısa bir süre öncesine kadar masada oturan ve sonra koridordan yürüyüp uzaklaşan kızının bir saniye önce üstünde olan iç çamaşırlarının görünmesi oraya yığılıp kalan yarı çıplak bedeninin görüntüsünden daha çok utanç veriyordu ona. Önce düşünmeden yapılan bir hareketle lavabo musluğunu kapattı, sonuna kadar açık soğuk su musluğunu. Kızı aynanın karşısına geçtiğinde, bluzunu çıkarırken, silahın namlusuyla kalbini yokladığında ağlıyor olmalıydı; çünkü o büyük banyoda, soğuk taşın üzerinde öylece uzanmış yatıyorken gözleri öğle yemeğinde görülmeyen ve cansız yere düştükten sonra da akamayan gözyaşlarıyla doluydu. Her zaman yaptığının ve genel olarak yapılanın aksine banyonun kapısını sürgülememişti, bu babasına şunu düşündürttü: (Ama çok hızlı, farkında bile olmadan, ağzındaki lokmayı yutar yutmaz) belki kızı, ağlarken birisinin kapıyı açmasını ve yaptığı şeyi engellemesini istemiş ya da beklemişti, zor kullanarak değil de basitçe varlık gösterip, o anki çıplaklığını hoş görerek ya da hafifçe omzuna

dokunarak. Ama onun dışında kimse yemek esnasında banyoya gitmemişti (ne de olsa artık küçük bir kız değildi). Kurşuna hedef olmayan diğer göğsü de görülüyordu: kadınsı, beyaz ve hâlâ diri göğüs babasına doğru düşmüştü, her şeyden çok, artık olmayan ya da sadece kan olan diğerine bakmamak için bakışların ilk anda içgüdüsel olarak yöneldiği yerdi. Kızının göğüslerini görmeyeli yıllar olmuştu, değişmeye ya da bir kadın olmaya başladığından beri görmemişti onları, bu yüzden sadece şaşırmamış, aynı zamanda rahatsız da olmuştu. Diğer kız, kız kardeşiyse genç kızlığında değişirken görmüştü onları, belki daha sonra da, zaten ilk dokunan da o oldu, bir havluyla (kendi soluk mavi havlusu, hep yanında taşırdı) su ve terle karışmış gözyaşlarını yüzünden silmeye koyulmuştu; su damlaları musluk kapatılmadan önce fayansa çarpıp kız kardeşinin yanaklarına, beyaz göğsüne ve kırışmış eteğine sıçramıştı. Telaşla kanı da silmek istedi, sanki bu onu iyileştirecekmiş gibi ama havlu hemen sırılsıklam oldu, rengi değişti ve kullanılamaz hale geldi. Havluyu öyle kıpkırmızı görünce, kanı emmesi için bırakmak ve göğüs boşluğunu kapatmak yerine hemen kaldırdı (kendi havlusuydu), küvetin kenarına astı, kan oradan damlamaya başladı. Konuşuyordu ama söylemeyi başardığı tek şey hiç durmadan kız kardeşinin adını tekrar etmekti. Davetlilerden biri dayanamadı ve uzaktan bir saniyeliğine aynaya bakıp saçlarını düzeltti, bu aynaya sıçrayan kanı ve suyu (teri değil) fark etmek için yeterli bir süreydi, bu yüzden az önce aynada gördüğü kendi görüntüsü dahil aynadan yansıyan her görüntüde kan ve su da vardı. İçeri girmemişti, diğer iki davetli gibi kapının eşiğindeydi, o an için sosyal kurallar unutulmuş olmasına rağmen, sanki sadece aileden olanların kapı eşiğini geçmeye hakları olduğunda anlaşmış gibiydiler. Üçünün de sadece kafası görünüyordu kapıda, çocukları dinleyen yetişkinler gibi öne eğilmişlerdi, tiksintiden ya da saygıdan ileriye tek bir adım bile atmıyorlardı, belki de tiksintidendi; gerçi içlerinden biri (aynaya bakan) doktordu ve normalde insanları iterek aceleyle ve kendinden emin içeri girip kızın bedenini incelemesi, en azından dizlerini yere koyup iki parmağını kızın şah damarına bastırması gerekirdi. Bunu yapmadı, giderek benzi solan ve kendini kaybeden baba, ona dönüp kızını göstererek yalvarır gibi ama üzerinde durmadan "doktor" dedikten sonra doktorun bu isteğine vereceği yanıtı beklemeden yine sırtını dön-

düğünde bile yapmadı. Sadece ona ve diğer davetlilere sırtını dönmemişti, kendi kızlarında da, yaşayana ve henüz ölü olduğunu kabul etmeye cesaret edemediği kızına da sırtını dönmüştü, dirseklerini lavaboya dayayıp elleriyle alnını tutarak çiğnemeden yuttuğu o son et parçası dahil her şeyi kusmaya başladı. Oğlu, erkek kardeş, kızlardan epey küçüktü, yardım etmek için ona yaklaştı ama sadece ceketinin eteklerinden tutabildi, sanki iç bulantısıyla sendeleyip oraya tutunabilmiş gibi, ama bunu görenler ona destek veremeyecek haldeki babasından medet uman bir davranış olarak algıladılar. Hafif bir ıslık sesi duyuldu. Siparişleri getirmekte bazen yemek saatine kadar geciken bu yüzden de silah sesi duyulduğunda kutuları boşaltmakta olan marketin çırağıydı, çocukların yürürken hep yaptığı gibi ıslık çalıyordu, sadece kafası görünüyordu kapıda (evin küçük oğluyla aynı yaştaydı) ama birden kesildi ıslık, yerde yarı çıkarılmış ya da sadece topuk kısmından gevşemiş topuklu ayakkabıları ve biraz yukarı toplanmış lekeli eteği (ve lekeli baldırları) görür görmez, çünkü onun konumundan yerdeki kız tümüyle görünmüyordu. Ne soru sorabildiği ne geçebildiği ne kimse onu önemsediği ne de boş kasaları götürse mi götürmese mi bilemediği için yeniden ıslık çalarak mutfağa döndü (ama bu sefer korkusunu dağıtmak ve gördüklerini unutmak için çalıyordu) her zamanki yerinde ve koridorda toplaşanlar arasında görmediği ve normalde ona yapması gereken işleri söyleyen hizmetçi kızın er ya da geç mutfağa döneceğini düşünmüştü; onun aksine aşçı kadınsa aileden biri gibi bir ayağı banyoda bir ayağı koridorda önlüğüyle ellerini temizliyor ya da belki onunla istavroz çıkarıyordu. Hizmetçi kız ateş edildiği esnada yeni getirdiği boş tabakları sertçe mermer tezgâhın üzerine bırakmıştı bu yüzden de silah sesini kendi eşzamanlı gürültüsüyle karıştırmış, sonra çocuğa davetliler için o sabah almasını emrettikleri buzlu turtayı (bu sırada çocuk da gürültüyle kutuları boşaltıyordu) büyük bir dikkatle, bir seferde ve hiç el değdirmeden bir tepsiye oturtup servise hazır hale getirmişti. Sonra masadakilerin artık ikinci yemeklerini bitirmiş olacaklarını hesaplayarak yemek odasına kadar taşımış ve o an ne yapacağını bilemediğinden turtayı daha yenmemiş etlerle dolu tabakların, rastgele bırakılmış çatal, bıçak ve peçetelerin hâlâ üzerinde olduğu ve yemektekilerin hiçbirinin yerinde olmadığı masaya bırakmıştı (sadece bir tane temiz

tabak vardı, sanki yemektekilerden biri, büyük kız, yemeğini hızla bitirip tabağını sıyırmış ya da tabağına hiç yemek almamıştı). O zaman hatasını fark etti, hep yaptığı gibi yine önceki tabakları toplayıp yenilerini koymadan getirmişti tatlıyı ama tabakları toplayıp üst üste koymaya kalkışmadı, sanki misafirler yemeklerini bitirmemişti ve yeniden başlayabilirlerdi (belki meyve de getirmeliydi). Yemek esnasında evde dolanması yasaklandığından ve hem can sıkmasın hem de başka şeylerle uğraşmasın diye yemek odası ile mutfak arasındaki güzergahın dışına çıkmaması emredildiğinden, henüz bilmediği bir sebeple banyonun önünde toplaşmış homurdanan gruba katılmaya da kalkışmadı, sadece öylece elleri arkasında, sırtı camlı büfeye dönük terk edilmiş masanın ortasına bıraktığı turtaya bakıp sıcak nedeniyle onu götürüp tekrar buzdolabına koysam mı acaba diye merak etti. Bir süre bir şarkı mırıldandı, devrilmiş bir tuzluğu kaldırdı, boş bir kadehe, doktorun karısınınkine şarap doldurdu, hızlı içmişti. Birkaç dakika turtanın kendini bırakmasını izledi, daha bir karara varmadan kapı zilini duydu ve işlerinden biri de bu olduğu için saçını yokladı, önlüğünü düzeltti, çoraplarını kontrol etti ve koridora geçti. Soluna, mırıldanan ve çıkardıkları garip seslerle merakını celbeden grubun olduğu tarafa şöyle bir göz attı ama ne bir şey anladı ne de yanlarına gitti, yapması gerektiği gibi sağa yöneldi. Kapıyı açınca artık bitmekte olan gülüşmeler ve yoğun bir parfüm kokusu çarptı suratına (merdiven sahanlığı karanlıktı), koku evin büyük oğlundan ya da bir süre önce balayından dönen yeni damattan geliyordu, birlikte geldiklerine göre büyük ihtimalle sokakta karşılaşmışlardı ya da apartman girişinde (şüphesiz kahve içmeye gelmişlerdi ama kimse kahve yapmamıştı). Onların gülüşmeleri karşısında hizmetçi kız da neredeyse güldü ve geçmeleri için yana çekildi, böylece yüz ifadelerinin birden nasıl değiştiğini ve banyodaki kalabalığa doğru nasıl telaşla hızlandıklarını görmek için zamanı oldu. Kocası, damat, koşarak geri çıktı banyodan, yüzü bembeyazdı, bir elini evin oğlunun omzuna koydu, sanki gördüklerini o da görmesin diye engellemek istiyordu ya da ona tutunuyordu. Hizmetçi kız bu sefer mutfağa dönmedi; onlara uyup adımlarını sıklaştırarak peşlerinden gitti; banyo kapısına geldiğinde, beylerden birinden ya da ikisinden birden gelen daha güçlü bir parfüm kokusunu yeniden fark etti; sanki bir parfüm şişesi kırılmış gibiydi

ya da aniden terleyen vücutta koku daha da belirginleşmişti. İçeri girmedi, kapıda aşçı kadın ve davetlilerle birlikte kaldı. Göz ucuyla marketin çırağını gördü, ıslık çalarak mutfaktan çıkmış ona bakmaya yemek odasına gidiyordu ama öyle korkmuştu ki ona seslenecek, onu azarlayacak ya da onunla ilgilenecek durumda değildi. Çocuk önceden her şeyi fazlasıyla görmüştü ve şüphesiz yemek odasında da epeyce kalmış ve sonra hiçbir şey demeden, boş şişe kasalarını da götürmeden çıkıp gitmişti. Çünkü saatler sonra eriyen turta masadan alınıp bir kâğıda sarılarak çöpe atıldığında yemektekilerin hiçbiri yemediği halde büyük bir dilim eksikti ve doktorun karısının kadehi tekrar boşalmıştı. Herkes Ranz'ın, onun kocası, ailenin damadı, benim babam olan adamın çok şanssız olduğunu, ikinci kez dul kaldığını söylüyordu.

Bu yıllar önce olmuştu, daha ben doğmadan, hatta en ufak bir doğma ihtimalim bile yokken, zaten ancak bu olaydan sonra bir doğma ihtimali belirmişti benim için. Şu an evliyim ve karım Luisa'yla balayından döneli daha bir yıl bile olmadı; sadece 22 ay önce tanışmıştık, hızlı bir evlilik oldu, önce bir durup enine boyuna düşünmeli diyen pek çok kişiye göre çok hızlı bir evlilikti, eski zamanlara benzemeyen bu hızlandırılmış zaman için bile hızlı sayılırdı, gerçi bu eski zamanlar da aslında o kadar da eski sayılmaz ya (yalnızca bir, tamamlanmamış ya da belki de ancak yarısı yaşanmış bir hayat kadar eski, benim hayatım mesela ya da Luisa'nınki kadar), her şeyin bir ağırlığı var, uzun uzun düşünülür derler o zamanlar için, arkasından bin türlü saçmalık gelebilir, ölümü saymıyorum bile, hele kendi eliyle ölümü, teyzem olması gereken ama bir yandan hiçbir zaman benim Teresa teyzem olamayan o kadının ölümü gibi örneğin. O sadece Teresa Aguilera'ydı, hakkında azar azar bir şeyler öğrenmiştim ve hiçbir zaman kız kardeşinden, tüm çocukluğum ve ilk gençliğim boyunca hakkında tek kelime etmeyen ve sonra ölüp sonsuza kadar susan annemden değil, tesadüf eseri farklı insanlardan ve her ikisinin ve hiçbir akrabalığım olmayan bir başka kadının daha kocası olan babamdan, Ranz'dan öğrenmiştim.

Son zamanlarda yıllar önce neler olduğunu bilmek isteğine kapıldıysam, bu kesinlikle evliliğim yüzündendi (aslında bilmek istemezdim ama artık biliyorum demek daha doğru). Luisa'yla resmi olarak sözleştiğimizden (biliyorum pek kullanılmayan bir

fiil ama çok kullanışlı ve açıklayıcı) beri, sanki ben de tam olarak ne zaman iyileşeceğini asla bilemediği bir hastalığa yakalanan biri gibi yaklaşmakta olan türlü türlü felaket sezinlemeye başlamıştım. Medeni *durumu değişmek* kalıbı genelde hafife alınır, bu yüzden kullanmayı pek istemiyorum ama bana en uygun gelen ve benim durumum için kullanılması gereken deyiş bu ve ben alışılanın aksine ağır bir anlamda kullanıyorum. Tıpkı bazen bizi her şeyi bırakıp belirsiz bir süre boyunca yatakta yaşamaya ve dünyaya sadece yastığımızdan bakmaya mecbur eden bir hastalık gibi benim evliliğim de bir anda mevcut tüm alışkanlıklarımı, inançlarımı ve en önemlisi hayata bakışımı rafa kaldırmıştı. Belki gecikmiş bir evlilik olduğu içindi, sözleştiğimizde yaşım otuz dörttü.

Karşılıklı anlaşılarak yapılan bir evliliğin başlangıcında yaşanan en önemli ve en alışıldık sorun günümüzde evliliğin kırılgan bir kurum olmasına ve eşlerin boşanmak için pek çok kolaylığa sahip olmasına rağmen, artık gelenekselleşen ve insanı kaçınılmaz olarak altüst eden bir her şeyin bittiği duygusu ve onu takip eden son noktanın konduğu ya da daha doğrusu (madem ki günler hissetmeden geçiyor ve bir son yok) artık başka bir şeyle ilgilenme anının geldiği duygusudur. İyi biliyorum ki bu tehlikeli ve aldatıcı bir duygudur ve bu duyguya yenilmek ya da onu haklı bulmak bugün birçok evliliğin diğerleri gibi başlarken bitmesine neden oluyor. Yine iyi biliyorum ki yapılması gereken bu duygudan en kısa sürede sıyrılıp başka bir şeyle ilgilenme eğiliminden uzaklaşarak, eşlerden biri buna inanmasa bile her şeyi bir yana bırakıp sanki kurulacak ilk bina ya da yapılacak ilk ödev oymuş gibi kendini tümüyle evliliğe adamak olmalı. Tüm bunları iyi biliyorum ama yine de evlendiğimde daha balayındayken (önce Miami'ye gittik, oradan New Orleans'a, Meksika'ya ve sonra Havana'ya) iki kötü duygu yaşadım ama aslında ikincisini gerçekten yaşadım mı yoksa sadece birincisini hafifletmek ya da onunla mücadele etmek için bulunmuş ya da uydurulmuş bir hayal miydi diye de hâlâ soruyorum kendime. Bahsettiğim rahatsızlıklardan ilki, belki herkes bir şekilde bir yerlerde işittiği için, belki yeni evlilere çok sık yapılan bir şaka olduğu için ya da belki de benim anadilimde bu konuda olumsuz şeyler söyleyen çok fazla atasözü olduğu için tüm yeni evlilerde (özellikle erkeklerde) bir şeye başlarken sanki başka bir şeyin sonuna gelinmiş gibi hissedilip yaşanan ortak bir rahatsızlık

olmalı. Bu rahatsızlık insanı alt üst eden bir cümleyle dile getirilir: "Peki ya şimdi?" ve diğerleri bunu nasıl atlatıyor bilmem.

Bu *durum değişikliği* tıpkı hastalık gibi zamansızdır ve insana her şeyden el çektirir ya da en azından hiçbir şeyin o zamana kadar olduğu gibi devam etmesine izin vermez; sözgelimi bir akşam yemekten ya da sinemadan sonra herkesin kendi evine gitmesine ve ayrılmamıza ya da Luisa'yı arabamla ya da taksiyle evine bırakmama, bıraktıktan sonra tek başıma her zaman ıslak olan yarı boş sokaklarda elbette onu ve geleceğimizi düşünerek yürüyüş yapmama ve evime dönmeme izin vermez. Evlendiyseniz artık sinema çıkışı adımlar birlikte aynı yöne gider (ahenk bozulmuştur çünkü artık yürüyen dört ayak vardır) ama ben ona eşlik etmek istediğim için değildir bu, böyle bir alışkanlığım olduğundan ya da bu bana daha doğru geldiğinden de değildir; sadece artık ayaklarım ıslak kaldırımları adımlarken bocalamadığı için, düşünüp tartmadığı için, fikir değiştirmediği için, seçemediği ve pişman olamadığı içindir: artık biz böyle isteyelim yahut istemeyelim, bu gece ya da dün gece ben bunu istemezken dahi istisnasız hep aynı yöne giderler.

Daha balayımızda bu durum değişikliği geçerli olmaya başladığında (başladığında demek çok doğru değil, çok yumuşak kalıyor oysa bu insanın nefesini kesen çok sert ani bir değişim) onu düşünmenin benim için çok zor olduğunu fark ettim, geleceği düşünmek ise tümüyle imkânsız olmuştu ki hepimiz için gündelik bir kaçış değilse bile herkesin bildiği akla gelebilecek en büyük zevklerden biridir bu: Boş düşüncelere dalmak, olması gerekenleri ya da olabilecek olanları tasarlarken yanılmak, öngöremediğimiz şeylere dair, yarın ya da beş yıl sonra ne olacağımızı düşünüp yeterince somut olmayan ya da ilintisiz sorular sormak. Daha balayında kaybolmuş gibiydi bunlar ve artık soyut bir gelecek yok gibiydi ama asıl önemli olan buydu çünkü yaşadığımız an ona bir renk veremez onu kendisine benzetemezdi. Bu durum değişikliği bu yüzden hiçbir şeyin o zamana kadar olduğu gibi devam etmesine izin vermezdi, özellikle de, hep olduğu gibi, bu değişiklik iki tarafın ortak çabasıyla önceden kendini gösterirdi, bu çabanın ilk görünür emaresi ne birine ne de diğerine ait olan ama ikisinin yapmacık bir biçimde açılışını birlikte yapmak zorunda oldukları ve yapmacıklı bir humma içinde hazırladıkları o ortak evle dışarıya ilan edilirdi. Bildiğim kadarıyla çok yaygın olan bu gelenek ya da uygulama

aslında sözleşmeden sonra her iki tarafın da karşılıklı olarak birbirlerinden eskiden oldukları, aşık oldukları ya da faydalı gördükleri o kişi olmaktan vazgeçmelerini istediklerinin kanıtıdır; çünkü bazen evlilikten önce bir aşk yoktur, bazen çok sonraları bir aşk başlar, bazen de ne öncesinde ne sonrasında hiç öyle bir şey görünmez. Görünemez. Her ikisinin yok oluşuna, tanıdıkları, görüştükleri, sevdikleri o insan olmaktan uzaklaşmalarına, tek tek kendileriyle özdeşleşen evlerinin yok oluşu eşlik eder ya da yok oluşları bununla sembolleşir. Böylece her biri kendine göre farklı bir yaşam süren, farklı yerlerde duran, yalnız uyanan ve çoğunlukla yalnız uyuyan bu iki insan birden kendilerini bu yapmacıklı birlikteliği yaşarken bulur; uyurken ve uyandıklarında, o yarı boş sokakları aynı yöne doğru adımlarken ya da asansörle çıkarken, artık ne biri konuktur ne de diğeri ev sahibi, biri diğerini almaya gitmez, diğeri de aşağıda arabasında ya da bir taksinin yanında kendisini bekleyeni karşılamak için aşağı inmez, artık her ikisi de, çaresiz, ikisinin de olmayan birkaç oda, bir asansör ve bir dış kapıdan ibaret olan o evde, şimdi ikisinin olan ve uyurken kapmak için didişip durdukları ortak yastıklarından bakmaya başlarlar dünyaya, tıpkı hasta birinin yaptığı gibi.

Dediğim gibi bu birinci rahatsızlığı, balayımızın ilk durağı Miami'de hissettim, burası aslında rezil bir şehir olsa da yeni evliler için çok güzel plajlar vardı, sonra New Orleans ve Meksika'da rahatsızlık daha da belirginleşti, Havana'da iyice arttı ve neredeyse bir yıl önce, o yolculuktan dönüp pek yapmacıklı yeni evimizi açtığımızdan beri artmaya devam etti ya da bende artık yerleşti, belki ikimizde de yerleşti. Ama bayağı şiddetli olan ikinci rahatsızlıksa seyahatimizin sonlarına doğru ortaya çıktı, bu sadece Havana'da oldu, benim de aslen memleketim sayılan yerde, aslında yalnızca dörtte birim oralı; çünkü anneannem yani Teresa ve Juana Aguilera'nın annesi orada doğmuş ve daha çocukken Madrid'e gelmiş. Üç gece (fazla paramız olmadığı için her şehirde kısa kısa kaldık) konakladığımız otelde oldu; Luisa bir öğle sonu birlikte dolaşırken gezintimizi yarıda keşip biraz dinlenmesi için hemen otele dönmek zorunda kalacağımız kadar kötüleşmişti. Titriyordu ve bulantısı vardı. Ayakta duracak hali yoktu. Mutlaka yediği bir şey dokunmuştu ama bunu o zaman tam olarak bilmiyorduk, o an Meksika'dayken Avrupalıları kolayca yatağa düşüren o Allahın

cezası hastalıklardan birine, amipli dizanteri gibi ciddi bir şeye yakalanmış olmasın diye düşündüm. Düğünümüzden beri bana içten içe eşlik eden felaket sezilerim farklı farklı biçimlerde tezahür ediyordu ve bir hastalık tehdidi ya da hayatımı, somut geleceğimi ve soyut geleceğimi paylaştığım insanın ölümü de bunlardan (en az sessiz olan, söylenmemiş değildi) bir tanesiydi; gerçi soyut geleceğin artık bittiğini ve hayatımı yarıladığımı ve ikimiz için birlikte geçecek hayatı yarıladığımızı düşünüyordum. Biraz dinlenince kendiliğinden geçer diye hemen bir doktor çağırmak istemedik, onu yatağa (oteldeki yatağımıza, ortak yatağımıza) yatırdım ve sanki bu onu iyileştirecekmiş gibi bir süre uyuması için bıraktım. Uyumuş gibiydi, ben de rahatça dinlensin diye ses çıkarmıyordum, canım sıkılmadan ve gürültü çıkarmaya ya da onunla konuşmaya kalkışmadan sessiz kalmanın en iyi yolu balkona, dışarıya çıkıp Havanalıların gelip geçişlerini seyretmek, yürüyüşlerini giyinişlerini gözlemleyip uzaktan bir uğultuya benzeyen seslerini dinlemekti. Dışarıya bakıyordum ama aklım içerideydi, arkamda karşı köşede tam çaprazımdaki yatakta yatan Luisa'daydı, bu yüzden de dışarıdaki hiçbir şey gerçekten dikkatimi çekmiyordu. Dışarıya, bir eğlenceye giden ama ilgilendiği tek kadının orada olmadığını, evinde kocasıyla kaldığını bilen birinin ilgisizliğiyle bakıyordum. Bu tek kadın yataktaydı, hastaydı, tam arkamdaydı ve kocası yanında nöbetteydi.

Ama yine de bir süre böyle hiçbir şey görmeden baktıktan sonra bir kadın dikkatimi çekti. Dikkatimi çekmişti çünkü bu kadın diğerlerinden farklı olarak tüm bu dakikalar boyunca hiç hareket etmemiş, geçip gitmemiş ya da benim görüş alanımdan hiç çıkmamış, sadece aynı yerde sessizce beklemişti; uzaktan seçebildiğim kadarıyla otuz yaşlarında bir kadındı, bisiklet yaka sarı bir bluz, beyaz bir etek ve yine beyaz topuklu ayakkabılar giymişti; koluna büyük siyah çantalardan takmıştı – çocukluğumun Madrid'indeki kadınların şimdikiler gibi omzuna değil koluna astığı çantalardan... Birini bekliyordu, hareketleri bunu gösteriyordu, arada bir, bir tarafa doğru iki üç adım atıyor ve son adımda sabırsızlandığını belli edercesine ayağını hafifçe yere bastırıp hızla çeviriyordu. Bekleyenlerin gelip geçenleri engellememek için yaptıkları gibi duvara yaslanmamıştı; hep aynı noktaya döndüğü üç adımlık bölgeyi ihlal etmeden kaldırımın ortasında duruyordu, bu yüzden gelip geçen-

lerden kendisini sakınması sorun oluyordu, bunlardan biri ona bir şey söyleyince kadın öfkeyle çıkışıp gösterişli çantasıyla onu tehdit etti. Arada sırada bir bacağını bükerek arkasına bakıyor ve eliyle dar eteğini düzeltiyordu sanki eteğinin arkasında bir kırışıklık olmasından korkuyordu ya da belki de eteğinin üzerinden kendisini rahatsız eden külotunu düzeltiyordu. Saate bakmıyordu, saati yoktu ya da otelin bu cephesinde başımın üstünde benim göremediğim bir saat vardı ve o ben fark etmeden arada bir otelin saatine göz atıyordu. Ama otelin sokağa bakan bir saati de, onun saatin tam olarak kaç olduğundan hiç haberi de olmayabilirdi. Bana melez gibi geldi ama onu gördüğüm yerden buna emin olamazdım.

Birden akşam oldu, tropiklerde hep olduğu gibi öncesinde neredeyse hiçbir belirti göstermeden bir anda oldu, gelip geçenlerin sayısında hiçbir azalma olmadığı halde ışığın kayboluşuyla beraber kadın bana daha yalnız, daha kimsesiz ve boş yere beklemeye daha mahkum göründü. Beklediği kişi gelmiyordu. Kollarını göğsünde kenetlemiş, elleriyle dirseklerini tutuyordu, sanki saniyeler geçtikçe kollarına daha çok ağırlık biniyordu, belki de çantasıydı giderek ağırlaşan. Beklemek için ideal, güçlü bacakları vardı, o yüksek ve ince neredeyse iğne gibi topuklarıyla kaldırıma çakılı gibi duruyorlardı ama bacakları öyle sağlam ve dikkat çekiciydi ki topukları da kendi parçasıymış gibi gösteriyordu, bu yüzden de yere öyle sağlam basan, sağa ve sola her adımlamadan sonra gelip beklemek için seçilmiş o noktaya –ıslak bir tahtaya çakılan mıh gibi– çakılıp kalan ayakkabısının topukları değil bacakları oluyordu. Ayak topukları ayakkabısından dışarı taşıyordu. Hafif bir mırıltı duydum ya da bir inilti, arkamdaki yataktan geliyordu, beni çok ilgilendiren, benim ödevim olan yeni sözleştiğim karımdan, hasta Luisa'dan geliyordu. Ama başımı çevirmedim çünkü uyku arasında yapılan bir iniltiydi, insan beraber uyuduğu kişinin uykusunda çıkardığı sesleri ayırt etmeyi kısa sürede öğreniyor. Tam o anda sokaktaki kadın gözlerini benim bulunduğum üçüncü kata kaldırdı ve sanırım bakışlarını ilk defa bana yöneltti. Miyopmuş ya da lensleri çok kirlenmiş gibi dikkatle inceledi beni, gözlerini bana dikip şaşkın şaşkın baktı, sonra başını biraz çevirdi, sonra daha iyi görmek için gözlerini kısarak yeniden biraz daha baktı, sonra yine başını çevirdi. Sonra bir kolunu kaldırdı, çantasını takmadığı boştaki kolunu, selama ya da yakınlaşmaya yani bir yabancıya

yakınlaşmaya benzemeyen bir tavırla sanki benim sahibimmiş, beni tanıyormuş gibi parmaklarını ileri geri hareket ettirmeye başladı: O kol hareketiyle ve hızla açıp kapadığı parmaklarıyla beni yakalamak ya da kendisine doğru çekmek ister gibiydi. Uzaktan bir şeyler bağırdı, tam duyamadım ama bana bağırdığına emindim. Dudaklarının hareketine bakarak yalnızca birinci kelimeyi çıkarabildim, bu kelime "Hey!"di, cümlenin anlayamadığım kalan kısmı gibi öfkeyle söylenmişti. Konuşurken daha yakına gelmek için yürümeye başladı, bunun için caddeyi geçtikten sonra kaldırımın bu tarafındaki, oteli birazcık olsun trafikten korumak ve gürültüden uzak tutmak için bırakılmış geniş boş alanı da geçmesi gerekiyordu. Beklerken attığı birkaç adımdan fazlasını atınca, epey zor ve yavaş yürüdüğünü gördüm; sanki topuklu ayakkabılara alışık değildi ya da o sağlam bacakları topuklu ayakkabı için yaratılmamıştı ya da çantası dengesini bozuyordu yahut başı dönüyordu. Biraz Luisa'nın kendini kötü hissetmeye başlayınca yürüdüğü gibi yürüyordu; odaya girer girmez kendini yatağa atmıştı, üzerindeki giysileri o yatakta uzanırken elimden geldiğince ben çıkarmıştım ve onu pikenin altına sokmuştum (sıcağa rağmen üstünü örtmüştüm). Ama zorlanarak attığı bu adımlarında dahi, o an için görünmese bile, bir zarafet hissediliyordu: Sanki melez kadın yalınayak olsa zarafetle yürüyecek, kalçalarının ritmik hareketiyle eteği yine dalgalanıp duracaktı. Odam karanlıktı, akşam hava kararınca, ışığı yakan olmamıştı. Luisa rahatsızdı, uyuyordu, ben de hâlâ balkonun önünden ayrılmamıştım, önce Havanalıları izlemiştim, şimdi de sendeleyerek bana doğru gelen kadına bakıyordum, bana söylediklerini yeni anladığım kadına:

"Hey! Ne yapıyorsun sen orada?"

Ne dediğini anlayınca şaşırdım ama söylediklerinden çok bunları söyleme biçimiydi beni şaşırtan; kendinden emin, öfkeyle, sanki ona en yakın ya da en sevdiği ve onu delirten kişiyle kozunu paylaşmaya hazır gibi söylüyordu bu sözleri. Yabancıların kaldığı bir otelin balkonundan tanımadığı biri tarafından seyredildiğini hissedip onu ve o tatsız bekleyişini münasebetsizlik edip seyrettiğim için bana haddimi bildirmeye gelmekten çok, başını kaldırıp kim bilir ne zamandır, benim onu fark edişimin çok daha öncesinden beri beklediği kişiyi gördüğü için bağırıyordu. Hâlâ uzaktaydı, trafik ışıklarına kadar gitmektense, gelip geçen bir iki arabayı sa-

vuşturarak doğrudan caddeyi geçmişti, boş alanın başındaydı, orada durmuştu, bacaklarını ya da dikkat çekici bacaklarını dinlendirmek için ya da tekrar eteğini düzeltmek için durmuştu ve şimdi daha bir özenle düzeltiyordu eteğini; öyle ya eteğinin dökümüne bakıp onu değerlendirecek adam sonunda karşısındaydı. Bana bakmaya devam ediyordu ama sanki biraz şaşıymış gibi arada bir gözleri kayıyor ve benim soluma düşüyordu bakışı. Belki vazgeçmişti ya da öfkesini göstermek için çok uzaktaydı ya da benimle olan randevusunun gerçekleşmesi konusunda beni göreli beri o kadar hevesli değildi, sanki iki dakika öncesine kadar bu yüzden acı çeken ya da morali bozulan o değilmiş gibi. Sonra başlangıçta bana "Buraya gel" yahut "Benimsin" dercesine yaptığı tüm o el kol hareketlerinin eşliğinde başka şeyler söyledi. Ama bunları bir televizyon sunucusuna, konuşma yapan bir politikacıya ya da sınıfta konuşan bir öğretmene (gerçi çok okumuş gibi görünmüyordu) yakıştırılabilecek hoş olmayan gür ve titrek bir sesle söylüyordu:

"Ne yapıyorsun orada? Bir saattir seni bekliyorum, görmüyor musun beni? Niye yukarı çıkacağını söylemedin bana?"

Aşağı yukarı böyle dedi, kelimelerin sıralamasındaki birkaç küçük değişiklikle ve sanırım bana ya da benim ülkemden birine oranla çok daha fazla zamir kullanarak. Çok şaşırmama, üstelik o melez kadının bağırışlarının arkamda uyuyan Luisa'yı uyandıracağından korkmaya başlamama rağmen yüzünü biraz inceleyebildim; yüzü gerçekten bir melezin soluk yüzüydü, belki de dörtte bir siyahiydi; kalın dudakları ve biraz küt burnundan, yeni evlilerin doldurduğu plajlarda bir süredir iyice bronzlaşan yataktaki Luisa'nınkinden pek de farklı olmayan ten renginden, bu kolayca anlaşılıyordu. Kadının çok sık kırptığı gözleri bana açık renk gibi geldi, gri ya da yeşildi, en azından menekşeydi, kim bilir belki de güzel görünsün diye kadına renkli lensler hediye edilmişti. Burun kanatları öfkeden hızla açılıp kapanıyordu (bu yüzünde sürekli bir harekete sebep oluyordu), ağzını sonuna kadar açıyordu (artık hiç zorlanmadan dudaklarından okuyabiliyordum anlamam gerekenleri), yüzünü benim ülkemdeki kadınlar gibi buruşturuyordu, yani içlerine işlemiş o aynı küçümseyici ifadeyle. Hâlâ bana doğru geliyordu, her cevap alamadığında daha da hiddetleniyordu ve sanki başka bir ifade yolu yokmuş gibi hep aynı el kol hareketlerini yapıyordu: Boşluğa sert bir darbe vuran uzun ve çıplak bir kol

ve eşzamanlı olarak beni yakaladığı gibi sürükleyip götürecek bir pençeymişçesine ileri geri dans eden parmaklar:

"Ne oluyor sana, geri zekâlı? Yukarıda dilin mi tutuldu? Niye cevap vermiyorsun?"

Artık epey yakındı, çimlerin üzerinde on on iki adım ilerlemişti, şimdi sadece o tiz sesinin duyulabileceği kadar değil, sesinin odanın içinden duyulacağı kadar yakınlaşmıştı; miyop bile olsa beni hiç tereddüt etmeden tanıyacak kadar yakındı; bu yüzden onun önemli bir randevu koparmayı başardığı, gecikerek onu endişelere boğan, balkondan tek kelime etmeden onu gözetleyerek hakaret eden ve orada öylece susup durarak hakaretlerine devam eden kişi de mutlaka ben olmalıydım. Ama Havana'da kimseyi tanımıyordum, üstelik yeni evlendiğim karımla balayı için ilk kez gelmiştim. Sonunda arkama döndüm ve Luisa'yı yatakta doğrulmuş buldum, gözlerini bana dikmişti; beni tanımadan, hatta nerede olduğunu bile tam olarak çıkaramadan, uykudan uyanışın bu ilk belirtilerini bile göstermeden korkuyla uyanan bir hastanın o kocaman gözleriyle öylece bana bakıyordu. Yatakta oturuyordu, uyurken sutyeni yerinden oynamıştı ya da doğrulurken yapmış olduğu ters bir hareketle becermişti bunu, iyice çapraz duruyordu, omzu ve neredeyse bir memesi açıktaydı, çekiştirmiş olmalıydı, uykuluyken ve rahatsızlığı yüzünden kendinden geçmiş haldeyken çıkarmaya çalışmıştı muhakkak.

"Ne oluyor?" dedi endişeyle.

"Hiç" dedim, "Sen uyu."

Ama başka zaman olsa yapacağım gibi yanına giderek onu gerçekten sakinleştirip yeniden uyuyabilsin diye saçlarını okşamaya kalkışmadım, çünkü o an için yapmaya kalkışamadığım bir başka şey balkondaki yerimi terk etmek, benimle randevusu olduğundan emin o kadının görüş alanından çıkmak ya da sokaktan bana dayatılan o kaba diyalogdan bir saniyeliğine bile olsa çekinmekti. Ne yazık ki aynı dili konuşuyorduk ve onu anlıyordum, çünkü hâlâ bir diyalog olmayan bu konuşma, belki de, dediğim gibi, bir diyalog olmadığı için gittikçe sertleşmeye başlamıştı:

"Seni öldürürüm orospu çocuğu! Yemin ederim seni öldürürüm!" diye bağırıyordu sokaktaki kadın.

Bunu aşağıdan beni göremeden bağırıyordu, çünkü tam o esnada Luisa'ya bir iki kelime etmek için yüzümü dönmüştüm, tekrar

döndüğümde melez kadının bir ayakkabısı ayağında yoktu, yere düşmüştü, bir şeyi yoktu ama eteği biraz kirlenmişti. "Öldürürüm seni!" diye bağırıyordu ayağa kalkmaya çalışırken, bayağı yere yuvarlanmıştı ama çantası hâlâ kolunda asılıydı, onu bırakmamıştı, derisini yüzseler o çanta bırakılmayacaktı, silkinmeye ya da bir eliyle eteğini temizlemeye çalıştı, bir ayağı çıplaktı, havaya kaldırmıştı, ne pahasına olursa olsun, parmak uçlarıyla bile olsa yere basmak ve kirletmek istemiyordu ayağını; sonunda buluştuğu adamın önceden görmüş olması gereken ve daha sonra yukarıda da yakından bakıp dokunacağı ayağını. Beklediği için, düştüğü için ve sessiz kaldığım için kendimi ona karşı suçlu hissetmiştim, yeni sözleştiğim karım Luisa'ya karşı da suçlu hissettim, çünkü düğünümüzden beri ilk defa bana böyle ihtiyaç duyuyordu, sadece bir saniyeliğine bile olsa omzunda ve alnında boncuk boncuk biriken terleri silmem, çekiştirip durmaması için sutyenini düzeltmem ya da çıkartmam, birkaç rahatlatıcı sözle onu iyileşmesi için yeniden uykusuna döndürmem gerekirdi. Ama bu bir saniyeyi o an için ondan esirgedim; ama beni adeta felç eden ve gıkımı çıkarmama bile izin vermeyen biri dışarıda diğeri içeride, biri gözlerimin önünde diğeri tam arkamda duran bu iki kadının varlığını bu kadar güçlü hissederken nasıl verebilirdim ki, ikisine de mecbur hissediyordum kendimi, burada bir hata olmalıydı, karıma karşı bir hiç yüzünden ilgi göstermekte ya da onu sakinleştirmekte biraz geciktiğim için kendimi suçlu hissetmemeliydim; hele onuru kırılmış yabancı bir kadına karşı hiç hissetmemeliydim, kadın beni tanıdığını ve onurunun benim tarafımdan kırıldığını düşünse bile. Çıplak ayağıyla yere basmadan ayakkabısını giyebilmek için dengesini sağlamaya çalışıyordu. Eteği bu eylemi başarıyla gerçekleştirebilmesi için biraz dardı, ayakları bayağı iri kemikliydi, bunu yapmaya çalışırken hiç bağırmıyor, sadece ağzında bir şeyler geveliyordu, insan üstünü başını düzeltmeye çalışırken dikkatini pek başkalarına veremez. Ayağını yere koymaktan başka çaresi yoktu ve ayağı anında kirlendi. Sanki yer onu kirletiyormuş ya da tenini yakıyormuş gibi hemen kaldırdı ayağını, Luisa'nın da bazen hava kararana kadar kaldığı plajdan ayrılırken üzerindeki kurumuş kumları iyice silktiği gibi eliyle ovarak silkti tozları, ardından bir elinin (çanta olmayan elinin) işaret parmağıyla topuğun üzerine kayan kopçayı (Luisa'nın sutyeninin kopçası da kaymıştı ama o an onu görmüyordum) dü-

zeltti. Güçlü bacakları yere yeniden sağlam basmaya başlamıştı, toynak gibi dövüyorlardı yeri. Gözlerini tekrar yukarı kaldırmadan önce üç adım attı ve tam bana küfretmek, beni tehdit etmek için yeniden ağzını açıp artık kim bilir kaçıncı kez "Benden kurtulamazsın" "Benimsin" "Cehenneme kadar benimle geleceksin" manasına gelen köşeye sıkışmış aslan pençesi hareketine yeniden başlayacakken birden havası değişti, çıplak kolu bir atletinki gibi yukarıda öylece donup kaldı. Yeni tıraş edilmiş koltuk altlarını gördüm, randevusu için özenle tıraş etmişti. Bir kez daha soluma baktı, sonra bana; sonra yine soluma ve tekrar bana.

"Söylesene, neler oluyor?" diye tekrar sordu Luisa yatağından, sesi korkuluydu, içinde ve dışında olanlardan duyduğu korkuyu yansıtıyordu; evinden bu kadar uzaktayken bedenine olanlardan korkuyordu ama orada, sokakta ve balkonda ne olduğunu anlamadığı şeylerden de korkuyordu ya da yalnızca bana olup da ona olmayan şeylerden de, evli çiftler her şeyin artık ikisine birden olacağı düşüncesine hemen alışırlar. Geceydi ve bizim odamız hâlâ karanlıktı, Luisa hemen yanında duran komodindeki gece lambasını bile yakmamış olduğum için muhtemelen şaşkındı. Bir adadaydık.

Sokaktaki kadın tek bir kelime bile edememiş, ağzı açık kalmıştı, ellerini yanaklarına götürdü, sonra yüzünü kapadığı ellerini hayal kırıklığı utanç ve uysallıkla yukarıdan aşağıya doğru yavaşça kaydırdı. Artık bir yanlış anlaşılma yoktu.

"Çok affedersiniz" dedi bana birkaç saniye sonra. "Sizi birine benzetmişim."

Bir anda bütün yanlış anlaşılmalar ortadan kalkmıştı ve –en ağırı buydu– beklemeye devam etmesi gerektiğini anlamıştı, artık balkonların altında değil de belki ilk başta beklediği yerde beklemeliydi, daha önce seçtiği yere geri dönmeliydi, caddenin diğer tarafına, boş alanın bayağı uzağına ve her iki üç adımdan sonra sivri topuklarının üzerinde süratle ve nefretle geri dönme işini orada yapmalıydı; üç balta hamlesi, arkasından bir darbe ya da önce darbeler sonra balta hamlesi. Bir anda yine savunmasız uysal biri olmuş, tüm hiddetini ve enerjisini kaybetmişti, yaptığı hata ya da gereksiz öfkesi hakkında ne düşündüğümü –sonuçta onun yeşil gözleri için bir yabancıydım– sanırım o kadar önemsemiyordu, randevusunun gerçekleşmesinin hâlâ tehlikede olduğunu fark etmesi

daha önemliydi. Birden dalgınlaşan, biraz özür diler biraz kayıtsız gri bakışlarla baktı bana ama burukluğun ağır bastığı özür dileyen bakışlar demek daha doğruydu. Bu kadar bekledikten sonra şimdi gitmeli miydi yoksa yeniden mi beklemeliydi?

"Önemli değil" dedim.

"Kiminle konuşuyorsun?" diye sordu içeriden Luisa, benim yardımım olmadan uyuşukluğu üzerinden atmış ama odadaki karanlıktan hâlâ çıkamamıştı (sesi önceki kadar boğuk değildi ve sorusu çok netti; belki de neden öyle karanlık olduğunu henüz anlayamamıştı).

Ama ben o zaman bile ne sorusunu yanıtladım ne de onu yatıştırmak ve çarşafları düzeltmek için yanına kadar gittim, çünkü tam o sırada solumdaki balkonun kapıları gürültüyle açıldı, hemen sonra demir korkuluktan güç alan ya da onu hareketli bir demir çubukmuş gibi bir anda yakalayan iki erkek kolu göründü ve şöyle bağırdılar:

"Miriam!"

Kararsız ve şaşkın melez kadın yine yukarı, elbette bu kez benim solumdaki kapıları yeni açılan balkona, adamın beyaz gömleğinin kollarından, kıvrık kollarından fırlayan ve gördüğüm kadarıyla güçlü ve en az benimkiler kadar kıllı kollarına bakmak için döndü. Ben bir anda varlığımı yitirmiştim, yok olmuştum, az öncesine kadar benim de gömleğimin kolları katlıydı, ben de balkona çıkınca dirseklerimi korkuluğa yaslamak için gömleğimin kollarını katlamıştım ama şimdi yine yok olmuştum, çünkü artık ben yine kendimdim yani onun için bir hiçtim. Adamın da sağ elinin yüzük parmağında benimkine benzer bir alyans vardı, benimki sol elimdeydi, kısa bir süredir, iki haftadır, daha alışamamıştım. Bir de saati vardı, siyah ve epey büyük, aynı kolunun bileğine takmıştı, benimki yine diğer bileğimdeydi. Solak olmalıydı. Melez kadının saati de yüzüğü de yoktu. O zaman, tümüyle açıkta olan ve korkuluklara dayanarak tabak gibi ortalıkta kalan benden farklı olarak o adamın başından beri kendini göstermeden kadını izliyor olduğunu fark ettim. Şimdi ise durum tersine dönmüştü, ben bir darbede silinmiş ve görünmez olmuştum, buna karşılık hâlâ sırtımı döndüğüm Luisa gibi benim de göremediğim diğer adam almıştı benim yerimi. Belki de o adam, balkon kapısını açmadan sokaktaki kadının kendisine odaklanan o menekşe gözlerini, o zararsız

miyop bakışlarını üzerinde hissedip hissetmediğine göre pencereye yaklaşıp uzaklaşıyordu. Bir görünüp bir gizlenmenin avantajlarını kullanarak onunla oynuyordu, ya da ikisini de yapmıyordu ve kadın haklıydı, kendisine randevu veren adam da tıpkı benim izlediğim gibi, onu kendisini beklerken, kısa ve acı dolu adımlarla bir o yana bir bu yana volta atarken, sonra sendeleyerek ilerlerken, düşerken ve ayakkabısını giyerken uzaktan seyretmek niyetiyle ona haber vermeye bile gerek görmeden yukarı çıkmıştı.

Garip olan Miriam'ın tepkisiydi, benim karşımdaki Miriam'la benim yerimi bir başkası alınca ortaya çıkan, yani uzun, kıllı ve güçlü kolları olan, yüzüğünü ve saatini sağ eline takan bu solak adamın karşısındaki Miriam arasında hiç alaka yoktu. Onu görünce, artık o olduğundan emin olduğu, o kadar beklediği adamı görünce, kendisine seslendiğini duyunca hiç el hareketi yapmadı, hiç bağırmadı. Ne küfür etti, ne tehdit etti, ne de yukarı kaldırdığı çıplak kolu ve hızla hareket ettirdiği parmaklarıyla "sana geldim" ya da "seni öldürürüm" dedi; belki de Miriam beni o adam sandığı sırada ben onunla konuşmazken şimdi adam benden farklı olarak onunla konuştuğu ya da adını söylediği için bunların hiçbirini yapmamıştı. Kadının yüz ifadesi birden değişti: Artık rahatlamıştı –neredeyse, kime olduğu belli olmayan, bir şükran ifadesiyle– hızla ve adımlarında o ana kadar görülmeyen bir zarafetle (sanki birden yalınayak yürümeye başlamıştı ve bacakları da o kadar kalın değildi) otelle arasındaki boş alanı kat etmiş ve görüş alanımdan çıkarken bana hiçbir şey demeden şimdi iyice hafifleyen o büyük siyah çantasıyla ve dünyayla barışık adımlarla otelden içeri girmişti. Solumdaki balkonun kapısı tekrar kapandı, sonra yeniden açıldı sanki rüzgâr onu yarı açık kalsın diye itmişti ya da adam kapıları kapattıktan bir saniye sonra böylesinin daha iyi olduğunu düşünerek açmıştı (çünkü esmiyordu) yahut belki de kadının birazdan (kadın merdivenleri çıkıyor olmalıydı) yukarı çıktığında onların nasıl olmasını isteyeceğinden emin olmadığı için açmıştı. Bunun üzerine sonunda (ama çok az zaman geçmişti, Luisa kendini hâlâ yeni uyanmış hissediyor olmalıydı) balkondaki yerimi terk ettim, komodindeki gece lambasını yaktım ve yatağımızın başucuna özenle yaklaştım ama biraz gecikmeli bir özenle.

Bu gecikme benim için hâlâ açıklanamaz bir şey ve daha o zaman gerçekten çok üzülmüştüm ama getirebileceği sonuçlar yüzünden değil yalnızca aşırı bir titizlik ve vicdan azabı içinde bunun ne anlama gelebileceğini düşündüğüm için. Aslında bir taraftan da bir kocanın karısına ilgi göstermekteki bu gecikmesini birden daha önce bahsettiğim ilk rahatsızlıkla, düğünümüzden beri Luisa'yı düşünmenin bana gittikçe daha zor gelmesiyle ilişkilendirdim (beden olarak ne kadar yakın ve sürekliyse, düşünce olarak o kadar dışarıda ve uzaktaydı) ama yine bahsettiğim ikinci rahatsızlık benim melez kadına hiç konuşmadan bakmam ya da karıma gösterdiğim kısacık ihmalkârlığım yüzünden olmadı, daha sonra, yani ben Luisa'yla ilgilenirken, alnındaki ve omuzlarındaki teri silerken ve çekiştirip durmasın diye sutyeninin sadece kopçasını çözüp, çıkarıp çıkarmayacağına kendisi karar versin diye öylece bıraktığımda olanlar yüzünden oldu. Işığı yakınca Luisa biraz kendine geldi ve su istedi, biraz su içince kendini daha iyi hissetti, kendini daha iyi hissedince biraz konuşmak istedi ve sakinleşip çarşafların daha az kırışık olduğunu ve yatağın daha düzenli olduğunu görünce ama özellikle artık gece olduğunu ve istese de istemese de onun için günün bittiğini fark edip de artık herhangi bir şey yapma ihtimalinin kalmadığını, tek yapabileceği şeyin hastalığı yüzünden düştüğü bitkinliği önemsemek, biraz anormal olan balayımızdaki her şeyin normale döndüğünü ve bedeninin düzelip tekrar bir beden olduğunu farz ederek uykuya dalmak olduğunu anladığında benim "önemli değil" dediğimi hatırladı, elbette o bunun nasıl bir 'önemli değil" olduğunu bilmiyordu ya da belki hatırladığı benim o uyurken ya da uyku sersemiyken aşağıdan sokaktan bağırıp çağırarak onu uyandıran hatta korkutan bir yabancıya söylediğim "önemli değil"di.

"Kiminle konuşuyordun az önce?" diye tekrar sordu.

Ona gerçeği söylememek için hiçbir neden görmedim, ama yine de tam yapacakken yapmaktan çok yapmamayı istedim bunu. Elimde bir köşesini ıslattığım bir havlu vardı o sırada ve ıslak ta-

rafıyla biraz serinlesin diye boynunu, yüzünü, ensesini siliyordum (uzun dağınık saçları ensesine yapışmıştı ve salıverilmiş birkaç saç teli sanki onu bir anlığına gölgelemek için gelecekten gelen ince kırışıklıklar gibi alnına düşmüştü).

"Hiç kimseyle, beni birine benzeten bir kadınla. Bizim balkonu yandakiyle karıştırmış. Gözleri bozuk olmalı, ancak çok yakınıma gelince benim buluşacağı adam olmadığımı fark etti. Şuradaki adam." Ve şimdi bizi Miriam ve adamdan ayıran duvarı gösterdim. O duvara dayalı bir masa ve duvarda bizim hareketlerimize ve yatakta doğrulmamıza göre bazen kendimizi gördüğümüz bir ayna vardı.

"Ama sana niye bağırıyordu? Bana uzun süre bağırdı gibi geldi. Ya da bilmiyorum belki de rüya gördüm. Çok ateşim var."

Havluyu yatağın ucuna koydum ve elimi yüzünde gezdirerek uzun süre yanaklarını ve yuvarlak çenesini okşadım. Kocaman siyah gözleri hâlâ bulutlu bakıyordu. Ateşi varsa bile düşmüştü artık.

"Bunu ben bilemem, öyle ya bağırdığı kişi aslında ben değildim, beni benzettiği bir başkasıydı. Kim kime ne yapıyor bilinmez ki."

Luisa'yla meşgul olurken topuk seslerinin yan kapıya varışını (ama öylesine, çünkü Luisa'yla ilgileniyordum ve aynı anda bir sürü şey yapıyordum; odadan banyoya, banyodan odaya gidip geliyordum), kapının daha o çalmadan açılışını, çok hafif bir patırtının (çok kısa sürdü) ve kapının kapanırkenki yumuşak sesini duydum (çok yavaştı) bu sırada benim dilimde söylenmesine rağmen ayırt edemediğim bir mırıltı ve kimin söylediğini çıkaramadığım fısıltı halinde söylenmiş kelimeler de duymuştum ve hemen öncesinde duyduğum sese bakılırsa onların balkon kapısı hâlâ yarı açıktı ve benimkiyse hiç kapanmamıştı. Gereksiz gecikmem yüzünden duyduğum endişe bir başkasıyla birleşti ve acele etmem gerektiğini düşünmeye başladım. Sadece Luisa'yı sakinleştirmek, çarşafları düzeltmek ve bu kısa süreli hastalığının etkilerini mümkün olduğunca azaltmak için değil, bana daha fazla soru sormaması ve yeniden uyuması için de acele etmem gerektiğini hissediyordum, çünkü ne benim onu kendi merakıma ortak edecek zamanım vardı, ne de o kendi bedeni dışında başka şeylerle ilgilenecek durumdaydı ve biz bir iki kelime ederken, ben banyoya havlunun bir köşesini ıslatmaya giderken, ona su verirken, çenesini büyük bir zevkle okşarken çıkan gürültüler ve kısa kesik cümlelerimiz dikkatimi dağıtıyor

ve kimin konuştuğunu anlamak için acele etmem gerekirken yan odadaki mırıldanmalara kulak kabartmamı engelliyordu.

Acele etmem gerekiyordu çünkü şimdi duymadığım bir şeyi bir daha duyamayacağımın bilincindeydim, insanın bir kaset dinlediğinde ya da bir film izlediğinde yeniden başa alabileceği gibi tekrar edilmeyecekti, anlaşılmayan ve duyulmayan her fısıltı sonsuza kadar kaybedilmiş demekti. Başımıza gelen şeylerin kaydedilmemiş olması ne kötüdür ya da daha kötüsü bilinmemesi, görülmemesi, duyulmaması; çünkü bunların sonradan telafisi mümkün değildir. Birlikte geçirmediğimiz günü artık birlikte geçiremezdik ya da telefonla aranıp da cevap vermediğimizde bize söylenecek olan şey asla söylenmeyecektir, ne aynı şey olacaktı ne de aynı ruh haliyle söylenirdi sonradan; ve bizi sizinle konuşmaktan alıkoyan cesaretsizliğimiz yüzünden her şey biraz ya da tamamıyla farklı olacaktı. Ama eğer o gün beraber olsak ya da bizi aradıklarında evde olsak ya da korkumuzu yenip tehlikeyi göze alsak ve sizinle konuşsak bile yine de bunlardan hiçbiri tekrar etmeyecekti ve sonunda öyle bir an gelecekti ki beraber olduğumuz halde böyle değilmişiz gibi, telefonu kaldırdığımız halde bunu yapmamışız gibi ve sizinle konuşmaya çabaladığımız halde susmuşuz gibi olacaktı. En silinemez şeylerin bile bir ömrü vardır, tıpkı hiç iz bırakmayanlar ya da hiç gerçekleşmeyenler gibi ve eğer hazırlıklı olup bunları not etsek, kaydetsek ya da filme çeksek ve bunları bize hatırlatan kanıtlar toplasak ve hatta olan şeylerin yerine basit bir not, bir kayıt ya da bir film koymayı denesek ve böylece başından beri gerçekte olan her şey bizim not aldığımız ya da kaydettiğimiz ya da filme aldığımız şey olsa bile, sadece bu biçimiyle, bu sonsuz mükemmellikteki tekrarla bile içinde hâlâ gerçekten bir şeyler olmakta olan başka bir zamanı kaybetmiş olacağız (yine not edilen bir zaman olsa bile) ve biz onu yeniden yaşamayı ya da yeniden kurmayı ya da geri döndürmeyi ve geçmişte kalmasını engellemeyi denerken bir başka zaman akıp gitmekte olacak ve bu başka zamanda biz şüphesiz beraber olmayacağız, telefonları açmayacağız, hiçbir şeye cesaret etmeyeceğiz, hiçbir suçu ve ölümü engelleyemeyeceğiz (suçu biz işlemesek, ölüme biz neden olmasak bile), çünkü olanların bitmemesi ve zamanın geri dönmesi için didindiğimiz hastalıklı çabamızda o zamanı, sanki bizim değilmiş gibi, yanımızdan akıp geçmesi için bırakacağız. Öyleyse gördüklerimiz ve işittiklerimiz,

görmediklerimiz ve işitmediklerimizle benzeşir, hatta birbirinin aynısı olur, bu sadece bir zaman ya da bizim artık yok olmamız meselesidir. Ama tüm bunlara rağmen, yaşamınızı daha çok duymaya, daha çok görmeye, daha çok yerde olmaya, daha çok bilmeye uğraşarak yürütmekten vazgeçmeyiz çünkü bu yaşamların bir gün beraber olmaya, bir telefonu açmaya, bir şeye cesaret etmeye, bir suç işlemeye ya da bir ölüme neden olmaya bağımlı olduğuna kendimizi ikna etmişizdir. Bazen olanların hiçbirinin olmadığı duygusuna kapılıyorum, çünkü hiçbir şey kesintisiz olmuyor, hiçbir şey sürekli değil, sürüp gitmiyor, hiç durmadan hatırlanamıyor ve var olanların en rutinine en sıradanına kadar her şey görünüşteki tekrarında kendisini reddediyor, "hiç kimse önceden olduğu şey ya da kişi değildir" dedirtene kadar kendisinden vazgeçiyor ve dünya söylenmeyeni, olmayanı, bilinmeyeni ve kanıtlanamayanı bilen, gören, duyan belleksizlerin itmesiyle belli belirsiz dönmeye devam ediyor. Verilen verilmeyenle eş, sakındığımız ve uzak durduğumuz şeylerle tutunduğumuz ve yakaladıklarımız aynı, yaşadıklarımız hiç denemediklerimizle bir ama yine de hayatımızı seçerek, eleyerek, reddederek ve bu tıpatıp aynı şeyleri birbirinden ayıran bir çizgi tasarlayarak ve kendi hikâyemizi hatırladığımız ve anlatılabilen biricik hikâye haline getiren bir çizgi tasarlayarak geçiriyoruz. Tüm zekâmızı, tüm duygularımızı, tüm tutkumuzu şimdi değilse de zamanla birbirinin eşi olacak şeyleri birbirinden ayrıştırmak için harcıyoruz, bu yüzden de hep pişmanlıklarla, kaçırılmış fırsatlarla, doğrulamalarla, onaylamalarla ve yakalanmış fırsatlarla doluyuz, gerçekte hiçbir şeyin doğrulandığı yokken ve her şey durmadan elimizden kayıp giderken. Ya da belki de hiçbir zaman hiçbir şey olmuyorken.

Belki ben konuşmaları kaçırdım sanırken Miriam ve adam tek kelime bile etmemişti. Belki öylece bakışmışlardı ya da ayakta hiç konuşmadan kucaklaşmışlardı ya da soyunup yatağa girmişlerdi ya da kim bilir kadın sadece ayakkabılarını çıkarmakla yetinip evden çıkmadan az önce yıkadığı ve şu anda acıyan yorgun ayaklarını (birinin tabanı kaldırımda kirlenmişti) adama gösteriyor olabilirdi. Birbirlerine tokat atmış, bir kavgaya girişmiş ya da buna benzer herhangi bir şey yapmış (bedenen demek istiyorum) olmaları çok uzak bir ihtimaldi; çünkü böyle bir şeyin hemen arkasından nefesler sıklaşır ve bu olurken, öncesinde ya da sonrasında, hafif çığlık

atılırdı. Belki Miriam da benim gibi banyoya gitmiş (ama ben bunu Luisa için yapıyordum ve sürekli girip çıkıyordum) ve tüm bu dakikalar boyunca hiçbir şey demeden aynaya bakmak, kendisine çekidüzen verip yüzündeki tüm öfke, yorgunluk, hayal kırıklığı ve rahatlama ifadelerini silmek için ve onu boş yere beklediği sırada, beni onunla karıştırdığında kendisini seyredip eğlenen ya da vakit geçiren kıllı kolları olan bu solak adama karşı nasıl bir yüz ifadesi uygun ve yararlı olur diye kendisine sormak için banyoya kapanmıştı. Belki de banyonun kapısı kapalıyken adamı biraz bekletmek istemişti ya da asıl niyeti bu değildi, sadece gizlice ağlamaktı istediği, ağlaması geçinceye kadar klozet kapağına ya da küvetin kenarına oturmak, sonra eğer varsa lenslerini çıkarıp sakinleşmeyi başarana kadar bir havluyla yüzünü kapamak ve sonra gözlerini kurulamak ardından yüzünü yıkamak, makyajını yapmak ve hiç belli etmeden tekrar çıkabilecek duruma gelmekti. Duyabilmek için acele ediyordum, bunun için Luisa'nin tekrar uyuması gerekiyordu, uzakta ve dışımda kalması için sürekli yakınımda olmayı bırakması gerekiyordu ve benim de aynanın durduğu duvardan ya da açık balkon kapılarından ya da her ikisinden eşzamanlı olarak onları dinlemek için sessiz olmam gerekiyordu.

Kendiminki de dahil dört dili konuşuyor, anlıyor ve okuyorum; sanırım bu özelliğim nedeniyle kongrelerde, toplantılarda ve ikili görüşmelerde, özellikle politik olanlarında, bazen en üst düzey görüşmelerde (iki kere devlet başkanlarının toplantısında çevirmenlik yaptım, pekala, biri yalnızca başbakandı) çevirmenlik ve tercümanlık yapıyorum. Sanırım bu yüzden (Luisa gibi, o da aynı işi yapıyor, sadece bildiğimiz diller aynı değil ve o daha deneyimsiz ya da daha az yapıyor bu işi, bu yüzden onda çok belirgin değil bu) *her şeyi*, söylenen ve kulağıma gelen her şeyi, işte ve iş dışında, çok uzakta da olsa, bilmediğim sayısız dillerden birinde de söylense, anlaşılmaz mırıltılar ya da ayırt edemediğim fısıltılar da olsa, anlamamak benim için daha iyi de olsa, söylenen şey benim duymam için söylenmese, hatta bana ulaşmaması için söylense bile her şeyi duymak istemek gibi bir eğilimim var. İlgimi çekmediği zamanlar da oluyor ama bu sadece kendimi her şeye karşı kayıtsız hissettiğim ruh halindeyken oluyor ya da yapmamak için büyük çaba gösterdiğimde, bu yüzden bazen mırıltılar anlaşılmaz, fısıltılar ayırt edilemez olduğu için, benim için bu kadar çok yabancı dil var

olduğu için mutlu oluyorum, çünkü ancak böyle dinlenebiliyorum. Ne kadar anlamayı istesem ve buna yeltensem de öğrenmenin bir yolu olmadığını ve anlayamayacağımı kavradığım anda, sakinleşip kurtulmuş hissediyor ve dinlenebiliyorum. Bir şey yapamıyorum, elimden gelen bir şey yok, artık işe yaramıyorum, ancak böyle dinleniyor kulaklarım, kafam, belleğim hatta dilim; çünkü öbür türlü, yani söylenen şeyi anladığımda; otomatik olarak zihnimde kendi dilime çevirmekten kendimi alamıyorum ve hatta pek çok kere (iyi ki her zaman değil, belki de fark etmiyorum) kulağıma gelen şey İspanyolcaysa onu kafamda konuşup anladığım diğer üç dilden birine çeviriyorum. Çoğu zaman jestlere, bakışlara, mimiklere kadar çeviriyorum; konuşanın yerine geçiyorum; bu bir alışkanlık; nesneler bile bu jestlerle, bakışlarla, mimiklerle ilişkiye geçtiklerinde bana bir şey diyorlarmış gibi geliyor. Hiçbir şey yapamadığımda tane tane söylenen ve mutlaka bir anlamı olduğunu bildiğim sesleri dinlerim ve gelgelelim bunlar benim için anlaşılmaz şeylerdir: Ne tek başlarına bir anlamları vardır ne de birlikte bir anlama gelirler. Bu bir çevirmenin başına gelebilecek en büyük talihsizliktir, herhangi bir nedenle (anlaşılmaz bir telaffuz, daha önce duymadığı berbat bir aksan, kendisinin büyük dalgınlığı) söylenenleri ayıramadığında ve seçemediğinde ipin ucunu kaçırır ve duyduğu her şey ona aynı gelir, artık açıklanmaması gereken bir entrika ile açıklanması gereken bir gündem maddesi aynı şeydir, çünkü temel olan kelimeleri seçmektir, tıpkı bir insanın görüşmek istediği insanları seçmesi gibi. Aynı zamanda çevirmenin en büyük avuntusu, bu durum yaşandığında mesaide olmaması olabilir: Ancak o zaman kendini tüm olanlardan kurtarıp rahatlayabilir, ne dikkatini verir ne de kulak kesilir bu seslere (konuşandan gelen anlaşılmaz uğultu) ve sadece onu ilgilendirmediği için değil, işi icabı bunları yorumlaması, aktarması, hatırlaması, yazıya geçirmesi ve anlaması gerekmediği için de bu sesleri dinlerken bir mutluluk duyar. Çünkü tekrarlaması bile gerekmez.

Ama çok eski olduğunu ve adının bir zamanlar Sevilla-Biltmore olduğunu ya da eskiden onun olduğu yere yapıldığını sandığım (ama olmayabilir, iyi bilmiyorum, Küba tarihi hakkında da pek bir şey bilmiyorum, aslım dörtte bir Kübalı olmasına rağmen) o otel odasında ne dinlenme ne de yan odadan gelen mırıldanmalara karşı mesela daha önce balkonumun önündeki sokaktan geçen

Havanalıların çıkardığı uğultuya karşı yaptığım gibi kayıtsız kalma eğilimindeydim, tam aksine istemeden, eskilerin söylediği gibi kulaklarım kirişte, dikkat kesildiğimin ve bir şeyler anlamayı başarmak için kesin bir sessizliğe ihtiyacım olduğunun farkındaydım; ne bardakların çınlaması, ne çarşafların hışırtısı, ne banyo ile oda arasında gidip gelen kendi ayak seslerim, ne de açık kalan musluğun sesi, hiçbiri olmamalıydı. Ne de Luisa'nın halsiz sesi elbette, her ne kadar pek bir şey söylemese ya da benimle sohbet etmeye falan çalışmasa da. Bir şeyi duymamı, aynı anda iki sesi dinliyor olmak kadar hiçbir şey engelleyemez; bir şeyi anlamamı, hiçbir şey iki ya da daha fazla insanın sırasını beklemeden aynı anda konuşması kadar engelleyemez. Bu yüzden Luisa'nın uyumasını istiyordum, sadece kendi iyiliği, iyileşmesi için değil, o mırıltılardan Miriam'la o solak adamın söylemekte oldukları şeyleri çıkarmaya çalışırken tüm yeteneklerimi, çevirmenlikten kazandığım tüm deneyimi kullanmak için de istiyordum.

Sonunda ilk duyduğum şey, onu dinleyen kişinin bir türlü anlamadığı, kabul etmediği ya da inanmadığı bir şeyi kırkıncı kez tekrar eden, artık usanmış bir adamın ses tonuyla söylenmişti. Bu hafiflemiş ya da artık alışılmış bir usançtı bu yüzden de bağırmıyordu, sadece sesini fısıltıyla bastırarak tekrar ediyordu.

"Sana karım ölmek üzere diyorum."

Miriam anında cevapladı, yine usançla, o zaman aynı usancın ikisini de ele geçirdiğini fark ettim, en azından beraberlerken: Adamın ilk cümlesi ve onunkiler hiç çaba göstermeden hemen yakalayabileceğim biçimdeydi.

"Ama ölmüyor. Bir senedir ölmek üzere, ama ölmüyor. Sen öldür onu, beni buradan çıkarman gerek."

Bir sessizlik oldu, bilmiyorum belki adam sustuğu içindi ya da Miriam'ın isteğine cevap vermek için sesini daha da kısmıştı, belki de alışık olmadığı bir istekti bu.

"Ne istiyorsun, onu bir yastıkla boğmamı mı? Şu anda yaptığımdan daha fazlasını yapamam. Yeterince şey yapıyorum zaten. Onu ölmeye bıraktım. Ona yardım etmek için hiçbir şey yapmıyorum. Onu ölüme itiyorum. Doktorun yazdığı bazı ilaçları vermiyorum, umursamıyorum, en ufak bir ilgi göstermiyorum, ona sadece acı veriyorum ve şüphelenmesi için nedenler, kalan son yaşama isteğini de alıyorum elinden. Bunlar sana yeterli gelmiyor mu? Şu anda

yanlış bir adım atmanın hiçbir anlamı yok, boşanmanın da, bu en az bir yıl sürer, ama o her an ölebilir. Hatta belki de şu an ölmüş bile olabilir. Şu anda telefonun bize haberi vermek için çalabileceğinin farkında değil misin?" Adam biraz durdu ve farklı bir tonda ekledi, sanki kendisi de inanmadan, zoraki bir gülüşle, gönülsüzce: "Belki de şu an ölüdür. Aptallık etme. Sabırlı ol."

Kadın Karayip aksanıyla konuşuyordu, büyük bir olasılıkla Kübalıydı, benim bu konudaki en büyük referansım hâlâ anneannem olsa da (Kübalılar uluslararası toplantılara pek katılmazlardı); anneannem 1898'de daha küçük bir çocukken tüm ailesiyle beraber Küba'dan ayrılmıştı ama Küba'da pek çok farklı aksanın kullanıldığını iyi hatırladığını söylerdi: Sözgelimi o Oriente eyaletinden birini bir Havanalıdan ya da Matanzaslıdan ayırabiliyordu. Adam ise benimle aynı aksana sahipti, bir İspanya İspanyolcası, büyük ihtimalle Madrid, tıpkı eskiden dublaj yapanların konuştukları ya da şimdi benim konuştuğum gibi, aksansız ve doğru. Konuşmaları neredeyse rutindi, ancak ayrıntılarda farklılaşıyor olabilirdi, Miriam ve adam bunu bir milyar kez konuşmuş olmalıydılar. Ama benim için yeniydi.

"Sabırsızlık etmedim zaten, uzun süredir sabır gösteriyorum, ama ölmüyor. Ona acı çektiriyorsun, ama benden bahsetmiyorsun ve bu telefon hiç çalmıyor. Gerçekten ölüyor mu bunu nereden bileyim? Bütün bunların yalan olmadığını nasıl bilebilirim? Ben onu hiç görmedim, İspanya'ya hiç gitmedim, evli misin sahiden yoksa tüm bunlar senin bir aldatmacan mı onu bile bilmiyorum. Bazen bir karının olduğuna bile inanmıyorum."

"Ya, öyle mi? Peki ya belgelerim? Ya fotoğraflar?" dedi adam. Aksanı benimki gibiydi, ama sesi çok farklıydı. Benimki kalındı, onunkiyse tiz, neredeyse bir çığlık gibiydi, fısıltıların arasında bile. Kıllı bir adama yakışır bir ses değildi, daha çok kırılgan bir şarkıcının sesine benziyordu, konuşurken bunu yapması zararlı olduğu için doğal ya da yapay sesini çeşitlendirmek için hiçbir çaba göstermeyen bir şarkıcınınkine. Sesi bir testere gibiydi.

"Ne bileyim fotoğrafların kimin olduğunu! Kız kardeşinin olabilir, herhangi birinin, sevgilinin, nereden bileyim bir başkasının olmadığını? Bana kâğıtlardan hiç bahsetme. Artık sana güvenmiyorum. Karın bir senedir ertesi sabahı sağ çıkaramayacak güya. Ölecekse ölsün artık ya da beni rahat bırak."

Söyledikleri yaklaşık olarak bunlardı, hatırlayabildiğim ya da kaydedebildiğim kadarıyla. Luisa uyukluyor gibiydi, ben ise ayaklarım yerde, bir yere yaslanmadan ve gürültü yapmamak için (yatağın yayları, nefes alıp verişim, elbisem) biraz gergin biçimde dimdik yatağın ayağına oturmuştum. Bizi ayıran duvardaki aynaya bakıyordum, yani istesem bakardım, çünkü insan pür dikkat bir şey dinlerken gözü bir şey görmüyor, sanki bir duyumuzu sonuna kadar zorlayınca diğerlerini dışarıda bırakıyormuşuz gibi. Eğer baksaydım Luisa'nın çarşafın altında oluşturduğu şişkinliği de görecektim, tam arkamda iyice büzüldüğünü ya da daha doğrusu yalnızca gövdesinin üst kısmını, çünkü oraya uzanmış haliyle o yarım aynadan görünen şey bedeninin yarısıydı. Onu daha iyi görmek için, yüzünü de görmek için ayağa kalkmam gerekiyordu. Miriam'ın son cümlesinden sonra (ama belki duymadığımı, görmediğimi de hayal edebilmek için yeterli bilgi vardı elimde) öfkeyle ayağa kalktığını ve şüphesiz bizimkinin aynısı olan odalarında bir iki tur attığını duydum gibi geldi (sanki gitmek istiyormuş ama yapamıyormuş gibi, bir şey bekliyormuş, kendi öfkesinin dinmesini bekliyormuş gibi), çünkü ahşap döşemenin gıcırdadığını duydum: Eğer böyleyse, gerçekten ayakkabılarını çıkarmıştı, sert darbeler değildi bunlar, sadece topuğunun ve parmaklarının çıkardığı hafif bir gürültüydü, kim bilir belki de çıplaktı, belki de benim hiçbir şey duymadığım esnada ikisi de soyunmadan sadece sevişmeye başlamış ama sonra o kendilerine has, alışılmış öfkeli halleriyle tekrar konuşmak için birden yarıda kesmişlerdi. Bunların kendi engelleriyle yaşayan, engellerine bağımlı bir çift olduğunu düşündüm, onlar olmadığında dağılacak bir çift olduklarını –tabii eğer bu can sıkıcı ve artık iyice uzamış engeller varken dağılmazlarsa– buna rağmen artık sensiz olmaz, bensiz yapamazsın zamanı ya da biri olmadan diğerinin yapamadığı zaman gelmişse, hem bu engelleri yaşatmaları, hem kollamaları, hem de sonsuza kadar onları aşmaya çalışmaları gerekecektir diye düşündüm.

"Gerçekten seni rahat bırakmamı mı istiyorsun?"

Cevap yoktu ya da cevap vermesini beklemedi, çünkü hemen ardından daha kararlı ama hep fısıltıyla, karşısındakini yaralayarak çınlamaya devam etti testere ses:

"Söyle, bu mu istediğin? Artık, geldiğimde seni aramamı istemiyor musun? Ne zaman buraya geldiğimi, ne kadar kalacağımı

bilmek istemiyor musun? İki ay geçsin, sonra üç, sonra iki buçuk ay daha geçsin ve sen tüm bu zaman boyunca benimle karşılaşmak, beni görmek ve benimle ya da karımın ölümüyle ilgili hiçbir şey duymak istemeyeceksin, öyle mi?"

Adam da ayağa kalkmış olmalıydı (yataktan mı yoksa koltuktan mı bilmiyorum) ve büyük olasılıkla çıplak değil sadece ayakları çıplak olan –çünkü hiç kimse odanın ortasında bir iki saniyeden fazla çırılçıplak durmaz– kadının durduğu yere yaklaşmış olmalıydı ya da banyo kapısına ya da buzdolabının yanına kadar yürüyüp orada durmuştu. Gerçi çok sıcaktı. Hava sıcaktı. Adamın sesi devam ediyordu, şimdi daha sakindi, belki de bu yüzden fısıltı halinde değil, ama hep sahtekârca, tartışırken sesinin bozulacağından korkan bir şarkıcınınki gibi, aynı zamanda normal tonda ve bir vaizin ya da bir gondol şarkıcısınınki gibi titrekti.

"Ben senin umudunum, Miriam. Bir yıldan beri öyleyim ve umutsuz kimse yaşayamaz. Hemen bir başkasını bulabileceğini mi sanıyorsun? Elbette kolonide olmaz, benim olduğum yere kimse bulaşmaz."

"Sen bir orospu çocuğusun Guillermo" dedi kadın.

"Ne istersen düşün, göreceksin."

İkisi süratle cevapladılar birbirlerini, belki Miriam o açıklayıcı koluyla bir hareket de yapmıştır. Yeniden bir sessizlik oldu, küfür edenin küfürünü geri almadan ve af dilemeden geri dönüp karşısındakinin sevgisini tekrar kazanması için gerekli olan sessizlik ya da durgunluk gibiydi; karşılıklı kötü davranıldığında, söylenen şey sonunda sessizlikte dağılıp çözülür, küçükken kardeşler arasında olan kavgalarda olduğu gibi. Veya bunlar birikir ve mutlaka sonraki sefere kalır. Miriam düşünüyor olmalıydı. Çok iyi bildiği, bundan öncesi hakkında hiçbir şey bilmememe ve bana anlatılmamasına rağmen benim de düşündüğüm, daha evvel pek çok kere düşündüğü şeyi düşünüyor olmalıydı. Ben, Guillermo denen adamın haklı olduğunu düşünüyordum, kozlar onun elindeydi. Miriam'ın beklemeye devam etmekten, hileyle de olsa kendini daha vazgeçilmez yapmaktan ve daha az ısrarcı olmaya çalışmaktan başka çaresi olmadığını düşünüyordum, bundan böyle İspanya'da hasta yatan ve Havana'da olup biten hiçbir şeyden haberi olmayan o zavallı kadının diplomat yahut sanayici ya da tüccar kocasını oradan işleri ya da görevleri için Havana'ya her yollayışında vahşice öldürülme-

sini istemekten ya da emretmekten de vazgeçmeliydi. Miriam'ın da şüphelenmekte ve şikâyet etmekte haklı olabileceğini düşündüm; tüm bunlar bir aldatmacaydı belki ve İspanya'da böyle bir kadın yaşamıyordu ya da yaşıyorsa bile çok sağlıklıydı, başka bir kıtadaki melez bir kadının onu yatalak sandığından, onun ölmesini dilediğinden, ölümünü beklediğinden ya da daha kötüsü ölümünün dünyanın öbür ucuna düşünce ve söz olarak çoktan geldiğinden ve hızlandırılmaya çalışıldığından haberi yoktu belki de.

Kimden yana olacağımı bilmiyordum, çünkü insan bir tartışma yapılırken orada olursa (onu görmese sadece duysa da: *Bir şeye* katılmayıp sadece öğrenmeye başladığında) neredeyse hiçbir zaman gördüğü ya da duyduğu şeyler yüzünden tartışanlardan birine ya da hakkında konuşulan bir üçüncü kişiye kızmadan, acımadan, antipati ya da sempati duymadan tamamıyla tarafsız kalamaz. Gerçeği öğrenmem imkânsız olduğu için hangisinin haklı olduğunu bilemeyeceğimi fark ettim; öte yandan eylemlerin ya da insanların tarafını tutarken bunun her zaman belirleyici bir gerekçe olduğunu sanmıyorum. Belki de adam gittikçe daha uyduruk vaatlerle Miriam'ı kandırıyordu ama böyle olmama ihtimali de vardı ya da Miriam belki de sadece bu yalıtılmış yaşamdan, bu kıtlıktan, Küba'dan çıkmak, daha iyi yaşamak ve evlenmek için Guillermo'yu kullanıyordu; hatta belki de onunla evlenmek ve diğer kadının yerini almak istiyordu; hemen herkes çoğu zaman sadece bulunduğu yeri bırakıp başka bir yer ele geçirmek için hareket eder; sadece bunun için, kendilerini unutmak, daha önce oldukları insanı toprağın altına gömmek için; aslında hepimiz şu anda ya da daha önceden olduğumuz şey olmaktan tarif edilmez biçimde yorulduk. Kendi kendime Guillermo'nun ne kadardır evli olabileceğini sordum. Ben evleneli iki haftadan fazla olmamıştı ve son istediğim şey Luisa'nın ölmesiydi, hatta tam aksine, kısa süre önce bana acı veren, korkutan şey kesinlikle onun hastalığıyla beraber gelen tehdit olmuştu. Duvarın öbür yanından duyduklarım sakinleşmemi ya da dediğim gibi düğünümüzden beri farklı şekillerde kafamda dönüp duran rahatsızlıkları unutmamı sağlamamıştı. Bir casus gibi dinlediğim o konuşmalar benim felaket sezilerimi daha da keskinleştirmişti, birden, elimde olmadan önümdeki yarı karanlıkta kalan aynaya kaydı gözüm, yanan tek ışık da aynanın uzağında kalmıştı, gömleğimin kolları kıvrılmış yarı karanlıkta otu-

ran aynadaki suretime baktım; eğer kendime iyi niyetle, geçmişimi düşünüp daha evvelden nasıl biri olduğumu hatırlamak isteğiyle bakarsam hâlâ genç bir adamdım; ama eğer önyargılı ve kötümser bir gözle, kısa bir süre sonra başıma gelebilecekleri tahmin ederek bakarsam neredeyse orta yaşlı bir adam sayılırdım. Duvarın diğer tarafında, karanlık aynanın biraz ötesinde, sokakta bir kadının yanılıp beni karıştırdığı başka bir adam vardı; o halde bana benzeyen yönleri vardı mutlaka; biraz daha yaşlı olmalıydı; bu yüzden daha uzun süredir evli olması gerektiğinden, karısının ölümünü istemek ve dediği gibi onu ölüme itelemek için yeterince sebebi olduğunu düşündüm. O adam da, tarihi ne olursa olsun, mutlaka bir balayına çıkmış olmalıydı ve o da şimdi benim sahip olduğum aynı anda bir şeylerin hem bittiği hem de başladığı duygusunu tatmış olmalıydı ve sonunda iş için sık sık geldiği Küba'da kendi umudunu arama ihtiyacını duyuncaya dek benim şimdi kullandığım terimlerle, o da somut geleceğini rehin vermiş, soyut geleceğini kaybetmiş olmalıydı. Miriam da onun umuduydu, bir boşluğu dolduran, onun için endişelenilen, onun için korkulan, hatta belki kendisinden de korkulan biri (bana dönüp de beni yakalayacakmış gibi yaptığı el hareketlerini ve attığı pençeleri unutamıyordum: 'Benimsin', 'Sana geldim', 'Buraya gel', 'Bana mecbursun', 'Seni öldürürüm') Aynaya baktım ve uzakta komodinde duran ışık yüzümü biraz daha aydınlatsın, yüz hatlarım bana böyle gölgeli, karanlık, geçmişini kaybetmiş bir kadavra gibi görünmesin diye biraz doğruldum ve bunu yaparken aynadaki görüntüye lambaya daha yakın olduğu için daha çok ışık vuran Luisa'nın başı girdi; o zaman, gözlerinin açık olduğunu, uzaklara dalıp gittiğini, insanların ya da onun bir şey dinlerken hep yaptığı gibi başparmağı dudaklarının arasında onları okşayarak gezdirdiğini gördüm. Onu aynadan gördüğümü görür görmez onun hâlâ uyuduğunu düşünmemi ister gibi, sanki şimdi ya da daha sonra ikimizin birlikte duyduğu hemşerimiz Guillermo ve beyaz tenli melez Miriam'ın söylediği bu şeylerden konuşmamıza fırsat vermek istemiyormuşçasına –bunu daha yeni keşfediyordum– hemen gözlerini kapadı ve başparmağını hareket ettirmeyi bıraktı. Benim yaşadığım rahatsızlığı onun (eş olmak isteyen bir kadın ve ölmesi istenen bir eş nedeniyle) çok daha yoğun, benden iki kat güçlü yaşaması gerektiğini, bu yüzden de her birimizin yan odada geçen konuşmaları, beraber değil kendi hesabımıza dinleyip

ondan çıkardığımız sonucu ve bu konuşmaların bizde oluşturduğu duygu ve düşünceleri, aynı şeyleri düşünmüş ya da duymuş bile olsak, birbirimize açıklamak yerine kendimize saklamamızı tercih ettiğini düşündüm. Bu beni belki görünenin aksine onun da kendini tehdit edilmiş hissettiği, geleceğini kaybetmekten ya da geleceğin yaklaşmasından endişe duyduğu düşüncesine götürdü hemen (düğün sırasında çok mutlu görünüyordu, hiç saklamadan gösteriyordu mutluluğunu, bu yolculuk da çok hoşuna gitmişti, hastalığı yüzünden Havana'da bir öğle sonu gezintisinden mahrum olmak onu kudurtmuştu). Bizim aramızda samimiyetsizlik olmazdı, bu yüzden ne kadar konuşsak, ne kadar tartışsak, birbirimize ne kadar kızsak da (her ne kadar bir süre gölgesini hissetsek de) ortam hiçbir zaman kendiliğinden ya da bir sessizliğin arkasından yumuşamazdı, kendi ağırlığını beraberinde getirir ve arkasından gelenleri, sonradan yaşayacaklarımızı (ve artık bileştirdiğimiz yarım yaşamlarımızı yaşıyorduk) etkilerdi; tıpkı benim şu ana kadar düşündüklerimi (düğünden beri içime doğan kötü düşünceleri) Luisa'ya söylemekten çekinmem ya da Luisa'nın onu Guillermo, Miriam ve hasta İspanyol kadın hakkındaki izlenimlerime ortak etmeyeyim ve o da aynı şekilde beni kendininkilere ortak etmek zorunda kalmasın diye gözlerini kapattığını görmem gibi. Güvensizlik değildi bu, yoldaşlık duygumuzun eksikliği ya da bir şeyler gizleme isteği de değildi. Bu yalnızca söylenmemiş şeyin var olmadığına olan inancın ya da batıl inanışın içimizde tümüyle yer etmiş olmasıydı. Ve gerçekten de asla çevrilmeyen şeyler yalnızca asla söylenmeyen ve dile getirilmeyen şeylerdir.

Ben bunları düşünürken (ama çok kısa sürdü) ve birkaç saniye boyunca (ama çok uzun sürdü, bilmiyorum belki de birkaç dakikaydı) aynadan Luisa'nın az önce açık ve düşünceli olan gözlerini kapatmakta nasıl ısrar ettiğini seyrederken, bir anlığına zaman mefhumumu ve dikkatimi kaybettim (artık bakıyordum ama duymuyordum) ya da belki Guillermo ve Miriam hâlâ sessiz duruyorlardı ve bu suskunlukta tek kelime etmeden barışıyorlardı ya da seslerini o kadar alçaltmışlardı ki artık o eski keskin fısıltılar yerine duvarın benim olduğum tarafından duyulamayacak kadar alçak sesle fısıldaşıyorlardı. Tekrar kulak kabarttım, bir süre hiçbir şey duymadım, hiçbir şey duyulmuyordu, kendi kendime acaba dikkatimin dağıldığı esnada ben fark etmeden dışarı mı çıktılar,

diye sordum, belki de aşağı inip bir şeyler yemek için ateşkes ilan etmişlerdi, ne de olsa randevuları aslında bunun içindi, yukarıda görüşmek için değil. Hiç konuşmadan barıştılarsa o zaman seks yaparak barışıyor olmalıydılar diye düşünmekten kendimi alamıyordum, çünkü karşılıklı kötü davranıldığında barışmanın tek yolu sekstir, belki de benimkinin aynısı olan odanın ortasında ayakta ve giyiniktiler, Miriam duyduğum en son cümleyi söylediğinde tam orada olmalıydılar, bunu ayakları çıplakken söylemiş olmalıydı: "Sen bir orospu çocuğusun Guillermo." Miriam'ın o güçlü bacaklarını düşündüm, uzun süre ayakta kalmaya dayanabilirlerdi, herhangi bir sataşmaya da, sendelemeden, geri gitmeden, bir destek aramadan, tıpkı sokakta çakı gibi yere basarken dayandıkları gibi; ve şimdi eğer hâlâ üzerindeyse eteğindeki asi kırışıklıklar için endişelenmiyor olmalıydı, şimdi eteği kırışıklıklarla doludur, sonunda boş vermiştir, çantasını da bir sandalyenin üstüne attığı eteği de. Bilmiyorum, hiçbir şey duyulmuyordu, nefes alıp verişleri bile, bu yüzden tüm dikkatimi onlara vermiştim ama aslında önceki kadar da değil, çünkü hâlâ uyuyor numarası yapsa da artık Luisa'nın uyanık olduğunu biliyordum, yatağın ucundan kalktım, yeniden balkona çıktım. Hâlâ geceydi ve tam şu sıra Havanalılar akşam yemeklerini yiyor olmalıydı, otelin etrafındaki sokaklar neredeyse bomboştu, neyse ki Miriam hâlâ sokakta beklemiyordu, herkes terk etmişti sokakları. Dolunay vardı ve hiç esmiyordu. Bir adadaydık, neslimin dörtte birinin ait olduğu dünyanın öbür ucunda bir yerde, bizim olan her şeyi birleştirdiğimiz, birlikte yaşayacağımız yerden, Madrid'den, evliliğimizden çok uzakta kalmıştık, birleştiğimiz yere olan uzaklığımız şimdi balayı tatilimizde bizi ayırıyormuş gibiydi sanki ya da belki ikimiz için de sır olmayan ama paylaşılmadığı için gittikçe sırra dönüşen bir şeyi paylaşmadığımız için uzaklaşıyorduk birbirimizden. Ay hep aynıydı, dolunay. Korkuluğa yaslanıp, belki de bize bu kadar yakın olan birinin ölümünün dilek tutulup uzaktan hızlandırılabileceğini düşündüm. Belki de bunu uzaktan yapmak, uzaktan planlamak, bunu bir oyuna, bir fanteziye dönüştürüyordu, fantezilerde her şeye izin vardır. Ama gerçeklerde öyle olmaz, geri dönüşler ya da düzeltmeler geçersizdir artık, sadece gizlemek mümkündür olanları. İstemeden duyulan şeyler için bu bile geçerli değildir, bunları duyan kişi, şanslıysa, en fazla unutur onları.

Birden, balkondan, artık duvardan değil, onların yarı açık bıraktığı ve bizim hep açık kalan ve şimdi kollarımı korkuluğa yasladığım balkonlarımızdan Miriam'ın sesini çok net duymaya başladım, şimdi konuşmuyordu sadece bir şarkı mırıldanıyordu, mırıldandığı şey şöyleydi:

"Anacığım anacığım, gel gel gel; yılan beni yutuyor, gel gel gel."

Daha başlar başlamaz kesti şarkıyı ve hiç ara vermeden (artık öfkeli değildi sesi) Guillermo'ya:

"Onu öldürmelisin" dedi.

"Tamam, tamam, yapacağım, sen şimdi elini çalıştırmaya devam et" diye yanıtladı adam. Ama bu beni ne telaşlandırdı, ne şaşırttı, ne de korkuttu (Luisa'yı bilmiyorum); çünkü bunu yapamayacağı bir şeyi isteyip duran oğlunun ısrarlarından artık bıkmış bir annenin ondan kurtulmak için hiç düşünmeden olur demesi gibi söylemişti. Üstelik daha o zamandan bu cevaba bakarak, İspanya'da böyle bir kadın varsa bile Guillermo'nun ona bir zarar vermeyeceğini ve eğer bu olayda ya da hikâyede zarar görecek biri varsa bunun her halükârda Miriam olacağını anlamıştım sanırım. Guillermo'nun yalan söylediğini (herhangi bir yalan) anlamıştım, ses titreşimlerini algılayıp çevirmeye ve konuşanın samimiyetini ölçmeye benim kadar alışık olan Luisa'nın da bunu fark etmiş ve Miriam adına değil ama hasta kadın adına iyice rahatlamış olduğunu tahmin ediyordum.

Miriam ise Guillermo'nun samimiyetsizliğini fark etmemiş olmalıydı ya da meseleyi bir süreliğine kafaya takmamaya karar vermişti ve onu dinlemedi ya da kendini kandırıyordu ya da birkaç saniyeliğine hayatının en büyük tutkusundan vazgeçmişti, biraz daha mırıldandı aynı şarkıyı ama ben sanırım neler olduğunu biliyordum. Düşündüğümden daha fazla zaman geçmişti, ama yine de sessizce cinsel ilişkiye girip tamamlayacakları kadar vakit geçmemişti ve bu yüzden şimdi sakinleşmelerinin sebebi bu olamazdı. Ama şöyle olmalıydı, madem ikisi de uzanmış ve sakinleşmiş gibiydiler, Miriam dikkati dağılıncaya kadar, gerçekten de yaptığı şeyi düşünmeden, bir yandan bulaşık yıkayan ya da yanındakini (ninni söylenen bir çocuk) okşayan biri gibi arada bir şarkıyı keserek dalgın dalgın şarkı söylüyordu. Mırıldandığı şey şuydu:

"Yalan kaynanam yalan, gel gel gel; oyun oynuyoruz biz, gel gel gel; yeni evli değil miyiz, gel gel gel."

Bu sözler, evet, beni ürküttü, hatta ilk mırıldandıklarından daha fazla, çünkü bunlarda bir gerçeğin ifşası vardı (bazen insan çok iyi duyar, ama duyduklarına önem vermez) ve Luisa'nın rahatsızlanmaya başladığında hissettiği gibi hafif bir ürperti hissettim. Miriam yine hiç ara vermeden, ses tonunu hiç değiştirmeden aynı cansız tonda ekledi:

"Eğer onu öldürmezsen ben kendimi öldürürüm. İkimizden biri ölecek ya o ya ben."

Guillermo bu sefer cevap vermedi ama beni saran korku ve ürperti Miriam'ın sözlerinden önce de vardı, şarkı yüzünden olmalıydı, ben bu şarkıyı önceden biliyordum, ben çocukken anneannem söylerdi bana, daha doğrusu bana söylemezdi, çünkü gerçekten bir çocuk şarkısı değildi, yine çocuklar için olmayan bir efsanenin ya da bir öykünün bir parçasıydı aslında, ama o zamanlar anneannem, içime sorumsuzca, şen şakrak bir korku salmak için anlatmıştı. Yine de, bazen, kendi evinde ya da bizde bir koltuğa oturup, annemin beni götürmek ya da ondan nöbeti devralmak için gelmesini ve öğle sonunun akıp gidişini yelpazelenerek sıkıntıyla beklerken, kafasındaki düşünceleri dağıtmak için ne yaptığını bilmeden, ne yaptığını düşünmeden, az önce yarı açık balkon kapısının önünde Miriam'ın gösterdiği aynı isteksizlik ve aldırmazlıkla ve yine aynı aksanla bu şarkıyı mırıldanırdı. Bu kimse için söylenmeyen, adressiz bir şarkıydı: Hizmetçilerin yerleri ovarken ya da çamaşırları mandallarken ya da elektrik süpürgesiyle ya da kuştüyü fırçalarla tozları alırken mırıldandığı ve benim hasta olup okula gitmediğim ve dünyaya kendi yastığımdan baktığım zamanlarda hizmetçilerin akşamdan çok farklı olan sabahki ruh halleriyle mırıldandığını duyduğum şarkıydı; yine annemin aynanın karşısında saçlarını tararken, saçlarına toka takarken ya da saç filesini yerleştirirken ve pazar günleri ayine gitmeden önce küpelerini takarken mırıldandığı aynı anlamsız şarkıydı; dişlerinin arasından (tokalar ve firketeler olurdu dişlerin arasında) başkaları dinlesin ya da çevirip yorumlasın diye değil ama yatağına sığınan ya da kendi odasına ait olmayan bir kapının pervazına dayanan bir çocuk bu şarkıyı dinlesin, öğrensin ve artık hiç unutmasın diye söylenen bu kadın şarkısı istenmeden söylenmiş ya da kimseye söylenmemiş de olsa yayılıyor, kesilmiyor, azalmıyor ve artık söylendikten sonra yetişkinlerin hatta belki de erkeklerin yaşam sessizliğinde bile devam

ediyordu. Bu hiç dinmeyen ve kendiliğinden söylenen şarkı benim çocukluğumda uzun yıllar boyunca tüm kent halkını birbirine bağlayan, birbirine akraba eden, dengeleyen anlamsız bir çağrı, tüm kente bulaşan ve yankılanıp duran ısrarcı bir ses gibi Madrid'in tüm evlerinde; avlulardan dış kapılara, pencere önlerinden koridorlara, mutfaklardan banyolara, merdivenlerden teraslara kadar; önlüklerle, işliklerle, sabahlıklarla ve geceliklerle ve en pahalı giysilerle mırıltıyla söylenmiş olmalı. Çok da uzak olmadığımız o zamanlarda bütün kadınlar mırıldanırdı bu şarkıyı; hizmetçiler sabahın erken saatlerinde gerinirken, hanımefendiler ve anneler biraz daha geç saatlerde alışverişe çıkmak ya da lüzumsuz bir ziyaret için hazırlanırken, kadınların bu ortak ve sürekli vızıltılarına bazen okulda olmayan oğlan çocukların ıslıkları da eşlik eder, hatta içinde gezindikleri kadınların dünyasına onların ıslığı da karışırdı: Karşılıklı ıslık çalan ve birbirlerine imrenen tembel ve çalışkan çocukların, koca koca koliler taşıyan market çırağı çocukların ve çizgi romanlar, oyuncaklar ve öykü kitaplarıyla dolu yataklarında hasta yatan çocukların ıslığı... Bu şarkı her fırsatta ve her gün söylenirdi, keyifle ve acıyla, tiz ve oturmuş bir sesle, ezgili esmer bir sesle ve akortsuz sarışın bir sesle, her türlü şeyi yaparken, herhangi bir zamanda, evlerde olup bitenlerle hiçbir ilgi kurmaksızın ve hiç kimse hakkında bir fikir vermeksizin söylenirdi, tıpkı daha ben torunları değilken, çünkü o zaman daha ben doğmamıştım ve doğma ihtimalim bile yoktu, büyükbabamların evindeki hizmetçi kızın buzlu turtanın erimesini seyrederken onu mırıldanması gibi ya da yine aynı gün yine aynı evde bir oğlan çocuğunun belki de biraz önce korku dolu bir kadının gözyaşlarından ve sudan sırılsıklam halde mırıldandığı aynı şarkıyı banyoya doğru giderken ıslıkla çalması gibi. Bu şarkıyı yaşlılar, dullar ve evde kalmışlar da söylerdi; daha yanık ve yumuşak bir sesle akşamüstleri söylerlerdi; sallanan sandalyelerine, divanlarına ya da koltuklarına oturup nöbet beklerken; torunlarına göz kulak olurken ya da göz ucuyla artık olmayan ya da başka zamanlarının kalmadığını bilmeden gidiveren insanların resimlerine bakıp iç çekerek ve yelpazelerini güz de olsa, kış da olsa, henüz bitmeyen yaşamlarına sallayarak, akıp giden zamanın geçişini seyrederken şarkılarını mırıldanırlardı. Ve geceleri aynı şarkı, ara sıra kesilerek ve daha uzun zamana yayılarak, henüz büyükanne, dul ya da kız kurusu olmamış bahtsız kadınların yatak odalarından

daha alçak sesle, daha yumuşak ya da daha yılgın bir sesle devam edebilirdi; tıpkı bir gece vakti Havana'nın bu sıcağında ben Luisa'yla balayındayken, Luisa şarkı söylemiyorken, sadece yüzünü yastığına kapamış hiçbir şey demiyorken, Miriam'ın benimkinin aynısı olan odasından dinlememe izin verdiği gibi bir uyku prelüdü ya da bir yorgunluk ifadesi olarak dinlenebilirdi.

Anneannem özellikle kendi çocukluğunda öğrendiği şarkıları, on yaşına kadar kendisiyle ilgilenen siyahi bakıcılarından öğrendiği şarkıları söylerdi; onun, anne babasının ve kardeşlerinin sadece adını bildikleri ve ait olduklarını sandıkları okyanusun diğer tarafındaki ülkeye gitmek için Küba'dan çıktığı yaştı bu. Şarkılar ya da öyküler (artık hatırlamıyorum, birbirinden ayıramıyorum zaten) içinde İnek Verum-Verum ve Küçük Maymun Chirrinchinchin gibi tuhaf isimleri olan hayvan karakterlerin olduğu iç karartıcı Afrika öyküleriydi; çünkü hatırlıyorum İnek Verum-Verum sahibi olan aile tarafından çok sevilen dost canlısı ve faydalı bir inekti, aileye bir babaanne, bir bakıcı kadın kadar yakındı ama buna rağmen bir gün açlık ya da kötü düşünceler yüzünden ailenin üyeleri onu kesip pişirip yemeye karar veriyorlardı, zavallı Verum-Verum haklı olarak bu yaptıklarından dolayı kendisine bu kadar yakın olan ailenin üyelerini affetmiyordu ve ailenin tüm fertleri onun o parçalanmış ve artık yaşlandığı için sertleşmiş etinden birer lokma yer yemez (böyleydi ve bu yüzden bir çeşit yamyamlık metaforu da içeriyordu) hemen orada yemek masasında, midelerinden artık hiç susmayacak olan boğuk bir ses gelmeye başlıyordu, bu ses anneannemin gülüşünü bastırıp abartarak çıkardığı ses efektiyle "İnek Verum-Verum, İnek Verum-Verum"du ve ev halkı sonsuza dek midelerinden gelen bu sesle kalıyordu. Küçük Maymun Chirrinchinchin'e gelince, onun hikâyesinden pek bir şey hatırlamıyorum, ama onun da şansının yaver gitmediğini ve vicdansız bir beyaz adam tarafından tuzağa düşürülüp benzer şekilde öldürüldüğünü çok iyi anımsıyorum. Yan odada Miriam'ın mırıldandığı bu şarkının Luisa için hiçbir anlamı yoktu, bu yüzden yan balkonda ya da duvarın öbür tarafında söylenenlerden ya da olanlardan öğrendiklerimiz arasında şimdi bariz bir fark vardı. Çünkü anneannem Afrikalı bakıcılarından öğrendiği, insanı şaşkına çeviren, bu kısa ya da bitmemiş hikâyeyi bana hep anlatırdı, kuşkusuz Miriam'dan duyana kadar hikâyenin cinsel sembolizmini asla anlamamıştım; Miriam'ın

mırıldandığı şarkı, anneannemin şakayla karışık beni korkutmak için (bana korkuyu öğretiyordu anneannem, korkudan gülmeyi) anlattığı bu uğursuz ve biraz da komik hikâyenin bir parçasıydı sadece: Hikâyeye göre çok güzel ama bir o kadar da fakir bir genç kız, Havana'da şatafatlı bir yaşam süren, çok zengin, yakışıklı, hırslı, geleceği parlak bir yabancı tarafından istenir. Kızın annesi duldur ve tek ümidi kızıdır ya da kızını bir an önce evlendirmek; bu yüzden bu garip yabancıya büyük bir memnuniyetle "evet" demekte ve elini vermekte bir an bile tereddüt etmez. Ama düğün gecesi yeni evlilerin kapısında bilerek ya da merakına yenik düştüğü için bekleyen anne kızının, o uzun gece boyunca aralıklı olarak şarkı söylediğini ve yardım istediğini duyar: "Anacığım anacığım, gel gel gel; yılan beni yutuyor, gel gel gel." Ancak açgözlü annenin olası bir telaşlı müdahalesi damadın hiç durmadan yinelediği acayip cevabı yüzünden yatışır, damadın o uzun gece boyunca ona tekrar tekrar söylediği şarkı şöyleydi: "Yalan kaynanam yalan, gel gel gel; oyun oynuyoruz biz, gel gel gel; yeni evli değil miyiz, gel gel gel." Ertesi sabah anne ya da artık kaynana olan kadın, kahvaltıyı götürmek ve gençlerin mutlu yüzlerini görmek için yeni evlilerin odasına girince, bir yabancıya verdiği bir tanecik talihsiz kızının utangaç yüzü yerine kanlı yatağın ortasına çöreklenmiş kocaman bir yılanla karşılaşır.

Anneannemin, benim, artık bir yetişkin olduğum için, şimdi bazı ürkütücü ayrıntılar eklediğim (anneannemin hiçbir şekilde kandan ya da gecenin uzunluğundan bahsettiğini sanmıyorum) bu korkunç öyküyü anlattıktan sonra güldüğünü anımsıyorum; yelpazesini sallar ve biraz çocukça bir gülüşle gülerdi (belki de onun on yaşındaki haline özgü gülüşüydü bu, hâlâ Kübalı olan bir gülüştü), artık hikâyeyi bir tarafa bırakıp benim ona on yaş ve altındakilere ait aynı gülüşle karşılık verememi başarmış olmasına gülerdi ya da belki de benim o hikâyeyle duyduğum korku sadece kadınlara ait bir korkuydu; kızlara, annelere kaynanalara, anneannelere, babaannelere, bakıcı kadınlara ait bir korkuydu; şu kadınların Madrid'de ya da Havana'da ya da herhangi bir yerde gün boyunca ve gecenin sonunda söyledikleri içgüdüsel şarkıyla aynı alana ait olan, oğlan çocuklarının da bildiği ama artık bir oğlan çocuğu olmayı bırakmalarıyla beraber unuttukları bir korku. Ben de unutmuştum onu ama tamamen değil, çünkü ancak biri sizi bir

şeyi hatırlamaya zorladığında onu hâlâ hatırlamıyorsanız unutmuş sayılırsınız. Ben bu şarkıyı uzun yıllar boyunca unutmuştum ama o dolunaylı gecede yatağında hasta yatan ve dünyayı yastığından gören ya da onu tekrar tümüyle görmeye hazır olmayan karım Luisa'yla balayındayken, Miriam'ın dalgın ve yılgın sesini duyduğumda onu tekrar hatırlamak için kendimi zorlamam ya da çaba göstermem gerekmemişti.

Luisa'nın yanına döndüm, saçlarını ve ensesini okşadım, yine ter içindeydi, yüzü dolaplara dönüktü, belki saçları yüzüne döküldüğü için yüzü yine geleceğin habercisi, yalancı kırışıklarla dolmuştu, sağına oturdum, bir sigara yaktım, sigaranın ateşi aynada parıldadı, kendime bakmak istemedim. Nefes alıp verişi uyuyan birinin nefes alıp vermesi değildi, kulağına fısıldadım:

"Sabaha bir şeyin kalmayacak bir tanem. Şimdi uyu."

Çarşafın üzerine oturmuş halde bir süre sigara içtim, bitişikteki odadan hiçbir ses gelmiyordu: Miriam'ın mırıldandığı şarkı bir uyku prelüdü, yorgunluk ifadesi olmuştu. Çok sıcaktı, akşam yemeği yememiştim, uykum yoktu, yorgun değildim, şarkı mırıldanmamıştım, ışığı da kapatmamıştım. Luisa uyanıktı ama benimle konuşmuyordu, iyi dileklerimi belirttiğim cümlelerime bile cevap vermemişti, sanki Guillermo ya da Miriam yüzünden bana kızmış gibiydi, bunu göstermek istemiyordu, bir türlü gelmeyen uykumuzda kızgınlığının geçmesini beklemek daha iyi diye düşündüm, Guillermo'nun balkon kapısını kapattığını duyar gibi oldum ama balkonda değildim, anlamak için balkona da gitmedim. Sigaramın külünü yanlışlıkla kül tablasının dışına silktim, epey sert vurmuştum, ateşi çarşafın üzerine düştü, onu parmaklarımla alıp kül tablasına atmadan önce, olduğu yerde yandığını, çarşafta kendisi kadar bir delik yapmaya başladığını gördüm. Sanırım orada gereğinden çok beklettim, çünkü birkaç saniye seyrettim ve nasıl büyüdüğünü, çemberin nasıl genişlediğini, aynı zamanda nasıl hem siyah bir leke hem de çarşafı delip geçen yakıcı bir ateş olduğunu gördüm.

Luisa'yla yaklaşık bir yıl önce işim gereği tanışmıştım, biraz resmi bir tanışmaydı, biraz da komik. Dediğim gibi ikimiz de özellikle çevirmenlik ve tercümanlıkla uğraşıyorduk (para kazanmak için), ben ondan daha çok ya da daha yoğun, bununla hiçbir şekilde benim daha yetkin olduğumu söylemek istemiyorum, tam aksine o daha yetkindi ya da en azından tanıştığımızda durum buydu ya da ona genel olarak benden daha çok güveniyorlardı.

Allahtan sadece uluslararası organizasyonların düzenlediği toplantı ve oturumlarda çalışmakla yetinmiyoruz. Bize yılın sadece yarısında çalışmak gibi eşsiz bir imkân sağlasa da (iki ay Londra, Cenevre, Roma, New York ya da Viyana'da, hatta Brüksel dahil olabiliyor bazen, sonra iki ay evde tatil, sonra tekrar iki ay ya da daha az bu saydığım şehirlerin birinde, Brüksel dahil) bu etkinliklerdeki raporları ve konuşmaları çevirme işi hem istisnasız tüm parlamenterlerin, delegelerin, bakanların, devlet adamlarının, milletvekillerinin, uzmanların ve genel olarak tüm ulusların temsilcilerinin kullandığı birbirinin aynı tamamen anlaşılmaz jargon yüzünden hem de tüm bu konuşmaların, çağrıların, raporların, protestoların ve diğer saçmalıkların uyuşuk karakterleri yüzünden çok sıkıcıdır. Bu işle uğraşmayan biri bu işin eğlenceli ya da en azından ilginç ve değişik olduğunu düşünebilir, hatta dahası böyle bir işte insanın dünya kararlarının tam ortasında olacağını, halkların yaşamlarını tüm yönleriyle öğrenebileceğini ve bir ülkenin politika ve şehircilik, tarım ve silahlanma, hayvancılık ve inanç, fiziki yapı ve dil, ordu ve olimpik başarı, polis ve turizm, kimya sanayi ve dış tanıtım, cinsellik ve televizyonculuk, bankacılık ve su kaynakları, çevrecilik ve gelenekler gibi alanlarda ne durumda olduğuna dair tüm bilgileri ayrıcalıklı biçimde ve tamamen birinci elden alabileceğini düşünüyor olabilir. Gerçekten de tüm iş hayatım boyunca insanların en olmadık konulardan bahseden konuşmalarını ve metinlerini çevirdim, (etkileyici bir örnek vermek gerekirse,

bu işe ilk başladığım yıllarda Başpiskopos Makarios'un son sözleri benim ağzımdan iletildi diğer insanlara) bunları kendi dilime ya da anladığım ve konuştuğum diğer dillere çevirip söyleyecek beceriye sahiptim; Sumatra'da uygulanan sulama yöntemleri ya da Swaziland'da ve Burkina'da (önceden Burkina-Faso'ydu, başkenti Ouagadougou) ülkedeki herkes gibi çok kötü şartlarda yaşayan marjinal topluluklar hakkında insanda enerji bırakmayan konular üzerine yazılmış uzun paragraflar çevirdim; çocuklara cinsel eğitim vermenin uygunluğu ya da küçük düşürücülüğü üzerine karmaşık akıl yürütmeler içeren bir metnin Venedik lehçesinde bir kopyasını çıkardım; Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki Armscor firmasının, teoride artık ihraç edemedikleri halde yüksek maliyetli öldürücü silah üretimini finanse etmeye devam etmesinin kârlılığı üzerine; Burundi ve Malawi'ye (başkentleri Bujumbra ve Zumba) Kremlin'in bir replikasını yapmanın mümkünatı üzerine; İspanya'nın tüm batı kıyılarını (Murcia dahil) ülkemizden ayırıp bir ada haline getirmenin gerekliliği üzerine –böylece her sene yağmurların oluşturduğu sel ve su baskınlarının bütçemize getirdiği büyük yükten kurtulunacaktı–; Parma'daki mermer yataklarına musallat olan bir hastalık üzerine; Birleşik Arap Emirlikleri'nde futbolun altyapısı üzerine; Bulgar deniz güçlerindeki ahlaki zaafiyet üzerine; Tristan da Cunha Adaları'nda AIDS'in yaygınlaşması üzerine; bundan birkaç yıl önce Londonderry'de yürürlüğe giren ve kararı uygulayan belediye başkanının görevden alınmasıyla sonuçlanan, ölülerin gömülmek yerine bir araziye istif edilmelerine ve çok kötü kokmalarına yol açan ölülerin defnine dair garip bir yasak üzerine konuşmalar ve metinler gibi pek çok konuyla karşılaştım. Tüm bu metinleri ve benzerlerini; metinlerin asıl sahipleri yani en uzaktakilere kadar tüm ülkelerden ve tüm disiplinlerden uzmanlar, bilim adamları, değerli ve aydınlık insanlar, egzotik, bilgili, mükemmel insanlar, Nobel ödüllüler, Oxford ve Harvard'dan profesörler nasıl dile getiriyorlarsa ben de bir ayindeymişçesine sadakatle çeviriyor, aktarıyor ve tekrar ediyordum; bu en düşünülmedik konular üzerine hazırladıkları raporları devletleri, devlet temsilcileri, devlet temsilcilerinin delegeleri ya da delegelerin de vekilleri tarafından görevlendirildikleri için kaleme alıyorlardı.

Aslına bakarsanız bu kurumlarda gerçekten işleyen tek şey çevirilerdir, üstelik bu konuda garip bir hararet de vardır, hastalıklı,

sağlıksız bir şey, çünkü bunlarda (toplantı ya da oturumlarda) söylenen herhangi bir kelime ya da dağıtılan herhangi bir metin neden bahsederse bahsetsin, kimin için söylendiğine ya da konusuna (bir sır bile olsa) bakılmaksızın ne olur ne olmaz diye anında pek çok dile çevrilir. Biz çevirmenler ve tercümanlar çalışma dönemlerimizde sürekli olarak ve hiç ayrım yapmaksızın, çoğu zaman ne için ve kim için yorumlandığını bile tam bilmeden, çoğunlukla metinse arşiv için, konuşma ise ikinci bir dil bile bilmeyen birkaç önemsiz kişi için tercüme ederiz bunları. Herhangi bir budalanın, durup dururken, can sıkıntısından bu kurumlara yolladığı herhangi bir budalalık anında altı resmi dile birden çevrilir; İngilizce, Fransızca, İspanyolca, Rusça, Çince ve Arapçaya. Herhangi bir can sıkıntısının, herhangi bir budalaya yaptırdığı herhangi bir budalalık tam olarak hem Fransızcada, hem Arapçada hem Çincede hem Rusçada yerini alır. Belki hiçbir işe yaramazlar, ama yine de çevrilirler. Hatta hiç yoksa iki üç kez, tek yapmaları gereken onları ödemekken çevirmem için faturalar bile getirdiler bana. Eminim bu faturalar uzun süre en azından Fransızca, Çince, İspanyolca, Arapça, İngilizce ve Rusça olarak bir arşivde saklanıyordur. Bir keresinde beni, iki gün önce gazete manşetlerinden okuduğum kadarıyla, iktidarı devirmeyi hedefleyen ve bunu başaran bir devlet darbesiyle öldürülen bir devlet başkanının konuşmasını (yazılı değildi) çevirmem için acil olarak kabine çağırmışlardı.

Bu uluslararası oturumlarda en büyük gerilimler bir savaş ilanının eşiğindeki ülkelerin delegeleri ve temsilcileri arasındaki sert tartışmalar sırasında değil de, herhangi bir nedenle bir şeyi çevirmek için çevirmen bulunamadığında ya da arada sırada olduğu gibi herhangi bir rapor çevrilirken çevirmenin psikolojik ya da fiziksel bir nedenle rahatsızlanması durumunda ortaya çıkar. Bu işte, söylenmekte olanı havada yakalayıp aktarmanın zorluğundan çok (oldukça zordur), söyledikleri bir şeyin bu onaylanmış altı dilden birine çevrilmeden geçildiğini görünce çok sinirlenip, hatta öfkelenip bize baskı uygulayan bazı devlet adamları ya da uzmanlar yüzünden çok sağlam sinirlere sahip olmak gerek. Onlar da tıpkı yerimizde olup olmadığımızı, bir kelime bile atlamadan her şeyi neredeyse kimsenin anlamadığı diğer dillere de çevirip çevirmediğimizi anlamak için tanıdığımız ve tanımadığımız (hepsi iş başındadır) bütün şeflerimiz gibi bizi sürekli gözlerler. Temsilcilerin ya da delegelerin istedikleri

ne raporların ya da konuşmalarının beğenilip alkışlanması, ne önerilerinin dikkate alınması, ne de diğerlerini etkilemesidir ki bu asla olmaz; (ne beğenilme, ne alkış, ne dikkate alınma ne de etkileme) onların tek istedikleri çevrilmiş ya da yorumlanmış olmaktır. İngiliz Milletler Topluluğu'nun Edinburgh'da gerçekleşen bir toplantısında, sadece İngiliz Milletler Topluluğu toplandığı için, doğal olarak sadece İngilizce konuşuluyordu; ama katılımcılardan Flaxman isimli bir Avustralyalı, tercüman kabinlerinin boş olduğunu, meslektaşlarından hiçbirinin her zamanki gibi kulaklık takmadığını ve salondaki o rahat koltuklara dağınık olarak oturup kendisini doğrudan mikrofondan dinlediğini görünce bunu bir hakaret olarak algıladı. Söylediklerinin tercüme edilmesinde ısrar etti, ona buna gerek olmadığı hatırlatılınca da surat astı, galiz küfürler etmeye başladı ve artık iyice rahatsız edici olan aksanını diğer ülke temsilcilerinin, hatta kendi ülkesinden birkaç temsilcinin bile anlayamayacağı bir duruma getirinceye kadar zorladı, tüm temsilciler şikâyet etmeye başladı ve birisi anlaşılmayan bir şey söylediğinde hep yapmaya alıştıkları gibi hepsi kulaklıklarını takmak zorunda kaldı. Alıştıklarının aksine bu kulaklıklardan hiçbir şey duyulmadığını (net ya da boğuk hiçbir ses yoktu) anladıklarında protestolar arttı, bunun üzerine Flaxman sanki kabinlerden birine girip oradan kendi söylediklerini yine kendisi çevirecekmiş gibi yürümeye başladı. Tam kabinlere giden koridoru yarıladığı sırada birden Avustralyalı bir tercüman hızla kabine geçti ve vatandaşının Melbourne, Adelaida ya da Sydney'in banliyölerinde ya da liman mahallelerinde kullandığı o anlaşılmaz aksanla, onların tabiriyle, gerçek bir *larrikkin gibi* bağıra çağıra söylediği şeyleri doğal bir İngilizceyle aktarmaya başladı. Bu emsalsiz temsilci, Flaxman, sonunda bir çevirmenin yerinde olduğunu, konuşmasındaki tüm düşüncelerin gereğince aktarıldığını görünce bir anda sakinleşti ve yine kendi, alışılmış, aşağı yukarı doğru diksiyonuna döndü; meslektaşları bunu fark etmemişti; artık onu kulaklıklardan dinlemeye karar vermişlerdi; bunlardan ses daha titrek, ama daha önemli geliyordu. İşte uluslararası oturumlarda yaşanan ve bir anda ortama hakim olan çeviri geriliminin doruğa ulaşması, ilk bakışta tam bir çeviri gibi olmasa da, İngilizceden İngilizceye bir çeviri de böyle olmuştu; Avustralyalı asi temsilci, Avustralyalı olan acemi tercümanın bir şey atlamadan, aynı hızla tekrar edemeyeceği kadar hızlı bir nutuk çekiyordu.

Aslında tüm katılımcıların, onlara yöneltilen dili çok iyi anlamalarına rağmen, kulaklıklardan duyduklarına, yani tercümanlara, doğrudan konuşandan duyduklarına (aynısı ama daha karmaşık) nazaran daha çok güvenmeleri oldukça tuhaftır. Tuhaftır çünkü kimse tercümanın kendisine ayrılan kabinden yaptığı çevirinin eksiksiz ve dürüstçe yapıldığına emin olamaz; üstelik çoğu zaman, yapılan bu çevirilerin, çevirmenlerin bilgisizliği, dalgınlığı, kötü niyeti ya da akşamdan kalma halleri yüzünden bu iki niteliğe de sahip olamadıklarını söylememe gerek bile yok. Bu, çevirmenlerin (yani metin çevirenlerin) tercümanlara karşı sürekli kullandığı bir argümandır; onlar karanlık ofislerinde faturaları ve türlü budalalıkları çevirirken, kötü niyetli denetimlere maruz kalabilir, hataları ortaya çıkarılabilir, bunlar herkese ilân edilir ve hatta cezalandırılırlar, oysa kabinlerden palas pandıras havaya uçuşan kelimeleri kimse kontrol etmez. Ben ikisini de yaptım, (şimdi sadece tercümanım, daha avantajlı, insanın posası çıksa, psikolojik olarak daha çok yıpransa da) bu duyguları çok iyi bilirim; tercümanlar çevirmenlerden nefret eder, çevirmenler de tercümanlardan (tıpkı eşzamanlı çevirenlerin ardıl çevirenlerden ve ardıl çevirenlerin de eşzamanlı çevirenlerden nefret etmesi gibi). Tercümanlar kendilerini yarı tanrı ya da yarı ilah gibi görürler, çünkü sürekli politikacılarla, hükümet temsilcileriyle ve vekil delegelerle muhataptırlar ve bu adamlar da onlara çok önem verirler, daha doğrusu varlıklarına ve yaptıkları işe. Her halükârda her zaman dünyayı yönetenler tarafından izlendikleri inkâr edilemez, bu onları sürekli bakımlı olmak ve iki dirhem bir çekirdek giyinmek zorunda bırakır; onları sık sık kabinlerinin camları arkasında rujlarını tazelerken, saçlarını tararken, kravatlarını düzeltirken, cımbızla kaşlarını alırken, giysilerindeki tozları üflerken, favorilerini kısaltırken (tüm bunlar bir el aynasıyla yapılır) görebilirsiniz. Bu durum, karanlık ve pis ofislerine tıkılan metin çevirmenleri arasında bir öfke, bir rahatsızlık yaratır, evet doğru; ama metin çevirmenlerinin de tümüyle kendilerine ait, dışarıyı görebildikleri, duruma göre güzel kokan (ayrımcılık vardır), ses geçirmeyen sevimli kabinlerindeki kibirli tercümanlardan farklı olarak, bin kat daha yetenekli ve ciddi görülmelerini sağlayan bir sorumluluk duyguları vardır. Herkes birbirini hor görür, kimse birbirinden hazzetmez ama hepimizin eşit olduğu tek bir nokta vardır, o da az önce birkaç örnek sıralayarak bahsettiğim

o ilgi çekici meseleler hakkında hiçbirimiz hiçbir şey bilmeyiz. Az önce bahsettiğim konulardaki tüm konuşmaları ve tüm metinleri başka bir dilde ben söyledim, ben çevirdim ama söylenenlerin tek kelimesini bile hatırlamıyorum, üzerinden çok zaman geçtiği için ya da insan belleğinin koruyabileceği bilgiler kısıtlı olduğu için değil bu, çünkü bunları çevirdiğim sırada da hiçbir şey hatırlamıyordum, yani daha o zaman ne konuşmacının söylediklerini ne de arkasından ya da varsayıldığı gibi eşzamanlı olarak benim söylediklerimi hatırlıyordum. Kadın ya da erkek konuşmacı bir şey söylüyordu, ben de onu söylüyordum ya da tekrar ediyordum, ama zekâyla hiçbir ilgisi olmayan, hatta onunla çatışan mekanik bir işleyişle: İnsan ancak tam olarak anlamadığı ya da kavramadığı şeyi yeniden aşağı yukarı doğru biçimde söyleyebilir (özellikle hiç durmadan alınıp çözülüyorsa), aynı şey bu tür metinlerin yazarları için de geçerlidir, edebi bir değeri olmayan, üzerine düşünmenin, düzeltmenin, geri dönüşün söz konusu olmadığı metinlerdir. Böylece, birilerinin biz uluslararası kurumlarda çalışan çevirmen ya da tercümanların alabileceğimizi düşündüğü tüm bu değerli bilgiler tamamen, baştan sona, tepeden tırnağa elimizden kaçırdığımız şeyler olurlar; dünyada dönen sahtekârlıklar, yalanlar, entrikalar ve çekilen acılar hakkında tek bir kelime bile bilmeyiz, en ufak bir fikrimiz bile yoktur. Ama yine de, bazen, dinlenme dönemlerimizde, bu saygın adamları ve onların kullandığı ve aklı başında herhangi biri için tamamıyla anlaşılmaz olan o hiç değişmeyen terminolojiyi çevirmek için değil de, sadece dinlemek için orada kalırız ve eğer bir şekilde, açıklanamaz bir sebeple, söylenenlerden birkaç kelime anlamayı başarırsak, doğrusu, o zaman da bunları en kısa sürede unutmak için kendimizi zorlamamız gerekir; çünkü bu insanlık dışı jargonu ikinci bir dile ya da jargona çevirecek kadar zaman aklımızda tutmak bile bizim zaten bozulmuş dengemize büyük zararlar verir ve eğer onu hemen unutmazsak bizim için dayanılmaz bir işkenceye dönüşür.

Tüm bu şeylerin arasında, ya bu toplantılarda, özellikle baştan sona belagata dayanan bu oturumlar hakkında kimsenin söylemediği bir şeyi fark eden biri var mı diye pek çok kez korkuyla sormuşumdur kendime. Çünkü bu toplantılara katılanların bu cani argolarıyla birbirleriyle bir şekilde anlaştıklarını kabul etsek bile, gerçek bir kontrol sistemi ve yanlışları ortaya çıkarıp düzeltmek

için gereken zaman olmadığı için, tercümanların söylenen sözleri canlarının çektiği gibi çevirebilecekleri çok açıktır. Bizi tamamen kontrol etmenin tek yolu bizim salonda o anda söylenmekte olanları gerçekten söyleyip söylemediğimizi anlamak için mikrofondan ve kulaklıktan söylenenleri duyup kendi duyduklarını bize eşzamanlı olarak birinci dile çeviren ikinci bir çevirmen olabilir. Ama böyle bir durumda, aynı şekilde ikincinin söylediklerini kontrol edip onları yeniden çevirecek bir üçüncü çevirmen gerekebilir ve belki de üçüncüyü gözetleyen bir dördüncü ve bu şekilde korkarım tercümanları kontrol eden çevirmenler, çevirmenleri kontrol eden tercümanlar, delegeleri kontrol eden raportörler, konuşmacıları kontrol eden yazıcılar, devlet adamlarını kontrol eden çevirmenler ve tercümanları kontrol eden mübaşirler diye sonsuza kadar gidilebilir. Herkesin birbirini gözetlediği, kimsenin bir şey dinlemediği ve bir şey not almadığı bu forumlar, zamanla oturumların, kongrelerin ve toplantıların ertelenmesini ve uluslararası organizasyonların toplantıların ertelenmesini ve uluslararası organizasyonların sonsuza kadar kapatılmasını getirebilir. Bu yüzden bazı riskleri göze almak, bazı olaylara (bazen çok büyük) katlanmak ve kimi zaman birbirimize bilerek şakalar yapsak (işimizle dalga geçeriz) ve arada sırada yanlış yorumlar yapmamızı önleyemesek de biz çevirmenlerin izlenimlerinden kaynaklanan kaçınılmaz yanlış anlamaları (bazen uzun süren) göze almak tercih edilir. Bizim yaptığımız işe uluslararası organizasyonların dışında ihtiyaç duyulduğunda, farklı ülkelerin liderleri arasındaki *zirve* denen bazı görüşmelerde ya da kendilerine dost ya da düşman ya da tarafsız topraklara yaptıkları resmi ziyaretlerde mesela, diğer ulusların temsilcilerinin de amirlerimiz gibi bize güvenmekten başka çareleri yoktur. Doğrusu böylesine önemli durumlarda, saldırmazlık paktlarının imzalandığı, çok önemli ticari anlaşmaların yapıldığı, üçüncü bir tarafa karşı entrikaların çevrildiği, hatta savaş ve ateşkes ilanlarının olduğu toplantılarda bazen elbette yeniden çevirmeyen ama birinciyi dikkatlice dinleyip yapılan çeviriyi denetleyen ve doğru çevrildiğini ya da olması gerektiği gibi olup olmadığını saptayan ikinci bir çevirmen aracılığıyla tercümanın daha iyi kontrol edilmesi sağlanmaya çalışılır. Benim Luisa'yı tanımam da böyle oldu; bir şekilde benden daha ciddi, daha güvenilir, daha sadık görülmüştü ve iki yıldan daha az bir süre önce ülkemiz ile Büyük Britanya

devlet yetkilileri arasındaki kişisel bir görüşme sırasında benim sözlerimi doğrulamak ya da geçersiz kılmak için koruyucu çevirmen seçilmişti (güvenlik çevirmeni denir bunlara ya da tarayıcı çevirmen, bu yüzden onlara radar denirdi; 'radar bey' ya da 'radar hanım', ne zevksizce!)

Bu tedbirliliğin pek de anlamı yoktu, çünkü aslında konuşmak için bir araya gelenler ne kadar üst düzey olursa aralarında konuştukları şeyler de o kadar önemsizleşir, bu nedenle bizim yapacağımız hatalar da o kadar önemsizdir. Sanırım bu önlemler yalnızca görüntüyü kurtarmak için alınıyor, böylece televizyondaki görüntülerde ve basındaki fotoğraflarda yumuşacık koltuklarında ya da geniş kanepelerde oturan iki muhteremin aksine tercümanların, ikisinin ortasında bir sandalyede son derece rahatsız bir şekilde oturduğu daha iyi görünüyor; hele bir de elinde bloknotla o rahatsız sandalyelerde oturanlar iki kişiyse, bu, televizyon izleyicileri ve gazete okurlarına o buzlu zirveyi ifade eden en önemli görüntüye dönüşüyor. Çünkü gerçekten de bu çok önemli adamların ziyaretlerinde onlara bir alay uzman, bilim adamı, teknik eleman ve müsteşar (şüphesiz onların okuduğu ve bizim çevirdiğimiz konuşmaları yazanlar da bunlardır) da eşlik eder ve sırası gelince, elbette perde arkasında ve basına neredeyse hiç yansıtılmadan ziyaret ettikleri ülkedeki mevkidaşları uzman ve müsteşarlarla bir araya gelirler. İki dilde yapılan anlaşmaları kaleme alanlar, karşılıklı işbirliğinin şartlarını saptayanlar, açık açık ya da üstü kapalı tehdit edenler, anlaşmazlıkları araştıranlar, karşılıklı şantaj yapanlar, ülkeleri için en büyük avantajları elde etmek için uğraşanlar, her şeyi bilenler, tartışanlar ve karar verenler hep onlardır (pek çok dili bilirler ve son derece rezildirler, bazen bize gerek bile duymazlar). Buna karşılık devlet başkanlarının bu çevrilen entrikalar hakkında en ufak bir bilgileri bile yoktur ya da her şey bittikten sonra öğrenirler. Tek yaptıkları yüzlerini televizyon görüntüleri ve basın fotoğrafları için ödünç vermek, kalabalık yemeklere, gala gecelerine katılmak ve yolculuğun sonunda danışmanlarının önlerine koyduğu belgelere imza atmaktır. Bu yüzden kendi aralarında konuştukları şeylerin neredeyse hiçbir önemi yoktur ve daha da utanç verici olan çoğu zaman birbirlerine diyecek bir şey bile bulamazlar. Bunu tüm çevirmenler ve tercümanlar biliriz, buna rağmen üç temel nedenle her zaman bu görüşmelerde hazır bulunmamız

gerekir: Devlet başkanları genellikle ikinci bir dil bilmezler, eğer biz orada olmazsak o boş sözlerine gereken önemin verilmediğini düşünebilirler ve eğer aralarında bir anlaşmazlık olursa suçu bize atabilirler.

O görüşmede İspanyol başkan erkek, Britanyalı başkan ise kadındı bu yüzden sırasıyla birinci tercümanın erkek ve ikincinin ya da 'radar'ın kadın olması karmaşık ve cinsel olarak dengeli bir atmosfer yaratmak için uygun görünmüş olmalıydı. Ben iki muhteremin arasında bana işkence eden sandalyemdeydim, Luisa kendi öldürücü sandalyesinde, benim biraz solumda, yani muhterem hanımla benim aramda, ama biraz geride, tam ensemde beni gözetleyen bir denetçi ya da bir tehdit gibiydi, ben onu sadece sol gözümün ucuyla (kötü) görebiliyordum (ama üst üste attığı uzun bacaklarını ve yeni Prada ayakkabısını, en yakınımdaki şey ayakkabının markasıydı, çok iyi görüyordum). Ona biraz çok baktığımı inkâr etmeyeceğim, (yani istemeden) küçük salona (ne zevksiz döşenmişti!) girdiğinde, benimle tanıştırıldığında, yerlerimize oturmadan önce fotoğrafçılar fotoğraf çekerken ve iki lider televizyon kameralarının önünde konuşuyormuş gibi yaparken; böyle yapıyorlardı, çünkü ne bizim başkanımız tek kelime İngilizce biliyordu (tamam, ayrılırken 'Good luck' demeye çalıştı) ne de Britanyalı lider tek kelime İspanyolca (elimi kerpeten gibi sıkarken bana 'Buen día' dediği halde). Bu şekilde bizimki sanki çok hoş sözler ediyormuş gibi misafirinin yüzüne büyük bir gülümsemeyle bakarak fotoğrafların ve kameramanların duyamayacağı şekilde İspanyolca ve tamamıyla ilgisiz bir şeyler mırıldanırken (ama ben duyabiliyordum, sanırım hiç durmadan şunu tekrar ediyordu: "Bir, iki, üç, dörtler; ne güzel şey şu flörtler" diğeriyse gülümsemesini sürdürerek ağzında anlamsız bir şeyler geveliyordu (Önce Anglosaksonların fotoğraf çektiren birine söylemesini tavsiye ettikleri gibi "Cheese, cheese" demiş, sonra "Tweedle tweedle, biddle diddle, twit and fiddle, tweedle twang" gibi ses oyunlarına dayalı çevrilemez şeyler söylemişti).

Ben kendi adıma bizim aracılığımıza hiç gerek yokmuş diye düşünüp elimde olmadan Luisa'ya bakarak gülümsediğimi de hatırlıyorum, (o belli belirsiz bir gülümsemeyle karşılık veriyordu, ne de olsa beni denetlemek için oradaydı) bunlar olduktan ve biz oturduktan sonra, öldürücü sandalyelerimizin az önce belirttiğim

konumları yüzünden ona bakmam ya da gülümsemem mümkün değildi. Doğruyu söylemek gerekirse aracılığımız da gerektiğinden biraz geç başladı ve gazetecilere artık çekilmeleri söylenir söylenmez (bizim liderimiz bir elini, yüzük taktığı elini, kaldırıp "Bu kadar yeter," dedi) bir hizmetli ya da kahya kapıyı dışarıdan kapadı ve biz dördümüz o eşsiz sohbet için yalnız kaldık, ben kendi bloknotumla ve Luisa da kucağında kendisininkiyle, önce çok sıkıcı ve hiç beklenmeyen uzun bir sessizlik oldu. Görevim çok tehlikeliydi ve kulaklarım özellikle bana konuşmanın tonu hakkında fikir verebilecek anında çevirmem gereken ilk anlamlı kelimeleri yakalamak için tetikteydi. Bizim temsilcimize baktım, Britanyalılarınkine baktım, sonra tekrar bizimkine baktım. Kadın belli bir mesafeden şaşkın şaşkın tırnaklarına ve yumuşacık parmaklarına bakıyordu. Adam ceketinin ve pantolonun ceplerini karıştırıyordu, gerçekten bir şey arayıp da bulamayan birinden çok, zaman kazanmak için aradığı şeyi (sözgelimi, bileti olmayan birinden kondüktörün istediği bilet gibi) bulamamış numarası yapan birine benziyordu. Kendimi bir dişçinin bekleme salonundaymış gibi hissettim ve hatta bizim temsilci şimdi bize birer haftalık gazete dağıtacak diye de endişelendim. Meraklı gözlerle başımı Luisa'ya doğru çevirmeye çabaladım, Luisa bana eliyle (sert değil) bir işaret yaparak sabırlı olmamı istedi. Sonunda İspanyol lider ceplerini artık on kez falan karıştırdıktan sonra metal bir tabaka çıkardı (züppece bir şey) ve meslektaşına sordu:

"Sigara içmemin bir mahsuru var mı?"

Aceleyle tercüme ettim.

– "Do you mind if I smoke, Madam?"

"Dumanını yukarı üflerseniz, hayır, beyefendi" diye cevapladı Britanyalı temsilci, tırnaklarına bakmayı bırakıp eteğini çekiştirerek, o bunu yaparken ben hızla çevirmiştim söylediklerini.

Temsilcimiz küçük bir puro yaktı (görünümü ve boyutları sigarayla aynıydı ama rengi koyu kestaneydi, ben küçük puro diyorum) birkaç nefes çekti ve dumanını gördüğüm kadarıyla lekeli olan tavana doğru üflemeye dikkat etti. Tekrar sessizlik hakim oldu, biraz sonra adam rahat koltuğundan kalktı, üzerinde bir sürü şişe olan sehpaya doğru gitti, kendisine buzlu bir viski hazırladı (servis için bir uşağın ya da bir garsonun olmaması bana tuhaf geldi) ve sordu:

"İçmezsiniz, değil mi?"

Ben çevirdim, cevapta olduğu gibi sorunun sonuna da bir 'hanımefendi' ekleyerek.

"Eğer sizin için bir mahsuru yoksa günün bu saatinde hayır, beyefendi," dedi İngiliz hanımefendi ve eteğini biraz daha aşağı çekti, artık iyice aşağıdaydı.

Uzun duraklamalar ve kısa konuşmalar ya da bu ilgisiz cümlelerden oluşan yavan alışveriş beni iyice sıkmaya başlamıştı. Devlet başkanları arasındaki konuşmaları tercüme ettiğim önceki deneyimimde konuşabildiğim dillerin bilgisi sayesinde en azından yerimin doldurulamaz olduğu duygusuna kapılmıştım. Aman aman önemli şeyler söylediklerinden (biri İspanyol, diğeri İtalyandı) değil, ama bir dili çat pat bilen birinin tam olarak çeviremeyeceği bir sözdizimi ve karmaşık bir üslup oturtmak gerektiği için, oysa şu anki durumun onunla alakası yoktu. Bunların söylediği her şey bir çocuğun anlayabileceği düzeydeydi.

Bizim devlet adamımız bir elinde viskisi, diğerinde küçük purosu yeniden yerine oturdu, bir yudum içti, sıkıntıyla içini çekti, bardağı bıraktı, saate baktı, üzerine oturduğu için kırışan ceketinin eteğini düzeltti, derin bir nefes aldı, sigarasından bir nefes daha çekti ve isteksizce gülümsedi (İngiliz hanımefendi de aynı şekilde, hatta daha isteksiz gülümsedi ve ilk başta şaşkınlıkla baktığı tırnaklarıyla alnını kaşıdı, havada bir anda bir pudra bulutçuğu oluştu); işte o zaman görüşme için öngörülen bu otuz ila kırk beş dakikanın tıpkı mahkeme salonunun kapısında ya da bir noterlikte beklercesine, yalnızca zamanın geçişini izleyerek sonunda sanki bir sınıf temsilci duygusuzca "vakit tamam" demiş yahut bir hemşire "sıradaki" demiş gibi mübaşirin ya da müstahdemin bizim için kapıyı açmasını bekleyerek geçebileceğini fark ettim. Yeniden Luisa'ya döndüm, bu sefer ona gizlice bir şey söylemek için (sanırım ona dişlerimin arasından "Ne sıkıcı" diyecektim), ama onun işaret parmağını dudaklarına götürüp kaşlarını birkaç defa arka arkaya yukarı kaldırarak bana sessiz kalmamı işaret ettiğini gördüm. Üzerinde duran işaret parmağının bile yok etmeyi başaramadığı o gülümseyen dudakları asla unutmayacağım. Sanırım o zaman (ya da en çok o zaman) bu güzel ayakkabılı ve benden daha genç olan kadını elde etmeyi denemenin benim için iyi olacağını düşündüm. Sanırım yine işaret parmağıyla dudakların o birleşmesi (dudaklar açıktı ve işaret parmağı onları kapatıyordu) sonunda bizim liderin

ceplerini epey karıştırdıktan sonra bir anahtarlık çıkarıp münasebetsizce elinde sallarken sorduğu ilk soruyu öncekiler gibi dikkatle çevirmemi engelledi:

"Size bir çay getirtmemi ister misiniz?"

Bunu çevirmedim, yani benim ağzımda çıkan İngilizce kelimeler onun bu nazik sorusu (ama eliyle göstererek ve biraz geç sorduğunu kabul etmek gerek) değildi, ama başka bir soruydu:

"Söyleyin lütfen, ülkenizde severler mi sizi?"

Luisa'nın arkamda birden şaşırdığını fark ettim, hatta daha önce üst üste attığı bacaklarını indirdiğini gördüm (uzun bacakları hep görüş alanımdaydı, tıpkı yeni ve pahalı Prada ayakkabıları gibi, para harcamayı biliyordu ya da birileri ona hediye etmişti) ve pek de kısa olmayan birkaç saniye boyunca (tüm vücudumdan bir ürperti gelip geçti) araya girmesini, foyamı ortaya çıkarmasını, söylediklerimi düzeltmesini ve beni ihtar etmesini ya da hemen o anda yorumlama işini üstlenmesini bekledim; "radar"ın işi buydu. Ama bu saniyeler (bir, iki, üç, dört) geçti ve o hiçbir şey demedi, belki (o zaman düşündüm) İngiliz lider hiç rahatsız olmuşa benzemediği ve hiç beklemeden cevapladığı için, hatta bayağı hararetle cevaplamıştı:

"Pek çok kez sordular bunu bana" dedi ve ilk defa eteğini düzeltmeyi bırakıp o süt beyazı, köşeli dizkapaklarının görünmesini önemsemeden bacak bacak üstüne attı. "Birisine bir kereden fazla oy verilmiş olabilir, doğrudur. Bir insan birçok kez seçilmiş olabilir, bu da doğrudur. Ama tuhaftır, hiç kimse hiçbir zaman bu yüzden kendisinin sevildiğini düşünmez."

Tam olarak çevirdim, belki de bizim devlet büyüğümüz bunu durup dururken İngilizin aklına gelen ve hiç beklemeden söylediği bir düşünce sansın diye birinci cümledeki 'bunu'yu söylemeden; konudan hoşlanmış görünüyordu, çünkü artık kadına hayretle değil, daha çok sempatiyle bakıyordu, elindeki bir sürü anahtarı mutlulukla şıkırdatırken cevapladı:

"Çok doğru. Oyların bu hususta hiçbir ehemmiyeti yoktur, ama en çok ihtiyacımız olan şeyler yine onlardır. Şimdi size söyleyeceklerimi iyi dinleyin lütfen, hiçbir zaman halkın oylarıyla ya da demokratik bir seçimle iktidara gelmemelerine rağmen diktatörlerin ülkelerinde bizden çok sevildiklerini düşünürüm. Bir o kadar da nefret edilirler elbette, ama onları sevenler bütün kalpleriyle severler ve bunların sayısı da günden güne artar."

Son yorum "bunların sayısı da günden güne artar" sözü bana yalan değilse de biraz abartılı geldi, bu yüzden onun dışında hepsini doğru olarak çevirdim, (onu atladım ya da özetle sansür uyguladım) ve tekrar Luisa'nın tepkisini bekledim. Yeniden çabucak bacak bacak üstüne attı (dizkapakları yuvarlak ve göz alıcıydı) ama bu onun yaptıklarımın farkında olduğunu belirtmek için kullandığı tek işaretti. Şaşkın ya da belki öfkeli bakışlarının hâlâ ensemde kilitlendiğine inanmama rağmen belki de hoşlanmadı bundan diye düşündüm. Onu görmek için başımı çevirememem büyük bir talihsizlikti.

Britanyalı lider canlanmış görünüyordu:

"Bunu anlıyorum. Halk büyük oranda sevmeye mecbur olduğu için sever, öyle değil mi? Ama kişisel ilişkiler de öyle değil midir? Çiftlerin çoğu aslında çift değildir çünkü eşlerden biri, sadece biri, nasıl olmaları gerektiğine karar verir ve diğerini kendi istediği gibi olması için zorlar, öyle değil mi?"

"Zorlar mı, ikna mı eder?" diye sordu bizim lider, bu küçük farka dikkat çekmekten memnun olduğunu gördüm, bu yüzden İngiliz hanıma açıkladığı şeyi hiç değiştirmeden olduğu gibi çevirdim. Anahtarlarını gürültüyle sallamaya devam ediyordu, gergin bir tipti, bir şey duymama izin vermiyordu, bir tercümanın görevini yapabilmek için sessizliğe ihtiyacı vardır.

Kadın lider bakımlı ve uzun tırnaklarına daha önceki gibi şaşırmış numarası yaparak sıkıntı ve şüpheyle değil, daha çok bilinçsiz bir cilveli tavırla baktı. Eteğini boş yere çekiştirdi, çünkü zaten bacak bacak üstüne atmıştı.

"Aynı şey. Sizce de öyle değil mi? Sadece bir sıralama farkı var aralarında, başlangıçta hangisinin olduğunun, hangisinin sonra geldiğinin hiçbir önemi yoktur, biri diğerine dönüşür kaçınılmaz olarak, zamanla biri diğeri olur. Fransızların dediği gibi tamamıyla bir *faits accomplis*. Bir ülkenin vatandaşlarına yöneticilerini sevmeleri emredilirse sonunda onları sevmeleri gerektiğine ikna olacaklardır, en azından böyle bir emir, işi daha da kolaylaştırır. Bizler onları buna zorlayamıyoruz, sorun bu."

Son yorumun bizim en üst düzey yöneticimizin demokrat kulaklarına fazla geleceğini düşündüm, bir saniyelik bir tereddütle diğerlerine ve beni gözetleyen harika bacaklara bir göz attıktan sonra 'sorun bu' bölümünü çıkarmayı yeğledim. Bacaklar hiç hareket

etmedi, o an benim demokratik çekincelerimin yersiz olduğunu kavradım, çünkü bizim İspanyol sehpaya indirdiği bir anahtar darbesiyle tamamıyla ayni fikirde olduğunu belirtti:

"Sorun da bu işte, bizim de problemimiz bu, hiçbir zaman onlara bu emri veremeyeceğiz. Bakın ben asla bizim diktatörümüz Franko'nun yaptığı gibi halkı bize olan desteğini göstermesi için Plaza de Oriente'de..." burada kendimi 'büyük bir meydanda' demeye mecbur hissettim, çünkü 'Oriente' kelimesini kullanırsam İngiliz hanımefendinin dikkatinin dağılabileceğini düşündüm– "toplanmaya çağıramam, biz derken hükümet demek istiyorum, bizler de sonuçta hükümetin sadece birer parçasıyız, öyle değil mi? O bunu dokunulmazlık zırhıyla yapıyordu, her fırsatta en ufak bahaneyle, insanları halkı kendisine tezahürata zorladığı söylenir. Bu doğru, ama meydanların dolduğu da doğru, bunu kanıtlayan fotoğraflar, belgeler var, hepsi mecburen gelmiş olamaz, özellikle son yıllarında, baskıların eskisi gibi sert olmadığı, yani sürgün ya da işten çıkarmaların sadece devlet memurları için söz konusu olduğu dönemlerde. Birçok insan artık onu sevdiğine inanıyordu, neden? Çünkü daha önceden, on yıllar boyunca buna zorlanmışlardı. Sevmek bir alışkanlıktır."

"Ah, sevgili dostum," diye haykırdı İngiliz hanımefendi "sizi ne kadar iyi anlıyorum, bilemezsiniz, benim için de yapılacak böyle bir eylem için neler verirdim, bilemezsiniz. Tüm ulusun sanki bir bayramdaymışçasına bir araya gelip yaptıkları bu tür gösteriler, ne yazık ki benim ülkemde sadece protesto etmek için olur. Bizi dinlemeden, çıkarttığımız kanunları okumadan, sizin de çok iyi dediğiniz gibi, o yakışıksız pankartlarıyla topluca tüm kabineye hakaret edişlerini görmek gerçekten çok onur kırıcıdır, çok can sıkıcı bir durumdur."

"Bir de uyaklarla rediflerle yapmazlar mı bunu!" Araya girdi bizim lider. Ama bunu çevirmedim, çünkü çok gereksizdi, hem de zamanım yoktu; İngiliz hanım onu önemsemeden acısını anlatmaya devam ediyordu:

"Neden bizi bir kere bile desteklemezler? Kendime soruyorum: Hiç mi doğru bir şey yapmadık? Beni sadece benim partimden olanlar destekliyor ve doğrusu hepsinin de samimi olduğuna inanmıyorum. Farkında mısınız bilmem, sadece savaşta bizim arkamızdadırlar, yalnız ülkeyi savaşa sokarsak, ancak o zaman..."

Britanyalı lider ağzında asılı kelimeyle öylece düşünceli kaldı. Sanki artık geri gelmeyecek olan geçmişteki mutlu günlerini hatırlamıştı. Bacaklarını edeple ve büyük bir özenle düzeltti, tekrar gayretle çekiştirdiği eteğini, mucizevi bir şekilde iki parmak daha aşağı indirmeyi başardı. Sohbetin benim yüzümden geldiği noktadan hoşlanmamaya başlamıştım. Bu demokrat politikacıların diktatörlük dönemlerine özlem duyduklarını düşündüm, (ama bu düşündüklerimi Luisa'ya anlatmak isterdim) onlar için herhangi bir başarı ya da herhangi bir anlaşma daima onların totaliter bir rejim isteklerinin, bir oybirliği, tüm dünyanın aynı fikirde olması isteklerinin gerçekleşmesi için atılmış güçsüz birer adım niteliğindeydi, bu kısmi gerçekleşme, hiçbir zaman yeterince olmasa da, bütüne ne kadar yayılırsa onlar da o kadar keyifleniyorlardı; farklı fikirlerin de olmasını yüceltiyorlardı ama aslında onlar için yalnızca şanssızlık ya da ayakbağı demekti bu. Hanımefendinin savaş hakkında söylediği son şeyler dışında (bizim liderin aklına dahice fikirler gelmesini istemedim) her şeyi çevirdim ve onun yerine onun ağzından şunu rica ettim:

"Affedersiniz, anahtarlarla oynamayı bırakabilir misiniz acaba? Bu ses beni çok rahatsız etmeye başladı, teşekkür ederim."

Luisa'nın bacakları hiç oynamamıştı, bu yüzden bizim lider bundan rahatsız olup biraz kızararak şıkırdatıp durduğu anahtarlığını anında ceketinin cebine (bu ağırlıkla delinmiş olmalıydılar) koyunca ona tekrar ihanet etmeyi denedim, çünkü:

"Ah elbette, iyi bir iş yaptığımız zaman, kimse bize bunun hoşlarına gittiğini göstermek için gösteriler yapmaz" dedi.

Ve ben, buna karşılık konuyu daha kişisel bir alana taşımaya karar verdim, bana tehlikesiz ve oldukça ilgi çekici gelmişti, bu yüzden ona sade bir İngilizceyle şöyle dedim:

"Cüretimi mazur görürseniz size bir soru sormak istiyorum; siz, aşk hayatınızda, hiç birisini sizi sevmeye zorladınız mı?"

Bu sorumun fazlasıyla cüretkâr olduğunu fark ettim, özellikle bir İngiliz için, Luisa'nın bu sefer görmezden gelmeyeceğini sanıyordum, şimdi onun radarlığı yürürlüğe girecekti, şimdi yaptıklarımı ortaya çıkaracak ve bağıra çağıra beni dışarı attıracaktı; nasıl bu duruma gelebilmiştik, neydi bu dalavereler, bu komedi; bu bir oyun değildi ki. Meslek hayatım mahvolacaktı. Eteğin görünmediği parlak bacaklara tüm dikkatimle ve korkarak baktım, bu sefer

düşünmek ve tepki vermek için zamanları da vardı, çünkü İngiliz hanımefendi, cevap vermeden önce düşünmek için epey bir süre beklemişti, ne olduğunu anlamak için ağzı açık bizim lidere bakıyordu (dudaklarına boca ettiği rujun bir kısmı dişlerinin arasına girmişti) ve bizim lider kendisinin neden olmadığı ve kendisine de açıklayamadığı bu sessizlik karşısında bir küçük puro daha çıkardı ve çok kötü bir izlenim bırakarak (ben böyle düşünüyorum) bir öncekinin ateşiyle yaktı. Ama Luisa'nın kutsal bacakları hiç oynamıyordu, belki biraz sallıyordu ama hâlâ eskisi gibi öyle üst üste atılmış duruyordu, sadece o ölümcül sandalyesinde biraz daha doğrulduğunu fark ettim, soluğunu tutmuş gibiydi, belki de artık geri dönüşü olmayan bu patavatsızlık yüzünden verilecek olası bir ters cevaptan korktuğu içindi ya da belki artık sorulmuş olan bu sorunun cevabını o da merak ediyordu. Beni ele vermedi, küçük düşürmedi, araya da girmedi, sessizce bekledi ve ben o zaman eğer bunun için izin veriyorsa belki de tüm hayatım boyunca ya da henüz yaşamadığım yarım hayatımda da böyle şeylere izin verebilir diye düşündüm.

"Hımm. Hımm. Birkaç defa, inanın bana sadece birkaç defa," dedi sonunda İngiliz lider, duraksayarak söylüyordu bunun tiz sesinde belli belirsiz, çok uzakta kalmış bir heyecan vardı ve eski buyurgan konuşma tarzını bırakıp birden tereddütle konuşmasından artık geri getirilmesinin mümkün olmadığı, çok çok uzakta kaldığı anlaşılıyordu. "Aslında kendi kendime bugüne kadar beni, daha ben onu buna zorlamadan seven kimse oldu mu diye soruyorum, çocuklarım dahil, tamam buna en çok zorlananlar aslında çocuklardır. Sürekli düşünürüm bunu ama kendi kendime dünyada bunları yaşamayan insan var mıdır, diye sormadan da edemem. Bakın, ben şu televizyonda anlatılan hikâyelere inanmam; hani kolayca karşılaşırlar, hemen severler birbirlerini, ikisi de özgürdür, birbirlerine yardım ederler, birbirlerinden şüphelenmezler, geçmişlerinden gelen pişmanlıkları yoktur. Böyle bir şeyin olabileceğine hiçbir zaman inanmadım, asla, çok daha gençler arasında bile, insanlar arasındaki herhangi bir ilişki her zaman bir sorunlar yumağıdır, karşı koymalar, saldırılar ve küçük düşürmeler olur. Herkes herkesi bir şeylere zorlar, istemedikleri şeylere değil, daha çok isteyip istemediğini bilmedikleri şeylere, çünkü neredeyse hiç kimse ne istemediğini bilmez, hele ne istediğini hiç bilmez,

bu sonuncusunu bilmenin yolu yoktur zaten. Eğer kimse kimseyi bir şey yapmaya zorlamasaydı dünya dururdu, dünyadaki her şey boşlukta sürekli bocalayarak belli belirsiz sallanırdı. Halk sadece uyumak ister, gelecekte pişman olacağımız düşüncesi bizi sürekli engeller, dünyada henüz gerçekleştirilmemiş eylemlerin sonuçlarının ne kadar korkunç olduğunu bir düşünün, biz yöneticiler bu yüzden bu kadar gerekliyizdir, biz diğerlerinin şüphe duydukları ya da gönülsüz oldukları için asla alamayacakları kararları almak için buradayız. Biz onların korkusunu dinleriz. Dâhi sanatçımız Shakespeare "Ölüler ve uyuyanlar birer tablodan başka bir şey değillerdir," der ve ben bazen tüm insanların da bundan başka bir şey olmadıklarını düşünürüm, tıpkı tablolar gibi şimdinin uyuyanları ve geleceğin ölüleri olduklarını. Bunun için bize oy verirler, bunun için vergi verirler, onları uyandıralım diye, onlara elbet bir gün gelecek olan vakitlerinin henüz gelmediğini hatırlatalım diye ve şüphesiz bu sırada onların kararlarını onların namına biz alırız. Ama tabii ki onların hâlâ bizi kendilerinin seçtiklerini düşünmelerini sağlamamız gerekir, tıpkı birbirlerini akılları başlarındayken seçtiklerine inanıp hayatlarını birleştiren çiftlerde olduğu gibi. Biri diğerini buna zorlamaz ya da sizin söylemeyi tercih ettiğiniz gibi ikna etmez; sadece adım adım, onları hayatlarını birleştirme düşüncesine getiren uzun bir süreç boyunca ikisi birlikte birbirlerini bir şeylere zorlayarak sonunda bu düşünceye varırlar. Size de böyle gelmiyor mu? Ve sonra, uzun bir süre ya da ölene kadar birlikte olmaya zorlarlar birbirlerini. Bazen onları buna dışarıdan bir şey zorlar ya da artık hayatlarında olmayan biri, bazen geçmişleri zorlar, hoşnutsuzlukları, kendi tarihleri, utanç verici yaşam öyküleri. Ya da bilmedikleri şeyler, ulaşmaları mümkün olmayan şeyler, hepimizin taşıdığı ve bilmediğimiz birtakım kalıtsal özellikler, kim bilir bu özellikler bize ne zaman etki etmeye başlamışlardır ve..."

Ben kadın liderin uzun düşüncelerini çevirirken ('Hımm. Hımm' diye başlayan bölümü aktarmaya çekindim ve ikisi arasındaki sohbete daha uygun olan 'Aslında, kendi kendime...' diye başlayan cümleden başladım çevirmeye) kadın bir yandan konuşuyor, bir yandan da işsiz güçsüz yaşlı kadınların çoğunlukla ikindi vakitlerinin geçişini izlerken yaptığı gibi ellerini baldırlarına yaslamış, öne eğilerek belli belirsiz, mütevazı ve belki biraz mahcup bir gülümsemeyle yere bakıp duruyordu, oysa onun hem bir işi vardı hem

de daha sabahtı. Ve ben bu konuşmayı neredeyse eşzamanlı olarak çevirirken, kendi kendime nereden çıktı şimdi bu Shakespeare alıntısı diye soruyordum ('The sleeping, and the dead, are but as pictures' demişti ve ben bunların onun boyalı dudaklarından çıktığını duyduğumda acaba 'uyuklayanlar' mı desem, acaba 'resim' mi desem diye şüpheye düşmüştüm) ve bir yandan da kendi kendime tüm bunlar bizim liderimizin tamamıyla anlayıp akışı kaybetmeden kendisine yakışır bir cevap vermesi için fazlasıyla can sıkıcı bir akıl yürütme olmasın sakın diye düşünüyordum; Luisa'nın sanki her iki versiyonu da daha iyi duymak için aramızdaki mesafeyi yani şimdi onu benden ayıran kısa mesafeyi önemsemeden, biraz öne çıktığını ya da eğildiğini ve başını benimkine, enseme yaklaştırdığını hissettim; öne çıkmasıyla beraber (yüzü öne çıkmıştı: burnu, gözleri ve ağzı; çenesi, alnı ve yanakları) bu mesafe daha da azalmıştı; onun soluk alıp verişini sol kulağımın dibinde hissedecek kadar yaklaşmıştı bana; şimdi onun biraz düzensiz ve hızlı solukları kulağıma, kulak mememe değip geçiyordu; sanki bu sözler sadece bir soluk alıp verme ya da bir fısıltıyla ya da belki tam arkamdaki hiç tanımadığım ve bana değmeyen ama çok yakınımda olduğunu hissettiğim göğsünün inip kalkışıyla aktarılabilir bir şeymiş gibi. Bu hep arkamızda duran diğer insanım göğsüdür, sadece arkamızda biri olduğu zaman kendimizi gerçekten güvende hissederiz; bu kelime yine kendisini işaret eder, arkamızı, tıpkı İngilizcedeki gibi, to back; belki de görmediğimiz biri, bize değmek üzere olan ve bize daima değen göğsüyle arkamızda durur ve bazen bir elini omzumuza koyup bizi sakinleştirir ve koynuna alır. Evlilerin ya da çiftlerin büyük bir bölümü böyle uyur ya da böyle uyudukları sanılır, uyuyacaklarında ikisi de aynı tarafa dönerler birisi diğerinin arkasında duracak şekilde, birinin tüm gece boyunca, kadın ya da erkek diğerinin güvencesi altında olduğunu bileceği biçimde ve gecenin bir yarısı, bir karabasan yüzünden korkuyla uyanıldığında ya da uyunamadığında, hasta olunduğunda ya da karanlıkta terk edilmiş ve yalnız hissedildiğinde öbür tarafa dönmekten başka bir şey yapmak gereksizdir; o zaman sizi koruyanın yüzünü görürsünüz, üzerindeki öpülebilecek her yeri öpmenize izin verilen o yüzü (burun, gözler ve ağız; çene, alın ve yanaklar; bütün yüz); belki o da yarı uykulu bir elini omzunuza koyacaktır sizi sakinleştirmek, koynuna almak, hatta size sıkıca sarılmak için.

Şimdi biliyorum ki Shakespeare alıntısı *Macbeth*'tendi, bu benzetme Macbeth Kral Duncan'ı uykusunda öldürdükten biraz sonra karısı tarafından yapılıyor. Yaptığı geri dönüşü olmayan şeyi önemsizleştirmek için sıraladığı bir dizi faydasız düşünceden ya da daha doğrusu ilgisiz düşüncelerden biriydi, bu arada ona 'so brainsickly of things' düşünmemesi gerektiğini söylüyor, çevirmek çok zor çünkü 'brain' 'beyin' demek, 'sickly' ise 'hastalıklı' ya da 'hasta' anlamına geliyor ama burada zarf haliyle kullanılmış ve bir de zarf var burada 'bu kadar' ya da 'böyle' anlamında; yani ona tam olarak olaylar hakkında bu kadar hasta bir beyinle düşünmemesini ya da olayları beyniyle bu kadar hastalıklı bir tarzda düşünmemesini söylüyor, bizim dilimizde nasıl söylenir bilmiyorum, iyi ki o görüşmede İngiliz kadının yaptığı alıntı bu değildi. Şimdi bu alıntının *Macbeth*'ten olduğunu bildiğim için bizi kışkırtan kişinin de arkamızda durduğunu, belki biz onu görmüyorken kulağımıza fısıldadığını fark etmekten (belki de hatırlamaktan) kendimi alamıyorum; dil onun enstrümanı ve silahıdır; fırtınadan sonra saçaklardan damlayan ve hep aynı yere düşen, orayı yumuşatarak delip geçinceye, bir çukur hatta belki bir kanal yapıncaya kadar düşen yağmur damlası gibidir onun dili; giderden akıp gittiği için lavaboda hiçbir iz bırakmayan musluktan damlayan su gibi değildir ne de o an elimize geçirdiğimiz bir şeyle kapatınca hemen kesilen kan damlası gibidir; bir bez, bir kumaş parçası, bir havlu, hatta bazen suyla yahut da yalnızca kan kaybedenin, eğer hâlâ bilinci yerindeyse ve kendi kendisini bilerek yaralamadıysa, karnına ya da göğsüne götürüp kesilen yeri kendi eliyle kapattığında hemen kesilen kan damlası gibi... Kulağımıza bir şeyler fısıldayan dil de öpülmek istemiyor görünen birini ikna eden ilk öpücük gibidir; bazen direnişi kıran ne gözlerdir, ne parmaklar, ne de dudaklar; sadece dildir, boşluk kollayıp savunmasız bırakan, fısıldayıp öpen, neredeyse zorlayan. En tehlikelisi dinlemektir, bilmek, öğrenmek, haberdar olmak; kulakların da tıpkı gözler gibi istendiğinde telaffuz

edilen şeye hemen kapatılabilen kapakları olmalıydı; söylenmekte olanı dinlemekten kaçınılamaz, hep fazlasıyla geç kalınmış olur. Sadece Lady Macbeth'in, Macbeth'i cinayete özendirmesi değil, cinayetin işlenmesinden haberdar olurken, cinayetin işlenmesinin hemen ardından kocası döndüğünde ağzından duyduğu kelimeler de tehlikeliydi, 'I have done the deed', çevrilince 'deed' kelimesi günümüzde daha çok 'yiğitlik' olarak anlaşılsa da o dönem için 'Yapmam gerekeni yaptım' ya da 'işi bitirdim' anlamına geliyordu. Kadın bu eylemin ya da işin ya da yiğitliğin itiraf edilişini duyar ama onu bu suça gerçekten ortak eden şey ne adamı buna kışkırtmış olmasıdır ne daha önce ortamı hazırlaması ne sonradan eyleme katılması, ne az önce ölen kişinin cesedini görmeye gitmesi, ne de köleleri suçlu göstermek için cinayetin işlendiği yere gelmesidir; sadece bu eylemden ve onun tamamlandığından haberi olmasıdır. Bu yüzden olayın önemini azaltmak ister, belki de kana buladığı kendi ellerini göstererek dehşet içindeki Macbeth'i yatıştırmaktan çok, kendi bildiklerinin önemini azaltmak ve kafasına üşüşen düşünceleri uzaklaştırmak için çabalar: "Uyuyanlar ve ölüler birer tablodan başka bir şey değildir," "Şeyleri böyle hastalıklı bir beyinle düşünürken kendi saygın gücünü harcıyorsun.", "Bu olanlar hakkında bu şekilde düşünmemek gerek, yoksa delirirız.", "Böyle düşüncelere dalıp dalıp gitme." Bu sonuncusunu kararlılıkla çıkıp gittikten ve kölelerin yüzlerine ölünün kanını (eğer kanıyorsa...) sürüp geldikten sonra söyler; "Ellerim senin renginde" der Macbeth'e "ama bu kadar beyaz bir kalp taşımaktan utanıyorum." Sanki kendi ellerine bulaştırdığı Duncan'ın akan kanına karşılık ona da kendi rahatlığını bulaştırmak ister gibi, eğer burada 'beyaz' derken 'soluk ve ürkek' ya da 'korkmuş' kast edilmiyorsa. O biliyor, artık öğrenmiş ve tek hatası bu, her ne kadar üzülse ya da üzüldüğünü düşünse de suçu o işlemedi; ellerini ölünün kanına bulamak bir oyun, göstermelik bir şey, onu öldürenle kurmaya çalıştığı beyhude bir ortaklık; çünkü kimse iki kere öldürülemez ve artık yapılması gereken yapılmış "I have done the deed" ve 'ben'in kim olduğundan kimsenin şüphesi yok; Lady Macbeth tekrardan artık ölmüş olan Duncan'ın göğsüne hançeri arka arkaya saplasa bile, bununla ne onu öldürebilir, ne de bir katkısı olabilir artık tamamlanmış olan eyleme "Biraz su bizi temizler (ya da belki 'bizi temizleyecektir') bu işten" böyle diyor Macbeth'e, bunun kendisi için kesin olduğunu, kelimesi kelimesine

doğru olduğunu bilerek. Ona benzemeye çalışıyor, böylece onun da kendisine benzeyeceğini düşünüyor, kendi bembeyaz kalbine: Kendisi o an adamın suçunu paylaşmaktan daha çok, adamın onun imkânsız masumiyetini ya da korkaklığını paylaşmasını sağlamaya çalışıyor aslında. Salt kelimelerden ibaret bir kışkırtma bu; daha dünyada ne insanın, ne dillerin ve ne de onları duyacak kulakların olmadığı zamanlardan beri farklı ağızlarda, farklı dillerde ve farklı yüzyıllarda söylenen ve hep aynı eyleme kışkırtan sahipsiz çevrilebilir kelimelerden. Kimsenin yapılırken görmeyi isteyip istemediğini bilmediği eylemlerin ta kendisi, istemeden yapılan tüm eylemler, bir kere eyleme dönüşünce artık sözlerle bağı kalmayan, onları silen, sonrası ve öncesinden soyutlanan eylemler, tektir ve geri çevrilemez; söylenmiş kelimeler için ise baştan alma, inkâr etme, tekrar etme, düzeltme gibi şeyler mümkündür, yalanlamalar olabilir, sözümüzü geri alırız, çarpıtmalar olabilir ya da unutulabiliriz. Sadece onları duyarak suçlu olunur, duymaktan kaçınılamaz; kanunlar konuşmuş olanı, konuşanı suçlamaz; kulaktaki diliyle, arkadaki göğsüyle, keskin nefes alıp verişiyle, omuzdaki eliyle ve diğerini ikna eden anlaşılmaz fısıltısıyla onu zorlasa bile aslında hiçbir şey yapmadığını bilir o.

Elini ilk olarak benim omzuma koyan Luisa'ydı; ama sanırım onu zorlamaya başlayan (beni sevmeye zorlamaya) ilk ben oldum; bu iş hiçbir zaman tek taraflı olmaz elbette, üstelik hep aynı kararlılıkta olmak da imkânsızdır ve gücünü büyük ölçüde zorlayanın karşısındakini bir şeye zorlamak için ele geçirdiği anlık fırsatlardan alır. Ama yine de sanırım ben başladım, hatta bir yıl öncesine kadar, en azından evliliğimize ve balayı tatilimize kadar, kabul edilen her şeyi öneren bendim: Birbirimizi düzenli olarak görmeyi, yemeğe çıkmayı, beraber sinemaya gitmeyi, ona kapısına kadar eşlik etmeyi, öpüşmeyi, bazı haftalar yurtdışında da görüşebilmek için gezi programlarımızı değiştirmeyi, bir gece onun evinde yatıya kalmayı (bunu öneriyordum ama öpüşmelerden ve sevişmelerden sonra uyumadan yine evime dönüyordum), çok sonra evleneceğimizde ikimiz için yeni bir ev aramayı hep ben önermiştim. Sanırım evlilik teklifini yapan da bendim, belki yaşça büyük olduğumdan, belki de daha önce bunu hiç yapmadığımdan; daha ne evlenmiştim ne de bunu teklif etmiştim ya da bu sonuncuyu sadece bir kez yapmıştım, yarım ağızla ve bir ültimatom aldıktan sonra. Luisa kabul etmişti, tam olarak isteyip istemediğini bilmeden ya da belki (kendi şansı) de bunun için düşünmesine gerek bile duymayacak kadar bilerek, yani sadece yaparak demek istiyorum. Evlendiğimizden beri, hep söylerler ya, birbirimizi daha az görüyoruz ama bizimkisi bir bitiş ya da sonuç olarak görülen bir duruma eşlik eden genel bir ilgisizlik değildi; geçici ve dış etkenlerden, bizim çalışma dönemlerimizdeki bir dengesizlikten kaynaklanıyordu: Luisa yolculuk etmeyi ve sekiz haftasını dışarıda geçirmeyi gittikçe daha az istiyordu, buna karşılık benim yapmacık biçimde açtığımız yeni evimizin masraflarını daha rahat karşılayabilmek için bunu yapmaya devam etmem, hatta dışarıda daha uzun süre kalmam ve daha sık yer değiştirmem gerekiyordu. Evlenmeden önceki yıl neredeyse bir yıl boyunca, tam aksine mümkün olduğunca çok bir araya gelmeye çalışmıştık; o Madrid'deyken ben de Madrid'deydim,

o Londra'dayken ben Cenevre'deydim ve hatta birkaç kez aynı zamanda Brüksel'de denk geldik. Evli olduğumuz neredeyse bir yıl boyunca ise daha tam olarak evlilik hayatıma bile alışamadan, ne paylaştığımız yastığımıza ne de önceden kimsenin olmayan yeni evimize bile alışamadan isteyebileceğimden çok daha fazla bir süreyi dışarıda geçirmiştim, Luisa ise bu süre içinde neredeyse hep Madrid'de kaldı, yeni evi düzenledi ve ailemle, özellikle de babam Ranz'la yakınlaştı. Bu süre boyunca yolculuktan her dönüşümde, yeni mobilyalarla ya da perdelerle karşılaşıyordum, hatta yeni bir tabloyla, kendimi tuhaf hissediyordum, önceki sefer öğrendiğim ev içi güzergahlarımı yeniden düzenlemem gerekiyordu (mesela daha önce Osmanlı divanı olmayan bir yerde şimdi bir Osmanlı divanı vardı). Luisa'da da bazı değişiklikler fark ediyordum, bazı önemsiz ayrıntılarda kendini gösteren ama şüphesiz benim çok fazla dikkatimi çeken ufak tefek değişiklikler; saçlarının uzunluğu, bir çift yeni eldiven, ceketindeki vatkalar, farklı renkte bir ruj, hatta ayakkabıları aynı olmasına rağmen yürüyüşündeki belli belirsiz bir farklılık. Çok dikkat çekici değillerdi ama sekiz haftalık bir ayrılıktan sonra fark ediliyorlardı, hele öbür sekiz haftadan sonra daha da çok. Gerçekten de sürekli bu ufak değişikliklerle karşılaşmak, onlara katılamamak beni çok rahatsız ediyordu, sanki benim bunlara tanık olmamam (kuaförden geldiğinde onu görmemiş olmak, eldivenleri hakkında görüş bildirememek) benim onlar üzerindeki olası bir etkimi zorunlu olarak bu olayların ya da evliliğimizin dışında bırakıyordu; ama evlilik, tartışmasız, insanları çok etkileyen ve onları en çok değiştiren bir durum değişikliğiydi ve bu yüzden de başlangıç dönemlerinde çok tetikte olmak gerekirdi. Luisa olması gerektiği gibi sürekli değişmekteydi, kadınların derin bir dönüşüme maruz kaldığında olduğu gibi önce ayrıntılar değişiyordu, ama bu değişimi yöneten, en azından yön veren ben miydim ya da evliliğimizdeki ben miydim, emin değildim. Günden güne daha da çeşitlenip farklılaşan ve sağına soluna ne Luisa'nın ne de tam benim zevkime hitap eden değişiklikler yapılan yeni evimizi görmekten de hoşlanmıyordum, bu değişikliklere aşina olsam ya da kısmen bana miras kalmış olsalar da. Çünkü yeni ev gittikçe benim çocukluğumdaki eve benziyor, onu hatırlatıyordu, yani Ranz'ın, babamın evine, sanki evimize yaptığı ziyaretler sırasında hep bir öneride bulunuyormuş gibiydi ya da salt varlığıyla bazı gereksi-

nimler yaratıyor ve benim hiç evde olmamam ve Luisa'nın da kesin bir fikri olmaması sayesinde bu eksiklikleri birlikte onun istediği biçimde tamamlıyorlardı. Benim yapılması için sadece önemsiz birkaç talimat verdiğim çalışma masam, yirmi beş yıl önce babamın bir yaz günü geçerken uğrayıp tanıştığı Segovialı bir marangoza, ünlü Fonfrias'a, verdiği pek detaylı talimatlarla yapılan masanın neredeyse aynısıydı: Benim küçük işlerim için fazlasıyla büyük köşeli U şeklinde devasa bir masaydı ve içini neyle dolduracağımı bilmediğim bir sürü çekmecesi vardı. Beyaz boyalı halini sevdiğim raflar (bunu ben mi istemiştim hatırlamasam da) yolculukların birinden döndüğümde maun olmuşlardı (maun ağacından değil elbette, sadece renkleri değişmişti) ve sadece bu da değil: Babam Ranz benim vakit ayırmamı bekleyen kolilerimi açıp kitaplarımı kendisininkileri nasıl tasnif ediyorsa öyle tasnif etme zahmetine de girişmişti; konularına göre değil, yazıldıkları dile göre ve onları da kendi aralarında yazarlarının doğum tarihlerine göre kronolojik olarak sıralamıştı. Düğün hediyesi olarak bize biraz para vermişti (epey yüklü miktar, eli açıktı); ama bir süre sonra, yine ben yokken, bize hep onun evinde duran iki değerli tablo (küçük bir Martin Rico ve daha da küçük bir Boudin) hediye etmişti dolayısıyla artık benim evimde durmaya başladılar; Venedik ve Trouville, ikisi de çok değerli eserler ama ben yine de onları yıllarca asılı kaldıkları yerde görmeye devam etmeyi tercih ederdim, evimin salonunda değil; neredeyse minyatür bile olsalar (San Trovaso Rıhtımı ve Kumsal) Venedik ve Trouville'i orada görmek bana kaçınılmaz olarak artık gençlik anılarımda kalan onun salonunu hatırlatıyordu. Benden habersiz bir de sallanan sandalye getirmişti; anneannemin, onun kaynanasının, çocukluğumda bizi ziyaret etmek için geldiğinde çok fazla kullandığı bir mobilyaydı ve o ölünce, babam, kendi başına sallanmaktan çok arkadaşlarıyla ya da evli çiftlerle sık sık yaptıkları toplantılarda kendine has şekillerde oturmak için sahiplenmişti o sandalyeyi.

Sallanmak için değil. Tek başına sallanmak için hiç değil, gerçi insanların tek başınayken ne yaptığı asla bilinmez. Yine de benim babam asla sallanmazdı, önceleri tam aksine, bu hareketi bir tür bilinçsiz el etek çekme ya da her zaman kaçınmayı denediği, daha doğrusu başardığı şeyin, yani yaşlanmanın bir itirafı gibi görürdü. Ranz, babam, beni otuz beş yaşıma getirmişti ama hiç yaşlanma-

mıştı, şimdi bile. Tüm hayatı boyunca bunu ertelemişti; ileri bir tarihe atmıştı ya da belki anlamazdan gelmişti; görünümünün ya da bakışlarının değişmesine karşı yapabileceği çok az şey olmasına rağmen (belki birincisine karşı daha az) o, hareketlerinde ve ruhunda zamanın akışını hiçbir zaman görmediğim biriydi; en ufak bir değişiklik bile görmemiştim, ben büyüdükçe annemde ortaya çıkan ciddiyet ve yorgunluk onda hiçbir zaman kendini göstermedi; annemin bazen gözleri yorulduğunda taktığı gözlüklerle bir anda sönüveren o ışık gibi ne de gözlerindeki ışık söndü, ne diğer yaşlılar gibi çok hassas, alıngan bir tip olup diğer insanların varlığını küfürler eşliğinde anmaya başladı ne de tüm ömründe tek bir gün bile görünümünü ihmal etti; hiç dışarı çıkmasa, kimse ziyaretine gelmese bile, sabahtan itibaren sanki bir törene katılacakmış gibi kendisine özen gösterirdi. Daima kolonya, tütün ve nane kokardı; bazen biraz likör ve deri de kokardı, kolonilerden gelen biri gibi. Neredeyse bir senedir, Luisa'yla ben evlendiğimizden beri, gururlu, neşeli, iyice gençleşmiş, alaycı ve yalandan sersemlik yapan bir adam görüntüsü çiziyordu. Kendimi bildim bileli, soğuğa karşı bir tür meydan okumayla ve bu tavrın onu dışarıya karşı seçkin ya da en azından küstah bir adam olarak gösterdiğine olan sarsılmaz bir inançla, paltosunu kollarını geçirmeden hep omuzlarına atardı. Büyük bir özenle ayırıp sağa doğru taradığı (çok belirgin ayrılmışlardı, bir çocuğunki gibi) kır ve beyaz saçları bir sene öncesine kadar neredeyse hiç dökülmemişti, hiç sararmamıştı; üzerinde çok hoş duran büyük bir özenle ütülenmiş gömleğinden ve canlı renkleri olan kravatından gururla yükselen pamuk ya da polar gibi bir kafası vardı. Ondaki her şey insana hoş gelirdi, yüzeysel biçimde tutkulu karakterinden hareketlerindeki ölçülü kayıtsızlığa kadar; (sanki her şey onu eğlendiriyormuş ya da her şey ona mutluluk veriyormuş gibi) canlı, gülen bakışlarından hiç bitmeyen tatlı şakalarına kadar heyecanlı ve sevimli bir adamdı. Yüz hatları çok düzgün değildi, ama şüphesiz güzel bir insandı, kadınların kendisinden hoşlanmaları hoşuna giderdi, ama belki de bu tür şeylerin sadece uzaktan olmasına alışmıştı. Onu yaklaşık bir yıl önce tanıyan biri (Luisa onu biraz daha önce tanımıştı) onun azalan performansı karşısında isyan eden, artık yorulmuş bir eski kadın avcısı olduğunu düşünürdü ya da tam tersine hiç yıpranmamış teorisyen bir Don Juan olduğunu, tüm imkânlarını çapkınlıklarla geçen yoğun

bir hayat sürmek için harcayan ama kadınlar sadakat aradıkları için ya da gerçek bir fırsat bulamadığı, hatta buna cesaret edemediği için bir türlü kendisini kanıtlayarak tutkusunu söndüremeyen ve artık yaşlılığında da aynı şekilde, belki de kimseyi yaralamamak için baştan çıkarıcılığını göstermeyi sürekli erteleyen biri olduğunu (ama biz çocuklar babalarımız hakkında her şeyi bilmeyiz ya da onlarla ilgilenmekte geç kalırız) düşünürdü. Yüzündeki en dikkat çekici şey inanılmaz zekice bakan gözleriydi, bazen kendini tümüyle verip bir yere sabitlendiğinde korkutucu olurlardı; sanki tüm o anlar boyunca gördüğü her şey çok önemli, uç şeylermiş gibi, sadece görülmesi gereken şeyler değilmiş de, iyice öğrenilmesi, farklı şekilde gözlemlenmesi, tek tek yakalanmak ve belleğe alınmak için iyice özümsenmeleri gereken özel görüntülermiş gibi bakardı; sanki gözleri o görülenleri kaydetmesi için sadece mekanik yapısına güvenemeyeceği birer kameraymış, bu yüzden de kendisinin daha çok çabalaması gerekiyormuş gibi. Baktığı şeyleri okşardı bu gözler. Çok açık renktiler ama tek damla mavi bile yoktu onlarda, soluk kestane rengindeydiler, parlaklığını ve berraklılığını bu solukluktan alırlardı, ışıkta ya da ışık vurduğunda neredeyse beklemiş bir beyaz şarap renginde olurlardı, gölgede ya da geceleri hemen hemen sirke rengini alırlardı, saydam gözler, bir kediden çok yırtıcı bir kuşun gözleri; daha çok hayvanlarda olur bu renk gözler. Ama farklı olarak, onun gözlerinde o hayvanların bakışlarındaki durgunluk ya da tedirginlik bulunmazdı; sadece hareketli, kıvılcımlar saçan ve hareketlerinin hızını ve gerginliğini gizleyen kara uzun kirpiklerle bezenmiş gözlerdi; saygıyla ve kımıldamadan bakarlardı; bu esnada odada ya da sokakta olan hiçbir şeyi kaçırmadan, tıpkı bir tablonun arka planında bulunan bir objeyi bilmek için ikinci bir göz atmaya gerek duymayan uzmanlaşmış bir tablo eksperinin gözleri gibi; onun bütünü gören gözleri, eğer resim yapmayı bilselerdi, tekrar bakmaya gerek duymadan aynı kompozisyonu anında yeniden yapabilirlerdi. Yüzündeki bir diğer dikkat çekici ve bana da geçen tek özellik ağzıydı; etli ve çizgileri fazlasıyla belirgin, sanki başka birine aitmiş de ona son anda eklenmiş gibi duran, yüzündeki diğer hatlarla biraz uyumsuz, onlardan ayrı bir ağızdı; bir erkek yüzünde bir kadın ağzıydı daha çok, benimki için pek çok kere dedikleri gibi, kadınsı ve kırmızı bir ağızdı, kim bilir belki de büyükannemin annesinden ya da daha

öncesinden, o ağızla birlikte yeryüzünden göçüp gitmek istemeyen ve cinsiyetimizi önemsemeden onu bize geçiren kendini beğenmiş bir kadından geliyordu. Ve üçüncü bir belirgin özelliği daha var; kalın ve hep yukarıda kemer gibi bombeli tuttuğu kaşları, birinden birini ya da ikisi birden aynı anda yukarı kaldırırdı; muhtemelen gençliğinde öğrendiği, otuzlu yılların başlarındaki ilk aktörlerin yapığı bir mimik, farkında olmadan o yıllardan kalan ona özgü tuhaf bir edaydı bu, zamanın bize dayattığı sistematik vazgeçişler arasında, olduklarımızdan ya da yaptıklarımızdan vazgeçişlerimiz sırasında unutulmuş bir ayrıntıydı. Babam önceleri saman rengi olan, sonradan beyazlaşan kalın kaşlarını yukarı kaldırırdı; sanki onları öyle yukarda kubbeleştirmek herhangi bir nedenle hatta nedensiz, onun o net bakışını dramatik olarak tamamlıyormuş gibi.

Bana hep böyle bakardı, çocukluğumdan beri, bakışlarımı onun o kocaman boyu bosunca kaldırmam gerekirdi, en azından o eğilinceye, oturuncaya ya da divana uzanıncaya kadar. Şimdi boylarımız yakın ama kaşları açık bir şemsiye gibiyken gözleri bana hâlâ biraz alaycı bakıyor; parıldayan sabit gözbebekleri, güneşte kara birer lekeyi andıran irisleriyle sanki tek bir hedefteki iki merkez gibiler. Ya da bir süre öncesine kadar böyle bakıyordu. Artık çocuk olmayan ama onun öncelikle bir çocuk olarak tanıdığı ve başka gözle bakamayacak kadar uzun süre öyle davrandığı kişinin genç eşiyle, Luisa'yla olan düğünümüzde bile bana böyle bakmıştı; ama Luisa'yı, sevdiğim kadını artık bir yetişkinken, hem de nişanlımken tanımıştı. Kutlama esnasında bir ara beni tek başıma yakaladığını hatırlıyorum, Alcalá Sokağı'ndaki tarihi Casino de Madrid'de kiraladığımız salonun hemen bitişiğindeki küçük bir odada şahitlerin (sahte şahitler, tanık dostlar, yalnızca süs olanlar) imzasından hemen sonra yanıma gelmişti. Bir elini omzuma atıp yakalamıştı beni (omzumda bir el) bu arada herkes dışarı çıkıyor, salona dönüyordu, biz yalnız kalana kadar bekledi. O zaman kapıyı kapadı ve bir koltuğa oturdu, ben kollarımı kavuşturmuş ve masaya dayanmıştım, tamamıyla modern bir düğün olmasına rağmen ikimizin üzerinde de düğüne özel takımlarımız vardı; o daha tiril tirildi, ben daha az. Ranz ince bir sigara yaktı, yabancılarla bir araya geldiğinde dumanı içine çekmeden içtiklerinden. Kaşlarını iyice kaldırdı, neredeyse ok uçları gibi oldular, mutlulukla gülümsedi ve o an her zamankinden daha ateşli olan bakışlarını yüzüme dikti. Ve bana şöyle dedi:

"Güzel, artık evlendin. Peki ya şimdi?"

Bu soruyu ilk soran o oldu ya da daha doğrusu ilk dile getiren; çünkü bu soru törenden beri, sabahtan beri, hatta önceki günden beri benim de kafamda dönüp duruyordu. Gece garip ve ürkütücü rüyalarla geçmişti, büyük ihtimalle uyuyarak ama kendimi uyumadığıma inandırarak, uyumadığımı düşleyerek; gerçekten de arada bir kendimi uyandırarak. Sabahın beşine doğru ışığı açık bıraktığımdan şüphelenmiştim, çünkü daha ilkbahar olmasına rağmen açık olan panjurdan sokakta şafağın sökmekte olduğunu görüyordum ve yatak odamdaki eşyaları, mobilyaları ayırt edebiliyordum. "Artık böyle yalnız uyumayacağım, belki arada bir ya da yalnızca seyahatteyken" diye düşünüyordum, ışığı mı açayım yoksa ağaçların ve binaların üzerinde şafağın yükselişini mi izleyeyim diye tereddüt ederken. "Yarından itibaren büyük olasılıkla yıllarca Luisa'yı görme isteği duymayacağım, çünkü artık gözlerimi açar açmaz onu göreceğim. Kendime bugün yüzünün nasıl olacağını sormayacağım ya da hangi giysisini giymiş olabileceğini, çünkü onu günün başlangıcından itibaren görüyor olacağım, belki de giyinirken göreceğim, hatta ona kendi tercihlerimi söylersem belki de benim istediğim gibi giyinecek. Yarından itibaren yaklaşık bir yıldan bu yana tüm günlerimi dolduran küçük bilinmezlikler ya da yaşanan günlerin mümkün olduğunca güzel geçmesini sağlayan küçük bekleyişler ya da haberdar olmama durumları olmayacak. Gereğinden çok bileceğim, onun hakkında bilmek istediğimden çok daha fazlasını bileceğim, onda beni ilgilendiren ve beni ilgilendirmeyen her şey karşımda olacak, artık seçme ya da eleme olmayacak, onu çağırmak, bir randevu ayarlamak, bir sinemanın kapısında ya da bir restoranın masaları arasında beni arayan gözleriyle karşılaşmak ya da kendine iyice çekidüzen verip onu ziyaret etmek için yola koyulmak gibi akla gelebilecek en küçük gündelik seçimler olmayacak. Sonucu değil, belki de artık beni ilgilendirmeyecek olan gelişmeyi göreceğim. Çoraplarını nasıl giyer, onları bir kopçayla kemerine mi iliştirir yoksa kasıklarına kadar mı çeker, sabahları banyoda kaç dakika kalır, uyumadan önce yüzüne kür uygular mı ya da sabahları uyanınca ve yanında beni görünce ruh hali nasıl olur, bunları görmek istiyor muyum, gerçekten bilmiyorum. Sanırım geceleyin onu pijamayla ya da gecelikle çarşafların altında bulmak istemiyorum; dışarıdan geldiğinde üzerindekileri kendim çıkarmak, onu

gün boyunca sahip olduğu görünümden soymak istiyorum; benim yanımda yatak odamızda yalnızken belki de bana sırtını dönerek giyindiği şeyden değil. Sanırım bu ara evreyi istemiyorum, aynı şekilde ne onun zayıf yanlarının neler olduğunu çok iyi bilmek ne de onu ya da ikimizi gören diğer insanların bilemeyeceği ama aylar yıllar geçtikçe ortaya çıkacak olan hatalardan illa ki haberdar olmak istiyorum. Sanırım *biz* diye konuşmak da istemiyordum *gittik ya da bir piyano alacağız* ya da *bir çocuğumuz olacak* ya da *bir kedimiz var* demek de istemiyorum. Bir çocuğumuz olabilir, böyle bir fikre karşı çıkmam ama bunu istiyor muyum, bilmiyorum. Ama beni ilgilendirenin onu uyurken görmek olduğunu biliyorum; bilinci yerinde değilken, derin uykudayken, hiçbir şey düşünmüyorken, düşünmeyi bilmiyorken, bir şey yapmıyorken yüzünü görmek, karşımızdaki kişi bizim için önemli biri olmadığı, babamız, karımız ya da kocamız olduğu halde hepimizin karşımızdaki kişiye göre değiştirdiğimiz, yüzünde o öğretilmiş ifade yokken oluşan tatlı ya da sert, sıkıntılı ya da memnun ya da yaşlanmış ifadeyi tanımak istiyorum. Onu birkaç kere uyurken izledim ama yeterince değil, onu artık uykusunda tanıyacak kadar değil, uyurken kendimize benzemekten çıkarız ya bazen. İşte bu yüzden yarın kesin olarak evleniyorum, günden güne güçlenen sebep bu; ayrıca bu hem mantıklı hem de çünkü bunu daha önce hiç yapmadım; hayattaki en önemli şeyler mantıklı oldukları için, bir denemek için ya da yine aynı kapıya çıkacak ama başka çare olmadığı için yapılırlar. İnsanın bir gece öylesine, bir amaç gütmeden attığı adımlar bir süre sonra ya da soyut geleceğin bir yerinde sizi çıkışsız bir noktaya taşıdığında, düştüğümüz bu durum karşısında bazen şüpheli bir heyecanla sorarız kendimize: 'Eğer o bara girmeseydim?', 'Eğer o davete katılmasaydım?' 'Eğer o salı telefonu cevaplamasaydım?' 'Eğer o pazartesi çalışmayı kabul etmeseydim?' Kendimize içtenlikle sorarız bunları ve bir anlığına (ama sadece bir anlığına) böyle bir durumda Luisa'yla tanışmayacağımıza, böylesine kaçınılmaz ve makul bir kararın eşiğine gelemeyeceğimize inanarak, gerçekten de makul ve kaçınılmaz olduğu için artık bunu istiyor muyuz yoksa bizi korkutuyor mu söyleyemeyiz ya da bize o güne kadar istiyormuşuz gibi görünen şeyi hâlâ istiyor muyuz yoksa istemiyor muyuz bilemeyiz. Ama Luisa'yla tanıştıktan sonra artık, her şeyin niye böyle olduğunu sormak saflıktır, çünkü her şey böyledir;

doğmuş olmak da cüretkâr ya da talihsiz bir harekete, dünyanın öbür ucunda bir yabancı tarafından söylenen bir cümleye, farklı algılanan bir el hareketine, omuza atılan bir ele ve fısıldanamamış da olabilecek bir fısıltıya bağlıdır. Herhangi bir kişi tarafından herhangi bir ortamda atılan her adımın, (şüpheyle ya da kendinden emin, samimiyetle ya da içten pazarlıklı) söylenen her kelimenin bizi tanımayanı ve tanımaya niyeti olmayanı, daha doğmamış olanı ve bu yüzden acı çekebileceğini bilmeyeni bile etkileyen hayal edilemeyecek sonuçları vardır, hiç farkına varmadan bir ölüm kalım meselesine dönüşürler; birçok yaşam ve birçok ölüm anlaşılmaz şekilde kimsenin fark etmediği, kimsenin hatırlamadığı şeylerden kaynaklanır; zamanımız olup olmadığını zihnimizde tarttıktan sonra içmeye karar verdiğimiz biradan; belki de kısa süre önce birisine bağırıp çağırmış ya da zarar vermiş kişiyle tanıştırılırken bunu bilmeden ona cana yakın davranmamıza neden olan güler yüzlü tarafımızdan; babamızın evine öğle yemeğine giderken almakta geciktiğimiz ve sonra almadığımız turtadan; söylenenleri bizi hiç ilgilendirmediği halde ısrarla dinleme isteğimizden; bir şekilde yapmamız gereken riskli telefon görüşmesinden; bir türlü yerine getiremediğimiz evde kalma sözümüzden kaynaklanırlar. Çıkmak, konuşmak, yapmak, hareket etmek, bakmak, duymak ve kavramak bizi sürekli tehlikeye sokar; kapanmak, susmak, sessiz kalmak bile bizi bunun sonuçlarından, makul ve kaçınılmaz durumlardan korumaz, hemen bugün olacak olan ve bundan yaklaşık bir yıl hatta dört ya da on ya da yüz yıl önce ya da daha dün tahmin edilemez olan şeylerden de korumaz. Yarın Luisa'yla evleneceğimi düşünüyorum ama saat beş, demek bugün evleniyorum. Biz, hep gecenin önceki güne ait olduğunu düşünürüz ama saatlerde işler böyle değildir, benim sehpanın üstündeki saatim beş çeyreği gösteriyor, çalar saat ise beş on dördü, ikisi de benim hâlâ taşıdığım duyguyla uyuşmuyorlar; henüz bugün olmadı daha dündeyiz, duygusuyla. Yedi saat var. Belki Luisa da uyumuyordur; sabah saat beş çeyrekte, kendi odasında, uykusuz, ışığı yakmadan, tek başınadır; onu arayabilirim; benim gibi tek başınayken, ama korkuturum onu, olağanüstü haller ve yolculuklar dışında son bir defa yalnız kalmışken; ikimiz de çok yolculuk ediyoruz, bunun değişmesi gerekecek; belki onu gecenin bir yarısı her şeyi iptal etmek geri çekilmek, makul olana karşı gelmek, kaçınılmaz olandan kaçınmak için aradığımı sanır.

Hiç kimse hiçbir zaman hiç kimseden emin olamaz, kimse kimseye güvenemez ve 'Peki ya şimdi? Peki ya şimdi?' diye düşünür ya da beni her gün tıraş olurken görmek istediğinden emin olmadığını düşünecek; makine çok ses çıkarıyor, sakalımda da aklar var, tıraş olmazsam daha yaşlı görünüyorum bu yüzden her gün gürültüyle tıraş olurum, sabah kalkar kalkmaz yine tıraş olacağım; geç oldu ve ben hâlâ uyumadım, yarın iyi görünmeliyim, yedi saat sonra şahitlerin önünde, babamın önünde, artık hep Luisa'nın yanında olacağımı söyleyeceğim, onun annesinin ve babasının önünde niyetimin bu olduğunu kanunlar karşısında ve yüksek sesle söyleyeceğim, belgelenecek ve kesinlik kazanacak."

"Ben de bunu diyorum," diye cevapladım babamı "peki ya şimdi?"

Ranz daha çok gülümsedi, içine çekmediği dans eden, tumturaklı bir duman bulutunu havaya saldı. Hep böyle içerdi, bir şeylerle bezeyerek.

"Bu kız çok hoşuma gitti benim," dedi "yıllardır anlamsızca bir sinekkuşu gibi dolaşıp bana getirdiklerinin hepsinden daha çok hoşuma gitti, itiraz etme, sinekkuşu gibiydin. Onunla iyi vakit geçiriyorum, bu kadar yaş farkı olan insanlar arasında pek görülen bir şey değildir bu, bilmiyorum belki de seninle evlenecek diye beni böyle önemsiyor ya da bundan pek emin olamadığı için... Hani senin de onun sersem anne babasıyla iyi geçiniyor olman ve bir iki aya kalmadan bundan vazgeçecek olman gibi. Evlilik her şeyi değiştirir, en küçük detayları bile, bu zamanda bile, siz gençler artık olmaz öyle şeyler deseniz de... Şu ana kadar aranızda olanların birkaç yıla yaşayacaklarınızla ilgisi yok. Kısacası size o evlilik öncesi zamanlardan birbirinize yaptığınız eski şakalar ve öyle bir çırpıda tanımakta zorlanacağınız hayaller kalacak. Ve birbirinize duyduğunuz derin sevgi elbette. Dünyanın geri kalanına karşı, herhangi birine karşı birlik olduğunuz o günleri özleyeceksiniz, aranızda yaptığınız küçük şakaları demek istiyorum. Birkaç yıl sonra yalnız birbirinize karşı birlik olacaksınız. Neyse, çok önemli değil, dert etme, uzun süreli yakın yaşamların kaçınılmaz hınçları olur, iki tarafın da genellikle vazgeçemediği, katlanılabilir can sıkıntısı olur."

Hep yaptığı gibi arada duraksayarak konuşuyordu, bazı kelimeleri büyük bir dikkatle seçerek *(sinekkuşu, birlik olmak, gölgeler)* illa ki gerekli oldukları için değil de bir etki sağlamak ve dikkatle

dinlendiğinden emin olmak için. Tetikte olmanız gerekirdi, söylediklerini bin kere dinlemiş olsanız bile. Gelgelelim bunları hiçbir zaman söylememiştı, söylese hatırlardım, imalı konuşması beni şaşırtmıştı, her zamanki gibi alaycıydı, ama her zamankinden daha soğuktu, yorumları bir oyunbozanınkileri andırıyordu ama aslında ben de Luisa'yla bugünü düğün günü olarak saptadığımızdan beri pek çok kereler buna benzer hatta daha kötü şeyler düşünmüştüm. Aynı zamanda daha iyilerini de düşünmüştüm, onları dinlemek bunun gibi olmazdı.

"Ne güzel şeyler söylüyorsun," dedim ona, "ne güzel cesaret veriyorsun, ama senden beklemiyordum, mutlu olduğunu bilmek hariç tabii..."

"Ah, öyleyim, öyleyim, inan bana, çok mutluyum, kime istersen sor, tüm günü bunu kutlayarak geçirdim, törenden bile önce. Çıkmadan önce, evde tek başına aynanın karşısında sizin şerefinize bir kadeh Ren şarabı, Riesling kaldırdım, sadece bunun için açtım şişeyi, kalanı boşa gidecek. Görüyorsun, ne kadar mutluyum, sabah sabah, tek başıma şerefe tek bir kadeh kaldırmak için koca bir şişeyi harcadım."

Bunu söyledikten sonra masum bir ifadeyle kaşlarını kaldırdı, ama bu sefer masumiyeti sahte bir şaşkınlık ve kendinden hoşnutluk karışımı bir şeyle birleşmişti.

"O zaman ne demek istiyorsun bana?"

"Özel bir şey değil, özel bir şey değil. Seninle birkaç dakika yalnız kalmak istedim, bizi merak etmeyeceklerdir, törenden sonra hiçbir önemimiz kalmaz bizim, evlilik törenleri davetliler için yapılır, evlenenler ya da organize edenler için değil. Buraya gelmek iyi fikirdi, değil mi? Sadece sana sorduğum şeyi sormak istiyordum: Peki ya şimdi? Ama sen cevap vermiyorsun."

"Şimdilik hiçbir şey" dedim ben. Davranışı yüzünden biraz öfkelenmiştim ve Luisa'nın ve arkadaşlarımın yanına dönmek istiyordum, Ranz'ın yanımda olması ihtiyacım olan rahatlamayı sunmuyordu. Beni böyle elverişsiz bir zamanda yakalaması bir anlamda tam babamın tarzıydı ama bir anlamda da son derece yersizdi. Birkaç dakika sürüp çok sıradan bir tarzda sadece omzuma bir el atıp bana şans dilemekle yetinmesi onun tarzına daha uygun düşerdi. Soğukkanlı bir havada bacak bacak üstüne atmadan önce pantolonunun üstünden spor çoraplarını çekiştirdi.

"Hiçbir şey mi? Nasıl hiçbir şey? Hadi ama, böyle başlanmaz, senin de aklında bir şey olmalı, evlenmekte geciktin ve belki farkında değilsin ama sonunda evlendin. Eğer korktuğun şey beni dede yapmaksa merak etme, böyle bir şey için uygunsuz yaş diye bir şey yoktur."

"Peki ya şimdi derken bunu kastediyordun demek."

Ranz biraz kibirle ellerini saçlarına götürdü, bazen fark etmeden yapardı bunu. Dikkatlice düzeltti ya da daha doğrusu düzeltir gibi yaptı, parmak uçlarını saçlarına hiç değdirmeden; sanki asıl niyeti saçlarını düzeltmekmiş ama bu dokunuş onu korkutabilir ve aklını başına getirebilirmiş gibi. Tarağı vardı ama başkalarının yanında kullanmazdı, artık çocuk olmasa da ömrünün yarısını tükettiği halde onun gözünde hâlâ çocuk olan oğlunun kendisine bakmakta olan gözleri önünde bile.

"Ah, hayır kesinlikle değil, benim hiç acelem yok, bir çocuğunuz olmak zorunda bile değil, bu işe burnumu sokmak istemem, ama benim görüşüm bu. Sadece bu yeni durumu nasıl karşılıyorsun onu bilmek istedim, tam şimdi, böyle burun burunayken. Hepsi bu, merak işte."

Ve karşımda ellerini açıp, silahsız olduğunu gösteren biri gibi havaya kaldırdı.

"Bilmiyorum, herhangi bir şekilde karşılamıyorum bu durumu, bunu seninle sonra konuşalım. Ya da, sanırım, bunu bana böyle bir günde sormamanı beklerdim."

Masaya dayanmıştım, üzerinde son dakikada gelen şahitlerimizin faydasız imzaları kalmıştı. Biraz doğruldum, bu konuşmaya bir son vermenin ve eğlenceye dönmek istememin ilk işaretiydi ama benim hareketime eşlik etmedi ve tekrar bir sigara yakıp bacaklarını indirdi. Ona göre sohbet biraz daha devam etmeliydi. Bana somut bir şeyler söyleyecek ama nasıl söyleyeceğini bilmiyor ya da bunu bana söylemek istediğinden emin değil diye düşündüm. Evet, tam Ranz'a özgü bir tavırdı bu, pek çok kere karşısındakini kendisinin doğrudan sormadığı bir soruyu cevaplamaya ya da bahsetmediği bir konuyu açmaya zorlardı üstelik de o dikkat çekici pudra rengi kafasında dönüp duran tek konu o olurdu... İşini kolaylaştırmayacak kadar iyi tanıyordum onu.

"Beklemek mi?" dedi "Ben şeylerin beklenebilir olacağına inanmam. Örneğin ben senin evlenmeni hiç beklemiyordum. Daha bir

yıl önce bunun üzerine bahse bile girmiştim, tamam, bunu yalnızca Custardoy'la ve mektuplaşarak Rylands'la yaptım ve anlayacağın biraz para kaybettim. Dünya sürprizlerle ve gizlerle dolu. Yakınımızdaki birilerini tanıdığımızı düşünürüz ama zamanla bilmediklerimizin bildiklerimizden çok daha fazla olduğunu görürüz, zamanla daha az tanınır karşıdaki, zamanla daha çok karanlık nokta oluşur. Aydınlanan çok şey olsa bile karanlıkta kalanlar her zaman daha fazladır. Luisa'yla senin de sırlarınız vardır, mutlaka." Birkaç saniye sessiz kaldı, benim cevap vermediğimi görünce ekledi, "Ama elbette sen kendininkilerden daha fazlasını bilmeyeceksin, yoksa onunkiler artık sır olmaz."

Ranz o kalemle çizilmiş gibi ve benimkinin aynısı olan dudaklarıyla gülümsemeye devam ediyordu, onunkiler rengini kaybetmiş ve benim görmek için yetişemeyip ancak fotoğraflardan gördüğüm gençliğinde bıraktığı sakal ve bıyıklarının çıktığı yerlerdeki düşey kırışıklıklarla kaplanmıştı. Kelimelerinde bir art niyet var gibiydi (ilk başta Luisa hakkında bir şey biliyor ve benimle konuşmak için düğün sonrasını bekledi diye düşündüm), ama şimdi ses tonu öyle değildi ve imalı konuşmuyordu. Çok ileri gittiğimi düşünmesem zavallı bir adamın ses tonuydu diyeceğim. Sanki konuşmaya başlamadan biraz önce yolunu kaybetmiş, şimdi istediği yere gitmek için ne tarafa yürümesi gerektiğini bilmiyormuş gibiydi. Ona yardım edebilirdim, ama etmeyebilirdim de. Elindeki incecik sigarayla dostça gülümsüyordu, çoktan bitmişti sigarası, filtreden çok kül vardı üzerinde, epeydir silkmiyordu, büyük ihtimalle çaresizliğini artırmamak için söndürmüyordu. Kül tablasını aldım ve elimde ona doğru uzattım, elimde tutuyordum, o zaman sigarasını bastı, parmaklarını birbirine sürttü, yanan filtreden çok kötü bir koku yükseldi. Ellerini kenetledi, bütün vücudu ve una bulanmış kafası gibi çok büyüklerdi, elleri yaşını daha çok gösteriyorlardı ama çok az, fazla değil, epey kırışmışlardı ama lekesizdiler. Şimdi daha sıcak gülümsüyordu, her zamanki gibi, alaycı değildi, neredeyse merhametle gülümsüyordu, gözleri çok saf bakıyordu, gözleri kocaman birer likör ya da sirke damlası gibiydi, biz daha ziyade karanlıkta kalıyorduk. Yaşlı değildi, dediğim gibi hiç olmamıştı, ama o sırada onu yaşlanmış gördüm, yani korkmuş. Clerk ya da Lewis isminde bir yazar var, karısının ölümünden sonra kendisini anlattığı yazılar yazdı, şöyle başlıyordu anlatmaya: "Hiç kimse bana acının korku-

ya bu kadar benzer bir duygu olduğunu söylememişti." Belki de Ranz'ın, babamın, gülümsemesinde beliren şey acıydı. Annelerin evlatları evlendiğinde ağladıkları ve acıya benzer bir şey duydukları bilinir, belki de babam kendi mutluluğunu ve artık ölü olan annemin hissetmesi gereken acıyı birlikte duyuyordu. Başkasının adına duyulan bir acı, başkasının adına duyulan bir korku, ikimizin de artık yüzünü biraz unuttuğumuz başka birine ait acı ve korku; tuhaftır, olmadıkları için ya da kızdığımız için ya da usandığımız için artık görmediğimiz insanların ve artık bizi görmeyenlerin yüz hatları zamanla kaybolup giderken daima sessiz tek bir günlerini gösteren fotoğrafları zamanla onların yerini alır; annem mesela son zamanlarda hep takmaya alıştığı dinlendirici gözlükleri olmadan gözlüksüz kaldı şimdi, benim seçip çerçevelettiğim yirmi beş yaşındayken çektirdiği fotoğraftaki gibi kaldı; benim şu anki yaşımdan daha genç bir kadın olarak, dingin bir yüz ifadesiyle ve normalde öyle olmayan hafif teslim olmuş, biraz isyan eden gözlerle, ben öyle düşünüyorum, çünkü gözleri aslında Havanalı anneanneminkiler, annesininkiler gibi gülen gözlerdi; ikisi kendi kendine gülerlerdi, çoğunlukla beraber gülerlerdi, ama aslında ikisinde de bazen uzatılmış korkulu ve acı dolu bakışlar olurdu; anneannem bazen sallanan sandalyesinde sallanırken birden duruverirdi ve o zaman bakışları dalıp giderdi, tek bir kere kırpmadığı kuru gözlerle kalırdı; yeni uyanmış ve daha hiçbir şey anlamamış birinin gözleriyle, bazen fotoğraflara ya da daha ben doğmadan bu dünyadan göçüp giden kızının tablosuna bir dakika kadar bakardı, belki de daha fazla, elbette hiçbir şey düşünmeden, hatta hiçbir şey hatırlamadan, acı duyarak ya da geçmişte kalan bir korkuyu duyarak. Annem de öyle bakardı bazen artık uzaklarda kalan kardeşine, okumayı keser ve dinlendirici gözlüklerini çıkarırdı, hangi sayfada kaldığını kaybetmemek için bir parmağını kitabın arasında tutardı ve diğer elinde gözlükleri bazen hiçbir yere, bazen de ölülere doğru bakakalırdı; büyüdükleri görülen ama yaşlandıkları görülmeyen yüzlere, parça parça hatırlanan yüzlere, hareketli yüzlerken birden ölmüş olmalarına alıştığımız yüzlere, onlara değil ama fotoğraflarına, annemin canlı yüzü de o fotoğraflara takılır kalırdı, gözleri melankolikleşirdi, belki de çocukluğum boyunca hep duyduğumuz Madrid sokaklarından gelen laterna müziği yüzündendi, çalmaya başladığında evdeki herkesi bir anlığına durdururdu, anneler, tem-

bel ya da hasta çocuklar ve hizmetçiler bakışlarını kaldırır hatta her zaman gördükleri aynı şeyi yeniden görmek için balkondan ya da pencereden sarkarlardı, başında şapka laterna çalan kara kavruk bir adamı, kadınların mırıldandıkları şarkıları kesen ya da onlara sebep olan hatta bir anlığına, ev halkının bakışlarını melankolikleştiren bir işçiyi yeniden görmek için, o melankoli annem için bir anlıktan uzun olurdu, o acı ve korku da gelip geçici değildi. Anneler, çocuklar ve hizmetçiler bu sese hep bakışlarını kaldırarak, hayvanlar gibi boyunlarını ileri uzatarak tepki gösterirdi, kadınlar sokaktan geçen bileyicinin tiz ıslığı karşısında da aynı şekilde davranırdı; evdeki bıçakların yeterince iyi kesip kesmediğini düşünerek yaparlardı bunu, bıçak uçlarının keskinliğini hatırlamaya çalışmak yerine ellerindeki işe ara verip ya da üşengeçliği bırakıp bıçakları da alıp koşturarak aşağı inmek gerekip gerekmediğini düşünerek yaparlardı ya da belki de bir anda kendi sırlarına dalarak, sakladıkları ve şüphelendikleri sırlara yani bildikleri ve bilmedikleri sırlara dalıp giderek... İşte tam o zaman, bazen o mekanik müziği ya da tüm sokakta yankılanarak yükselen ve sürekli tekrar eden tiz ıslığı dinlemek için başlarını kaldırdıklarında, bakışları artık olmayanların resimlerine, şöyle bir göz atılan yarım ömürlülerin hep anlaşılmaz olan, sabit bakan ve budalaca gülümseyen fotoğraflarına ya da tablolarına takılırdı; bir başka uzun yaşama ya da yarım, diğerininkine, oğulun, kardeşin ya da dul eşinkine takılır ve bu fotoğraftan bakan yaşamlar her zaman bize o fotoğrafın çekildiği ânı hatırlatmaz, bakan kişi aynı aptal ve hareketsiz bakışlarla karşılaşırdı: Anneannem ölü kızına göz atardı, annem yerini aldığı ölü kız kardeşine, ben ve babam anneme bakarız ve ben şimdi kendimi ona, Ranz'a, babama bakmaya hazırlıyorum ve benim sevgili Luisa'm, bitişikteki salondaki yeni evlendiğim kadın, bugün çektirdiğimiz fotoğrafların, bir gün artık önünde yarı ömrü bile kalmadığında ve benimki sona erdiğinde göz atacağı fotoğraflar olduğunu bilmiyor. Ama ölülerin ve yaşayanların sırasını kimse bilemez, şansımıza önce acı mı korku mu düşecek bilemeyiz. Belki de acı ve korku Ranz'ın şimdi gülümseyen, merhamet duyan, dingin yüz ifadesinde; artık sigara olmayan, boş, kenetlenmiş ellerinde; bacağının hiçbir yeri görünmesin, Verum-Verum'un ve fotoğraftakilerin etine benzeyen o yaşlı etinden bir parça görünmesin diye iyice yukarı çekilmiş spor çoraplarında; bu zamanlar için biraz uzunsa da çok uyumlu

renkleri olan ve yine düğümü biraz uzun ama çok zarif duran tarihi kravatında ete kemiğe bürünüyordu. Orada otururken çok rahat görünüyordu, sanki Casino Madrid'i kapatmış da o süre boyunca oranın sahibiymiş gibi ama aynı zamanda rahatsız da görünüyordu ve ben, düğün günümde eğlencenin bitişiğindeki odada elini omzuma atıp beni alıkoyarken kafasında dönüp duran şeyi, benimle konuşmaya karar verdiği şeyi, –ya da daha tam karar verememişti buna– bana söylemesi için ona yardım etmiyordum. Şimdi anlıyordum: Nasıl yapacağını bilmediğinden değildi, onu durduran şey bir batıl inançtı, neyin şans getireceğini ya da uğursuzluk getireceğini bilmemekti, konuşmak mı susmak mı, susmamak mı yoksa konuşmamak mı, her şeyin olduğu gibi devam etmesine izin vermek mi yoksa düzeltmeye, kurtulmaya çalışmak, bu gidişatı düzeltmek için sözlerle müdahale etmek mi, kelimelerle ifade etmek mi yoksa hiç dile getirmemek mi, insanları tehlikeye karşı uyarmak mı yoksa onlara konu hakkında bir fikir bile vermemek mi, bazen bize bu fikirleri, bu fikirlere karşı tedbirimizi almamızı söyleyenler verirler, bize bu fikirleri verirler çünkü bizi uyarırlar ve hiç aklımıza bile gelmeyecek şeyleri aklımıza getirirler.

"Sırlar mı? Neden bahsediyorsun sen?" dedim ona.

Ranz'ın yüzü kızardı biraz ya da bana öyle geldi, sanki anlık çaresizliğinin tepe noktası ve bitişi gibi, ama hemen arkasından yaşlı insanların başına çok nadir gelen yanaklarındaki o kırmızılık silindi ve onunla birlikte o gülümseyen ve korkudan ya da acıdan ya da her ikisinden gelen budalaca yüz ifadesi de kayboldu. Ayağa kalktı, ikimiz şimdi yaklaşık aynı boydaydık ve kocaman elini yine omzuma koydu ama bu sefer cepheden yaptı bunu ve çok yakından baktı, yoğunlaştı ama kendinden geçmedi, omzumdaki eli neredeyse şövalye olmayan birine şövalye unvanı verildiğinde yapılan düz bir kılıç darbesi gibiydi: Yarım bırakmayı tercih etmişti ya da sadece ima etmeyi, bir yere vardırmamıştı ya da belki bu bir ertelemeydi. Sakin ve ciddi konuştu, artık gülümsemeden, kısacık cümlesi benimkiler gibi etli olan dudaklarından hiç eksik olmayan, söylenen bir cümlenin hemen arkasından beliriveren o gülümsemesi olmadan söylendi. Sonra antika tabakasından ince bir sigara çıkardı ve kapıyı açtı. Salondaki gürültü içeri yayıldı, uzakta Luisa'nın iki kız arkadaşı ve hiç hoşlanmadığım eski bir erkek arkadaşıyla konuştuğunu gördüm adam kapanıncaya kadar bizim

kapıya baktı. Ranz bana eliyle ayrılık, uyarı ya da cesaretlendirmeye benzer bir hareket yaptı, (sanki "sonra görüşürüz", "keyfine bak" ya da "kendine dikkat et" der gibi) ve benim önümden odadan çıktı. Bir anda havaya girdiğini, şakalar yapmaya başladığını ve tanımadığım bir kadınla beraber kahkahalar attığını gördüm, Luisa'nın davetli listesinden biri olmalıydı, kendi düğünümdeki davetlilerin yarısını daha önce hiç görmemiştim ve eminim bir daha da hiç görmeyecektim. Ya da belki de babamın kendi davetlisiydi, şimdi düşündüm de: Onun hep ender görüştüğü ya da benim pek iyi tanımadığım dostları olmuştur.

Ranz'ın bana verdiği nasihat şuydu, fısıldayarak söylemişti:

"Sana tek bir şey söylüyorum" dedi, "eğer sırların olursa ya da şimdi varsa, sakın onları anlatma" ve sonra yüzüne tekrar yayılan gülümsemeyle ekledi: "Şansın bol olsun."

Şahitlerin imzaları o odada kaldı, onları önemseyen biri oldu mu ya da şimdi neredeler hiç bilmiyorum, belki boş tepsilerle ve düğünün artıklarıyla beraber çöplüğü boyladılar. Ben öyle gerektiği için giydiğim damatlıklarımla dayandığım o masadan onları almamıştım elbette.

Dün garip bir şekilde sokakta birilerinin laterna çaldığını duydum, artık hiç kalmamışlardı, geçmişe ait bir şeydi bu. Çocukluğumdaki gibi hemen bakışlarımı kaldırdım, ses oldukça güçlü geliyordu ve çalışmamı engelliyordu, kendimi herhangi bir şeye vermemi engelleyecek kadar çok şey hatırlatıyordu. Kalktım ve kimin çaldığını görmek için pencereden baktım ama ne aleti çalan ne de alet benim görüş alanımdaydı, köşenin öbür tarafındaydılar, odamın aldığı ışığı engellemeyen karşıdaki bina onları gizliyordu, alçak bir binaydı. Yine de çok az gizliyordu onları, çünkü şimdi aynı köşede orta yaşlı bir kadın görünüyordu, saçlarını Çingeneler gibi örmüş ama folklorik giysiler giymemişti (sokak giysileri vardı), onu profilden görüyordum, elinde küçük plastik bir kâse vardı, neredeyse bir çay tabağı; eğer tekrar tekrar boşaltmazlarsa, içindekileri ceplerine ya da herhangi bir çantaya aktarmazlarsa çok para almazdı, tamamen boş değildi, birkaç bozukluk vardı; para parayı çeker. Epey dinledim, önce bir *chotis*, arkasından Endülüs'ten pek bilinmeyen bir şey ve sonra bir *pasodoble* söylediler, o zaman çalgıcıyı ayaklarından falan seçilebilir miyim diye görmek için balkona çıktım, böyle olmadığını bilerek çıktım, çünkü balkon –diğer tüm balkonlar gibi öne doğru bir çıkıntıydı– beni sokağa biraz daha yaklaştırsa da bu sefer de penceremin daha da sağında kalıyordum, köşenin öte yanını daha az görebiliyordum, soluma doğru bakıyordum. Gelip geçen çok fazla insan yoktu, elindeki plastik kâseyi ikide bir boş yere sallayıp içine belki de kendisi tarafından atılmış birkaç bozukluğu şangırdatan saçı örgülü kadın dışında; para parayı çeker. Masama döndüm ve sokaktaki çalgıcıyı duymazdan gelmeye çalıştım ama yapamadım, bu yüzden ceketimi sırtıma geçirip müziğe bir son vermek niyetiyle sokağa indim. Karşı kaldırıma geçtim ve sonunda kafasında eski bir şapka olan kavruk tenli adamı gördüm, iyice kısaltılmış beyaz bıyıkları ve kayış gibi bir derisi vardı; sağ eliyle kolu çevirip sol ayağıyla yolun üstünde ritim tutarken biraz hülyalı ya da dalgın bakan vahşi, gülümseyen

gözleriyle yüz ifadesi sevimliydi; iki ayağında da üst tarafı beyaz örgülü, kalan kısmı kahverengi ayakkabılar vardı, biraz uzun ve geniş olan pantolonunun paçaları üzerlerine dökülüyordu. Benim evimin köşesinde durmuş bir *pasodoble* çalıyordu. Cebimden bir banknot çıkardım ve elimde parayla ona şöyle dedim:

"Daha yukarıdaki köşeye gidersen sana bunu veririm. Ben şurada oturuyorum ve bugün evde çalışıyorum. Bu müzik çalarken bunu yapmam imkânsız. Anlaştık mı?"

Adamın yüzüne bir gülümseme yayıldı ve kafasıyla olur dedi ve hiç gerek olmamasına rağmen yine kafasıyla saçları örgülü kadına bir işaret yaptı: Kadın elimdeki banknotu görür görmez boş kâsesiyle bizim yanımıza gelmişti. Parayı uzattım ve yeşil kâğıdı kâseye bıraktım, orada bir saniyeden fazla kalmadı, kâse yeniden neredeyse boştu ve banknot cepteydi. Madrid'de para hiçbir zaman elden ele verilmez.

"Teşekkürler," dedim, "ama öbür köşeye gideceksiniz, değil mi?"

Yanık tenli adam tekrar kafasıyla olur dedi ve ben de karşı kaldırıma geçip evime gittim. Beşinci kattaki odama vardığımda kimseye güvenmeme refleksiyle pencereden baktım, müzik hâlâ duyulmasına rağmen artık çok zayıf geliyordu ve kendimi çalışmaya vermemi engelleyecek kadar değildi. Ama ben yine de pencereden bakıyordum, bizim evin köşesinden gittiklerini kendi gözlerimle görmek için. "Evet, bayım, hemen şimdi" demişti Çingene kadın saygıyla ve öyle yapmışlardı.

Bugün iki şeyin farkına vardım. Birincisi ve daha önemsizi para ve isteğim bir kez kabul edildikten sonra ısrar etmemeliydim, "ama öbür köşeye gideceksiniz, değil mi?" diye tekrar ederek (en kötüsü de şu "değil mi"ydi; onur kırıcı), anlaştığımız şeyin yerine getirilmesini peşinen şüpheli bir konuma getirmiştim. İkincisi ve daha önemli olan ise *sırf* param olduğu için dün sabah iki insanın nereye gideceklerine karar vermiştim. Bir köşede (*benim* köşemde) kalmalarını istemiyordum ve onları onların seçmediği başka bir yere yolladım; belki tesadüfen, belki de herhangi bir nedenle, benimkini seçmişlerdi, belki de benimkinde olmaları ve başkasında olmamaları için bir nedenleri vardı, şüphesiz ben bunu merak etmiyorum ya da bunu araştırmam için herhangi bir neden yok. Ben onları sadece bir blok öteye göndermiştim, kendi istekleriyle durmaya karar vermedikleri bir köşeye. Onları zorlamadım, bu

doğru, bir uzlaşmaydı, karşılıklı çıkar anlaşması, benim rahatça çalışmak için bir banknotumu harcamama karşılık (çalışınca aynı banknottan daha çok kazanıyordum) onlar da şüphesiz benim köşemde durmak onlar için hayati bir önem taşımadığından daha yukarıdakine gitmeyi ve benim köşemde banknotsuz kalmaktansa banknotla yukarıya doğru devam etmeyi tercih ediyorlardı, bu yüzden kabul ettiler ve yer değiştirdiler. Hatta bunun kolay bir para olduğunu bile düşünmüş olabilirler, tek tük geçen cimrilerden aldıkları bozukluklarla bu parayı toplamaları saatler sürebilirdi. Çok da mühim olmayan küçük bir vaka, özel bir yanı yok, kimse zarar görmedi, üstelik bu işten iki taraf da kazançlı çıktı. Ama yine de, kavruk tenli adamın nerede laterna çalması ve saçları örgülü kadının nerede elindeki kâseyi uzatması gerektiğine karar verebilmek bana mühim geliyor, *çünkü* param vardı ve bu iş için harcamakta hiçbir problem görmüyordum. Dün sabah adımlarını satın aldım, yer değiştirmelerini satın aldım, hatta bir anlığına isteklerini satın aldım. Onlardan bunu rica edebilirdim, durumu açıklayabilir ve kararı onlara bırakabilirdim, onlar da çalışıyordu. Onlara para teklif etmek ve onu almaları için bir şart koşmak bana daha risksiz geldi: "Eğer giderseniz bunu size veririm" dedim adama "eğer daha yukarıdaki köşeye giderseniz." Sonra ona açıklama yaptım, lüzumu yoktu, para teklif ettikten sonra bunu yapmamalıydım, onun için çok paraydı ve benim için hiçbir şeydi, onlara o zaman yaptığım gibi işime devam etmem gerektiğini söylemek yerine "çünkü içimden böyle geliyor" deseydim de sonuç değişmeyecekti. Onlara böyle söylemesem de yaptığım buydu, onları öbür köşeye göndermiştim çünkü canım böyle istemişti. Çok sevimli bir laternacıydı, artık bu adamlardan kalmamıştı, geçmişte, benim çocukluğumda kalmış bir gelenekti, daha çok saygı göstermeliydim. Kötü olan, o da büyük olasılıkla benim gibi "aslında böyle olmalıydı" dediğim yöntemdense her şeyin böyle olmasını tercih ediyordur, yani verdiğim banknotu göstereceğim saygıya tercih ediyordur. Durumu açıkladıktan sonra yer değiştirmesini rica edebilir ve eğer hoşgörü ve anlayış gösterirse ona banknotu yine verebilirdim, rüşvet yerine bahşiş, "toz ol" yerine "rahatsız ediyorum ama" diyerek; ama bu iki şey arasında hiçbir fark yok, ikisinde de farklı yollarla söylenmiş bir 'eğer' var, açıkça ya da imayla yapılmış olması, önce ya da sonra yapılmasının pek önemi yok. Aslında benim yaptığım en açık ve

en temiz olanıydı, ne ikiyüzlülük vardı ne de kötü duygular, biz ikimiz karşılıklı anlaşmıştık, hepsi bu. Ama yine de böylece onu satın aldım, adımlarına ben karar verdim, benim onu yolladığım öbür köşede belki de kontrolünü kaybedip kaldırıma bindiren bir dağıtım kamyonunun altında kaldı, eğer kavruk tenli adam seçtiği birinci köşede kalsaydı ezilmeyecekti. Artık *chotis* söylemek yoktu, yere düşmüş bir şapka ve kana bulanmış bıyıklar vardı. Tabii tam tersi de olabilirdi, o zaman da kabul etmek lazım ki onu oraya yollayarak hayatını kurtarmış oluyordum.

Tüm bunlar tahminler ve varsayımlar olmakla beraber başkalarının ya da bir başkasının yaşamının (bir yaşamın alacağı şekil, onun devamı, birkaç önemsiz adım değil) bizim kararlarımıza, kararsızlıklarımıza, cesaretimize, atılganlığımıza, kelimelerimize, ellerimize hatta bizim paralı onlarınsa parasız olmasına bağlı olduğu vakidir. Ranz'ın evinin yakınlarında, yani benim çocukluğumun ve delikanlılığımın geçtiği evin yakınlarında bir kırtasiye var. Yaklaşık benim yaşlarımda, benden biraz daha genç bir kız çocuğu, dükkân sahibinin kızı, çok erken yaşlarda, on üç on dört yaşlarındayken bu kırtasiyede çalışmaya başladı. Modası geçmiş kendi halinde bir dükkândı, tekelci başarılara odaklanmış ilerlemenin bir kenarda unuttuğu, bunca yıl boyunca pek az yenilik görmüş dükkânlardandı, gerçi son yıllarda babanın ölümüyle beraber dükkânı düzelttiler, biraz modernleştirdiler artık daha çok kazanıyor olmalılar. O zamanlar, yani ben on dört on beş yaşlarındayken şüphesiz çok az kazanıyorlardı ve bu yüzden, en azından o dönemde kızları öğleden sonraları orada çalışıyordu. Güzel bir kızdı, benim çok hoşuma gidiyordu, onu görmek için neredeyse her gün kırtasiyeye uğrardım, ihtiyacım olanları bir kerede almak yerine, bir gün bir kurşun kalem öbür gün bir defter alır, ertesi gün de bir mürekkep hokkası almaya gelebilmek için bir öğle sonu sadece bir lastik silgi alırdım. Kendime yeni ihtiyaçlar yaratırdım, o kırtasiyeye çok param gitmiştir. Oradan çıkmamak için oyalanırdım ve bana ilgi göstermelerini beklerken o zamanlar yaşıtlarımın hep yaptığı gibi ıslık çalardım, benimle annesinin ya da babasının değil onun ilgilenmesini sağlardım (ağzımı açmak için onun boş kaldığı anı kollardım), gereğinden çok oyalanırdım ve eğer bir gülümseme ya da tatlı bir bakış, en azından böyle yorumlanabilecek bir bakış aldıysam tüm gece mutlu olurdum, ama özellikle soyut ge-

leceğimizi düşünerek mutlu olurdum, her şey için yeterince zaman vardı, o her öğleden sonra oradaydı, her zaman bulunabilirdi ve geleceğin kesin olması ve gelecek olmayı bırakması için hiçbir neden yoktu. Ama ben o zamanki yaşımda kalmadım, kız da öyle, büyüyordu ve birkaç yıl boyunca gittikçe daha güzelleşti, artık, on altı yaşından itibaren, sabahları da yani artık tüm gün oradaydı, hâlâ da orada çalışıyor, ben üniversiteye giderken o okulu çoktan bırakmıştı. İkimiz birlikte koleje giderken onunla konuşmazdım, sonraları da onunla konuşmamaya devam ettim, ilk önce cesaret edemedim ve sonra da zaman geçmişti, soyut geleceğin kötü tarafı da budur, nasıl bıraktıysanız öyle kalır: Ona yine bakmama rağmen başka şeylerle, başka insanlarla meşgul oluyordum ve artık çok uğramıyordum kırtasiyeye. Onunla sadece kâğıt, kurşun kalem, dosya, silgi istemek için konuştum ve bir sürü kere teşekkür ettim, başka tek bir kelime bile etmedim. Bu yüzden nasıl biri bilmiyorum, nasıl bir karakteri var, nelerden hoşlanır, hoş sohbet midir, esprili midir, herhangi bir konu hakkında ne düşünür, güler mi, nasıl öpüşür hiç bilmiyorum. Sadece ona on beş yaşımda o zamanlar nasıl aşık olunuyorsa ya da hiç başlamamış bir aşk hâlâ nasıl sürdürülürse öyle aşık olduğumu biliyorum, yani sonsuza kadar düşüncede kalacak şekilde. Ama buna rağmen, ben onun bakışının ve gülümseyişinin (o zamankilerin) sonsuza kadar sevilmeye layık olduğunu söyleyebilirim ve bu artık benim on beş yaşımla ilgili değil, bunu şimdi söylüyorum. Adı Nieves'ti ve hâlâ Nieves. Ranz'ın evinde yaşamayı bıraktığımdan beri on beş ya da daha fazla yıl geçti, ama hâlâ bazen Ranz'ı ziyaret ettiğimde ya da edeceğimde ya da birlikte La Trainera ya da daha uzaktaki bir lokantaya yemeğe çıkmak için onu almaya gittiğimde, evine çıkmadan önce, beni bir türlü terk etmemiş olan, oradan bir şey alma alışkanlığı yüzünden o kırtasiyeye gir ve her zaman, tüm bu yıllar boyunca, artık o küçük kız olmayan bu kızla sürekli karşılaşmıştım; onu yirmi üç, yirmi altı, yirmi dokuz, otuz üç ve şimdi olması gereken otuz dört yaşında gördüm hep. Luisa'yla evlenmeden kısa bir süre önce de gördüm onu, hâlâ genç bir kadındı, zaten öyle olması gerekir, çünkü yaşını yaklaşık olarak bildiğim kadarıyla benden biraz daha küçüktü. Öyle olması gerekir ama öyle göstermiyor, artık eskisi kadar hoş değil, niye bilmiyorum çünkü hâlâ göze hoş gelebilecek yaşta. Elbette sabah akşam o kırtasiyenin içinde gereğinden uzun

yıllar geçirdi (gecelerini, pazarlarını ve cumartesi öğleden sonralarını harcamasa da, bu yeterli değildi), artık onu kendi yaşıtları ya da sevgilileri gibi değil de, uzun süredir sadece yabancı bir teyze gibi gören çocuklara mallarını satarak geçirdi yılları. Bu çocuklardan hiçbiri şüphesiz artık ona hayranlık duymuyordur, belki kimse hayran olmuyordur ona, artık çocuk olmayan ben bile ya da büyük olasılıkla mahalleden olan ve sabahlarını ve öğleden sonralarını başka bir dükkânda ilaç satarak ya da araba lastiği değiştirerek geçiren kocası da. Bilmiyorum tabii, belki kocası da yoktur. Bildiğim tek şey artık genç görünmeyen bu genç kadının sürekli giydiği bisiklet yaka kazak ve bluzlarıyla, pilili etekleri ve beyaz çoraplarıyla, mürekkep lekeli kırık tırnakları ve o biraz dolgun narin görünümüyle, benim her seferinde biraz daha büyüdüğünü, açığa çıktığını gördüğüm göğüsleri ve hüzün veren bakışlarıyla, gözlerinin altında az uyuduğu için ya da çocukluğundan beri önünde hep aynı geleceğin uzandığını gördüğü için sürekli büyüyen halkalar ve o güzel gözlerine kapanan kocaman gözkapaklarıyla bir yazı makinesine uygun kâğıt şerit aramak için merdiven çıkarak çok fazla zaman harcadığıydı. O sefer, artık kararlaştırılmış olan düğünüme kısa bir süre kalmışken, yine neşeli bir öğlen yemeği için babamı almaya çıkmadan önce kırtasiyeye uğrayıp onu gördüğümde, şimdi bile beni utandıran bir fikir geldi aklıma, şüphesiz daha tamamen kurtulamadım bu düşünceden ya da daha doğrusu tıpkı bin kere unuttuğumuz ve yine bin kere hatırladığımız bir şey gibi arada bir aklıma geliyor, böyle konulara bir son verecek çareler bulmak konusunda tembelizdir, bu yüzden de onu tamamen unutmayacağımız biçimde sürekli aynı bölümleri ya da dönüşümlü olarak farklı bölümleri tekrar tekrar unutup hatırlamayı tercih ederiz. Eğer ergenlikten sonra delikanlılığımda onu sadece uzaktan sevmeseydim bu kızın, Nieves'in, bugün daha farklı, daha iyi durumda olacağını düşündüm, eğer onunla konuşsaydım, onunla bir ilişkim olsaydı, o da bir keresinde beni öpmek istemiş olsaydı ama bunu asla bilemem, böyle bir şey isteyip istemediğini demek istiyorum. Şimdi onun hakkında hiçbir şey bilmediğimi biliyorum, muhtemelen fazla tutkulu, hırslı ve meraklı biri değil, ama iki şeyden eminim: Şimdi gördüğüm gibi giyinmeyecekti ve artık o kırtasiyede çalışmayacaktı; bunu ben yapacaktım. Hâlâ güzel olabilir ve genç görünebilirdi, bunu söylemeye gerek bile yok, benim

asıl söylemek istediğim sadece böyle olabilme ihtimali bile beni çileden çıkarmaya yetiyor ama bu öfke kendime değil, çünkü biz kalemlerin dışında başka bir şey konuşmamıştık o zaman, beni çileden çıkaran şey bir insanın görünen yaşının ve dış görünümünün basitçe kendisiyle ilgilenen kişiye ve parasının olup olmamasına bağlı olması gerçeği ya da ihtimaliydi. Para, kırtasiyenin hiç tereddüt etmeden satılmasını ve daha çok paraya dönüşmesini sağlar, para korkuyu azaltır ve her mevsim için yeni kıyafetler alır, para bir gülümsemenin ve bakışın layık olduğu gibi dostça olmasını ve hak edilenden daha uzun sürmesini sağlar. Muhtemelen Nieves'in durumunda başka insanlar olsa, orada kalmaya devam edemezdi, bu rahat soyut gelecekten kurtulmayı, kapanmakta olan bir açıktan faydalanıp çıkmayı başarırlardı, ama farazi insanlardan bahsetmiyorum, sadece hiçbir zaman somut olmayan hayaliyle benim on beş yaşımdaki gecelerimi dolduran *o* kızdan bahsediyorum. Bu yüzden benim boş düşüncem tam olarak prens ve fakir kız, profesör ve çiçekçi kız ya da beyefendi ve şarkıcı kız hikâyelerinin dokunaklı ve kendini beğenmiş bir çeşitlemesi değil; özünde böyle bir şey taşısa da, belki de çok yakın olan düğünüm beni tahrik ediyordu, çünkü bir anlığına kendimi hain, üstün ve kurtulmuş hissetmiştim; Nieves'ten üstün ve ona ihanet etmiş ve onun gibi olmaktan kurtulmuş. Kendimi hiç düşünmemiştim, sadece onun yaşam tarzını, yaşamının devamını düşünmüştüm, bir saniyeliğine onun yaşamını değiştirebileceğimi farz ederek, henüz iş işten geçmeden bunu yapabileceğimi farz ederek, dün sabah artık geçmişte kalan sevimli laternacının ve saçları örgülü kadının yerlerini değiştirmemle aynı ya da ona benzer bir şekilde. Biliyordum ki böylece kırtasiyeci kız başka şeyler ve ağustos ayı dışında da başka ülkeler görecekti, şimdi etrafında olan ve tanıdığı insanlarından farklı insanlarla birlikte olacaktı, daha çok parası olmasını isteyecekti ve kalemtıraşlardan dökülen talaşların ve ince silgi keçelerinin altında gömülüp kalmayacaktı. Bilmediğim tüm bunları nasıl düşünebildiğim ve bugün bile bu boş düşünceyi zihnimden nasıl silemediğim ve nasıl kafamda dönüp durmasına izin verdiğim ve benimle bir yaşamın onun için daha iyi, bir bütün olarak daha iyi olabileceğinin nasıl aklıma geldiğiydi. Düşünüyorum da bütün diye bir şey asla yoktur, aynı kişi olmayacağımı hiç fark etmeden o nasıl biri olurdu diye düşünmüştüm; benim günlerimin de kır-

tasiyede belki de onunla birlikte geçeceğini fark etmeden böyle düşünmüştüm.

"Bu dolmakalem için yedek tüpün var mı?"

Cebimden Brüksel'den aldığım, siyah ve mat ucu nedeniyle çok sevdiğim Alman malı bir dolmakalem çıkarıp sorduğum şey buydu.

"Bakalım," dedi, dolmakalemi açtı ve neredeyse boş olan tüpüne baktı, "sanırım yok ama biraz bekleyin, bir de yukarıdaki kutulara bakayım."

Bu tüplerin onda olmayacağını biliyordum ve onun da bunlardan kendinde olmadığını biliyor olması gerektiğini düşündüm. Yine de eski merdiveni sürükledi ve onun hemen yanındaki benim solumda kalan raflara yerleştirdi, ağır ağır yaptı bunu sanki yirmi yıl daha yaşlıymış gibi (merdivenden inip çıkarak yaşamıştı bu yılları), basamakları beşincisine kadar çıktı ve oradan bizim hiçbir işimize yaramayacak kolileri karıştırmaya başladı. Onu arkadan görüyordum, topuksuz ayakkabılarını, eskiden kolejlilerin giydiği ekose eteğini, geniş kalçalarını, bluzunun altından görünen sutyenin biraz gevşek askılarını ve değişmeyen tek yerini; o güzel ensesini. Kutulara bakıyordu ve tüpünü görmek ve karşılaştırabilmek için bir elinde benim açık dolmakalemimi tutuyordu, büyük bir dikkatle tutuyordu. O an onunla aynı yükseklikte olsaydım bir elimi omzuna atar yahut şefkatle ensesini okşardım.

Günlerimi orada geçirdiğimi düşünmem zor, benim her zaman param ve merakım vardı, merakım ve param, hatta elime büyük miktarlarda para geçmediği ve şimdiki gibi yaşamak için çalıştığım zamanlarda bile, uzun zaman önce Ranz'ın evinden ayrıldığımdan beri, şimdi ise yılın sadece altı ayı çalışıyordum. Kim bilebilirdi böyle olacağını, şimdi böyle fazlasıyla param olacağını; insanlar ilerler, babam ölünce elime daha çok geçeceğini ve o zaman istemezsem çalışmayabileceğimi biliyorum, çocukken de bir sürü kalem almak için hep param olurdu, bir kısmı annemin ölümüyle kaldı bana ve daha küçük bir miktar önceden anneannemden kalmıştı, her ne kadar o paraları onlar kazanmamışlarsa da; ölenler ölmeyenleri, hiçbir zaman tek başlarına zengin olamayacak olanları, dul eşlerini ve kızlarını zengin eder ama bazen kıza yalnızca ayaklarına dolanan onu esir alan bir kırtasiye kalır ve hiçbir sorunu çözmez.

Ranz her zaman iyi yaşadı, bu sayede oğlu da, büyük lüksleri olmadan ya da sadece mesleğinin ona sunduğu, hatta tavsiye ettiği

lükslerle. Babamın lüksü ya da aslında servetinin kaynağı tablolardı ve biraz da heykellerdi ama esas olarak tablolar ve sayısız çizimlerdi. Şimdi emekliye ayrıldı, ama yıllar boyu (Franko yıllarında ve daha sonra) Prado müzesinin kadrolu eksperlerinden biriydi, hiçbir zaman yönetici ya da yönetici yardımcısı olmadı, asla ortalıktaki biri değildi, görünüşte tüm gününü büroda geçiren bir memurdu, sözgelimi oğlunun bile yaptığı iş hakkında en ufak bir fikri yoktu, en azından çocukken. Daha sonra öğrendim, babam gerçekten de günlerini önemli eserlerin ve o kadar önemli olmayan ama onu diğerleri kadar heyecanlandıran resimlerin yanında bir ofise kapanarak geçiriyordu. Tüm günleri o olağanüstü tabloların bitişiğinde hiçbir şey görmeden, onları görmek için başını kaldıramadan ya da ziyaretçilerin onlara nasıl baktığını görmeden geçiyordu. İnceliyordu, kataloga alıyordu, katalogdan çıkarıyordu, soruşturuyordu, fikrini belirtiyordu, dökümünü yapıyordu, telefon ediyordu, satıyordu ve alıyordu. Ama her zaman orada değildi, yavaş yavaş onun yeteneklerinden haberdar olan ve ilgilendikleri eserleri bir bilirkişiye –çirkin bir kelime ama bu işi yapanlar için bunu kullanıyorlar– göstermek ve fikir almak için onunla anlaşan kurumların ya da kişilerin işleri için sık sık seyahat ederdi. Bir süre sonra pek çok Kuzey Amerika müzesinin danışmanı oldu; bunlar arasında Malibu'daki Getty Museum, Baltimor'daki Walters Art Gallery ve Boston'daki Gardner müzeleri de vardı; ayrıca bazı vakıfların ya da para aklayan Güney Amerika bankalarının ve Madrid'e gelip bizim eve uğramak için fazlasıyla zengin olan özel koleksiyoncuların da danışmanlığını yapıyordu; bu yüzden Londra'ya ya da Zürih'e, Chicago'ya ya da Montevideo'ya ya da Lahey'e giden, kendi görüşünü açıklayan, alışa ya da satışa yandaş ya da karşı olan, belirli yüzdesini ya da ikramiyesini alıp eve dönen kişiydi o. Yıllar boyunca gittikçe daha çok parası oldu, sadece yüzdeler ve Prado'dan uzman olarak aldığı maaşla (çok bir şey değil) değil, azar azar aldığı küçük rüşvetlerle de: Gerçeği söylemek gerekirse, benim önümde de bu yarı hileli işlerini yapmaya hiç çekinmedi, üstelik bu güçlü ve temkinli insanları kurnazca aldatmanın, bir de cezasız kalmış ve açığa çıkmamışsa, yani hileyi yapanın dışında kimse eserin gerçek sahibini bilmiyorsa alkışlamaya değer bir şey olduğunu savunur, bununla övünürdü. Zaten bu alanda çok büyük rüşvetler dönmezdi, basitçe normal olarak eksperle anlaşmış olan alıcının

(ve ayrıca günün birinde satıcı olabilecek bir alıcının) yerine satıcının çıkarlarını kollamaktan ibaretti. Babama ödeme yapan Getty Museum ya da Walters Art Gallery almak istedikleri bir tablonun imzası, durumu ve korunması hakkında bilgilendirilirdi. Babam önce tablo hakkındaki tüm bilgileri toplar ama fark edildiğinde tablonun değerini ve fiyatını hissedilir derecede düşürebilecek bir bilgiyi saklardı, sözgelimi bazen geçen yüzyıllar içindeki sahiplerinden birinin odasına sığsın diye kesilen birkaç santimetresinin eksik olması yahut da arka plandaki tamamlayıcı figürlerden birine, yeniden boyanmış dememek için, bir rötuş yapılmış olması gibi. Bu ufak detaylar konusunda ağzını açmamak için satıcıyla anlaşmaya varmak yüksek fiyatlı bir tablo için normal yüzdenin iki katı demektir, sessiz kalana tatmin edici bir meblağdır bu, daha sonra bu hatası ortaya çıkarsa, eksper her zaman elinden geleni yaptığını söyleyebilir, eksperler yanılmaz diye bir şey yoktur tam aksine bir eksperin bir gün bir noktada bir konu hakkında hata yapması kaçınılmazdır, tek yapması gereken başka pek çok konuda haklı çıkmaktan gelen ününü ileri sürmektir, hatalar bu şekilde idare edilirdi. Babamın gözünün çok iyi olduğundan hiç şüphem yok, hatta elleri daha da iyidir (bilmek için resme dokunmak gerekir, bu elzemdir, hatta bazen zarar vermeden yalamak gerekir) ve bu İspanya gibi ülkelerde uzun yıllar henüz kimyasal analizler yokken ya da bilinmiyorken (onlar da yanılıyor, onu da belirteyim sırası gelmişken) paha biçilmez bir şeydi ve eksperlerin güvenirlikleri, sadece namlı kararlarını ifade ediş tarzlarından ve karşılarındakileri ikna edebilme yeteneklerinden gelirdi. İspanyol özel koleksiyonları (devlet koleksiyonları da, ama daha az) sahte eserlerle doludur, sahipleri onları satmaya karar verirken çok gergin günler geçirir ama sonunda onu ciddi bir müzayede salonuna teslim ederler. O tüm hayatlarının küçük tanrısal Greco'sunun, sahte bir küçük tanrısal Greco olduğunu öğrenince oldukları yerde bayılan hanımefendiler vardır. Hayatının anlamı sevgili Felemenk ikonunun aslında hayatının anlamı, sevgili ve sahte bir ikon olduğu haberini aldıklarında tek kelime edemeden damarlarına kan hücum eden ve kalp krizi geçiren yaşlı beyefendiler vardır. Müzayede salonlarının ofislerinde ne otantik inci kolyeler yerlere saçılmış, ne kibar ahşap bastonlar kırılmıştır; bir memur bıçaklandığından beri satışa çıkarılan kesici aletler vitrinlerde sergileniyor, güvenlik güçlerinin ve

ambulansların gelmesine kimse şaşırmıyor. Akıl hastanelerinden hasta bakıcılara herkes aşina artık.

On yıllar boyunca İspanya'da yeterince kibre, arsızlığa ya da cürete sahip herkes bilirkişi oldu: Bir antikacı, bir kitapçı, bir sergi eleştirmeni, şu ellerinde bir levhayla gezen türden bir Prado rehberi, bir gümrük memuru, bir kartpostal satıcısı ve hatta temizlikçi kadınlardan biri bile, herkes bir fikir ediniyor ve kendi fikrini söylüyordu ve tüm bu fikirler doğru kabul ediliyordu, hepsine aynı değer veriliyordu. Bu tür şeyleri gerçekten bilen birine normalde paha biçilmez, tıpkı bugün de tüm dünyada olduğu gibi ama İspanya'da o dönem bu fazlasıyla geçerliydi. Ve benim babam bilirdi ve hâlâ da çoğundan iyi bilir. Buna rağmen ben acaba bu küçük rüşvetlerin arasında hiçbir zaman övünemediği açığa çıkmış olan bir tanesi yok mudur diye hep şüphe etmişimdir. Bir eksperin bu bahsettiklerimin dışında iki üç zenginleşme yolu daha vardır: Birincisi yasaldır; elindekinin değerini bilmeyen ya da zora düşmüş birinden (mesela savaş sırasında ya da savaştan sonra, o dönemlerde başyapıtlar bir pasaport ya da biraz kurutulmuş et için rehin verilirdi) kendisi için tablo satın almak. Tüm bu yıllar boyunca Ranz kendi evi için de bir şeyler almıştı, sadece anlaştığı insanlar için değil: Antikacılardan, kitapçılardan, sergi eleştirmenlerinden, şu ellerinde bir levhayla gezen türden Prado rehberlerinden, gümrük memurlarından, kartpostal satıcılarından ve hatta temizlikçi kadınlardan, tüm bu tiplerden üç dört kuruşa harika parçalar almıştı: Malibu'da, Boston'da, Baltimor'da ona ödenen paraları kendisi için sanata yatırmıştı ya da daha doğrusu yatırmamıştı ya da bunu kendisi için değil kendisinden sonra gelecekler için yapmıştı, çünkü sonunda sahip olduğu bu tabloları asla satmak istememişti, onları satan kişi ben olacaktım. 1945 yılında Bremen'deki Kunsthalle'den Dürer'in bir tablosu ve on altı gravürü kaybolmuştu, söylenenlere bakılırsa bombardıman esnasında telef olmuşlardı ya da Ruslar götürmüştü, ikincisi akla daha yatkın. Bunların arasında *Gözleri Kapalı Kadın Başı*, *Caterina Cornaro'nun Portresi* ve *Üç Ihlamur Ağacı* adıyla bilinen üç gravür de vardı. Hiçbir şeyi kanıtlıyor ya da çürütüyor değilim ama Ranz'ın gravür koleksiyonunda Dürer'in olduklarına yemin edebileceğim üç gravür var (ama bunları kesin olarak söyleyebilecek olan ben değilim; ona bunu sorduğumda ise o hep gülüyor ve cevap vermiyor), bunlardan birinde gözleri

kapalı bir kadın başı görülür, diğerinde yemin ederim Caterina Cornaro'nun yaşayan portresi var ve üçüncüsünde ise ağaçlardan çok fazla anlamasam da benim dahi seçebildiğim üç ıhlamur ağacı mevcut. Bu sadece bir örnek. Sanat piyasasında fiyatların çok değişken olduğunu bildiğim için tüm koleksiyonun ne kadar tutabileceğini bilmiyorum (babam yine gülüyor ve "bunu araştırmaktan başka çaren olmadığı gün öğreneceksin, her gün değişir bunlar, altın fiyatları gibidir" diye cevaplıyordu), o ölünce ve satıp satmamak benim işim olursa, bir iki parçadan fazlasını elden çıkarmam gerekmez herhalde, canım artık çeviri yapmak ve seyahat etmek istemezse bile bu kadarı yeterli olur.

Ranz her zaman göz önünde olan (herkesin değil), en değerli tabloları konusunda dostlarına ve ziyaretçilerine sürekli bunların (birkaç makul istisna hariç: Boudin, Martin Rico ve bunlara benzeyen diğerleri) birer kopya olduğunu söylerdi, çoğunun Baba Custardoy'un, yalnızca son birkaç tanesi Oğul Custardoy'un elinden çıkmış kusursuz kopyalar olduğunu. Bir eksperin ikinci zengin olma yolu bilgilerini mevcut eserleri yorumlamak için değil de eylem için hizmete sunmaktır: Yapılabilecek en iyi taklidi ortaya çıkarabilmesi için bir sahteciye rehberlik ve danışmanlık yapmak. Bir kalpazana tavsiyelerde bulunan bir eksperin kendi gözetimi altında ve eleştirileri doğrultusunda yapılan bu kalpazanlık hakkında kimseye bilgi vermeyeceğini tahmin etmek zor olmasa gerek. Ama başka bir açıdan bakılırsa, bu sahteciliği yapan kişinin ekspere bu tablolardan birinin bir özel koleksiyoncuya ya da bir müzeye ya da bir bankaya, *ikinci bir* eksper baktıktan sonra elbette, satılması için aracı olması karşılığında bir yüzde vermesi gayet mümkün, tıpkı birinci eksperin diğer ekspere başka bir yüzde işi için biraz destek vermesinin mümkün olması gibi. Ranz'ın en iyi arkadaşlarından biri Baba Custardoy'du, şimdilerde Oğul Custardoy oldu, ikisi de herhangi bir döneme ait herhangi bir tabloyu kusursuz taklit edebilecek kabiliyette muhteşem sahtekârlar, en iyi imitasyonları orijinallerinden dahi ayırt edilemeyen 18. Yüzyıl Fransız ressamlarına ait eserlerdi, uzun süre pek gözde tablolar değillerdi (bu yüzden kimse kandırılmaktan rahatsız olmamıştı) ama bugün, biraz da son yirmi otuz yılın eksperleri tarafından yeniden değer kazanmalarına karar verildiği için aşırı derecede değerliler. Ranz'ın evinde iki tane muhteşem kopya var; biri küçük bir Watteau ve

diğeri daha küçük bir Chardin, birincisi Baba Custardoy'un elinden çıkma ikincisi ise Oğul Custardoy'un; ona üç yıl önce sipariş etmiş ya da öyle diyor. Baba Custardoy ölümünden kısa süre önce bazı sorunlar yaşadı ve epey korktu, şimdi on yıldan fazla geçti üzerinden: hatta tutuklandı ama kısa süre sonra soruşturma bile açılmadan serbest bırakıldı: Elbette bunun için babamın Prado'daki ofisinden Franko'nun ölümünden sonra bile tam olarak güçlerini yitirmemiş bazı nüfuzlu kişileri araması gerekmişti.

Ama her ne kadar Ranz elindeki gittikçe artan miktardaki parayı Malibu, Boston, Baltimor, Zürih, Montevideo ve Lahey sayesinde, yaptığı özel danışmanlıklar ve satıcılara verdiği daha da özel hizmetler sayesinde, hatta yaşlı Custardoy'a ve belki de şimdi ara sıra genç Custardoy'a yaptığı olası tavsiyeler sayesinde kazanmış olsa da dediğim gibi onun tek lüksü ve serveti esas olarak tablolardan, çizimlerden ve birkaç heykelden oluşan özel koleksiyonundan ibaretti, her ne kadar bu lükslerin ve servetlerin fiyatlarının ne kadar yükseleceğini hâlâ bilmiyor ve bir anda da öğrenemeyecek olsam da (umarım ölünce bana tam bir eksper raporu bırakır). Bir şeyi elden çıkarmayı asla sevmedi, ne muhtemelen kopya olanları ne de kesinlikle orijinal olanları, bu tavrında aldığı ufak tefek rüşvetleri filan bir yana bırakıp onun bu ilgisindeki samimiyeti ve resme duyduğu gerçek tutkuyu görmek gerekir. Ve aslına bakarsanız o küçük Boudin'i ve Martin Rico'yu bize düğün hediyesi olarak vermek, bizim evde onları hâlâ görebilmesine rağmen, epey içini sızlatmış olmalı. Prado'da çalışırken herhangi bir kazada, bir şey kaybolduğunda, herhangi bir aksilik çıktığında veya en ufak bir dikkatsizlikte dahi nasıl endişelendiğini hatırlıyorum, tıpkı müze bekçileri ya da güvenlik görevlilerin hal ve gidişatları konusunda endişelendiği gibi; ona göre, bu görevlilere çok iyi para ödemek ve mutlaka mutlu olmalarını sağlamak gerekirdi çünkü sadece güvenlikleri ya da rutin bakımları değil, tabloların varlıklarını sürdürebilmeleri de bu adamlara bağlıydı. Dediğine göre *Nedimeler* bekçilerin sevgileri ya da gündelik hoşgörüleri sayesinde varlıklarını sürdürüyordu, isterlerse her an zarar verebilirlerdi tablolara, bu yüzden onların mağrur, memnun ve mutlu bir ruh halinde olmalarını sağlamak gerekirdi. Kendisi, çeşitli bahanelerle (bu onun görevi değildi, kimsenin görevi değildi) bu bekçilerin yaşamları nasıl gidiyor öğrenmeye çalışırdı, sakinler mi yoksa tam

aksine gerginler mi, borçların altında eziliyorlar mı yoksa kendilerini idare edebiliyorlar mı, karıları ya da kocaları (personel karmaydı) onlara karşı iyi mi yoksa aksi mi, çocukları onlar için bir mutluluk sebebi mi yoksa onları çileden çıkaran küçük psikopatlar mı öğrenir ve müzedeki şaheserleri güvenlik görevlilerinin kişisel problemlerinden kaynaklanabilecek olası taşkınlıklardan ve krizlerden kurtarabilmek için çalışanların sorunlarıyla özel olarak ilgilenir, onlara göz kulak olurdu. Babam günlerini bir salonda kapalı hep aynı resme bakarak geçiren bir adamın ya da kadının, her sabah ve bazı öğleden sonraları saatlerce bir tabureye oturup ziyaretçileri gözlemekten ve kumaşlara bakmaktan (bulmaca çözmek bile yasaktı) başka bir şey yapmadığı için delirebileceğinin, tehlikeli olabileceğinin ve bu tablolara karşı içinde ölümcül bir nefret geliştirebileceğinin fazlasıyla bilincindeydi. Bundan ötürü Prado'da geçirdiği yıllar boyunca bununla kişisel olarak ilgilendi ve en azından aynı bezleri sadece otuz gün görsünler ve nefretleri azalsın ya da daha doğrusu çok geç olmadan nefretin yöneldiği nesne değişsin diye güvenlik görevlilerinin yerini her ay değiştirirdi. Yine fazlasıyla bilincinde olduğu bir diğer şey de şuydu: Güvenlik görevlisi cezasını çekse, cezaevine kapatılsa bile eğer bir güvenlik görevlisi bir sabah *Nedimeler'i* yok etmeye karar verirse *Nedimeler* de bombardımanda telef olmuş Bremenli Dürer'in gravürleri gibi telef olacaktı ve bu tahribatı yapan zaten güvenlik görevlisinin kendisi olduğu için artık bu tahribatı engelleyecek bir güvenlik görevlisi bile olmayacaktı orada; bu kötülüğü yapmak için dünya kadar zamanı vardı ve kendisinden başka hiç kimse bunu engelleyemezdi. Geri alınamazdı, telafi etmenin yolu yoktu.

Bir keresinde, neredeyse kapanış saatinde, bürosundan çıkarken, artık ziyaretçilerin de çoğu çıkmışken, Mateu adlı eski bir güvenlik görevlisiyle karşılaşmış (yirmi beş yıldır orada çalışıyormuş); elinde şu tekrar doldurulmayan çakmaklardan biri, bir Rembrandt'ın köşesiyle, tam olarak 1634 tarihli *Artemis* tablosunun sol alt köşesi oynuyormuş, Prado Müzesi'ndeki Rembrandt olduğu kesin olan tek eser olarak bilinen bu tabloda adı geçen Artemis, dâhi ressama sık sık modellik de eden karısı Saskia'ninkilere çok benzeyen yüz hatlarıyla diz çökmüş halde neredeyse kambur genç bir hizmetçinin kendisine uzattığı kadehe göz ucuyla bakar. Bu sahne iki farklı şekilde yorumlanırdı; birinciye göre kocası için, daha

sonra dünyanın yedi harikasından biri olan bir anıt mezar (*mozole* buradan geliyor) inşa ettirmiş Halikarnas Kraliçesi Artemis ölen kocası Mausolos'un küllerinin bulunduğu kadehi yudumlamak üzeredir; ikinciye göreyse Kartacalı Hasdrubal'ın kızı Sofonisba kanunen kendi karısı olduğunu iddia eden Scipio ve adamlarının eline canlı düşmemek için yeni kocası Masinissa'dan düğün hediyesi olarak içi zehir dolu bir kadeh istemiştir; bu hikâyeye göre kadeh kendisine sadakati tehlikede olduğu için sağlanmıştır, çünkü Sofonisba sadece onun değildir, daha önceden bir başkasıyla Numidyalıların kralı Syphax'la evlidir; ikincisi (bahsi geçen Masinissa) bugün Cezayir'de Konstantin şehri olan Cirta'nın ele geçirilişi sırasında yaşanan karışıklıktan faydalanarak karısını ondan kaçırmıştır. Bu yüzden tabloya bakarak Artemis'in Mausolos'un şerefine kocasının küllerini mi yoksa Sofonisba'nın Masinissa yüzünden evlilik zehirini mi içeceğini bilmek kolay değil; bununla beraber ikisinin de yandan görünen yüz ifadelerine bakılırsa, hangisi olduğu fark etmeksizin, ellerinde her halükârda hiç tereddüt etmeden içecekleri cinsel gücü artıran bir iksir varmış gibi görünürler. Her neyse, arka fonda çok iyi seçilemeyen bir yaşlı kadın başı vardır, dikkati hizmetçi kızdan ya da Artemis'in (eğer Sofonisba ise, zehiri ona yaşlı kadının vermiş olması mümkün) kendisinden çok bardağın üzerindedir, ama çok iyi görünmez, arka fon fazla gizemli, loş ya da fazlasıyla kirlidir, Sofonisba figürü ise o çok büyük ve aydınlık haliyle yaşlı kadını daha da belirsizleştirir.

O zamanlar Prado Müzesi'nde otomatik yangın alarmı yokmuş ama yangın söndürme tüpleri varmış. Babam hemen yanında olan birini kullanmasını bile bilmemesine rağmen zar zor açıp beceriksizce (korkunç ağır ve çok dikkat çekici bir renkte) arkasına saklamaya çalışarak, o ana kadar çerçevenin bir köşesini yakmış ve alevi bezin çok yakınına getirmiş olan Mateu'ya yavaşça yaklaşmış; çakmağın alevini yukarıya aşağıya bir uçtan bir uca getirip götürüyormuş Mateu, sanki her şeyi; hizmetçiyi ve yaşlı kadını, Artemis'i ve kadehi, bir de üzerinde yazılı kâğıtlar (herhalde Scipio'nun kendisini resmi olarak istediği mektuplardı) olan örtülü masayı ve Sofonisba'nın masanın üzerine koyduğu epeyce tombul sol eli dahil her şeyi daha iyi aydınlatmak ister gibiymiş.

"Ne oluyor Mateu?" demiş babam sakince. "Tabloyu daha iyi görmeye mi çalışıyorsun?"

Mateu dönmemiş, Ranz'ın sesini çok iyi tanıyormuş ve onun her gün çıkışta her şey hâlâ yerli yerinde mi diye bakmak için bazı salonlarda öylesine gezinme huyu olduğunu biliyormuş.

"Hayır" diye cevaplamış çok rahat ve ilgisiz bir tonda. "Bunu yakmayı düşünüyorum."

Babam koluna indireceği tek bir darbede çakmağı yere düşürebileceğini ve sonra, artık asıl tehlikeyi savuşturunca, esaslı bir tekmeyle onu oradan uzaklaştırabileceğini söyler. Ama elleri, arkasındaki yangın söndürücüyle meşgulmüş; başarısız olup güvenlik görevlisi Mateu'yu daha çok kızdırma ihtimalini de düşünerek böyle bir yolu denemekten vazgeçmiş. Sonra alev almasını engelleyerek (zifitli maddeleri yakmadan) elindeki sibopsuz çakmak bitinceye kadar onu oyalamanın daha iyi olacağını düşünmüş, ama bu çok uzun sürebilirmiş; hele bir de çakmak yeni alınmışsa. Bağırıp yardım istemeyi de düşünmüş, birileri gelirmiş, Mateu etkisiz hale getirilir ve ateş diğer tablolara sıçramazmış ama bu durumda da Prado'nun ressamın elinden çıktığı kesin olan tek Rembrandt'ına da elveda demek gerekirmiş; elveda Sofonisba, elveda Artemis ve hatta elveda Mausolos, Masinissa, Saskia ve Syphax, elveda. Yeniden sormuş.

"Ama Mateu, o kadar mı hoşlanmıyorsun?"

"Bu şişkodan bıktım." diye cevaplamış Mateu. Mateu Sofonisba'ya dayanamıyormuş. "Bu incili şişko hoşuma gitmiyor," diye diretmiş (gerçekten de Rembrandt'ın Artemis'i şişmandı ve boynunda ve alnında inciler vardı). "Ona kadehi uzatan hizmetçi kız daha güzel görünüyor, ama yüzünü doğru dürüst görmenin bir yolu yok."

Babamın alaylı bir cevap vermekten başka çaresi yokmuş, yani şaşkınca ama mantıklı:

"Eh" demiş "bir kere böyle boyanmış, elden ne gelir, şişkoyu karşıdan, hizmetçi kızı arkadan göreceğiz."

Piroman Mateo, arada bir birkaç saniye boyunca çakmağını söndürüyormuş ama bezden hiç uzaklaştırmıyormuş ve bu birkaç saniyenin sonunda yeniden yakıp Rembrandt'ı ısıtmaya devam ediyormuş. Ranz'a bakmıyormuş.

"Kötü olan da bu" demiş "sonsuza kadar böyle resmedilmiş olması ve şimdi bizim ne olduğunu bilmeden böyle kalmamız, görüyorsunuz Senyor Ranz, kızın yüzünü görmenin ya da arka fondaki şu yaşlı kadının niye öyle yapıldığını bilmenin yolu yok,

görülen tek şey kendisine sunulan kadehi hiç eline almayan şu iki kolyeli şişko. Ben istiyorum ki bu kaltak onu bir dikişte içsin ve o zaman kız arkasını dönüp bana yüzünü göstersin."

Mateu resimlere alışık bir adammış, yirmi beş yılını Prado'da geçiren altmış yaşında bir adam, birden hiçbir şey anlamadığı bir Rembrandt sahnesinin (onu kimse anlamıyordu, Artemis ve Sofonisba arasında dünyalar kadar fark vardı, bir ölüyü içmek ve ölümü içmek arasındaki, yaşamı çoğaltmak ve ölmek arasındaki, ömrü uzatmak ve kendini öldürmek arasındaki mesafe kadar büyük bir fark vardı) devam etmemesini istemiş. Garipti, ama Ranz hâlâ onu ikna etmeye çalışıyordu:

"Ama bunun imkânsız olduğunu anlamalısınız, Mateu" demiş ona, "Bu üçü resim sadece, görmüyor musunuz, boyanmış bunlar. Çok film seyretmişsiniz ama bu bir film değil. Onları başka şekilde görmenin bir yolu olmadığını anlamalısınız, bu bir tablo. Bir tablo."

"Ben de bu yüzden ondan bıktım ya," demiş Mateu, yanan çakmağıyla yeniden kumaşı okşayarak.

"Ayrıca," diye eklemiş babam onun dikkatini dağıtmak için ve her şeyi tam olarak açıklama hastalığı (babam ukaladır) yüzünden, "alnında olan şey kolye değil, inciden de olsa bir çeşit taç."

Ama Mateu bunu önemsememiş. Sürekli üniformasının üzerindeki tozları üflüyormuş.

Hiçbir yere dayanmadan tuttuğu yangın söndürücü Ranz'ın bileklerinde hal bırakmamış, bu yüzden onu gizlemekten vazgeçmiş ve onu o parlak kırmızı rengiyle kollarına alıp bir bebek gibi tutmaya başlamış. Güvenlik görevlisi Mateu aleti görmüş.

"Hey, hey, ne yapıyorsunuz onunla?" diye azarlamış onu, "onlarla oynamanın yasak olduğunu bilmiyor musunuz?"

Yangın söndürme aletinin beceriksizce kullanımı yüzünden çıkan gürültüyü duyunca Mateu sonunda dönmüş ve arkasına dönerken ellerini tablodan bir miktar uzaklaştırarak yere doğru indirmiş ama babam bir anlık telaş anını değerlendirmeye yeltenmemiş. Şüphesiz bunu düşünmüş.

"Merak etme Mateu," demiş ona, "onu aldım, çünkü çalışmıyor, tamir edilmesi gerekiyor." Ve onu rahatça yere koymak için yararlanmış bundan. Ceketinin üst cebinde süs olarak taşıdığı vişneçürüğü rengindeki ipek mendilini çıkarıp alnını silmiş, sadece dokunmak ve bakılmak için kullanılan bir mendilmiş, hiçbir işlevi

yokmuş, daha çok bir süsmüş ve yangın söndürücüyle renkleri biraz benziyormuş.

"Size usandım artık, diyorum," diye tekrar etmiş Mateu ve Saskia'ya çakmağıyla bir hamle yapmış.

"Tablo çok değerli Mateu, milyonlar eder," demiş Ranz, bakalım paradan konuşmak onu kendine getirir mi diye şansını deneyerek.

Ama güvenlik görevlisi çakmakla oynamaya devam ediyormuş, yakıyor, söndürüyor, sonra tekrar yakıyor, çerçeveyi daha çok kararmaya kararlı görünüyormuş; çok iyi antika bir çerçeveymiş.

"Bu mu?" demiş küçümseyerek, "bu boktan şişko bir de milyonlar mı ediyor? Cezasını vermek lâzım bunun."

Güzelim çerçeve iyice kararmış. Babam o zaman ona cezaevinden bahsetmeyi düşünmüş, ama hemen uzaklaştırmış bu düşünceyi kafasından. Biraz düşünmüş, biraz daha düşünmüş ve sonunda taktik değiştirmiş. Birden yerdeki yangın söndürücüyü kapmış ve ona şöyle demiş:

"Haklısınız Mateu, size hak veriyorum. Ama onu yakmayın, çünkü diğer tablolar da yanabilir. Bu işi bana bırakın. Şimdi onun üzerine bu yangın söndürücüyü fırlatacağım, tüm ağırlık üzerine inecek. Bu şişkonun üzerine bayağı bir yük bindireceğiz ve işi bitecek."

Sonra Ranz yangın söndürücüyü kaldırmış, onu Sofonisba'nın ve Artemis'in üzerine tüm gücüyle fırlatmak için bir halterci gibi iki eliyle yukarıda tutuyormuş.

O zaman Mateu birden ciddileşmiş.

"Bir dakika, bir dakika" demiş ciddiyetle, "ne yapıyorsunuz? Tabloya zarar vereceksiniz."

"Onun pestilini çıkaracağım" demiş Ranz.

Bir süre karşılıklı bakışmışlar, babam kolları havada kıpkırmızı yangın söndürücüyü tutarak ve Mateu elinde hâlâ yanan ve alevi havada titreyen çakmağıyla. Bir babama bakmış, bir tabloya bakmış. Ranz ağırlığa daha fazla dayanamamış. O zaman Mateu çakmağını söndürüp cebine atmış ve kollarını bir güreşçi gibi açıp onu uyararak şöyle demiş:

"Orada kal, kıpırdama, bak, beni pişman olacağım şeyler yapmaya zorlama."

Mateu işten çıkarılmamış, çünkü babam bu olayı yönetime bildirmemiş, tabii güvenlik görevlisi de onun arızalı bir yangın söndürücüyle Rembrandt'ı parçalamak istediğini haber vermemiş.

Çerçevedeki yanığı başka kimse fark etmemiş, (belki de kendisine fazla soru sormaması tavsiye edilen yolunu kaybetmiş bir ziyaretçi ve Mateu'dan vardiyayı devralan rüşvetle susturulmuş meslektaşı hariç) zaten kısa süre sonra da antika olmamasına rağmen ona çok benzeyen yeni bir tanesiyle değiştirilmiş. Ranz'a göre, eğer Mateu yirmi beş yıl boyunca çalışkan bir güvenlik görevlisi olduysa, böyle bir öfke nöbetinin ardından yine öyle olmaması için hiçbir neden yoktu. Üstelik olanları eylemin tamamlamadığını, sadece teşebbüs olarak kaldığını göz önünde bulundurarak yeniden değerlendirdiğinde, kin beslediği tablonun, kendi üstü bile olsa, bir başkası tarafından tehdit edildiğini gördüğünde yaptığı hareketle sadakatini kanıtladığına ve görev bilincinin ta içinden gelen o Artemis'i yakma isteğine ağır bastığına kanaat getirmişti. Mateu hemen primitif ressamların tablolarının olduğu başka bir salona gönderilmiş, oradaki figürler daha az tombulmuş ve onu öfkelendirmesi daha zormuş (ve bazıları aynı yüzeyde, aynı sahnede tüm hikâyenin anlatıldığı resimlermiş). Bunun dışında, babam Mateu'nun hayatına biraz daha ilgi göstermekle, yüzleşmek zorunda kaldığı yaşlılık karşısında onu biraz cesaretlendirmeye çalışmakla ve müzede yılda iki defa yapılan eğlenceler sırasında ondan gözlerini ayırmamakla yetindi; kapanış gününde olan eğlence tüm müze personeli içindi ve genellikle Velazquez tablolarının olduğu büyük salonda gerçekleştirilirdi. Saygıdeğer aileleriyle beraber müdürden (sadece birkaç dakikalığına katılırdı ve gevşekçe elini sıkardı insanların) temizlikçi kadınlara (en çok gürültü patırtı yapan, en çok eğlenenler bunlar olurdu, çünkü ortalığı temizlemek için daha sonra kalmaları gerekenler de yine onlardı) kadar tüm çalışanlar yemek, içmek, çene çalmak (çene çalmak lafın gelişi) ve hiç durmadan beceriksizce dans etmek için bir araya gelirdi; yılda iki kere ellerine geçen bu şans babam tarafından bir karnaval mantığı ya da tarzıyla güvenlik görevlilerinin mutlu olması ve diğer günler nöbet tutmaları gereken o salonda eğlenip sıkıntılarını biraz olsun unutabilmeleri için düşünülmüştü. Bu eğlencelerde sunulan yemeklerin ve içeceklerin sebep olabileceği lekelerin tablolara zarar vermeyecek, onları mahvetmeyecek nitelikte olmasına özellikle dikkat ederdi; bu önleme güvenerek pek çok abartıya ve taşkınlığa göz yumulmuştur: bizzat ben, çocukluğumda *Nedimeler*'de meşrubat, *Breda'nın Teslimi*'nde de krema lekesi görmüştüm.

Yıllar boyunca, çocukken ve daha sonra, ergenliğimde ve ilk gençliğimde, daha kırtasiyeci kıza hâlâ şüpheli gözlerle bakarken tek bildiğim babamın annemle evlenmeden önce annemin büyük kız kardeşiyle evli olduğuydu; yani annem Juana'yla evlenmeden önce kız kardeşi Teresa Aguilera'yla evliydi; anneannemin geçmişteki olayları anlatırken, 'kızlar' diye andığı, ya da daha doğrusu onları 'oğlanlar' diye bahsettiği erkek kardeşlerinden ayırmak için öyle nitelediği iki kız kardeşle sırayla evlenmişti. Bunun tek nedeni çocukların, ebeveynlerinin geçmiş hayatını merak etmekte geç kalması değildir (genellikle bu merak çocuklarda ebeveynlerini gerçekten tanıdıklarında, onların anne baba olduğu yaşa yaklaşınca ya da kendi çocukları olduğunda ortaya çıkar, o zaman çocukları aracılığıyla kendi çocukluklarını hatırlarlar ve şaşkınlık içerisinde yeni karşılaştıkları bu durumu kendi koruyucu figürleri üzerinden sorgularlar) Aynı zamanda ebeveynler de çocuklarının önünde kendileri hakkında susmaya ve böyle bir merak uyandırmamaya, kim olduklarını söylememeye ya da belki bunu unutmaya alışırlar. Neredeyse herkes kendi gençliğinden utanır, söylendiği gibi özlemle anıldığı çok doğru değildir, kendiliğinden ya da açık bir çabayla sürgüne yollanması ya da uzaklarda kalması yahut karabasanlarda ya da romanlarda ya da var olmayanın sahasında yaşamaya zorlanması yeğlenir. Gençlik gizlenir, bizi gençken tanımayanlar için gençlik bir sırdır.

Ranz ve annem, Ranz'ın evliliğini asla gizlemediler; yaşasaydı teyzem olması gereken (ya da öyle olmayacaktı) kadınla babamın, benim sadece erken bir ölüm yüzünden sona erdiğini bildiğim çok kısa süren bir evlilik yaptığını hiç gizlemediler, ama farklı olarak bu ölümün nedenini yıllarca bilmedim (ben de sormadım), aslında yıllardır bunu bildiğimi sanarak kendimi kandırmıştım ve sonunda işin aslını onlara sorduğumda da yalan söylediler, ebeveynlerin çocuklarına karşı yine sıklıkla başvurdukları bir yola başvurarak kendi unutulmuş gençlikleri hakkındaki soruları bir yalan uydu-

rarak geçiştirdiler. Bana bir hastalıktan bahsettiler, hepsi buydu, yıllarca bana bir hastalıktan bahsetmişlerdi ve insan çocukluktan beri doğru bildiği bir şeyden kolay kolay şüphe duymuyor, kuşkulanmakta geç kalıyordu. Sonuçta bu kısacık evlilik hakkında her zaman taşıdığım düşünce, bir çocuğun ya da bir delikanlının gözüyle, bunun anlaşılabilir bir hata olduğuydu; annesinin ve babasının beraberliğinin kaçınılmaz olduğunu düşünmeyi ve bu yüzden kendi kaçınılmazlığını ve haklılığını düşünmeyi tercih eden bir çocuktur bu (tembel çocukları kastediyorum, normal olanları, birazcık ateşi olunca okula gitmeyenleri, sabahları bisikletle siparişleri dağıtmak zorunda olmayanları). Her halükârda boş bir düşünceydi, bu açıklanamaz düşüncede yanlış olan babamın diğer kardeşi, büyük kardeşi sevdiğini sanırken aslında küçüğünü sevmiş olmasıydı, belki de babam ikisini de tanıdığında bunu ciddiye alamayacak kadar küçüktü. Belki de bana böyle anlatılmıştı, annem ya da anneannem olabilir tam hatırlamıyorum, kısa ve çocukça bir soruyu geçiştirmek için verilmiş bir cevaptı, Ranz bana bunlardan hiç bahsetmezdi tabii ki. Çocuğun hayal gücüyle şöyle bir düşüncenin ortaya çıkması da kolaydı elbette, şöyle merhametli bir düşünce: Dul adamı teselli etmek, kız kardeşin yerine geçmek, kocanın hayal kırıklığını hafifletmek, ölünün yerini doldurmak için bunu yapmak. Annem babamla biraz da acıdığı için evlenmiş olabilirdi, yalnız kalmasın diye ya da hayır; başından beri gizlice onu seviyor ve tek engelin, kız kardeşinin ortadan kalkmasını istiyor olabilirdi. Yani o ortadan kalkınca en azından bir açıdan da mutlu olmuştu. Ranz asla bir şey anlatmamıştı. Birkaç yıl önce, artık ben bir yetişkinken, ona bunu sormayı denedim ama o bana hâlâ bir çocukmuşum gibi davrandı. "Sana ne bütün bunlardan?" dedi ve konuyu değiştirdi. Ben üsteleyince de (bir restorandaydık, La Dorada'da) lavaboya gitmek için ayağa kalktı ve en alaycı gülümsemesini takınarak bana şöyle dedi: "Dinle, artık geçmişte kalmış günlerden konuşmak istemiyorum, hiç hoş değil, insana eskiden genç olduğunu hatırlatıyor. Eğer devam edeceksen, döndüğümde masayı terk etmiş olursan sevinirim. Sakin sakin yemeğimi yemek istiyorum ve yemeğimi bugün yemek istiyorum, kırk yıl önceki bir gün değil." Sanki evimizdeymişiz ve ben odasına gitmesi emredilen bir çocukmuşum gibi kalkıp gitmemi söylemişti, sinirlenen o olduğuna göre kendisinin kalkıp gitme ihtimali aklına bile gelmedi.

Neredeyse kimse asla Teresa Aguilera'dan bahsetmezdi kesinlikle ve sanki bu *neredeyse* ibaresi Kübalı anneannemin ölümünden sonra daha da belirginleşti, çünkü istemeden ya da dayanamamış gibi yapıp ara sıra ondan bahseden tek kişi oydu, hem de evinde göz önünde bir yerde Teresa'nın ölümünden sonra bir fotoğraftan yapılan yağlıboya bir portresi olmasına rağmen. Ve benim evimde de vardı, yani ebeveynlerimin evinde de, Ranz ve Juana'nın akşamüstleri gelip geçerken arada bir göz attıkları ve anneannemin evindeki tablo için model olarak kullanılan siyah beyaz bir fotoğraf vardı ve hâlâ da duruyor. Bu fotoğrafta Teresa'nın kendine güvenen ciddi bir yüzü var; tek kalemde çizilmiş ince kaşları ve çenesindeki fazla derin olmayan –bir oyuk, bir gölge– gamzesiyle, yüze kalp şekli veren alındaki çizgiden ayrılıp ensesinde toplanan siyah saçlarıyla, uzun boynuyla ve büyük kadınsı ağzıyla (ama babamın ve benimkinden çok farklıydı), karşısındakine kuşku duymadan bakan iyice açılmış ve yine siyah olan gözleriyle güzel bir kadın; çok kibar küpeleri vardı, belki sedef kakmalı, çok genç olmasına rağmen o zamanki terbiyeye göre genç ve canlı olduğunu göstermek için mutlaka yapılması gerektiğini kanıtlarcasına dudakları boyalıydı. Çok soluk bir teni var, elleri kenetli, kolları bir masaya dayalı, bir çalışma masasından çok bir yemek masası sanki, yine de bunu tam olarak bilmek için yeterince şey görülmüyor ve arka fon epey belirsiz, belki de bir stüdyoda çekilmiş bir resim. Kısa kollu bir bluz giymiş, büyük olasılıkla ilkbahar ya da yaz, yirmi yaşında olmalı, daha küçük de olabilir, daha Ranz'ı tanımamış ya da onunla tanışmamış olabilir. Daha bekâr. Onda *şimdi* bana Luisa'yı hatırlatan bir şey var, bu fotoğrafı daha Luisa ortaya çıkmadan önce yıllar boyunca, son iki yıl hariç tüm hayatım boyunca sürekli görmüş olmama rağmen. Belki de insanın baktığı her yerde sevdiği ve kalan hayatını birlikte geçirmek istediği insandan bir parça görmeye olan eğilimi yüzündendir. Ama ikisinin de kendinden emin bir ifadeleri var, Terasa'nın tabloda, Luisa'nın hâlâ devam eden hayatta, sanki hiçbir şeyden korkmuyorlarmış gibi, sanki onları hiçbir şey hiçbir zaman tehdit edemezmiş gibi; Luisa en azından uyanıkken böyle, uyurken daha incitebilir ve bedeni daha çok tehlikedeymiş gibi görünüyor. Luisa kendisine o kadar güveniyordu ki birlikte olduğumuz ilk gün bana rüyasında küçük altın paralar gördüğünü söyledi. Varlığıma alışkın olmadığı için

gece yarısı uyandı ve bana biraz garipseyerek bakarak tırnaklarıyla yanaklarımı okşayıp: "Rüyamda altın paralar gördüm. Tırnak kadardılar ve çok parlaktılar" dedi, sadece çok masum biri bunu rüyasında görebilir ve daha önemlisi anlatabilir. Terasa Aguilera da düğün gecesi bu ışıldayan paraları rüyasında görmüş olabilirdi, bunu Luisa'yı tanıdıktan ve onunla yattıktan sonra Ranz'ın evinde onun portresine bakarken düşündüm. Teresa'nın fotoğrafının ne zaman çekildiğini bilmiyorum, eminim bunu hiç kimse hiçbir zaman tam olarak bilmedi, çok küçük bir fotoğraftı, arkada bir desteği olan ahşap bir çerçevesi vardı ve o öldükten sonra o fotoğrafa bazı akşamüstleri bir vazoya, bir süs eşyasına hatta evlerdeki tablolardan birine bakar gibi bakmanın dışında kimse bakmayacaktı; bir kere gündelik görünümün bir parçası olduktan sonra, hiçbir şeye eskisi gibi dikkatle ve zevkle bakılmaz. Annem öldüğünden beri annemin daha büyük bir fotoğrafı da vardı aynı yerde, Ranz'ın evinde annemin, hem de o öldükten sonra değil, ben daha çocukken yapılan, yaşlı Custardoy'un yaptığı bir de portresi asılıydı. Her ne kadar iki kardeş biraz benzeseler de; boyunları, yüz biçimleri ve çeneleri aynıydı, annem, Juana, daha mutluydu. Annem fotoğrafta ve portrede gülümsüyor, her ikisinde de küçük fotoğraftaki büyük ablasından yaşça büyük, aslında Teresa'nın hiçbir zaman olamadığı yaşlarda, şüphesiz ölümün gücü onu hep en küçük bıraktı, ben bile ondan daha büyüğüm şimdi; erken ölümler gençleştirirler. Annem neredeyse kahkaha atar gibi gülümsüyor: Çok kolay gülerdi, anneannem gibi, ikisi, dediğim gibi, bazen kahkahalarla gülerlerdi.

Ama birkaç ay öncesine kadar, benim teyzem olması mümkün olamayan teyzem Teresa'nın, babamla balayından döndükten kısa bir süre sonra kendisini öldürdüğünü bilmiyordum, bunu bana söyleyen genç Custardoy oldu. Benden üç yaş büyüktü ve onu çocukluğumdan beri tanırım, üç yaşın çok büyük olduğu zamanlardan beri, o zamanlar elimden geldiğince ondan uzak durmama ve ona sadece yetişkin olduğumda katlanabilmeme rağmen. Babalarımızın dostluğu ya da işleri bizi bazen bir araya getirirdi, ama o her zaman sanki onların ve dünyalarının bir parçası olmak ve özgürce hareket edebilmek için sabırsızlanıyormuşçasına büyüklere daha yakın dururdu, ben onu hep yaşlanmış bir çocuk ve başarısız bir yetişkin olarak hatırlıyorum; uzun süre kendisine dar gelen çocuk bedeninde kalmaya mahkûm olmuş bir adam gibi,

kendisini çılgına çeviren faydasız bir bekleyişe mecbur kalmış gibi. Büyüklerin konuşmalarına katıldığı için değil, çünkü bilgiçlikten yoksundu –sadece dinlerdi– onunkisi daha çok, bir çocuk için uygun olmayan, tüm bünyesini sarmış kasvetli bir gerilim haliydi; onu daima tetikte olmaya pencerelerden bakmaya iten bir gerilim, tıpkı gözlerinin önünden hızla geçen ve kendisine ona katılması için izin verilmeyen bir dünyaya bakmak zorunda kalan biri gibi ya da tıpkı yokluğunda kimsenin onu beklemediğini, o yok diye kimsenin hiçbir şeyi yapmaktan geri durmadığını ve kendisine ait zamanının da dışarıda dönüp duran dünyayla birlikte geçip gittiğini bilen –ki bunu ölenler de bilir– bir mahkûm gibi. Karşısındakinde her zaman bir şeyler kaybetmekte olan ve bunun bilincinde olduğu için acı çeken bir insan hissi uyandırırdı, aynı anda birkaç yaşamı birden yaşamak isteyen insanlardandı, sadece kendi yaşamının sınırlarında kalmakla yetinmeyen, bunu çeşitlendirmek isteyenlerden: Teklik düşüncesinden ürkenlerden. Bizim eve geldiğinde, babasının babamla işi bitinceye kadar benim ona eşlik etmemi beklemesi gerekirken, balkona gider ve on beş yirmi dakika belki yarım saat bana sırtını dönüp, benim ona tüm saflığımla önerdiğim oyunları ilgisizce dinlerdi. Ama bu hareketsizliğine rağmen, ne o kendini beğenmiş görüntüsünde ne de tülleri aralayan ve yeni bir mahkumun hâlâ inanamadığı için parmaklıklara dokunmaya alışması gibi onlara sıkıca yapışan o iri kemikli ellerinde bir dinginlik ya da huzur olurdu. Ben onun dikkatini çekmemeye çalışarak arkasında oynardım, kendi odamda ondan korkarak, o tıraş edilmiş ensesine ve daha çok dışarıya kilitlenen, orayı görmek, orada özgürce hareket etmek için yanıp tutuşan gözlerine bakmamaya çalışarak. Bu özgürce hareket etme arzusunu biraz başarmıştı Custardoy, en azından babası işi, yani kopyacılığı, birazcık tablo sahteciliği cle olabilir, küçüklüğünden itibaren ona da öğrettiği için resim atölyesindeki bazı işleri ona veriyor ve bitirdiğinde de ödeme yapıyordu. Bu yüzden genç Custardoy'un her zaman kendi yaşıtlarından biraz daha çok parası olurdu, elinde çok sık görülmeyen bir özgürlük vardı, yavaş yavaş kendi hayatını kazanıyordu ama hep sokakla ilgiliydi o, okulla değil, daha on üçündeyken geneleve gitmeye başlamıştı, ben ondan hep biraz korkardım, gerilimi onu neredeyse patlatacak kadar sıktığında kavga çıkardı, bu korkum benden üç yaş büyük olduğu için hiç sektirmeden beni yenmesi kadar onun

kaba tiksindirici ve dövüşlerimizde bile soğukluğunu kaybetmeyen karakterinden de kaynaklanırdı. Onunla kavga ederken ve o beni alt etmeden önce elimden geldiğince ona karşı koyarken onda hiçbir şekilde bir heyecan ya da kızgınlık olmadığını fark ederdim, sadece soğuk bir şiddet uygulama ve teslim alma isteği vardı. Onu şimdi kendisine ait olan babasının atölyesinde birkaç kere ziyaret etmeme rağmen asla bir şey boyarken görmedim; ne kendi başarısız tablolarını ne de ona paranın yanında portre siparişleri getiren, teknik olarak muhteşem ama önceden zaten yapılmış olan başarılı kopyalarını boyarken gördüm: Belki de o atölyeye kapanıp saatlerce sessiz kalışı, elinde fırça bekleyişi, detaylara odaklanması, uzun uzun bir tuvale bakışı ondaki o sürekli gerginliğin ve birden çok olma isteğinin birer tezahürüydüler. Çocukluğundan beri maceralarını anlatmaktan çekinmezdi, özellikle cinsellikle ilgili olanları (delikanlılığımda, hatta daha önce, her şeyi ondan öğrendim) ve ara ara kendi kendime babamın ihtiyar Custardoy'un ölümünden sonra onunla artan muhabbetinin bu müstehcen hikâyeleriyle bir ilgisi olabilir mi diye soruyorum. Huzursuz adamlar ne kadar çok yaşlanırlarsa o kadar çok yaşamaya devam etmek isterler ve eğer becerileri her şeyi yapmalarına yetmiyorsa, o zaman artık yapamadıkları şeyleri onlara anlatabilecek insanların dostluğunu ararlar ve onların vekilliğinde yaşamlarını uzatırlar. Babam muhtemelen onu dinlemek isterdi. Oğul Custardoy'la bir gece geçirdikten sonra korkuyla çıkan ve olanları anlatmak bile istemeyen fahişeler biliyorum, hatta yatağa attığı kadınlar iki tane olsa ve kadınlar bu sayede birbirlerinden cesaret almış ve birbirlerini teselli edebilmiş olsalar bile; bu da oluyordu çünkü Custardoy'un ilk gençliğinden itibaren kendisini ele geçiren birkaç kişi birden olma isteği yüzünden bir insan ona hep yetersiz gelirdi ve çok eskiden beri kadınları ikişer ikişer almayı yeğlerdi. Yıllarla beraber Custardoy daha ölçülü bir adam oldu ve benim bildiğim kadarıyla bu korkunun nasıl ortaya çıktığını anlatmadı ama belki özel olarak babama anlatmıştır, onun manevi babası gibidir. Babam muhtemelen onu dinlemek isterdi. Doğrusu yıllardır sık sık görüşürler, haftada bir kez Custardoy babamı ziyaret eder ya da beraber akşam yemeğine giderler, belki oradan da modası geçmiş bir lokale yahut alışverişe ya da bir üçüncü kişiyi ziyarete sözgelimi bana, hatta ben yokken Luisa'ya, yeni geline giderken birbirlerine eşlik ederler. Custardoy babamı

bayağı eğlendiriyor herhalde. Şu anda, kırkına iyice yaklaştı, tıraşlı ensesinde korsanların ya da boğa güreşçilerininkine benzer kısa bir kuyruk salınıyor ve favorileri bu zamanlar için biraz uzun ve düz sarı saçlarından daha koyu ve kıvırcık olduğu için çok dikkat çekiyor, belki de saçlarını böyle yapmasının nedeni, kuyruk ve favori bırakmasının demek istiyorum, kendisinin eskiden beri geceleri yaşayan bohem ressam tarzıyla uzak düşmeme çabasından kaynaklanıyor, ama bir yandan da hep klasik tarzda ve aşırı derecede düzgün –her zaman kravatlıdır– giyinmekten vazgeçmez, giyiminde seçkin olmak ister. Birkaç ay bıyık bırakır sonra onu yine bir süreliğine keser; bir türlü karar veremez ya da belki de bu onun birden çok gibi görünme biçimidir. Yaşıyla beraber çocukluğundan ya da daha çok delikanlılığından beri onda fark edilen bir özelliği daha çok ortaya çıkıyordu: Yüzü de karakteri gibi kaba, tiksindirici ve soğuk oluyordu; geniş ya da iyice açılmış alnı, biraz çengelimsi burnu, hoş ama kesinlikle sıcak olmayan gülümseyişiyle yüzünü aydınlatan uzun dişleri, birbirinden biraz uzak ve neredeyse kirpiksiz simsiyah ve kocaman gözleri onu böyle yapıyordu; gözlerindeki bu eksiklik ve uzaklık kalbini çaldığı ya da satın aldığı kadınlara, rekabet halinde olduğu erkeklere ve onunla iyice bütünleşip hızlı adımlarının bir parçası olarak hızla dönen dünyaya odaklanan terbiyesiz bakışlarını katlanılmaz kılıyordu.

Bundan aylar ya da neredeyse bir yıl önce, ben Havana'dan, Meksika'dan, New Orleans'tan ve Miami'den yani balayımızdan döndükten kısa bir süre sonra teyzem Teresa'nın bundan kırk yıl önce başına gelenlerin aslını bana anlatan o oldu. Balayı dönüşü babamı göreyim, bir ziyaret edip halini hatırını sorayım ve biraz da ona tatilimizden bahsedeyim diye onun evine gidiyordum ama tam hava kararırken sokak kapısında genç Custardoy'la, onun ince siluetiyle karşılaştım. "Yok" dedi bana, "çıkması gerekti." Ve Ranz'ı kast ettiğini anlatmak için gözlerini kaldırdı. "Sana bunu söylemem için beklememi istedi. Telefonla bir Amerikalı aradı ve alelacele çıkması gerekti, hangi müzedendi, kimdi bilmiyorum, bu gece ya da sabah o seni arayacak. Hadi gel, birlikte bir şeyler içmeye gidelim."

Genç Custardoy elini omzuma attı ve yürümeye başladık. Çocukluğumdan beri tanıdığım ağır ve soğuk elinin beni nasıl kavradığını hissettim, o zamanlar çocuktu, şimdi ise fazlasıyla kuvvetli

bir adam, sinirden ve konsantrasyondan gelen bir kuvvetti bu. Onu en son birkaç hafta önce görmüştüm, artık epey uzakta kalan düğün günümde, onu düğüne Ranz davet etmişti, ben değil, aslında başka pek çok kişiyi de davet etmişti, karşı çıkmak için bir nedenim yoktu, ne bunu yapmasına ne de Custardoy'a. O zaman konuşmaya zamanımız olmamıştı, Casino de Madrid'e gelince biraz ağır ve dostça gülümsemesiyle beni kutlamakla yetinmişti, sonra onu uzaktan istekle çevresine bakarken görmüştüm, aslında aileden biriydi. Nerede olursa olsun hep istekle bakıyordu kadınlara ve bazı erkeklere –utangaç olanlara– her nereye bakarsa baksın gözleri de elleri gibi sıkıca kavrıyordu. O gün bıyıkları yoktu, ama şimdi, birkaç hafta sonra, tam olmasa da neredeyse uzamışlardı, ben Luisa'yla balayındayken bırakmıştı. Balmoral'de oturduk, bir bira istedi, asla başka bir şey içmezdi, bu yüzden zayıflığı onu göbeğinden terk etmeye başlamıştı (ama kravatı o göbeği sürekli kapatıyordu). Bir süre bana paradan bahsetti, sonra babamdan, onu iyi görüyordu, sonra tekrar kazandığı paradan, sanki onu en son ilgilendiren şey benim yeni medeni halimmiş gibi, bana hiçbir şey sormadı, ne yolculuğum hakkında, ne de işim hakkında yahut benim gelecekte de yine Cenevre'de, Londra'da, hatta Brüksel'de kalıp kalmayacağım hakkında, o bunları bilemezdi, sorması gerekirdi ama yapmadı. Artık babam çıktığına göre, ben de eve Luisa'nın yanına dönmek istedim, belki sinemaya giderdik, hiçbir zaman Custardoy'la konuşacak çok şeyim olmamıştı. Babam Malibu'dan ya da Boston'dan ya da Baltimor'dan tanıdığı birileri aradığı için çıkmış olacaktı evden, gözleri ve bilgileri hâlâ her zamanki gibi hatta çok daha iyi olsalar da artık onu pek aramıyorlar; ya nadiren eski müşterilerine danışmanlık yapıyor ya da sadece çok önemli durumlarda aranıyor; birisi geçerken Madrid'e uğramış ve akşam yemeğinde kendisine eşlik edecek kimse bulamamış olmalı, o da, unutulmuş bir tablo için, Madrid'deki bir iş için, yıllar sonra ortaya çıkmış bir tablo için, düşüncelerine ihtiyaç duyulduğunu düşünmüş olmalı. Gitmem gerektiğini belirten bir hareket yaptım, ama o zaman Custardoy elini yeniden omzuma koydu –eli çok ağırdı– ve beni bir süre öylece tuttu.

"Biraz daha kal," dedi, "bana hâlâ o güzel karın hakkında bir şey anlatmadın."

"Sana bütün kadınlar güzel geliyor. Anlatacak pek bir şey yok."

Custardoy elindeki çakmağı yakıp söndürüyordu. Uzun dişleriyle gülümseyerek alevin görünüp kayboluşunu izliyordu. O an bana bakmıyordu ya da sadece ortamı kontrol etmek için dönüp duran gözlerinin biriyle, yan gözle bakıyordu.

"Ben özel bir şey olmalı diyorum, bunca yıldan sonra evlenmiş olman için, çocuk değilsin. Seni çıldırtmış olmalı. İnsanlar sadece başka çareleri kalmadığında evlenirler, paniğe ya da umutsuzluğa kapıldıklarından ya da kaybetmeye dayanamayacakları birini kaybetmemek için. En sıradan görünenlerinde bile bin türlü acayiplikler yaşanır. Hadi seninkinin hangisi olduğunu söyle bana. Anlat hadi, kız sana ne yaptı?"

Custardoy kabaydı, biraz da çocuksuydu, sanki tüm çocukluğu boyunca olgun erkek olmak için bitmeyen bekleyişi, ona o çocukluktan şimdi olgun bir erkek olarak hep taşıyacağı bir şey bırakmıştı. Oldukça rahat konuşuyordu, benimleyken biraz bastırsa da, yani terbiyesizliklerinin ve küfürlerinin tonunu ve sıklığını azaltsa da demek istiyorum, yani ikimiz yalnızken. Başka bir arkadaşından hiç çekinmeden kendisine karısının kukusunu, hatta bızırını detaylıca betimlemesini isteyebilir ve ona bu işi nasıl becermesi gerektiğini anlatabilirdi, çevirmesi güç kelimelerdir bunlar, neyse ki uluslararası kuruluşlarda asla bunlardan bahsedilmez, benimleyken dolaylı anlatması gerekiyordu.

"Ödeme yapman gerekecek," dedim ona işi şakaya dökmek için.

"Tamam, ödüyorum. Ne kadar istiyorsun? Hadi başlangıç olarak bir viski daha söylüyorum."

"Bir viski daha istemiyorum, bunu da. Rahat bırak beni."

Custardoy elini cebine attı, paralarını cebinde taşıyan adamlardandı, doğruyu söylemek gerekirse ben de öyleyim.

"Bundan bahsetmek istemiyor musun? Çok saygıdeğer bir tavır, anlaşıldı, bundan bahsetmek istemiyorsun. Senin ve şu senin güzel kızın sağlığına." Ve birasından küçük bir yudum içti. Kendi dudaklarıyla dudaklarını kurularken çevreyi dikkatle inceledi, barda konuşan otuz yaşlarında iki kadın vardı, bunlardan biri, karşıda oturanı, (ama belki ikisi de) bilerek ya da bilmeden baldırlarını gösteriyordu. İlkbahar için fazlasıyla bronz baldırlardı, sahte bir melez bronzluğuydu, havuzda ya da en kötü ihtimalle kremle bronzlaştırılmışlardı. Custardoy şimdi o kirpiksiz, çıplak ya da korumasız gözlerini bana dikmişti. Ekledi "Her neyse umarım

babandan daha şanslı olursun, nazar etmek istemem, tahtaya vur. Onun şansı berbattı, Mavisakal'dan bile kötü, neyse ki öyle devam etmedi, artık epey yaşlandı."

"O kadar da değil" dedim. Birden teyzem Teresa ve annem Juana'yı düşünmüştüm, ikisi de ölüydü, Custardoy onları kastediyor olmalıydı, abartarak ya da kötü kader diye ölümlerini birlikte ele alırken. "Mavisakal'dan bile kötü" demişti. "Nazar" demişti. Mavisakal mı? Mavisakal'ı kimse hatırlamaz ki.

"Öyle mi?" dedi "Tamam, annenle birlikte bu gidişat durdu, zaten sürseydi sen de olmazdın. Ama bak, anneni de gömdü işte, ondan da çok yaşadı, ona dayanabilecek kimse yok. Huzur içinde yatsın, ne diyelim?" diye alaycı bir saygıyla ekledi. Ranz'dan saygıyla bahsediyordu, belki de hayranlıkla.

Kadınlara doğru baktım, bizimle hiç ilgilenmiyorlardı, kendi sohbetlerine (şüphesiz başlarından geçen bir şeyle ilgiliydi) dalmışlardı, arada sırada daha yüksek sesle söylenen tek bir cümle duyuluyordu (bize arkası dönük olanın samimi bir hayretle "ama bu süper güçlü bir şey" dediğini duydum, diğeri kaygısızca baldırlarını gösteriyordu, başka bir açıdan bakılsa külotu da görülebilirdi, kadının süper güçlü esmer baldırları bana birkaç gün önce Havana'da gördüğüm kadını, Miriam'ı düşündürttü. Yani önce onun görüntüsünü hatırlattı ve daha sonra da onu düşünmem gerektiğini düşündüm. Sadece birkaç gün önceydi, belki Guillermo da bizim gibi artık dönmüştü).

"Bu bir tesadüf, kimse ölümlerin sırasını bilemez, o da ölebilirdi, aynı şekilde bizi de gömebilir. Annem epey uzun yaşadı."

Oğul Custardoy sonunda bir sigara yaktı, çakmağı masaya koydu ve alevin sönmesini bekledi ve sigarasından bir nefes çekti. Arada bir barda oturan otuzluklara bakmak için biraz dönüyor ve dumanını o tarafa üflüyordu, ben ayağa kalkıp onlara doğru bir şeyler söylememesini umuyordum; büyük bir rahatlıkla, çok sık yaptığı bir şeydi, bazen birdenbire konuşmaya başladığı kadınla önceden karşılıklı bakıştığı ya da tek bir sefer göz göze geldiği bile olmazdı. Sanki daha ilk andan kimin hangi niyetle yanına yaklaşılmasını istediğini biliyor gibiydi, bir lokalde, bir eğlencede ya da hatta sokakta; belki de o istekleri ve niyetleri ortaya çıkaran bizzat kendisiydi. Casino'da yapılan düğünümde kimin yanına yaklaşmış olabileceğini merak ettim içten içe, neredeyse hiç görmemiştim

onu. Benim artık iyice alıştığım o hiç de hoş olmayan gözleriyle dosdoğru yüzüme bakmak için döndü.

"Senin dediğin olsun, bir tesadüf. Ama üç sefer de biraz fazla tesadüf."

"Üç sefer mi?"

Akrabalık ilişkimin olmadığı bu yabancı kadından bahsedildiğini hayatımda ilk defa böyle duydum işte, artık hakkında bir şeyler biliyorum, ama yeterli değil asla çok fazla şey bilmeyecektim, dünyada çok uzun süre kalan ve kimsenin hakkında bir şey hatırlamadığı, sanki son tahlilde hiç var olmamış insanlar vardır ve ben ilk duyduğumda ondan bahsettiğini ya da daha doğrusu kimden bahsedildiğini bile bilmiyordum, varlığından haberim dahi yoktu ("üç sefer de biraz fazla tesadüf"). İlk önce bunun bir hata ya da dil sürçmesi olduğuna inanmak istedim, Custardoy'un ilk başta böyle birisi varmış gibi yaptığına, yalnızca aklından böyle birini geçirdiğine inanmak istedim, belki bana sadece teyzem Teresa'dan bahsetmek istemişti ya da hiçbir şeyden bahsetmek istememişti, bana evliliğimin felaket sezileriyle dolu o ilk günlerinde, benim hiç öğrenmemiş olmayı yeğleyeceğim şeyi anlatmak istemişti gerçi insan bir şeyi bir kere ucundan öğrenmeye görsün devamını da bilmek mi istiyor yoksa hiç öğrenmeden kalmak mı istiyor bunu kestirmek zordur.

"İki demek istiyorum," dedi Custardoy aceleyle, belki de bunları önceden tasarlamamıştı, kötü bir niyeti yoktu, doğrusu ortada kötü, normal ya da iyi herhangi bir niyet olduğunu kanıtlamak imkânsızdı, tamam ama Custardoy da düşünceli bir adam değildi, tersine hep niyetleri olan bir adamdı. Benzer biçimde aceleyle gülümsedi (uzun dişleri yüzüne belirgin bir samimiyet veriyordu ya da neredeyse bir samimiyet veriyordu), bir yandan da kadınlara daha çok duman üflüyordu: Sırtı dönük olan kimden geldiğini bile fark etmeden ellerini sallayarak bir sineği kovar gibi kendinden uzaklaştırıyordu dumanı. Custardoy ara vermeden ekledi: "Dinle, babana karşı hiçbir garazım olmadığında netleşelim, tam aksine çok severim, bunu çok iyi biliyorsun. Ama kadınlardan birinin düğünün hemen ertesinde intihar etmesi hiç de tesadüf gibi görünmüyor. Bu, asla senin dediğin gibi sıralı bir ölüm sayılmaz."

"Ne intiharı?"

Custardoy kendiliğinden olamayacak kadar manalı bir jestle dudaklarını ısırdı. Arkasından iki parmağını sallayarak garsonu

çağırdı ve bizi hâlâ hiç önemsemeyen kadınlara şehvetle bakmak için bundan yararlandı (bunlardan biri dumanımızı ancak bir sineği önemsediği kadar önemsese de. Karşıda olan neşeyle ve epey yüksek sesle "biliyorum, biliyorum ama yine de iğreniyorum" dedi. Bunu mutlulukla söylemişti, elleriyle esmer bacaklarına vurmasına ramak kalmıştı). Custardoy ise kadınlardan farklı olarak, benimle olan konuşması kadar onlara da dikkat ediyordu, her zaman birden fazla kişi olmak, olmadığı yerde de bulunmak arzusu içinde kendini daima ikiye katlamak istiyordu. Kalkacağını sandım ve bunu engellemek için üsteledim: "Ne kendini öldürmesi diyorsun?" Ama garsondan bir bira daha istemekle yetindi.

"Bir bira. Bana bunu bilmediğini söyleme."

"Neden bahsediyorsun?"

Custardoy henüz seyrek olan bıyıklarıyla oynadı ve kaçınılmaz olarak kadınsı bir hareketle kısa kuyruğunu topladı. Bu yıkanmamaktan yağlanmış gülünç kuyruğu ne diye bırakmıştı, bilmiyorum, bir zanaatkâra ya da on sekizinci yüzyıl köylüsüne benziyordu. Birasının köpüğünü üfürdü. Neredeyse kırk yaşında olmasına rağmen modayı takip ediyordu, bunun için enerjisi vardı. Ya da belki ressamlığından kaynaklanıyordu bu durum.

"Çok köpüklü" dedi ve ekledi, "bu çok yanlış bir şey, senin hiçbir şey bilmemen yani, ailelerin çocukların önünde böyle susması hiç de doğru bir şey değil, kim bilir belki sen de benim ailem hakkında benim en ufak bir fikir sahibi olmadığım bir sürü şey biliyorsundur."

"Bilmiyorum" dedim aceleyle.

Yeniden ateşle oynamaya başladı, sigarasını tam söndürememişti, kötü kokuyordu.

"Sanırım bir pot kırdım, Ranz küplere binecek, annenin kız kardeşinin nasıl öldüğünü bilmediğini bilmiyordum."

"Hastalıktan, bana hep böyle dediler. Asla çok soru sormadım. Pekala, sen neler biliyorsun?"

"Belki de doğru değildir, babam bunu bana yıllar önce anlatmıştı."

"Ne anlatmıştı?"

Custardoy iki kere burnunu çekti. Bu süre boyunca, bir çizgi kokain çekmek için henüz tuvalete gitmemişti, ama sanki oradan yeni dönmüş gibi çekmişti burnunu. Çakmağı yakıp söndürdü.

"Sana bunu söylediğimi Ranz'a söylemeyeceksin, anlaştık mı? Bu yüzden kafayı bana takmasını istemiyorum. Umarım yanlış hatırlıyorumdur ya da yanlış anlamışımdır."

Cevap vermedim, ona bu sözü vermesem de bana bunu anlatacağını biliyordum.

"Hatırladığın nedir? Ne anlamıştın?"

Custardoy bir sigara daha yaktı. Tavırları yapmacıktı: sigarasından iki nefes çekecek ve içine çekmeden otuzluklara doğru kocaman bir duman bulutu gönderecek kadar keyifliydi (bu duman çok yoğundu ve içine çekilenden daha yavaş hareket ediyordu).

Sırtı bize dönük olan kadın, bir an için döndü ama çok mekanikti, sonra dumanı uzaklaştırmak için yana doğru üfledi. O da baldırlarını gösteriyordu ama onunkiler daha havuz yüzü görmemişti. Gözleri bir an Custardoy'a takıldı, ama sadece birkaç saniye, kız arkadaşının ona kendinden emin ve bariz bir küçümsemeyle, bahsettikleri kişi hakkında, "Adam bana deli oluyor ama tipi hoşuma gitmiyor, bok gibi de parası var, sen olsan ne yaparsın?" dediği birkaç saniye boyunca.

"Teyzenin Ranz'la balayından döndükten kısa bir süre sonra kendini vurduğunu biliyorum. Onunla evli olduğunu bunu biliyorsundur."

"Evet, bunu biliyorum."

"Banyoya girmiş, aynanın karşısına geçmiş, bluzunun düğmelerini çözmüş, sutyenini çıkarmış ve o sırada ailenin diğer fertleri ve davetlilerle yemek odasında olan babasının tabancasıyla kalbini yoklamış. Babamın bana anlattıklarından hatırladığım bu."

"Büyükbabamların evinde mi?"

"Ben öyle anladım."

"Babam orada mıymış?"

"O sırada değil, biraz sonra gelmiş galiba."

"Niye öldürmüş kendini?"

Custardoy burnunu çekti, belki bahar yüzünden hafif bir soğuk algınlığıydı, modayı takip etse de saman nezlesine yakalanacak çıtkırıldımlardan değildi. Başını salladı.

"Hiçbir fikrim yok, sanırım babam da bilmiyordu ya da bana anlatmadı. Eğer bunu bilen biri varsa o da senin babandır ama belki o bile bilmiyordur, insanların kendisini niye öldürdüğünü bilmek kolay değildir, en yakınları bile bilmez, herkes çıldırır, herkes zor

zamanlar geçirir, bazen nedensizdir ve neredeyse her zaman bir sırdır, insanlar katlanırlar, yüzlerini yastıklarına kapayıp ertesi günü beklerler. Ama sonra bir gün beklemeyiverirler. Bu konu hakkında Ranz'la hiç konuşmadım. İnsan bir dostuna evlendikten sonra kendisini vuran karısı hakkında nasıl soru sorabilir? Yüzyıllar geçse bile. Senin başına da aynı şey gelse sorabilir miydim bilmiyorum, nazar değmesin, tahtaya vur. Ama bunca yıldır dostum olan, o kadar saygı duyduğum birine, hayır. Saygı bazı konuşmalara ket vurur, sonsuza kadar."

"Evet, saygı ket vurur."

Yine "nazar" demişti, otomatik olarak bunu bildiğim dillere İngilizceye, Fransızcaya ya da İtalyancaya çevirmeyi düşündüm, hiçbirinde karşılığındaki terimi bilmiyordum, "kem göz"ü biliyordum evet, *"evil eye"*, *"jettatura"* ama aynı şey değildi. "Tahtaya vur" deyişlerinin hiçbirinde tahtaya vurmadı, sadece cam bira bardağına vurdu, ama ben tam aksine hep ahşap sandalyeme vurdum.

"Üzgünüm, bunu bildiğini sanıyordum."

"Bir şey yaşanınca ya da yaşanıp geçtiğinde çocuklara hep tatlılaştırılmış halleriyle anlatılır ve sanırım bu yüzden daha sonra gözlerinin açılması çok zor olur. Artık çocukluktan çıktıklarında da, bununla yüzleşmeleri dahi gerekmez, artık eski bir yalanın aslını öğrenmek ya da bunu açıklamak için fazlasıyla geçtir. Zamanın akışına bırakılır ve bu ona söylenen yalana inanmasını ya da onu unutmasını sağlar, senin gibi biri bir pot kırıp sessiz kalmasına çalışılmış bir hayat hakkındaki tüm bildiklerini anlatmakla yükümlü hissedinceye kadar."

"Kem göz"ün Fransızcasını da bilmiyordum. Biliyordum ama hatırlayamadım, *"guignon"*, şimdi hatırladım. Bronz tenli sarışın kadının "İnşallah bu dediklerin bana uğursuzluk getirmez" dediğini duydum, anlamlıydı, sesi meydan okur gibiydi, şu seslerinin yüksekliğinden, sözlerinin anlamından, tepkilerinin sertliğinden ya da eteklerinin kısalığından korkmayan İspanyol kadınlarındandı; İspanyol kadınlar sık sık dilleri, bakışları, despotça tavırları ve üst üste attıkları bacaklarıyla etrafa küçümseme saçarlar, Küba'da Miriam'ın kolları, haykırışları ("Benimsin", "Seni öldürürüm"), yüksek topukları ve çakı gibi bacakları da bir İspanyol mirasıydı. Luisa böyle değil, yeni kuşaklar da küçümserler ama daha aklı başında yaparlar bunu, Luisa daha yumuşak, bazen onu aşırı ciddi

gösteren bir dürüstlük sergiler, bazen şaka yapmadığı anlaşılır, o benim şimdi babamla olduğumu sanıyor ama babam beklenmedik bir şekilde dışarı çıktı ve bu yüzden ben şimdi Custardoy'un açıklamalarını dinliyorum, eğer gerçeklerse, öyle olmalılar, çünkü onun hiçbir zaman bir şeyler uyduracak kapasitesi olmadı, anlattığı hikâyelerde sadece olanlarla ya da başına gelenlerle yetindi, belki de bu yüzden yaşadıklarını iki kişi olmayı deneyerek yaşamak zorunda, çünkü ancak bu şekilde anlatabilir onları, ancak böyle kavrar kavranamaz olanı; yaptıklarının dışında fantezi bilmeyenler, herhangi bir şeyi hayal etme yeteneği olmayanlar vardır, bu yüzden öngörüleri çok kıttır, oysa hayal etmek pek çok hoş olmayan durumdan kurtarır; kendi ölümünü öngören birinin kendisini öldürdüğü çok nadirdir, diğerlerinin kendisini öldüreceğini öngören birinin öldürüldüğü çok nadirdir, kendi kendini düşüncede öldürmek ya da düşüncede öldürülmek gerçekten ölmeye ya da öldürülmeye yeğdir, sonuç da yoktur ipucu da, hatta uzaktan sizi yakalamaya çalışan kol hareketi de, hepsi bir uzaklık ve zaman sorunudur; eğer bıçaktan biraz uzak durulursa bıçak göğüs yerine havaya vurur darbesini, esmer ya da beyaz etin içine girmez, sadece boşluğa iner; hiçbir şey olmaz ve bıçağın o inişi sayılmaz, kaydedilmez ve bilinmez, niyetler cezalandırılmaz; başarısız girişimler çoğu zaman sahipleri tarafından da inkâr edilecek kadar sessizdirler, çünkü onlardan sonra her şey eskisi gibi devam eder; hava aynıdır, ne deri açılır ne et değişir, hiçbir şey parçalanmaz; altında kimsenin yüzü olmayan yastığı bastırmak zararsızdır, sonra her şey eskisinin aynısıdır; çünkü olayların biriktirilmesi, adresi olmayan darbe ve olmayan bir ağzı boğma ne olayları geliştirmek ne de onlar arasındaki ilişkileri çeşitlendirmek için yeterli değillerdir; tekrar, üsteleme yahut başarısız girişim ya da tehdit de öyle, bunlar da durumu daha kötü yapar ama hiçbir şeyi değiştirmez, gerçeklik böyle oluşmaz; bunlar da tıpkı Miriam'ın yakalama hareketleri ve sözleri ("Benimsin" "Sana geldim" "Benimle cehenneme") gibidir, sonrasında yan odadan gelen öpüşleri ve "ya o ya ben, bir ölün olacak" dediği adı Guillermo olan o solak adamın kollarında mırıldanan şarkıları engellemezler.

"Pot kırdım," dedi oğul Custardoy "ama bence yaşananları bilmek daha iyidir ve geç öğrenmek hiç öğrenmemekten her zaman iyidir. Bu uzun zaman önce oldu, teyzenin aslında nasıl öldüğünü bilmek seni niye etkilesin ki?"

Babamın bir ölüsü vardı, Custardoy'un önceden dediği gibi gerçekten de ölüm sırasına uymayan sahici bir ölüsü. Kendi elleriyle ölenler daha çok ölürler, benim kendi ellerimle öldüreceğim birinden bile daha çok. "Ama üç sefer de çok fazla tesadüf" demiş, sonra düzeltmişti. Tekrar bu konuya dönsem mi emin değildim, eğer ısrar etseydim bana olanları ya da bildiklerini anlatacaktı, çok iyi biliyordum ki parçalı da olsa yanlışlarla dolu da olsa bir şey anlatacaktı ama konu hakkında hiçbir şey bilmiyorken bilmemeyi istemek kolaydı, bir kere az da olsa bir şeyler bilince ise artık başka şansınız kalmıyordu, Custardoy haklıydı, bilmek daha iyiydi ama yalnızca az da olsa bir şeyler bilinince (ben daha bilmiyordum) iyiydi. Bunun üzerine ta çocukluğumdan kaybolmuş bir anı geldi aklıma, zaten kaybolması gereken küçük belli belirsiz bir şeydi, mırıldanılan bir şarkı, bir fotoğraf ya da geçmişin şimdideki anlık kavranışı gibi bir anlığına akla düşüveren önemsiz sahneler gibi, daha hatırlarken sorgulanmaya başlanan bir anıydı. Havanalı anneannemin evinde tek başıma küçük kurşun askerlerimle oynuyordum, o da annemin beni ona bıraktığı pek çok cumartesi ikindiüstü yaptığı gibi elindeki yelpazesini sallıyordu. Ama o sefer annem hastaydı, akşam yemeğinden biraz önce beni almaya Ranz geldi. Babamı ve anneannemi, yalnız ikisini, beraber çok az görmüşümdür, aralarında hep annem olurdu ya da aracılık ederdi, o sefer yoktu. Hava kararırken zil çaldı, Ranz'ın anneannemle oturduğumuz odaya uzanan o bitmek bilmez koridorlarda hizmetçi kızın ardından gelen adımlarını duydum; ben son oyunumu aceleyle bitirirken o kendi kendine söyleniyor, şarkı mırıldanıyor ve anneannelerin torunlarının yaptığı her şeye güldükleri gibi benim yaptığım yorumlara gülüyordu, Ranz o zamanlar hâlâ gençti, bana hiç de öyle gelmemesine rağmen; sonuçta bir babaydı. Omuzlarına attığı trençkotuyla odaya girdi, elinde yeni çıkardığı eldivenleri vardı, ilkbahardı, havalar serindi, anneannem hep zamanından önce yelpazelenmeye başlardı, belki bu onun yazı çağırma yöntemiydi ya da tamam, aslında her mevsim yelpazelenirdi. Daha Ranz ona bir şey demeden o hemen sordu: "Juana nasıl?" "Daha iyi, görünüyor," dedi babam "ama şimdi evden gelmiyorum." "Doktor yanında mı?" "Ben çıkarken daha gelmemişti, biraz geç kalabileceğini bildirmişti. Belki şimdi oradadır. İstersen arayalım." Şüphesiz başka şeyler de demişler, belki de aramışlardı ama belleğim (Custardoy'un karşısında bir masada oturmuşken) biraz sonra

anneannemin babama söylediği şeye kilitlenmişti, "Juana hastayken kendi işlerin için oradan nasıl ayrılabiliyorsun, bilmiyorum. Bilmiyorum, karın her soğuk aldığında nasıl ellerini kenetleyip dua etmeye koyulmuyorsun. İki tanesini kaybettin, oğul." Anneannemin arkasından yaptığı hareketi de hatırladım ya da hatırladığımı sandım, anneannem elini ağzına götürmüş ve ağzını bir süre eliyle kapamıştı, oradan kelimelerin çıkmasını engellemek ister gibi, ama artık çıkmışlardı ve ben onları duymuştum, o zaman onlara en ufak bir ilgi bile göstermemiştim ya da belki onları yok etmek için ağzını kapattığı için bir ilgi göstermiştim – şimdi ortaya çıktığı gibi. Babam yanıt vermemişti ama şimdi bu hareket, yapıldıktan yirmi beş ya da daha fazla yıl sonra anlamını buluyor ya da daha doğrusu anlamını bulması bundan yaklaşık bir yıl önce oldu, ben Custardoy'un karşısına oturup söylediklerini düşündüğüm sırada: "Üç sefer de biraz fazla tesadüf" demiş ve bunu düzeltmişti, o zaman anneannemin, "İki tanesini kaybettin, oğul" dediğini ve söylediğine pişman olduğunu hatırlamıştım.

Custardoy'a ısrar etmedim, o an daha fazla bilmek istemedim, üstelik o başka bir şeyle ilgilenmeye başlamıştı.

"Nasıl, şu ikisi hoşuna gitti mi?" dedi birdenbire bana. Neredeyse tamamen o tarafa dönmüştü, hiç çekinmeden ve gizlemeden otuzluklara bakıyordu, kirpiksiz birbirinden uzak gözlerin doğrudan bakışlarına maruz kalan kadınlar birden alçak sesle konuşmaya başladı ya da kendilerine bakıldığını ve gözlendiklerini ya da belki cinsel olarak çok çekici bulunduklarını hissedince bir anlığına konuşmadılar. Sohbet kesilmeden ya da dozu azalmadan önceki son cümleleri sırtı dönük olan söylemişti, Custardoy'un sorusuyla neredeyse eşzamanlı gelmişti, belki de üst üste gelmelerine rağmen onu duymuşlardı, Custardoy bana bu soruyu kesinlikle onlar da duysun, bilsin, yakında olacak olanlardan haberdar olsun diye sormuştu. "Artık moruklardan çok sıkıldım" demişti beyaz baldırlı olanı. "Bu ikisi hoşuna gitti mi?" diye sormuştu Custardoy (fark edilmeyi başarmak çok kolaydı, sadece sesini yükseltmek yetiyordu). O zaman nefeslerini tutup bize bakmışlardı, bu kendilerine talip olanların kim olduğunu anlamaları için gereken duraksamaydı.

"Benim evli olduğumu unutma. İkisi de senin olsun."

Custardoy birasından bir yudum daha aldı ve elinde çakmağı ve tabakasıyla kalktı, (artık hiç köpük yoktu) bara giderken attığı

birkaç adımdan metalik sesler yükseliyordu, sanki ayakkabılarının altında metal plakalar ya da Flamenko dansçılarının kullandığı şu metal parçalarından varmış gibiydi, belki de boyunu yükseltmek için destek takıtmıştı altlarına, birden biraz uzaklaşınca bana daha uzun görünmüştü.

Pantolonumun cebinden para çıkarıp masaya koyduğumda ve Luisa'nın yanına dönmek için dışarı çıktığımda iki kadın onunla gülmeye başlamışlardı bile. Custardoy'a ve otuzluklara veda etmeden çıktım (ya da Custardoy'a uzaktan elimle bir hareket yapmıştım); bir süre sonra biradan, çikletten, cinden, tonikten, buzdan, sigara dumanından, fıstıktan, gülüşlerden, imalardan, kulaktaki dilden, benim duyamayacağım kelimelerden ve bizi ikna eden belli belirsiz fısıltıdan oluşan kısa bir muhabbetin ardından Custardoy'un o meçhul, korkmuş kadınlarına dönüşeceklerdi. Ağız hep doludur ve çoğu lüzumsuzdur.

O gece yanımda Luisa'yla dünyayı yastığımdan izlerken, yeni evlilerin hep yaptığı gibi karşımızda televizyon, ellerimizde okumadığımız birer kitap, Luisa'ya genç Custardoy'un bana anlattıklarından ve bana anlatmasını istemediklerimden bahsettim. Evliliklerde ve hatta çiftlerde gerçek birlikteliği kelimeler getirir; söylenen kelimelerden çok –isteyerek söylenenlerden– söylemeden durulamayan kelimeler –isteğimiz dışında söylenen kelimeler–. Aynı yastığı paylaşan iki insan arasında sır olmamasının sebebi böyle bir karar alınması değildir –yani susuluyorsa neyin sır olacağına, neyin olmayacağına karar verilmesi değildir– daha çok sanki eşlerin asli etkinliği buymuş gibi, anlatmayı, hikâye etmeyi, yorumlamayı ve özetlemeyi bırakmak mümkün olmadığındandır, en azından henüz konuşmaya üşenmeyen yeni evlilerin arasında durum budur. Sadece kafamızı yastığa koyduğumuzda geçmiş hatta çocukluk hatırlandığından, akla ve dile en uzak, en belirsiz şeyler geldiğinden ve hepsi anlam kazanıp yüksek sesle hatırlanmaya değer şeyler gibi göründüğünden değildir bu, ya da sanki başını bizimle aynı yastığa koyan insanın bizi başından beri –özellikle başından beri, yani çocukluktan beri– *görebilmesine* ihtiyaç duyuyormuşuz ve anlattıklarımız aracılığıyla tanışmadığımız tüm bu yıllara, şimdi ikimizin de hep birbirimizi beklediğimize inandığımız o yıllara, o da *katılacakmış* gibi tüm hayatımızı bu insana anlatmaya çok hevesli olduğumuzdan da değildir. Basitçe hayatları karşılaştırma, paralellikler ya da ortak noktalar bulma isteği, farklı zamanlarda diğerinin nerede olduğunu bilme ve diğeriyle hiçbir zaman kanıtlanamayan *daha önceden* tanışma olasılıkları üzerine hayaller kurma isteği de değildir, sevgililere hep geç tanışmışlar gibi gelir; sanki birbirlerine duydukları arzu hiçbir zaman yeterince uzun sürmemiş gibi, geçmiş de hesaba katılınca (şimdiye güvenilmez) yeterince uzun değilmiş gibi gelir ya da belki de ikisi de bu dünyadayken, hayatlarının en çalkantılı olaylarını birbirlerine sırtları dönük, birbirlerini tanımadan, hatta belki de

istemeden yaşarken aralarında bir tutku olmamasına hatta böyle bir şeyi hiç sezememelerine katlanamadıkları içindir bu. Yorgun oldukları ya da rutin olduğu bahanesiyle iki tarafın da kaçamadığı ve tüm soruları cevapladığı günlük bir soru cevap sistemi kurulduğundan da değil. Daha çok birinin yanında olmak yüksek sesle düşünmek için ideal bir fırsat sunduğu içindir, bu her şeyi bir defa yerine iki defa düşünmek demektir, bir düşünürken bir de söylerken; evlilik anlattıran bir kurumdur. Belki de bu kadar zamanı beraber geçirdikleri için (modern evliliklerde geçen süre ne kadar az da olsa yine de epey zamandır bu) iki eş de (özellikle erkek, sessiz kaldığı zaman kendini suçlu hisseder) düşündükleri, akıllarına gelen ve başlarından geçen her şeyi diğerini hoş tutmak için kullanmak zorundadır ve böylece birisinin düşündüklerinin ve yaptıklarının bir başkasına aktarılma ya da daha doğrusu evlilik diline çevrilme fırsatı bulamadan kalması engellenir. Aynı zamanda bize güvenip yaptıklarını ve düşündüklerini bizimle paylaşan diğer insanların yaptıkları da karşılıklı aktarılmış olur ve buradan da herkesin çok iyi bildiği "Yatakta her şey anlatılır" diyen o ünlü cümle çıkar, yataklarını paylaşanlar arasında sır olmaz, yatak günah çıkarma odasıdır. Aşk yüzünden ya da özü bu olduğu için –anlatmak, bilgi vermek, haber vermek, yorumlamak, fikir bildirmek, eğlenmek, dinlemek, gülmek ve boş yere planlar yapmak olduğu için– diğerlerine ihanet edilir, arkadaşlara, babalara, kardeşlere, kan bağımız olanlara, kan bağımız olmayanlara, eski aşklarımıza, inandıklarımıza, eski sevgililerimize, kendi geçmişimize, çocukluğumuza, artık konuşmayı bıraktığımız kendi dilimize, bu yüzden de kendi vatanımıza ve her insanda mutlaka saklı olan, belki de geçmişte kalan her şeye. Âşık olunan kişinin hoşuna gitmek için var olan diğer tüm şeylere kara çalınır, çekip gidebilecek olan tek bir kişiyi memnun etmek ve inandırmak için her şey reddedilir ve her şeye lanet yağdırılır, yastıkla sınırlanan bölge onun koynunda olmayan her şeyi dışarıda bırakacak güçtedir, doğası gereği çiftlerin dışında hiçbir şeyin orada barınmasına izin vermeyen bir bölgedir; eşler ya da sevgililer tam anlamıyla *yalnız kalır* ve bu yüzden her şeyi konuşur ve ellerinde olmadan konuşulmayan hiçbir şey bırakmazlar. Yastık yassı, yumuşak, çoğunlukla da beyazdır ve bir zaman sonra bu yassı ve beyaz şey dünyanın ve onun ağır dönüşünün yerini alır.

Luisa'ya yatakta Custardoy'la konuşmamdan, şüphelerimden, teyzem Teresa'nın (Custardoy'a göre) anlatılan kanlı ölümünden, babamın kızlarla olan birlikteliklerinden önce, ilk evliliği olması gereken ve benim yine hiç haberim olmayan bir üçüncü evlilik daha yapmış olma olasılığından bahsettim. Luisa sormaya neden devam etmek istemediğimi anlamadı; kadınlar katışıksız bir merak duyarlar, zihinleri sorgulayıcıdır, dedikoducu ve maymun iştahlı; bilmedikleri şeylerin, ortaya çıkaracakları şeylerin ve sonunda olabilecek şeylerin doğasını asla öngöremez ya da hayal edemezler, eylemlerin kendi başına gerçekleştiğini ve tek bir sözcüğün onları harekete geçirebileceğini bilmezler, denemeleri gerekir, öngörmezler, belki de gerçekten her zaman bilmeye hazır olanlar onlardır, prensip olarak kendilerine anlatılabilecek şeylerden ne korkarlar ne de şüphe ederler ve bir kere bildikten sonra bazen her şeyin değişeceğini hatta etin ya da derinin açılacağını ve bir şeyin yırtılacağını asla hatırlamazlar.

"Niye daha fazla sormadın peki?" diye sordu bana. Yine yataktaydı, o akşam Havana'da olduğu gibi, ondan sadece birkaç gün sonraydı ama şimdi geceydi diğer tüm gecelerdeki gibi normal bir şeydi yatakta olması ya da giderek normale dönüşecekti, ben de onun gibi hâlâ çok yeni olan (çeyizinden çıkmıştı, sanırım eski ve ilginç bir kelime, nasıl çevrilir bilmiyorum) çarşafların altındaydım, artık ne hastaydı ne de yerinden kaymış bir sutyen onu rahatsız ediyordu, sadece benim birkaç dakika önce kendi odamızda giydiğini gördüğüm bir gecelik giymişti, onu üzerine geçirirken bana sırtını dönmüştü, hâlâ yanında birisinin olmasına alışamamıştı, birkaç yıl, belki de ay sonra, benim yanında olduğumun farkına bile varmayacaktı, daha doğrusu ben artık birisi bile olmayacaktım.

"Daha fazlasını bilmek istiyor muyum bilmiyorum," diye cevapladım.

"Nasıl olur? Bu söylediklerinden sonra, şimdi ben bile çok merak ediyorum."

"Niye?"

Televizyon açıktı ama sesi kısıktı. Ekranda komedyen Jerry Lewis'i gördüm; eski bir filmdi, belki benim çocukluğumdan, bizim sesimizden başka hiçbir şey duyulmuyordu.

"Ne demek niye? Tanıdığım biri hakkında bilinecek bir şey varsa bunu bilmek isterim. Üstelik o senin baban. Ve şimdi benim

kayınpederim. Onun başından geçenleri bilmek beni nasıl ilgilendirmez? Hele de bunu gizliyorsa. Ona soracak mısın?"

Bir saniye şüpheye düştüm. Bilmek isteyeceğimi düşündüm, olan bitenlerden çok Custardoy'un söyledikleri doğru mu yoksa bir dedikodu ya da varsayım mı öğrenmek için. Ama gerçeğe ulaşmak için soru sormaya devam etmem gerekecekti.

"Sanmıyorum. Eğer o hiçbir zaman bana bu konudan bahsetmek istememişse, onu buna zorlayamam. Bir keresinde, çok fazla olmadı, ona teyzemi sormuştum ama o kırk yıl geriye dönmek istemediğini söylemişti. Neredeyse beni bulunduğumuz restorandan kovacaktı."

Luisa güldü. Neredeyse her şey ona komik geliyordu, normalde her şeyin sadece en komik yanını görüyordu, en hastalıklı en korkunç şeylerin bile. Onunla yaşamak bir komedinin ortasında yaşamak gibiydi, yani hiç geçmeyen bir gençlik çağında, tıpkı Ranz'la beraber yaşamak gibi, belki de bu yüzden iki kadın ya da üç kadın, onunla yaşamak istemişti. Ama Luisa gerçekten gençti ve zamanla değişme olasılığı vardı. Babam onun da hoşuna gidiyordu, onu eğlendiriyordu. Luisa onu dinlemeyi severdi.

"Ona ben soracağım" dedi.

"Aklına bile getirme."

"Bana anlatır. Kim bilir belki de tüm bu yıllar boyunca senin hayatında benim gibi, seninle onun arasında aracılık yapabilecek birinin görünmesini beklemiştir, siz, babalar ve oğullar, birbirinize karşı çok aksi oluyorsunuz. Belki de sana bunca yıldır nasıl yapacağını bilemediğinden ya da sen iyi soramadığından anlatmadı hikâyesini. Ben ona bunu nasıl anlattıracağımı biliyorum."

Jerry Lewis televizyonda bir elektrik süpürgesi kullanıyordu, süpürge yavru köpek gibi oradan oraya atlıyordu.

"Peki ya anlatılabilecek bir şey değilse?"

"Ne demek istiyorsun? Her şey anlatılabilir. Başlamak yeter, sonra kelimeler çorap söküğü gibi gelir."

"Artık anlatılmaması gereken bir şeyse. Anlatılma zamanı geçmiş bir şey, her zamanın kendi hikâyesi olur ve o zamanı bir kez kaçırdın mı, artık sonsuza kadar susmak daha iyidir bazen. Şeyler de zaman aşımına uğrar ve uygunsuz hale gelirler."

"Ben hiçbir şeyin zamanının geçeceğine inanmıyorum, her şey buralarda bir yerde geri çağrılmayı bekler. Üstelik herkes kendi

hikâyesini anlatmaktan hoşlanır, hiç hikâyesi olmayanlar bile. Anlatılanlar her seferinde değişse bile, anlamları aynıdır."

Onu cepheden görmek için biraz döndüm. Her zaman orada olacaktı, benim yanımda, en azından düşünce olarak, benim hikâyemin bir parçası olarak böyleydi, eğer bir gün giderse tam olarak benim olmayan, ikimizin olan yatağımda ya da belki onun yatağında onun geri dönüşünü sabırla beklemeye hazırdım. Hareket ederken kolumla göğsüne değdim, göğsü ince kumaşın altında çıplaktı, kumaşın altından biraz görünüyordu. Kolumu devamlı göğsüne değecek şekilde bıraktım, bunu ortadan kaldırması için şimdi onun hareket etmesi gerekiyordu.

"Bak" dedim "uzun süre bir sırrı saklayan insanlar bunu mutlaka utançtan ya da kendilerini korumak için yapmaz, bu bazen başkalarını korumak içindir ya da dostlukları, aşkları ya da evlilikleri devam ettirmek için ya da hayatı çocukları için daha katlanılır kılmak için, artık taşımaya fazlasıyla alışık oldukları korkuyu biraz azaltmak içindir. Belki de sadece hiç olmasaydı daha iyi diye bakılan bir olayın dünyayla ilişkiye geçmemesini istiyorlardır. Onu anlatmamak biraz da onu silmektir, unutmaktır, reddetmektir, kendi hikâyesini anlatmamak dünyaya yapılmış küçük bir iyilik olabilir. Buna saygı göstermek gerek. Belki sen de benim hakkımda her şeyi bilmek istemezsin, belki zaman geçtikçe istemeyeceksin, daha ileride, benim senin hakkında her şeyi bilmemi de istemeyeceksin. Çocuğumuzun bizim hakkımızda her şeyi bilmesini istemeyeceksin. Ayrı ayrı ikimiz hakkında, sözgelimi tanışmamızdan önceki biz hakkında. Biz ikimiz bile kendimiz hakkında her şeyi bilmeyeceğiz, ne öncekileri, ayrı ayrıyken olanları ne de şimdi birlikteyken olanları"

Luisa doğal bir hareketle biraz çekildi, yani göğsünü kolumun olduğu yerden çekti, artık bir temas yoktu. Komodinden bir sigara aldı, yaktı, iki kere hızlı hızlı çekti, henüz çıkmayan külünü silkmeye çalıştı, bir anda biraz gergin olmuştu, her zamankinin aksine biraz ciddileşmişti. İlk defa çocuktan bahsediliyordu, ikimiz de o ana kadar böyle bir projeden bahsetmemiştik, fazlasıyla erkendi, şimdi bile çok erken, bu ilk bahis bir proje bile değildi, sadece bir varsayımdı, başka bir konuyu daha iyi ortaya koymak içindi. Bana bakmadan şöyle dedi:

"Eğer bir gün beni öldürmeyi düşünürsen tabii ki bunu bilmek

isterim, oteldeki o adam, o Guillermo gibi." Bunu bana bakmadan ve çok hızlı söylemişti.

"Onu duydun mu?"

"Tabii ki duydum, ben de senin gibi oradaydım, nasıl duymayacaktım?"

"Bilmiyordum, ateşler içinde uyukluyordun, bu yüzden sana hiçbir yorum yapmadım."

"Benim bunu bilmediğimi sandın ama bana ertesi gün de anlatmadın. Her şeyi anlattığın gibi bunu da anlatmalıydın. Ya da belki, gerçekten de bana her şeyi anlatmıyorsun."

Luisa birden sinirlenmişti, ama bu şimdi benim duyduğunu öğrendiğim şeyleri ona anlatmadığım için miydi, yoksa kızgınlığı Guillermo'ya mıydı ya da Miriam'a, hatta erkeklere miydi bilemezdim, kadınlarda grup duygusu daha çok gelişmiştir ve çoğunlukla aynı anda tüm erkeklere birden kızarlar. Aynı zamanda ilk defa bir çocuktan varsayım olarak bahsedildiği ve konu hemen geçiştirildiği için ve bu bir dilek ya da öneri olmadığı için de kızmış olabilirdi.

Uzaktan kumanda aletini kaptım ve diğer tüm kanalları hızla geçip tekrar aynı kanalda bıraktım. Jerry Lewis spagetti yemeye çalışıyordu: Çatalı tekrar tekrar döndürüyordu, şimdi tüm kolu makarnayla kaplanmıştı, koluna şaşkın şaşkın baktı ve yemeye başladı. Ben çocuk gibi güldüm, bu filmi çocukluğumda da görmüştüm.

"Guillermo denen adam hakkında ne düşünüyorsun?" diye sordum. "Sence ne yapar?" Şimdi zamanında yapmak istemediğimiz konuşmayı yapabilirdik, ne Luisa'nın ne de benim ateşimiz vardı. Her şeyin eskisi gibi olması beklenebilirdi, ama hiçbir şey o zaman olacağı gibi olmazdı ve olmadı da zaten. Ama artık önemli değildi, o bunu kabaca ve hafifseyerek açıklamıştı, bana "eğer bir gün beni öldürmeyi düşünürsen tabii ki bunu bilmek isterim" demişti. Ben bunu hâlâ cevaplamamıştım, her şey hakkında fikir yürüten ve hiç durmadan konuşanlar arasında istenmediğinde cevap vermemek çok kolaydır, kelimeler üst üste gelir ve düşünceler devam etmeden kaybolurlar, ısrar edilince bazen tekrar gündeme gelmelerine rağmen.

"En kötüsü hiçbir şey olmayacak olması" dedi Luisa "Her şey şimdiye kadar nasılsa öyle devam edecek, Miriam denen kadın bekleyecek ve adamın karısı da hep ölmek üzere olacak, eğer ger-

çekten hastaysa ya da varsa, başka bir kadının varlığından şüphe ederken ne kadar iyi olabilirse."

"Hasta olup olmadığını bilemem ama olduğundan eminim" dedim ve "O adam evliydi" diye kesin konuştum.

Luisa hâlâ bana bakmıyordu, Jerry Lewis'e doğru konuşuyordu ve hâlâ aksiliği üzerindeydi. Benden daha gençti, belki de çocukluğunda bu filmi görmemişti. Sesi açmak istedim ama yapmadım, bu konuşmayı bitirirdi. Üstelik uzaktan kumanda onun elindeydi, öbüründe de artık yarısına geldiği sigara vardı. Hava biraz sıcaktı ama o kadar da değil: Birden göğüslerinin birleştiği yerin terden nemlendiğini gördüm, hafif parlıyordu.

"Fark etmez, karısı ölse bile adam hiçbir şey yapmayacak, o kadını Havana'dan getirmeyecek."

"Niye ki? Sen görmedin onu, ben gördüm. Güzel kadındı."

"Eminim öyledir, ama aynı zamanda ona sorun çıkaran bir kadın, adam bunu biliyor ya da hissediyor. Ona her zaman sorun çıkaracaktır, burada ya da orada, sevgilisi ya da karısı olarak, fark etmez, bu kadın yalnızca kendisi dışındaki şeylerle ilgileniyor, tamamen bir başkasına bağımlı, etrafta onun gibi bir sürü kadın var, bu kadınlara kendilerini bir başkasıyla olan ilişkileri üzerinden düşünmekten başka bir şey yapmak öğretilmemiş." Luisa duraksadı, ama hemen devam etti, sanki 'öğrenmek' kelimesini kullandığına pişman olmuş gibiydi: "Öğretilmiş doğru kelime olmayabilir, daha çok bunu miras alıyorlar, kendilerinden sıkılarak doğuyor bu kadınlar, bunlardan çok fazla tanıdım. Hayatlarının yarısını bekleyerek geçirirler, sonra hiçbir şey gelmez ya da başlarına gelen şeyleri sanki hiçbir şey olmamış gibi yaşarlar, sonra hayatlarının diğer yarısını onlara çok az gelen ya da hiçbir şey olan bu şeyleri hatırlayarak ya da onlardan beslenerek geçirirler. Anneannelerimiz böyleydi, annelerimiz de hâlâ böyle. Miriam için gelecekte hiçbir kazanç görünmüyor, sadece şu an sahip oldukları var ve onlarda giderek azalacak, her halükârda daha kötüye gidecek, öyleyse neden bir şey değişsin? Daha çirkin, daha isteksiz ve daha ısrarcı olacak. Bu kadın tüm kartlarını oynadı, eli başından beri iyi değildi, onun için sürpriz yok, şu ana kadar verebileceği her şeyi verdi zaten. İnsan ancak bir sürpriz, bir kazanç ya da bir gelişim bekliyorsa, evlenir biriyle. Tamam, her zaman böyle değildir ama" bir saniye sessiz kaldı sonra ekledi, "Bu kadın için çok üzülüyorum."

"Belki verebileceği başka bir şeyi yok ama artık birine yük olmaktan vazgeçebilir, onun gelecekteki kazancı da bu olacak. Eğer Guillermo bir gün onunla evlenirse artık bir yük olmayacak. Böyle erkekler de vardır."

"Nasıl erkekler?"

"Kendilerinden sıkılan erkekler ve kendilerini sadece bir başkasıyla, bir kadınla olan ilişkileri üzerinden düşünebilen erkekler. Bu erkekler kendilerine sorun yaratan kadınlardan hoşlanırlar, bu sorunlar günleri atlatmalarına yardımcı olur, onları oyalar, var olmak için bir neden sunar onlara, tıpkı bunu kendine yapan kadınlar gibi."

"Bu Guillermo öyle değil" diye kestirip attı (ikimiz de çok kesin konuşuyorduk).

Şimdi artık, yan gözle de olsa, bana bakıyordu, kuşkuyla bakıyordu – kendisine miras kalan bir kuşkuydu bu– ya da bana öyle geldi. Havada asılı kalan bir soru vardı, sorulması olası, hatta zorunlu, benim de onun da sorabileceği bir soru: "Niye benimle evlendin?" Ya da daha iyisi: "Seninle niye evlendiğimi düşünüyorsun?"

"Custardoy bugün seninle neden evlendiğimi sordu." Benim soruyu sorma ve sormama biçimim bu oldu. Luisa kendisinden beklenen yanıtın, "Peki ne yanıt verdin?" olduğunun farkına vardı. Susabilirdi de, o da benim kadar kelimelerin bilincindeydi, şimdi benden daha az çalışsa da ikimizin mesleği de aynıydı. Bir an sustu, uzaktan kumandayla hızla kanalları dolaştı, birkaç saniyelik bir şeydi ve tekrar şimdi çok iyi giyinmiş bir adamla boş bir salonda dans eden Jerry Lewis'in olduğu kanala geldi. Bu adam, onu tanıdım, anında hatırladım, aktör George Raft'tı, yıllarca gangster rollerinde oynamıştı, rumba ve bolero danslarında çok iyiydi, ünlü *Scarface*'te de oynamıştı. Jerry Lewis onun o olduğundan şüpheye düşmüştü ("Hey, bakın, siz George Raft değil misiniz, benziyorsunuz ama o değilsiniz galiba, keşke George Raft olsaydınız") ve onu George Raft gibi iyi bolero yaptığını göstermesi ve böylece Raft olması için bolero yapmaya zorluyordu. İki adam birbirlerini iyice kavrayıp salonun ortasında dans ediyorlardı, dans ederken yaptıkları figürler yakın çekimle gösteriliyordu. Komik ve pek görülmemiş bir sahneydi. Bu sahne renkliydi ama diğer sahneler siyah beyazdı, belki de bu bir film değil, komedi filmlerinden seçmeler gösteren bir programdı. Dans bitip de birbirlerinden biraz mahcup ayrıldıkla-

rında Lewis'in sanki ona bir iyilik yapıyormuş gibi, "Tamam, şimdi inandım, siz gerçekten Raft'sınız" dediğini hatırlıyorum (ama hâlâ sessiz seyrediyorduk ve şimdi ben onu duymuyordum, kelimeler benim çocukluğumdan hatırladıklarımdı, belki de İngilizce "the real Raft" ya da "Raft himself" deniyordur). Luisa "Peki ne yanıt verdin?" demedi, sadece:

"Peki yanıt verdin mi?" dedi.

"Hayır. O sadece yatakta ne yaptığımızı bilmek istiyordu, aslında bana sorduğu şey buydu."

"Sen de ona yanıt vermedin."

"Hayır."

Luisa gülmeye başladı, birden tüm aksiliği gitmişti.

"Ama bu ancak çocukların yapabileceği bir konuşma" dedi gülerek.

Sanırım ben de biraz gülümsedim, aslında Custardoy adına gülümsüyordum, kendi adıma değil, onlar o zaman daha tanışmıyorlardı, bu yüzden onun karşısında kendimi Custardoy'dan sorumlu hissetmiştim, benim tarafımdan biriydi, tam değil ama eski bir dost, insan utanabileceği her şeyden sorumlu hissediyor kendini ve sevdiğinin önünde herkesten utanabiliyor (onu sevmeye başladığı andan itibaren), onun yanında herkese ihanet edebilmemiz bu yüzdendir, özellikle kendi geçmişimize, lanetlediğimiz ve reddettiğimiz geçmişe (o, geçmişe dahil değildir; bizi koruyan; bizi daha iyi yapan; bizi yüceltendir, en azından onu severken böyle olduğuna inanırız).

"Bu yüzden konuşmak istemedim" dedim.

"Ne yazık" dedi "ona söylediklerini şimdi bana anlatabilirdin."

Şimdi de gülmek istemeyen bendim, kaç seferdir birkaç saniye farkla aynı anda gülemiyorduk. Ama gülüşler beklemeye alışıktır.

Rahatsızdım. Utanmıştım. Sessiz kaldım. Ne için anlatacaktım. Sonra:

"Demek Guillermo'nun hasta karısını asla öldüremeyeceğine inanıyorsun" dedim. Tekrar Havana'ya onu ciddileştiren şeye döndüm. Tekrar ciddi olmasını istiyordum.

"Niye öldürsün, niye öldürsün?" diye cevapladı kendinden emin. "Kimse kimseyi bir gün çekip gidebilecek olan bir başkası istedi diye öldürmez. Yoksa zaten yapardı şimdiye kadar, zor şeyler üzerlerine biraz düşününce mümkün görünürler, ama çok düşü-

nünce imkânsız olurlar. Ne olacak biliyor musun? Adam bir gün Küba'ya gitmeyi bırakacak, unutacaklar birbirlerini, adam tüm hayatı boyunca karısıyla evli kalacak, hasta ya da değil, eğer hastaysa iyileşmesi için elinden gelen her şeyi yapacak. Onun garantisi o. Sevgilileriyle yaşamaya devam edecek, bunların ona sıkıntı vermeyenlerden olmasına çalışacak. Mesela evli kadınlardan."

"Senin hoşuna giden bu mu?"

"Hayır, olacak olan bu."

"Peki ya kadın?"

"Onunki daha karışık. Adamla yaşadıkları ona az gelebilir ya da hiçbir şey gibi görünebilir ve hemen başka birini bulabilir. Adamın gerçekten de bir daha gelmediğini görünce söylediği gibi intihar da edebilir. Ya da bekleyip ileride hatırlayabilir. Her durumda kaybeden o olacak. İşler hiçbir zaman onun istediği gibi olmayacak."

"Kendisini öldüreceğini söyleyen insanların bunu yapmayacağını söylerler."

"Ne budalalık. Bir sürü var öyle intihar eden."

Uzaktan kumandayı elinden aldım. Yatağa girdiğimden beri tek bir satır bile okumadan elimde tuttuğum kitabı komodinin üzerine bıraktım. Nobakov'un *Pnin*'iydi. Kitabı hiçbir zaman bitiremedim ama aslında bayağı sevmiştim.

"Peki babamı ve teyzemi ne yapacağız? Artık kendini öldürdüğü ortaya çıktı, Custardoy böyle diyor."

"Eğer öncesinde bunu ilan edip etmediğini bilmek istiyorsan, ona sormalısın. Gerçekten ona benim sormamı istemiyor musun?"

Cevaplamakta biraz geciktim:

"Hayır" biraz düşündüm ve sonra "sanırım hayır. Bunu biraz düşünmem gerek" dedim.

Jerry Lewis sinematografisinden seçmelerin sesini açtım. Luisa yanındaki ışığı söndürdü ve sanki uyuyacakmış gibi sırtını döndü.

"Işığı hemen kapatıyorum" dedim.

"Işık beni rahatsız etmez. Ama televizyonun sesini kısabilir misin biraz?"

Jerry Lewis şimdi, gösterim başlamadan önce, elinde kocaman bir patlamış mısır paketiyle bir sinema salonunda gösterinin başlamasını bekliyordu. Alkışlarken hepsini önde oturan beyaz saçlı saygıdeğer bir hanımefendinin kafasına düşürdü. "Ah bayan" dedi, "patlamış mısırlar saçınıza düştü, izin verin onları alayım." Ve beş

saniye içinde bayanın güzelce taranmış saçlarını tamamıyla darmadağın etti. Bir taraftan elinde bir püsküle dönen kadının saçlarını karıştırıyor, bir yandan da durmadan "Ah, işte burada, bir saniye kıpırdamayın" diyordu. Sonunda "bu ne biçim saç" diye kadını azarladı. Bir kahkaha attım, bu kısacık sahneyi çocukluğumda izlememiştim, emindim, onu ilk defa izliyor ve tabii duyuyordum.

Sesi yeniden kıstım, Luisa'nın benden istediği gibi. Uykum yoktu ama iki kişi beraber uyunuyorsa yatma kalkma yemek ve akşam yemeği saatlerinde karşılıklı olarak asgari bir anlaşmaya varmak gerekirdi, kahvaltı farklıydı, süt almadığımı hatırladım, Luisa sabah sinirlenecekti, bu işi ben üstlenmiştim. İyi huylu olduğu halde.

"Süt almayı unuttum" dedim.

"Tamam, sabah ben iner alırım" diye cevapladı.

Televizyonu kapattım ve ortalık karanlığa gömüldü, benim ışığım hiç yanmamıştı çünkü okumaya bile başlayamamıştım. Birkaç saniye hiçbir şey göremedim, sonra gözlerim karanlığa biraz alıştı, yine de hiçbir zaman çok alışık olmadılar karanlığa, Luisa pancurlar kapalı uyumayı sever, ben sevmem. Döndüm ve sırtımı ona verdim, birbirimize iyi geceler dememiştik, ama belki de bunu her gece söylememiz gerekmeyecekti, tüm gelecek yıllar boyunca her gece. Ama o gece belki de hâlâ söylememiz gerekiyordu.

"İyi geceler" dedim.

"İyi geceler" diye karşılık verdi.

Birbirimize iyi geceler derken isimlerimizi eklemedik, her zamanki lakaplarımızdan hiçbirini söylemedik, eşlerin böyle çeşit çeşit özel isimlerinin olmaması imkânsızdır, en azından kendilerinin başka insanlar olduklarını hep aynı insanlar olmadıklarını sanmalarına yetecek kadar vardır ve gerçek adlarıyla hitap etmekten kaçınabilecekleri kadar vardır; gerçek adlar küfür edileceği ya da sinirlenildiği yahut da kötü bir haber verileceği zaman, örneğin içlerinden biri terk edeceğini haber verirken kullanmak için saklanır. Babam en azından üç kadın tarafından farklı farklı isimlerle çağrılmış olmalıydı; hepsi ona aynı gelmiştir, benzer, birbirinin tekrarı, karıştırmıştır hep ya da belki böyle değildir, her kadının onda ayrı ayrı adları olmuştur ama kötü bir haber vereceği zaman onlara Terasa, Juana ya da benim hiç bilmediğim ama onun hiç unutmamış olması gereken diğer isimleriyle hitap etmiştir. Annemle uzun yıllar yan yana yaşadılar, teyzem Teresa'yla neredeyse hiç zamanları

olmadı, belki Luisa'yla benim evli olduğumuz süre kadar kısaydı, onlar için gelecek yıllar olmamıştı, hatta aylar bile, Custardoy'un dediğine göre kendini öldürmüştü. Peki ilk karısıyla olan üçüncü evliliği ne kadar sürmüştü? Ya gece uyumadan önce birbirlerine iyi geceler deyip arkalarını dönerlerken nasıl sesleniyorlardı birbirlerine? Yoksa yalnızca kadın ona yahut o kadına iyi geceler diyor ve sonra her biri ayrı ayrı ortak yastıklarına (bu yalnızca bir deyiş, çünkü her zaman iki yastık olur) mı sarılıyorlardı?

"Eğer bir gün beni öldürmek istersen ben bunu bilmek istemezdim" dedim karanlıkta Luisa'ya. Belki de sesim ciddi çıkmıştı, çünkü o zaman döndü ve o an bir süredir kaybettiğim dokunuşu tekrar fark ettim, o bildik göğsü yine sırtımdaydı, birinin benim arkamda durduğunu hissettim. Ben de döndüm, o zaman göğsümde onun beni okşayan ya da hırpalayan ellerini fark ettim ve burnumu, gözlerimi, ağzımı ve çenemi, alnımı ve yanaklarımı (tüm yüzümü) öptüğünü. Yüzüm bir yüz ne kadar nerelerinden öpülebilirse o kadar öpüldü, çünkü o an için, o cümleden sonra –yüzümü ona döndükten sonra– artık onu koruyan, onun arkasında duran bendim.

Dediğim gibi çok değil, balayı yolculuğumuz ve yaz geçtikten hemen sonra, uluslararası kurumlarda çevirmenlik ve tercümanlık (artık daha çok tercümanlık) yapmak için tekrar şehir dışına çıkmaya başladım. Luisa'yla yaptığımız anlaşmaya göre o bir süre daha az çalışacak, evimizde ve dışarıda kalışlarımızı mümkün olduğunca aynı tarihlere denk getirebilinceye kadar ya da hatta daha iyisi iş değiştirinceye kadar yeni (yapmacıklı) müşterek evimizin düzenlenmesiyle ilgilenecekti. Sonbaharda, eylül ortasında, New York'ta Birleşmiş Milletler Genel Kongre'sinin üç ay boyunca devam eden oturumları başladı ve tıpkı daha Luisa'yı tanımadığım yıllarda olduğu gibi geçici görevim nedeniyle (bu üç ay boyunca daha çok çalışana ihtiyaç duyulurdu) sekiz hafta tercümanlık yapıp sonra en azından diğer sekiz hafta hiçbir şey tercüme etmeden, yerimden bile kıpırdamadan Madrid'de kalmak için oraya gitmem gerekti.

Bu şehirlerde insan pek eğlenemez, New York'ta bile, çünkü haftanın beş gününü bitap düşene kadar çalışarak geçirirsiniz ve kalan iki gün de o kadar kısadır (bir ara cümle gibi) ve o kadar tükenmişsinizdir ki ancak diğer hafta için güç toplamaya çalışırsınız; biraz dolaşır, uzaktan uyuşturucu bağımlılarına ve geleceğin suçlularına bakar, mağazalara gider (neyse ki neredeyse hepsi pazarları da açıktır) tüm gün o devasa *New York Times*'ı okur, bol vitaminli meyve sularından ya da tuttifruttilerden içer ve doksan kanallı (bunlardan birinde Jerry Lewis'le karşılaşmak çok kolaydır) televizyonu seyredersiniz. İnsan kulağını ve dilini de dinlendirmek ister ama bu imkânsızdır, yalnız olsa bile zamanını sürekli dinleyerek ve konuşarak geçirir. Ama bu benim için geçerli değil. Geçici iş için çağrılan çevirmenlerin büyük çoğunluğu burada kaldıkları süre için möbleli ve Amerikan mutfaklı bakımsız bir apartman dairesi tutarlar ve sürekli acaba dairede yapıp yedikleri yemeklerin kokusuna mı katlansınlar yoksa öğle ve akşam yemeklerini dışarıda mı yesinler diye düşünür dururlar ama dışarıda yemek hem çok yorucudur hem de hesabın her zaman belirtilenden çok geldiği bu

şehirde çok pahalıdır, restoranlarda hesaba hem sadece zorunlu bahşiş olarak alınan yüzde on beş dahil edilir hem de üstüne akla gelebilecek her şeye uygulanan yüzde sekiz New York belediye vergisi eklenir (soygun bu, Boston'da sadece yüzde beş). Benimse büyük bir dostluk gösterip beni kongrede çalışacağım sekiz hafta boyunca ağırlayan bir İspanyol arkadaşa sahip olmak gibi bir şansım vardı. Sürekli orada ikamet eden, Birleşmiş Milletler'in kadrolu çevirmeni olarak çalışan bir meslektaşım. On iki yıldır New York'ta yaşıyor, hiç de bakımsız olmayan çok güzel bir evi var, onun evinde salona ve yatak odalarına koku sinmeden arada bir yemek pişirmek mümkün (stüdyo daireler sağlıksızdır, bilindiği gibi, hepsi tek oda gibidir). İspanya dışında yaşadığı yıllardan bile daha uzun süredir tanıyorum onu, üniversiteden arkadaşım, benden dört yaş büyük olmasına rağmen üniversitede beraberdik, yani şimdi otuz dokuz yaşında ama ben evlendikten sonra oraya gittiğimde, yani benim şimdi bahsettiğim ya da bahsetmeye hazırlandığım zamanlarda bir yaş daha küçüktü. O zamanlar, biz öğrenciyken, yani on beş yıl önce Madrid'deyken, farklı zamanlarda iki kere yatmıştık ya da belki üçtür yahut dört de olabilir (daha fazla değil); şimdi ikimizden biri bile bu kereleri kesinlikle hatırlamıyordur ama şüphesiz onlardan *haberimiz var,* olayın kendisinden çok bu bilginin bizde saklı olması birbirimize daha hassas davranmamıza ve daha çok güvenmemize neden oluyor; birbirimize her şeyimizi anlatırız ve içimizden birinin ihtiyacı olduğunu hissettiğimizde birbirimize teselli edici, neşelendirici ve cesaret verici sözler de söyleriz demek istiyorum. Bir arada olmadığımız zamanlarda birbirimizin eksikliğini de (belli belirsiz bir eksiklik) hissederiz, şu başınıza gelen her şeyi anlatmaya alıştığınız insanlardandır o da (herkesin hayatında böyle dört beş kişi vardır ve kaybedildiklerinde gerçekten acı duyulur), yani insan başına eğlenceli ya da üzücü bir şey gelince onları düşünür, olayları ve anekdotları onlara anlatmak için toplar. Bu beş insana anlatılmak için zevkle kabullenilir talihsizlikler. Ardından "Bunu Berta'ya anlatmalıyım" diye düşünür insan (ben sık sık düşünürüm).

Berta altı yıl önce bir trafik kazası geçirdi. Bir bacağı ezildi, açıkta bir sürü kırık vardı; kemik iliği iltihaplandı, bacağını kesmeyi dahi düşündüler, sonunda bacağı kurtarıldı ama uyluk kemiğinin bir parçasını kaybetti, kısaltmaları gerekti, bu yüzden o zaman-

dan beri biraz aksıyor. Topuklu ayakkabı giyemeyecek kadar değil (onda çok zarif duruyorlar) ama topuklardan birinin her zaman diğerinden biraz uzun ve kalın olması gerekiyor, onları özel yaptırıyor. Bu topukların eşit olmadığını durumdan haberi olmayan biri fark edemez, ama Berta'nın biraz aksadığını fark eder, özellikle yorulmuşsa ya da evdeyse, evde yürüyüşünü düzeltmek için çaba göstermez: Kapıyı arkasından kapayıp anahtarını çantasına koyduğu anda bu çabayı bırakır, artık gizlemez, aksaklık daha belirgin olur. Yüzünde de bir yara izi kaldı o kazadan, küçük bir şey, öyle küçük ki cerrahi müdahaleyle düzeltilmesini bile istemedi, sağ yanağında yarım ay gibi bir iz, bazen uykusunu almadığında, canı sıkıldığında ya da yorgun olduğunda kararıp belirginleşir. Böyle zamanlarda bir an onun bir leke olduğunu, yüzüne bir şey bulaştığını sanıp uyarırım onu. "Yara izi o" diyerek maviye ya da mora çalan o lekenin bana aslında ne olduğunu hatırlatır.

Daha çok gençken evlenmiş, kısmen de bu yüzden Amerika'ya gelip iş aramıştı. Üç yıl sonra boşandı, iki yıl sonra tekrar evlendi ve bir yıl sonra tekrar boşandı. O zamandan beri de uzun süreli ilişkisi olmadı. Altı yıldan beri, yani kazadan sonra kendine haksızlık ederek yaşlı olduğunu düşünmeye başladı ve başkasının kalbini fethetmek için sahip olduğu niteliklere olan inancını yitirdi (geçici bir şey değil, öyle anlaşılıyor). Çok güzel bir kadındır, eskiden beri çok genç göstermeyen bir yüzü vardır, bu yüzden de üniversite yıllarından beri neredeyse hiç değişmedi. Yaşlılığında çok hoş görünecek, geçmişteki yüzlerimizi ya da hiçbir zaman tam olarak görmeyi beceremediğimiz yüzümüzü tanınmaz hale getiren o değişimler onda olmayacak. Ama bana ne kadar kendine haksızlık ediyormuş gibi gelse de, kendisi böyle hissediyordu ve kendisini henüz bırakmamasına, kendinden tümüyle vazgeçmemesine rağmen iradesi dışında gelişen bu saplantılı duygu yüzünden erkeklerle olan ilişkisi son zamanlarda iyice bozulmuştu, henüz kayıtsız değilse de sıkıntılıydı erkeklerle ilişkisi, çok yakında da kayıtsız hale gelecekti büyük olasılıkla. O yıllarda, geçici olarak çalışıp onun yaşadığı evde kaldığım dönemlerde eve bir sürü insan girip çıkardı (çoğunluğu Kuzey Amerikalıydı, birkaç İspanyol ve hatta bir Arjantinli; çoğu onunla birlikte gelirdi eve, diğerleri arayıp dışarıda buluşurdu, çok azı onu almaya eve gelirdi, bunlardan birinin anahtarı bile vardı), hiçbiri bana en ufak bir ilgi bile göstermemişti, bu yüzden onunla

da zerre kadar ilgilenmiyor olmalıydılar (uzun vadeli ilgi demek istiyorum, insan bir süre beraber olacağı birinin arkadaşlarıyla tanışmak ister, hatta buna memnun olur). Bu insanların her biri onu hayal kırıklığına uğrattı ya da terk etti, pek çoğu sadece bir gece yattıktan sonra. Bu insanların hepsinde o bir hayale kapıldı, hiçbirinde bir gelecek görmeyi bırakmadı, hatta pek çok kere daha ilk geceden son geceleri olduğu belli olmasına ve sonra da gerçekten öyle olmasına rağmen. Birisine tutunması her seferinde daha zorlaşıyor ama o her seferinde bunu daha bir hırsla deniyor (dediğim gibi boş vermişlik ya da sinizm döneminde değildi daha).

Ben düğünümden sonra, eylülün ortasından kasımın ortasında kadar oradayken, bir ajans aracılığıyla uygun adayları değerlendirmeye başlayalı iki yıl olmuştu ve bir yıldan beri de gazete ve dergilerin arkadaşlık (*personals* diyorlar) köşelerine yazıyordu. Ajans için oradan kendisi gibi biriyle ilgilenenlere –önce ödeme yapılıyor– gönderilmesi için bir video kaset hazırlamıştı. Saçmaydı ama kullanılan ve Berta'nın da kullandığı ifade buydu, yani "benim gibi biriyle ilgilenirseniz" diyordu Berta, kendisine özel bir şey oluşturmak yerine daha önce gördüğü ama şimdi olmayan bir modeli taklit etmişti. Bu video kasette evindeki kanepede oturarak konuşuyordu (bana gösterdi, orijinalini saklıyordu, ajansın çoğaltıp gönderdikleri kopyalarıydı), güzeldi, çok bakımlıydı, soğukkanlıydı, daha genç görünüyordu, kameranın karşısında İngilizce konuşuyordu, konuşmanın sonunda bir iki tane çok bilinen İspanyolca cümle söylemeyi ihmal etmemişti, yalnız olma ihtimali olan İspanyolları, burada yaşayanları ve geçici olarak kalanları ve egzotik ilişkilerden ya da Amerika'da hispano denilenlerden hoşlananları da etkilemek için. Sevdiği şeyleri, tutkularını, düşüncelerini (çok fazla değildi) anlatıyordu, işinden bahsetmiyordu, geçirdiği kazadan bahsediyordu, mahcup bir gülümsemeyle hafif aksadığını söylüyordu; kimse aldatıldığını düşünmesin diye fiziksel bozukluklarından bahsetmeye mecburdu, sonra sıradan ev halleriyle görülüyordu, çiçekleri sularken, bir kitabın sayfalarını çevirirken (Kundera'ydı, büyük hata), fonda bir müzikle (fonda Bach'ın çello için bir eseri duyuluyordu, klişeydi), mutfakta önlüğüyle, ışıklı bir masada mektup yazarken... Video kasetler çok kısaydı, üç beş dakikalıktı ve her şey çok sakindi. Berta da önceden cüzi bir ödeme yaparak bunlardan alıyordu (bu yüzden çoğul kullanıyorum), onunkini görmeyen

ve onunla tanışmak isteyen ya da tanımadığı kadınlarla tanışmak isteyen erkeklerin video kasetlerinden. Bunlardan haftada iki tane alıyordu, ben oradayken bunları birlikte izleyip gülüyorduk, ben ona önerilerde bulunuyordum, kendimde gerçekten öneride bulunacak hakkı görmesem de, bana sadece bir oyun gibi geliyordu, bana onun bu insanlardan herhangi biriyle ilgili hayallere kapılacağına inanmak çok zor geliyordu. Bu tür yollara başvurduklarına göre görüşülemeyecek kadar anormal, garip ve güvenilmez insanlar olmalıydılar, diye düşünüyordum ben. Bunu düşünürken Berta'nın da bir video hazırladığını, benim arkadaşım olduğunu ve güvenilir biri olduğunu unutuyordum. Ajans oldukça ciddi bir kurumdu ya da kendini öyle sunuyordu, ilk buluşmaya kadar her şey kontrol ediliyordu, çok çirkin şeyler yoktu, gerekirse video kasetleri sansür ediyorlardı, her şey iyi görünüyordu. Mektup yoluyla kurulan arkadaşlıklarda iş değişiyordu, burada hiçbir şekilde kontrol, hiçbir aracılık yoktu, laf hiç dolandırılmadan cinsel mevzulara geçiliyordu, önce cinsel imalı, sonra şehvet uyandıran video kasetler isteniyordu; arsız laflar ediyorlardı, artık Berta'ya iğrenç gelmeyen iğrenç şakalar yapılıyordu; bizim de parçası olduğumuz, bizim de alıştığımız bir şey bize iğrenç gelemezdi. Bir süre sonra, ajanstan gelenlerle ilgilenmez oldu ama hâlâ o zararsız dünyanın bir parçası olduğuna inanmak için video kasetler istemeye devam etti, sadece daha garip ya da daha anormal insanlarla daha sık mektuplaşmaya başladı yüzü ve bedeni olan ama ismi olmayan adamlarla, bu adamlarla birbirlerine karşılıklı video kaset gönderdiler; isimlerinin baş harflerini ya da rumuz kullanan insanlardı bunlar, bana bahsettiği bazılarını hatırlıyorum, 'Taurus', 'VMF', 'De Kova', 'Tlie Graduate', 'Weapons', 'MC, 'Humbert', 'Sperm Whale' ya da 'Gaucho', takma adları bunlardı. Hepsi kameranın karşısında sinirli sinirli gülüyordu, evde çekilmiş video kasetlerdi bunlar, şüphesiz tek başlarına çekmişlerdi bu filmleri, evde yalnızlardı, kimseyle konuşmadan sadece tanımadıkları ya da tanımak istedikleri biriyle ya da belki onlardan haberi olmayan dünyayla konuştukları kasetlerdi. Bazıları iç donları ya da küçücük banyo kıyafetleriyle yataklarına uzanmış yastıklarından konuşuyor, karınlarını içe çekip, göğüs kafeslerini zeytinyağıyla ovup kendilerini atlet gibi gösteriyorlardı. Ama değillerdi. En cesurları (ne kadar yaşlılarsa o kadar pervasız oluyorlardı) çıplak görünüyordu, ereksiyon halinde ama sürekli

göz önünde olan o şeyden hiç bahsetmeden sanki hiçbir şey yokmuş gibi konuşuyorlardı. Berta bunları görünce gülüyordu, ben de gülüyordum, ama isteksiz, çünkü Berta'nın güldüğü zaman yanıt vereceğini, ona video kasetini yollayacağını, onunla yatacağını hatta onunla eve geleceğini biliyordum. Bu durumlarda kapıyı kapatıp anahtarı çantasına koyduktan sonra da, adımlarına dikkat etmeye devam edecekti; artık evde olmasına rağmen aksaklığını gizlemek için gösterdiği çabayı bırakmayacaktı, en azından yatağa girinceye kadar, çünkü kimse yatağın içinde aksayamaz.

Evlendiğim yıl ben New York'a geldikten iki hafta sonra, Berta (bir hafta sonuydu, ikincisiydi ve artık üzerime bir yorgunluk çökmeye başlamıştı) bana kendi *personalslerini* almak için kiraladığı özel posta kutusuna gelen bir mektup gösterdi. Ben oradayken bu eğlenceyi paylaşmak için bu tür şeyleri bana hep gösterirdi (sonra acıya dönüştü, ama o acılarını daha az paylaşırdı), ama bu sefer onun mektupta gördüğü şeyi benim de görüp görmediğimi anlamak istiyordu.

"Bakalım sen ne düşüneceksin" dedi bana, mektubu uzatırken.

Mektup yazı makinesiyle İngilizce yazılmıştı ve fazla bir şey demiyordu, ifadesi rahattı ama bu tür yazışmalar için biraz ölçülü denecek kadar eğitimliydi. Adam aylık bir derginin *personals* köşesinde Berta'nın ilanını görmüş ve irtibata geçmek için ilgi göstermişti. İki aylığına şehre geleceğinden bahsediyordu (bundan hem cazip hem de caydırıcı olabileceği de fark ediliyordu) ve sık sık, yılda birkaç kez, Manhattan'a geldiğini de ekliyordu (burada vaatkâr ve uygun olduğunu söylüyor, ayak bağı olmayacağını garanti ediyor). Sanki bu tür mektuplar yazmaya alışık değilmiş ve normalde bu işlere bir rumuz, bir takma ad ya da ismin baş harfleri kullanılarak başlandığını bilmiyormuş gibi sadece 'Nick' (el yazısıyladı) olarak imzaladığı için özür diliyordu ve bunu "çok görünür ya da açık bir alanda ya da sahada çalıştığını" ileri sürerek haklı çıkarmaya çalışıyordu (kelimesi kelimesine *as I work in a very visible arena*ydı), şimdilik çok dikkatli olmalıydı, yoksa bu sır ya da giz değildi. Böyle diyordu "sır ya da giz değil".

Mektubu okuduktan sonra Berta'ya beklediği şeyi söyledim:

"Bu mektubu bir İspanyol yazmış."

İngilizcesi epey düzgündü, ama bazı kararsızlıklar, bariz bir hata, İngilizceden çok İspanyolcadan yapılmış kelimesi kelimesine bir

çeviriyi andıran pek çok anlatım vardı: Berta da, ben de, Luisa da vatandaşlarımız İngilizce yazdığında ya da konuştuğunda onları hemen fark etmeye iyice alışmıştık. Eğer adam İspanyolsa, Berta'ya İngilizce yazması saçma ya da gereksizdi, çünkü her ay para ödeyip verdiği ilanda her şeyden önce hangi ulustan olduğunu ilan ediyordu: "*Young woman from Spain*...." diye başlıyordu ilan, gerçi randevu saati gelip çattığında kendini hâlâ "genç" olarak tanıttığı için biraz utanırdı: Çıkarken kendini iğrenç bulurdu; kapatıcı kremi sürdükten sonra bile, sanki hiç olmayanlar da dahil tüm kırışıkları görünüyormuş gibi gelirdi. Nick'in mektubunda onun en çok aklına takılan şey şu "çok görünür bir alan"dı. Gerçekten de yabancılarla bu tür ilişkilere ya da ön ilişkilere girdiğinden beri onun ilk bağlantıdan sonra bu kadar heyecanlandığını hiç görmemiştim. "Çok görünür bir alan" diye bağırıyor ve gülerek tekrar ediyordu biraz cümledeki kendini beğenmişlik ve komiklikten, biraz da umutlanıp heyecanlandığı için. "Ne iş yapıyor olabilir? Çok görünür bir alan, bu insanın aklına sinemayı ya da televizyonu getiriyor. Yoksa bir sunucu mu? Hoşuma giden bir sürü sunucu var ama eğer İspanyolsa o zaman tanımam, ama belki sen bilirsin." Biraz düşünüyor ve bir süre sonra ekliyordu: "Belki de bir sporcudur ya da politikacı, gerçi bir politikacının bu tür risklere gireceğini sanmam. Ama İspanya'da insanlar çok yüzsüzdür. Çok görünür bir alanda çalışıyorum demek ünlüyüm demek. Bu yüzden Amerikalıymış gibi davranıyor olmalı. Kim olabilir?"

"Bu 'alan' işi bir yalan olabilir, kendisini daha havalı göstermek ve ilgi uyandırmak isteyen bir üçkâğıtçı da olabilir. Sende işe yaradı."

"Olabilir ama yine de söyleyişi çok tuhaf. Alan. Bu tam Amerikan tarzı, ama eğer adam İspanyolsa, bunu nereden biliyor olabilir."

"Televizyondan, her şey oradan öğreniliyor. Hem hiç de ünlü olmadığı halde öyle olduğunu sanıyor olabilir. Belki de bir borsa komisyoncusu, bir doktor ya da bir müteahhittir ve daha onu özellikle burada, Amerika'da, hiç kimse tanımazken önemli biri olduğunu ve bu yüzden de tanındığını düşünüyordur."

Buluşları ve çıkarımlarında ona cesaret veriyordum, yapabileceğim şey en azından buydu. Yani yapabileceklerim en azından onu dinlemek, onun dünyasına ilgi göstermek, onu desteklemek, önem verdiği şeylere önem vermek ve iyimser görünmekti, dostluğun en önemli işlevi budur, bana göre.

"Belki de bir şarkıcıdır," dedi.

"Belki de bir yazardır," dedim.

Berta Nick'in ona verdiği posta kutusuna bir cevap yazdı. İngilizcede "P.O. Box" diye söyleniyor, herkes bunları kullanıyor, bunlardan tüm ülkeye dağıtılmış milyonlarca var. Ama benim orada kaldığım zamanlarda Berta muhataplarının bütün mektuplarını ya da video kasetlerini bana zevkle göstermesine rağmen, cevap olarak yazdığı mektuplarda aynı şey olmuyordu, onları kendisine bir kopyasını bile almadan ve bana da göstermeden gönderiyordu; bunu anlıyordum, çünkü insan hiçbir zaman tümüyle görülmeyen, geçici olan eylemlerinin yargılanmasını hoş görebilir ama tümüyle okunan ve kalıcı olan kendi kelimelerinin yargılanmasını, hayır, hoş göremez (yargılayan kişi bir şey kast etmeden en iyi niyetlerle bile yapsa, bu yargısını dile getirmese bile).

Birkaç gün sonra yanıtına yanıt geldi, bana göstermeden duramadığı ikinci bir mektuptu. Yine süslü ve kararsız bir İngilizceyle yani Berta'nın da ona yazdığı dilde yazılmıştı, söylediğine göre onun dil duygusunu yaralamamak ve düş kırıklığına uğratmamak için o da aynı dilde yazmıştı, öncekinden daha kısaydı ve benim arkadaşımın davetkâr yazma ihtimali nedeniyle daha müstehcendi ama belki de arkadaşım istememişti bunu, belki de bu ikinci adımda ilişkinin kurulduğu ilk temasta gerekli olan en küçük saygı belirtileri de genelde hep böyle kaybolurdu. Şimdi 'Nick' diye imzalamamıştı, 'bu hafta' 'Jack' olarak imzalamayı tercih ettiğini söylüyordu, imza yine el yazısıylaydı ve *c* ve *k* her iki imzada da aynıydı. Şimdi ondan sesini ve yüzünü tanımak için bir video kaset istiyordu ve kendisi de henüz gönderemediği için özür diliyordu (hem ilk önce Berta'nın bunu istemiş olması gerekiyormuş); hâlâ iki aylığına şehirde olduğunu ve bir kamera almak ya da bu tür çekimlerde ne tip kameraların kullanıldığını öğrenmek için zamanı olmadığını, bir dahaki sefere kendisinin de göndereceğini söylüyordu. Bu kez alanıyla ilgili hiçbir gönderme yapmamıştı ve kendisinden hiç bahsetmemişti, sadece biraz Berta'dan bahsetmişti, kısaca (üç satır) onun mahrem yerlerini hayal etmeye çalışmıştı. Hâlâ çok kaba olmayan klişe kelimeler kullanıyordu, şarkılarda karşılaşılabilecek türden cümleler: "Üzerindekileri çıkardığım ve o yumuşacık tenini okşadığım anı düşlüyorum" gibi şeyler. Sadece mektubun sonunda, imzadan önce, 'Jack' hayvanca bir ahlaksızlıkla veda ediyordu, sanki dilini

tutamamış gibi: "Seni düzmek istiyorum" diyordu İngilizce. Ama bu bana biraz kayıtsızca yazılmış gibi geldi, zalimce bir hatırlatma gibi; Berta'nın hazırlamakta olduğu planda böyle bir şeyin olmayabileceğini düşünmemesi için. Ya da önceki melodik çıt kırıldım tavırları yok saymanın ya da karşısındakinin tahammül sınırını ve kelime bilgisini (kelime hoşgörüsünü) ölçmenin bir biçimiydi. Berta'nın buna tahammül edecek hali de espri duygusu da vardı, bu kadar da değil: Gülmeye devam ediyordu, gözleri parlıyordu, daha az aksıyordu, kendisine iltifat edildiğini düşünüyordu, o adamın arzuladığı ve düzmek istediği şeyin henüz yalnızca birkaç harften, birkaç baş harften başka bir şey olmadığını bir anlığına unutuyordu, 'BSA' diye birinin ne kadına ne de adama ait olmayan bir dilde yazılmış birkaç kelimeyle verdiği söz hiçbir şey demek değildi ve ancak adam onu ya da video kasetini gördüğünde biraz olsun bir şey demek olacaktı, ama o zaman da artık arzu edilir hatta düzülebilir bile olmayabilirdi, birkaç kere başına geldiği gibi ve bu arzu giderildikten sonra –eğer gerçekten giderildiyse– artık istenmeyen biri de olabilirdi; uzun süredir neredeyse her seferinde başına geldiği gibi, o niye olduğunu bilmese ya da bilmek istemese de.

Tüm bunların bilincindeydi (o ilk an geçtikten sonra) ama 'Nick'i cevapladığı gibi 'Jack'i de cevapladı, ona ajansa çektiği video kasetin bir kopyasını yolladı ve beklemeye koyuldu. Bu bekleyiş günleri boyunca gergindi, ama bana karşı sıcak ve neşeliydi, kadınların bir hayale kapıldıklarında hep oldukları gibi, gerçi bana karşı her zaman böyledir. Benim işten daha önce dönüp posta kutusundan gelen mektupları aldığım bir akşamüzeri kendini iyice ele verdi. Kapıyı açıp anahtarı çantasına koyar koymaz (daha ev adımlarına bile geçmeden, aklı başka bir şeyde olunca bunu unutuyordu) yanıma geldi ve selam bile vermeden aceleyle sordu:

"Postayı sen mi aldın, bugün de mi bir şey yok?"

"Evet. Şurada, seninkileri sehpanın üstüne koydum. Bana Luisa'dan mektup gelmiş."

Sehpaya koştu, zarflara baktı (bir, iki, üç) ama sonra trençkotunu çıkarıp, banyoya uğrayıp, buzdolabını karıştırıp, aksaklığını daha da belirginleştiren mokasenlerini giyinceye kadar hiçbirini açmadı. O gece, ne o ne ben dışarı çıktık, ben televizyonda *Family Feud* yarışmasını izlerken, o kitap okuyordu (neyse ki Kundera değildi), bana:

"Ne kadar aptalım, iyice şaşkınlaştım, her şeyi unutuyorum. Postadan bana 'Görünür Alan'dan bir şey gelmiş olabileceğini düşündüm. Halbuki bana yazarsa bunu posta kutusuna yollar, buraya değil, hakkımda hiçbir şey bilmiyor, adımı bile, ne kadar şaşkınım" dedi. Bir an sustu sonra ekledi: "Sence cevap verecek mi?"

"Kesinlikle. Seni videoda gördükten sonra yazmaması mümkün mü?" diye cevapladım.

Sessiz kaldı, benimle biraz *Family Feud*'a bakmayı denedi. Sonra şöyle dedi:

"Ne zaman bir mektubuma yanıt beklesem, gelmeyeceği düşüncesi de, geleceği düşüncesi de beni çok korkutuyor. Sonunda hepsi bir felâket oluyor, ama olmalarını beklediğim dönemlerde ben her şeyin tertemiz ve sonsuz olasılıklarla yüklü olduğu duygusuna kapılıyorum. Kendimi on beş yaşında gibi hissediyorum, hiçbir şeyden şüphelenmiyorum; çok tuhaf. Hayallere kapılmaktan alamıyorum kendimi. Sonrasında görüştüğüm tiplerin çoğu beş para etmez, iğrenç tipler oluyor, bazen onlarla dışarı yemeğe gidiyorum ya da herhangi bir yere, çünkü yalnızca mektuplarla ve umutlarla geliyorlar, böyle olmasa onlarla karşıdan karşıya bile geçmem. Sanırım onlar da benim hakkımda aynı şeyi düşünüyorlardır". Biraz durdu ya da *Family Feud'un* öbür sorusu dikkatini çekti. Sonra devam etti, "Bu yüzden en iyisi beklemek ve bilmemek, ama bu bekleyişin belirsiz bir süre devam edeceğini biliyorsam o zaman da hoşlanmıyorum bundan. Düşün, hakkında hiçbir şey bilmeden, sadece bana biraz hoş geldiği için ortaya çıkan bir tip var; şu Nick ya da Jack gibi, ismini değiştirmek nereden aklına geldi acaba, alışılmış bir şey değildir bu. Daha onu tanımadan, daha videosunu ya da fotoğrafını bile görmeden kendimi neredeyse mutlu hissediyorum. Uzun zamandır kendimi gerçekten mutlu ve iyi hissettiğim birkaç günü yaşıyorum şu anda. Sonra bana arsız olmaya çalıştıkları o gülünç video kasetlerini yolluyorlar, şu video tam bir baş belası gerçekten, ama o videolara rağmen yine de buluştum onlarla, yüz yüze görüşmeden önce olan şeyleri gerçekten hesaba katmadan. Aşırı sahte şeyler o videolar, insanların yüz yüzeyken daha farklı davrandıklarını düşünüyorum. Sanki onlara daha önce verdiğim fırsatı yok sayarak yeni bir fırsat verir gibi ya da kendime de verirmiş gibi. Tuhaf bu durum, ama çekildikleri koşulların sahteliğini bir yana bırakırsak,

videolar asla yalan söylemez, asla aldatmaz. Unutma ki, video da televizyona bakar gibi dokunulmazlıkla izlenir. Hiçbir zaman bir başkasına bu kadar uzun süre bu kadar utanmazca bakamayız, çünkü başka zamanlar biliriz ki diğeri de bize bakıyordur ya da eğer ona gizlice bakıyorsak bizi fark edebilir. Şeytanca bir icat, yaşananların tüm gelip geçiciliğini yok etti, kendini kandırma ve şeyleri gerçekte olduğundan farklı olmuş gibi anlatma ihtimallerini ortadan kaldırdı. Kesin olmayan, karıştırılabilen, seçilebilen ve çeşitlenebilen anı artık yok. Çünkü kimse kaydedilmiş bir şeyi canının istediği gibi hatırlayamaz; insan yeniden görülebileceğini, hatta tam olarak tüm yavaşlığıyla nasıl olduğunu izleyebileceğini bildiği bir şeyi nasıl hatırlasın? Nasıl değiştirsin?" Berta bitkin konuşuyordu, sandalyenin üzerinde bir ayağını bacağının altına kıvırmış, kitabı elinde tutuyordu, sanki daha kitap okumayı kesmeye karar vermemiş gibi, benim yarışmayı kesmeye karar vermediğim gibi, bu yüzden bir parantezin içinde konuşuyor gibiydi, yani çok fazla da konuşmak istemez gibi: "Neyse ki bir hayatın ancak bazı anları filme alınır ama bu anlar, dikkat et, asla yalan söylemez ve bu onları izleyen kişinin ona bakma tarzından değil, filme alınan şeyin hakikaten gerçek olmasından kaynaklanır. Bu adamların videolarını gördüğümde müthiş üzülüyorum, içim sızlıyor ama yine de gülüyorum ve sonra onlardan biriyle çıkıyorum. İçim sızlıyor, evet ama sonra onların çalışılmış, korkunç kıyafetleriyle ve ceplerinde prezervatifleriyle geldiklerini gördüğümde daha da çok sızlıyor, bunları getirmeyi unutan bir tane bile çıkmadı henüz, her zaman şöyle düşünürler: *'Well, just in case'* ilk geceden bunu düşünmeyen birisi olsaydı daha kötü olurdu, ama belki de ona âşık olurdum. Şimdi bu Nick ya da Jack'le ilgili hayaller kuruyorum, Amerikalıymış gibi yapan kaprisli bir İspanyol, sevimli bir tip olmalı, görünür alanıyla daha çok puan toplayacağını düşünüyordur. Bugünlerim çok rahat, hatta mutlu geçiyor, çünkü bana cevabını ve video kasetini göndermesini bekliyorum, tamam, çünkü sen de buradasın. Peki ne olacak? Video kaseti iğrenç olmalı, olsun, ona alışıncaya kadar defalarca izleyeceğim, bana o kadar da kötü görünmeyinceye kadar, kusurları görünmez olup bana çekici gelinceye kadar, tekrarların tek iyi yanı budur, onu tamamıyla değiştirir ve artık tanıdık biri yaparlar, tiksindirici olan bir şey sonunda cazip hale gelir, eğer

televizyon ekranından yeterince izlenirse. Ama artık biliyorum ki sonuçta bu yüzün benden istediği tek şey açıkladığı gibi beni bir gece düzmek, hepsi bu ve sonra yok olacak; benden hoşlansa da hoşlanmasa da, ben yok olmasını istesem de istemesem de. Onu hem görmek istiyorum hem görmek istemiyorum, onu hem tanımak istiyorum hem de bir yabancı olarak kalsın istiyorum; hem beni cevaplasın istiyorum hem de cevabının bana ulaşmamasını istiyorum. Ama eğer bana ulaşmazsa, umutsuzluğa kapılırım, bunalıma girerim, beni gördüğünü ve benden hoşlanmadığını düşünürüm; bu hep onur kırıcıdır. Neyi istemeli hiç bilmiyorum."

Berta farkına varmadan açık olan kitabıyla yüzünü kapadı: Sayfalar yüzüne değince kitabı bıraktı, o zaman elleriyle örttü yüzünü, asıl yapmak istediği gibi. Ağlamıyordu, sadece biraz gizleniyordu, bir anlığına. Ben *Family Feud*'a bakmayı bırakıp ayağa kalktım ve ona yaklaştım. Kitabı yerden aldım ve elimi omzuna koydum. O elimi yakaladı ve elimi okşadı (ama bir saniyeliğine) sonra hafifçe itti, benden ayrılmak için ya da beni nazikçe reddetmek için.

'Nick'in ya da 'Jack'in ya da üçüncü kez çağrılmak istediği adla 'Bill'in, video kasetinde yüzü yoktu, "Benim kalıcı ismim olabilir de olmayabilir de" diyordu bu isimle gönderdiği kasete yine İngilizce olarak iliştirdiği kartta ve 'i' 'Nick'teki 'i'yle aynıydı. Muhtemelen eve gelemediği o gün posta kutusuna atılmış, sonuç olarak Berta onu iki gün sonra, evin yakınındaki postaneye gidip posta kutusuna bakınca alabildi bu çok kişisel ya da hiç kişisel olmayan postayı. O akşamüstü ben içeri girdiğimde trençkotu hâlâ üstündeydi, benden birkaç dakika önce girmişti içeri ama eminim eğer o postaneye uğrayıp da o gümüşi posta kutusunu elinde anahtarla neşelenerek ya da gerilerek açmasaydı ben kesinlikle ondan önce gelirdim. Elinde bir paket vardı (video kaseti formunda bir paket), onu kaldırdı ve gülümseyerek salladı bana göstermek, haber vermek için. Hareketsizdi, bu yüzden aksamıyordu.

"Bu gece yemekten sonra beraber izleyelim mi?" diye sordu kendinden emin.

"Bu gece dışarıda yiyorum. Kaçta döneceğimi bilmiyorum."

"Tamam eğer dayanabilirsem sen dönünceye kadar beklerim. Dayanamazsam, televizyonun üstüne bırakırım, sen sonra yatmadan önce izlersin, sabah konuşuruz."

"Niye şimdi izlemiyoruz"?

"Hayır, daha hazır değilim. Birkaç saat geçsin istiyorum ona sahip olduğumu bilmek ama yine de izlememek istiyorum, seni sonuna kadar beklemeye çalışacağım."

Neredeyse randevumu iptal edecektim. Berta onu benimle izlemek isterdi, onu seyrederken korunuyor olmak için ya da bir süredir ona sözel olarak verdiğim önemi görsel olarak da vermem için. Bu bir olaydı, belki de büyük bir olay, ona dostlarımız için taşıdığı önemi vermek gerekirdi. Ama randevum yarı iş ilişkisiydi, babamın arkadaşı bir İspanyol üst düzey bürokrat şehri ziyaret etmişti, İngilizcesi idare ederdi ama çok iyi değildi, benden kendisine ve eşine (daha gençti) başka bir aileyle, Kuzey Amerikalı bir senatör ve eşiyle (daha gençti) birlikte olacakları akşam yemeğinde, onlar kirli işlerinden konuşurken hanımlarla ilgilenmem ve eğer gerekirse, büyük bir olasılıkla gerekecekti, ona İngilizce hususunda yardım eli uzatmam için eşlik etmemi rica etmişti. Hanımlar sadece genç değillerdi, yemekten sonra dansa gitmekte diretecek kadar çılgın ve hoppaydılar da ve bunu başardılar: Benimle ve başka insanlarla (kocaları hariç, onlar kendi kirli işlerine dalmıştı) saatlerce dans ettiler ve yorulmak nedir bilmediler, özellikle de İspanyol olan, tam göğsüme dayadığı silikonlu göğüsleri bana tahta gibi gelmişti, belki de ıslak bir tahta, parmaklarımla kontrol etmeye cesaret edemedim. O iki çiftin paraları ve imkânları vardı, iş yapıyorlardı, enjeksiyonlarla bedenlerini değiştiriyorlardı, neden bahsettiklerini bilerek Küba'dan bahsediyorlardı, dans ederken vücutların birbirine kenetlendiği yerlere gidiyorlardı.

Eve geldiğimde saat ikiyi geçiyordu, neyse ki ertesi gün cumartesiydi (pekala, zaten cuma olduğu için kabul etmiştim o çiftin teklifini). Berta'nın kitap okurken kullandığı lamba açıktı, uyuduğunda ben gelmemişsem, ya da tam tersi, ben uyuduğumda o gelmemişse açık bırakmayı âdet edindiğimiz lambaydı. Uykum yoktu, iki uçarı kadınla dans ederken çalan ve yeni bir Küba (üst düzey bürokratın zorlandığı yerleri pek çok kere çevirdim) için plan hazırlayan iki erkeğin seslerine eşlik eden müzik hâlâ kulaklarımdaydı. Saati bildiğim halde saate baktım, o zaman aklıma Berta'nın sözleri geldi, "Seni sonuna kadar beklemeye çalışacağım." Dansın sonuna kadar bekleyememişti beni. Televizyonun üstünde, dediği gibi, bir video kaset yanında da bir kart vardı, az önce bahsettiğim Bill'in kartı ("benim kalıcı ismim olabilir"). Kaset bu tür kişisel

kasetlerin hep oldukları gibi kısaydı ve sonundaydı, başa alınmamıştı. Onu geri almak için videoya koydum, trençkotum hâlâ üstümdeydi. Çıkarmadan eteklerini kırıştırarak üzerine oturdum, kesinlikle yapılmaması gereken bir şeydi, sonra insan haftalarca kaçak göçmen gibi görünüyordu. Videoyu çalıştırdım ve trençkotumun üzerine otururak seyretmeye başladım. İlk üç dört dakikalık kayıtta plan hiç değişmiyordu, hep aynıydı, kamera sabitti ve ekranda görünen şey yüzü olmayan bir gövdeydi, kadraj üstten adamın başını kesiyordu (boynu görülüyordu, epey çıkık adem elması) aşağıdan ancak beline kadar iniyordu, figür dik duruyordu. Adam bornoz giymişti, ilk defa giyilen ya da yeni yıkanmış soluk mavi bir bornoz, belki de şu pahalı otellerin müşterilerine kaldıkları süre boyunca giymeleri için verdiklerindendi. Ya da belki de öyle değil, çünkü göğsünün yukarısında solda, iki farklı harf okunuyordu, 'PH' belki de adı Pedro Hernandez'di. Bileklerine kadar kolları da görülüyordu, onları çapraz kavuşturarak ellerini saklıyordu, bornozun kolları çok uzun değildi, kimono modeliydi, güçlü ve kıllı ve belki de uzun kollarını açıkta bırakıyordu, kuruydu kolları, ıslak değildi, duştan ya da banyodan yeni çıkmamıştı, belki de bornoz sadece üzerinde tanınabilecek, herhangi bir bilgi çıkarılabilecek bir giysi olmaması için düşünülmüş bir taktikti, bir tür anonim kıyafet: Görülen ve kendisinin olan tek şey sağ bileğindeki (elleri kollarının altına sokulmuştu) siyah ve oldukça pahalı bir saatti, belki solaktı ya da sadece farklı görünmeye çalışıyordu. Diğer seferlerde olduğu gibi İngilizce konuşuyordu ama İspanyol olduğunu yazısından daha çok ele veren bir aksanla. Bu adamın, New York'ta yaşayan ve tercüman olarak çalışan bir İspanyolun (ama o bunu bilmiyordu) karşısında bu şekilde konuşarak Amerikalıymış gibi görüneceğini sanması inanılır gibi değildi: Ama dili bir kamuflaj, bir yanlış iz gibi kullanarak yaptığı şey buydu, insan kendisinin olmayan dilde konuşunca sesler hafifçten değişir, bunu çok iyi biliyorum, çok iyi, hiç zorlanmadan konuştuğunda bile (İngilizcesi kötü değildi, sadece aksanı vardı). Bornozun boynu göğsünden bir üçgen kesitin görülmesine izin veriyordu, ancak bu bölge de çok kıllıydı ve bazıları beyazdı, çok azı, kıllar çoğunlukla koyu renkti. O bornozla ve o kadar kılla bana Sean Connery'i hatırlattı, çocukluğumun kahramanı o büyük aktörü: Kiralık katil rollerinde sık sık havluyla, bornozla ya da kimonoyla görünürdü

yanlış hatırlamıyorsam. Bu suratı olmayan adama birden Connery'nin yüzünü kondurdum, birinin yüz hatlarını düşlemeden söylediklerini dinlemek çok zordur. Kasetin bir yerinde bir an kadraja çenesi girdi, çünkü başını indirdi, birkaç saniye bir gamzenin karaltısı belirdi, bir oyuk, derisinde değil çene kemiğinde bir yarık vardı, ama deriden görünüyordu (aktör Sean Connery'nin böyle bir çenesi var mıydı bilmiyordum). Bir dakikadan uzun süre sadece kollarını kavuşturan bu hareketsiz gövde (ama nefes alıyordu) göründü, hiçbir şey duyulmadı, sanki adam söyleyeceği sözleri tam olarak hazırlamadan çalıştırmıştı kamerasını yahut belki de ne diyeceğini o an kafasında tasarlıyor, bunları hatırlamaya çalışıyor ya da ezberliyordu. Aslında çok derinden bir müzik sesi duyuluyordu, sanki uzaklarda açık olan bir radyo ya da televizyon vardı. Sonunda 'Bill' birdenbire konuşmaya başlayınca artık bakalım bu kadraj hiç değişecek mi ve gerçekten bir şey söyleniyor mu diye kaseti ileri almak üzereydim. Sesi titrekti. Fısıltı gibiydi ama biraz tizdi, neredeyse cırtlak bir ses, kıllı bir adama ve elbette Sean Connery'e uygun bir sese benzemiyordu. Adem elması hareket ediyordu. Konuşmasında tuhaf kesilmeler vardı, sanki kameranın karşısına geçmeden önce kısa ve basit cümlelerle bir metin hazırlamıştı ve onu ezberden okuyordu. Bazen okuyordu. Bazen onları tekrar ediyordu, tarzı mı böyleydi, yoksa telaffuzunu düzeltmek için istemeden mi yapıyordu bilmek zordu. Kasvetli bir etki yaratıyordu. Sadece cümleler kesik değildi, ses de kesik kesik geliyordu. Sesi bir testere gibiydi. Sesi Havana'daki o balkondan ve duvardan gelen ses gibiydi, Guillermo'nunki gibi, İngilizcesi William'dı, kısaltması ise Bill, Nick ya da Jack değil. "Videonu aldım, teşekkürler" diyordu bu ses anlaşılır ama İspanyol aksanlı İngilizcesiyle, onun İngilizceye çevirdiği ve benim şimdi, epey bir zaman geçtikten sonra ondan tekrar çevirdiğim dilin aksanıyla. "Doğrusu her şey çok umut verici görünüyor. Çok çekicisin. Ama kötü olan da bu. Sadece umut veriyorsun. Bu yetmez. Bu yetmez. Bu yüzden ben de sana eksik bir şey gönderiyorum. Tamamlanmamış. Senin için benim yüzümü görmek, benim senin bedenini görmem gibi olmalı. Bedenini. Siz kadınlar yüze önem verirsiniz. Gözlere. Böyle diyorsunuz. Erkekler bedeni olan yüze. Ya da yüzü olan bedene. İşte böyle. Sana söylediğim gibi çok görünür bir alanda çalışıyorum" (*'A very visible arena'* diyordu tekrar ve son kelimeyi İspan-

yolca telaffuz ediyordu, kelimenin aslı İspanyolca olduğu için bundan kaçınamazdı. Geriye yaslandım. Trençkotum daha çok kırıştı). "Çok görünür. Hiç tanımadığım biriyle böyle hemen görüşemem. Eğer bu zahmete değeceğine ikna olmazsam. Bunu bilmek için seni tam olarak görmem gerek. Her şeyini. Seni çıplak görmeliyim. Olabilecek tüm ayrıntılarıyla. Bir kaza geçirdiğini söylüyorsun. Biraz aksadığını söylüyorsun. Biraz. Ama ne kadar biraz olduğunu bana göstermiyorsun. O aksak bacağı görmek isterim. Ne halde olduğunu. Memelerini görmek. Amını. Mümkünse iyice aç. Memelerini görmek. Amını. Eminim güzeldirler. Ancak onları gördükten sonra bir görüşme ayarlayabiliriz. İşte böyle. Eğer memelerin, amın ve bacakların beni riske girmeye değdiğine ikna ederlerse. Eğer hâlâ sana ilgi duyarsam. Belki artık devam etmek istemezsin. Çok açık olduğumu düşünürsün. Kaba. Vahşi. Vahşi değilim. Çok zaman kaybedemem. Çok zaman kaybedemem. Gereksiz risklere giremem. Hoşlanıyorum senden. Çok güzelsin. Bunu gerçekten söylüyorum. Çok güzelsin. Çok hoşuma gidiyorsun. Ama bana gönderdiğin şey senin benim hakkında bildiklerin kadar az şey söylüyor bana. Senin çok azını gördüm. Vahşi değilim. Daha çok görmek istiyorum. Onu gönder bana. Gönder. O zaman beni görmene izin veririm. Eğer buna değiyorsa. Ben değeceğini düşünüyorum. Seni hâlâ düzmek istiyorum. Şimdi daha çok. Şimdi daha çok. İşte böyle." Kayıt birkaç saniye daha sürdü, artık sessiz, her zamanki planda; kıllı üçgen, kavuşturulmuş kollar, sağ bileğindeki siyah saat, konuşunca oynayan adem elması, gizlenmiş eller; balkondan gördüğüm Guillermo'nunki gibi yüzük parmağında bir alyans taşıyor muydu göremedim. Sonra gövde ayağa kalktı ve sol taraftan kadrajdan çıktı (hep uzun bornoz vardı üzerinde) ve kamera kapanıncaya kadar geçen birkaç saniye boyunca görebildiklerim, bir yastık ve çekim için kenarına iliştiği büyük ya da çift kişilik dağınık bir yataktı. Sonra birdenbire ekran çizgi çizgi oldu, kronometrenin sayacı durdu, yeni bir kasetti, şu mektupların ya da daha öncesinde onların da yerini alan fotoğrafların yerini alan on beş yirmi dakikalık kasetlerdendi. Televizyonu kapatınca, ekranın okuma lambasından çok daha güçlü olan ışığı da kayboldu ve hemen arkamda Berta'yı gördüm, şimdi kararmış cam ekranda yansıyordu, ona döndüm. Sabahlığıyla, uykulu yüzüyle ya da daha doğrusu uykusuzluk çeken yüzüyle ayaktaydı, ben gelmeden önce

kim bilir kaç kere izlemiş ve dinlemiş olmalıydı kaseti ve şimdi benimle birlikte ya da ben izlerken yeniden izlemek için odasından çıkmıştı. Elleri sabahlığın cebindeydi, ayakları çıplaktı, yastığa koyduğu başını sağa sola çevirmekten saçları dağınıktı, makyajsız güzeldi. Yürüseydi aksardı, ayakları çıplaktı. Hareket etmiyordu. Kafamdan dans müzikleri gitmişti ama Küba konuşması hâlâ duruyordu. Ellerini ceplerinden çıkardı ve göğsünde kavuşturdu, tıpkı 'Bill' in onunla konuşurken ve yüzünü görmesine izin vermezken yaptığı gibi, sırtını duvara dayadı ve bana:

"İşte görüyorsun" dedi.

Trençkotum berbat haldeydi. Ayağa kalktım.

"Görüyorum" dedim.

Sonraki günlerde ondan yeniden bahsedenin Berta olmasını bekledim, yani 'Nick'ten ya da 'Jack'ten ya da 'Bill'den ya da 'Görünür Alan'dan ya da belki de 'Pedro Hernandez'den hatta Miriam'ın Guillermo'sundan, gerçi ben bu ihtimali hemen eleme eğilimindeydim, çünkü bir şey ya da bir kişi hakkındaki ilk izlenimimize asla güvenmeyiz, özellikle de üzerine bir ikinci, üçüncü hatta dördüncü izlenim daha eklendiyse ve bu kişi sözleri ya da görüntüsüyle kafamızın içinde dans edip duran bir dans şarkısı gibi uzun süredir aklımızı kurcalayan birisiyse. Ama o süre boyunca, hemen ardından gelen o hafta sonu boyunca (tüm cumartesi ve pazar), Berta hiçbir şey demedi ya da bu konuyu konuşmak istemedi, dalgın dalgın girip çıkıyordu eve, kötü değildi ama iyi de değildi, bekleyiş günlerinin o neşeli gerginliği de yoktu üzerinde, bana belki de hiç sormadığı kadar soru soruyordu, planlarımı, evliliğimi, henüz taşındığımız evi, babamı, telefon ve fotoğrafların dışında hiç tanımadığı Luisa'yı her şeyi sordu. Eğer ben çoğunlukla 'Bill'i düşünüyorsam, Berta onu düşünmekten başka bir şey yapamaz gibi geliyordu; her şeyi bu kadar kesin belirten adamın bornozla hitap ettiği kişi oydu, görüşmeyi kabul etmeden önce daha çok görmeyi istediği kişi oydu. O hafta sonu videoyu kimse kullanmadı, sanki uğursuzluk getiriyormuş ya da kirlenmiş gibi ve 'Bill'in kaseti hiç kimse başa almadan ya da çıkarmadan videonun içinde kaldı, yine sonundaydı, onu ilk bulduğum ve sonra bıraktığım gibi.

Gelgelelim pazartesi ikimiz de işlerimize geri döndük, akşam eve döndüğümde Berta'yla karşılaştım, o da yeni gelmişti, (çantası hâlâ açıktı, anahtar çantasındaydı, trençkotunu çıkarmıştı ama kanepenin üzerindeydi) kaseti izliyordu. Ona bir kez daha bakıyordu, duraklatarak, orasında burasında durduruyordu ama boşunaydı, çünkü açıkladığım gibi, kasetin üç dört dakikalık süresi boyunca görüntü hiç değişmiyordu. Günler artık iyice kısalmıştı, hava kararıyordu, kongre işi benim için bayağı yorucu olmaya başlamıştı, sanırım onun için de öyleydi, arkasından biraz istirahat

etmesi, dinlemeyi bırakması gerekirdi. Ama Berta hâlâ dinliyordu. Bir şey söylemedim, sadece selâm verdim, odama geçtim, tuvalete uğradım, rahatladım, salona döndüğümde o hâlâ kasetle uğraşıyordu, durduruyordu, sonra biraz ileri alıyordu, sonra tekrar durduruyordu.

"Bir anlığına çenesi görünüyor, dikkat ettin mi?" dedi, "Burada" Bill'in çenesini eğip de ekranda görünür yaptığı kareyi dondurdu.

"Evet, önceki gece fark etmiştim" diye cevapladım, "neredeyse ikiye ayrılmış gibi çenesi."

Sorusunu bir saniye bekletti (ama sadece bir saniye).

"Sadece bununla onu tanımazsın, değil mi? Birden onu görsen demek istiyorum. Başka bir yerde yüzünü görsen."

"Tabii ki hayır, nasıl tanıyayım?" dedim ben. "Ne oldu?"

"Onun tanıdığın biri olduğunu bilsen bile mi? Bunu önceden bilerek, yani o olması gerektiğini."

Ekranda duran çeneye baktım.

"Bunu bilsem belki, belki becerebilirim."

Berta uzaktan kumandayla videoyu kapattı, görüntü (onun isteğiyle geri dönebilen görüntü) kayboldu. Bakışları yeniden ışıldamıştı ya da canlanmıştı.

"Bak, bu tipi çok merak ediyorum. Evet, tam bir orospu çocuğu ama benden istediği şeyi ona göndermeyi düşünüyorum. Bunu hiç kimseye yapmadım, hiçbiri benden bunu böyle, bu şekilde istemeye cesaret etmemişti ve hiçbir zaman bu tür iğrenç çekimlere bir video hazırlayarak geri dönmedim, tahmin edebilirsin. Ama bunu bir kereliğine yapmak eğlenceli olabilir." Berta bunu savunmak için daha fazla çaba göstermek istemiyordu, bu yüzden durdu ve tarzını tamamen değiştirdi. Gülümsedi: "Böylece bedenim geleceğe kalır, çok kısa bir gelecek olsa da, sonuçta herkes bu kasetleri silip kendisi kullanıyor. Ama ben yaşlılığım için kendime bir kopya daha alırım."

"Ama bacağını da geleceğe bırakacaksın bu filmle, değil mi?" dedim.

"Bacak konusunda o kadar emin değilim. Ne orospu çocuğu ama." Küfür ederken bir an yüzünü kinle buruşturdu (ama sadece bir andı). "Ama karar vermeden önce onu görmem, daha çok şey bilmem gerek, bu yüzsüz bornoz tedirgin ediyor insanı. Neye benzediğini bilmem gerek."

"Ama kaseti ona gönderinceye kadar onu göremeyeceğini söylüyor, hatta gönderince bile kesin değil bu. Seni iyice bir gözden geçirecek. Ne orospu çocuğu ama." Benim de yüzüm buruşmuştu ama sanırım konuşmanın başından beri, sadece küfür ederken değil. Ya da belki de üç gecedir.

"Ben hiçbir şey yapamam benim kasetimi gördü, artık yüzümü tanıyor. Ama seni görmedi, varlığından bile haberi yok. Biz posta kutusunun numarasını biliyoruz. Ben nerede olduğunu öğrendim, Kenmore metro istasyonunda, çok uzak değil. Sen oraya gidip kutuyu tespit eder ve onu gözlersin, beklersin ve postalarını almaya geldiğinde yüzünü görürsün."

Berta "biz biliyoruz" demişti, onun ilgisine ve merakına ya da daha fazlasına dahil olmuştum. Onunla bir olmuştum.

"Delirdin mi? Oraya ne zaman uğrayacağını nereden bileceğiz, oraya uğramadan günler geçirebilir. Ne istiyorsun, tüm günümü postanede geçirmemi mi?"

Berta'nın bakışlarında bir öfke belirdi. Onda çok sık olan bir şey değildi. Yapması gerekenleri belirlemiş, kararını vermişti, aksini kabul etmiyordu, bir itirazı bile.

"Hayır, bunu istemiyorum. Sadece önümüzdeki günlerde birkaç kere gitmeni istiyorum, boş zamanlarında, iş çıkışlarında, yarım saat, fazla değil; olursa olur. En azından bir denemek lazım. Eğer bu birkaç seferde yoksa bırakırız, unuturuz bunu. Ama denemek de çok zor değil. Bu günlerde benim cevabımı bekliyor olmalı, ona henüz yollamadığım kaseti, belki gelip gelmediğine bakmak için her gün uğruyordur. Eğer iş için buradaysa, belki dokuz-beş çalışıyordur, iş çıkışında kutuya bakmak için uğraması büyük ihtimal, benim yaptığım gibi beşten sonra. Belki tutar." Tekrar çoğul kullanmaya başlamıştı. "unuturuz bunu" demişti. Ona öfkeli değil düşünceli bakmış olmalıydım, çünkü şimdi sakince gülümseyerek ekledi, "Lütfen!" Yarım ay, yara izi, gülümsemesinin aksine iyice mavi olmuştu. Neredeyse yanağını temizlemek üzereydim.

Kenmore metro istasyonundaki postaneye üç kez gittim, ilki ertesi gün akşamüzeriydi, işten sonra; ikincisi iki gün sonra, o haftanın perşembe günü, yine aralıksız çeviriyle geçen tüketici bir günün sonunda. Berta'nın önerdiği gibi yarım saat kalmadım, ikisinde de neredeyse bir saat bekledim, tıpkı o sıcak öğle sonu Havana'da yeşil alanın öbür tarafında Guillermo'yu beklerken gel-

mediğinde topuğunun üzerinde hızla dönüp duran ve bir türlü çekip gidemeyen melez Miriam'ın başına geldiği gibi, boş yere bekleyenlere musallat olan endişenin ve bu kadar geciken insanın biz gider gitmez geleceğini düşündüren korkunun kurbanı oldum. Guillermo ne salı ne de perşembe göründü ya da 'Bill' ya da 'Jack' ya da 'Nick' ya da 'Pedro Hernandez'... Neyse ki New York'ta her yerde ve her saatte şüpheli hatta katil görünümlü yeterince tip var da insanların paketler alıp verdiği ve arada sırada birinin kendi metal posta kutusunu açmak için elinde anahtarla aceleyle içeri girerek kolunu sokup kutuyu karıştırdıktan sonra bazen bir tomar zarfla bazen de eli boş çıktığı bir postanede elinde gazete ve kitapla ayakta dikilen trençkotlu biri kimsenin dikkatini çekmiyor. Ama bu aceleci insanların hiçbiri benim başından beri yerini saptadığım P.O. Box 524'e yönelmiyordu.

"Son bir kez daha," diye rica etti Berta, cuma gecesi, kaseti aldıktan bir hafta sonra, yedi gün önce bizi dağıtan şey şimdi birbirimize tutundurmuştu, bazen olur böyle. "Yarın sabah, belki sadece cumartesileri uğrayacak kadar meşguldür."

"Ya da belki de geçen hafta benim orada olmadığım herhangi bir saatte uğrayacak kadar boştur. Bunun anlamı yok, her gidişimde bir saat bekledim orada."

"Bunu biliyorum, sana ne kadar teşekkür etsem az. Ama sadece bir kere daha, lütfen, bir de hafta sonunu deneyelim. Olmazsa, bırakırız."

"İyi de görünse ne olacak? Benim onu görmem neye yarayacak? Nesini anlatacağım sana? Ben bir yazar değilim ki. Hem senin nasıl hoşuna gidip gitmeyeceğini nasıl bilebilirim? Üstelik sana yalan da söyleyebilirim, çirkinken güzel olduğunu ya da güzelken çirkin olduğunu da söyleyebilirim, ne değişecek senin için? Benim sana çizdiğim fotoğrafa göre ona istediği şeyi göndermeyecek değilsin ya da bu yüzden gönderecek de değilsin. Peki sana korkunç biri olduğunu ya da çok ürkütücü göründüğünü söylersem ne yapacaksın? Bir şey değişmeyecek ama belki de neye benzerse benzesin sana korkunç bir tip olduğunu söylemeliyim, ona bir şey göndermemen ve ilişkiye daha fazla devam etmemen için."

Son cümlelerime Berta cevap vermedi, sanırım benim ilişkiyi niçin daha fazla uzatmasını istemediğimi bilmek istemiyordu ya da daha doğrusu bunu biliyor ama duymaktan rahatsız oluyordu.

"Bilmiyorum, bana anlatacaklarına nasıl bir tepki göstereceğimi hâlâ bilmiyorum. Ama hakkında daha çok şey bilmem gerek, bu herifin benim evimde yüzümü görmüş olmasına rağmen benim onunkini görmemiş olmama dayanamıyorum, hiç kimsenin görmemiş olmasına demek istiyorum, yani senin bile, bu 'Görünür Alan' gerçekten çok kurnaz bir tip. Sen onu bir kez görsen karar vereceğim. Ne olacağını hâlâ bilmiyorum ama o zaman karar vereceğim. Ben giderdim ama beni tanır, o zaman eminim artık konu hakkında hiçbir şey bilmek istemez."

Ertesi sabah oradaki ikametimin beşinci haftasında cumartesi günü (ekim ayındaydık) elimde devasa *New York Times* gazetesi, yeniden bir saat ya da daha fazla beklemek niyetiyle Kenmore metro istasyonuna gittim: Bekleyen kişi, bunu istemeden de yapsa, imkânlarını sonuna kadar kullanmak ister ya da beklemek bağımlılık yapar. Salı ve perşembe günleri yaptığım gibi yaslanmak, vücudumu gizlemek ve arada sırada bir bacağımı (bir bacağım aksıyormuş gibi bükerek) dinlendirmek için kullandığım sütunun yanındaki yerimi aldım ve dikkatle gazetemi okumaya başladım, ama posta kutusuna gelip onu ağır ağır ya da sabırsızlıkla açan ve tekrar mutlulukla ya da öfkeyle kapatan bir insanın varlığını fark etmeyecek kadar dikkatle değil. Cumartesi olduğu için çok az insan vardı, adımlar mermer yüzeyde kişiden kişiye değişen daha sakin sesler çıkarıyordu, bu yüzden herhangi bir P.O. Box kullanıcısı her belirdiğinde bakışlarımı biraz kaldırmaktan başka bir şey yapmam gerekmiyordu. Yaklaşık kırk dakika sonra (daha spor sayfalarındaydım) diğerlerinden daha kişisel ve daha keskin birkaç adım duyuldu, sanki ayakkabılarının topuğunda metal plakalar olan biri ya da daha çok yüksek topuklu ayakkabıları olan bir kadınmış gibi. Bakışlarımı kaldırdım ve birinin hızlı adımlarla yaklaştığını gördüm, daha görür görmez bana İspanyol gibi gelmişti; her şeyden çok pantolonu yüzünden, benim ülkeminkiler başkalarına benzemez, kesimleri farklıdır, nasıl olduğunu bilmiyorum ama neredeyse tüm hemşerilerimin bacaklarını düzgün ve kıçlarını epey yüksek göstermeyi becerirler (bu kesimin onlara iyi geldiğinden emin değilim). (Ama tüm bunları sonra düşündüm). Bakmaya bile gerek duymadan *benim* posta kutusuna yaklaştı, bizim ulusal pantolonumuzun bir cebinde anahtarını aradı. 523'ü ya da 525'i açabilirdi, onu ararken (önce çakmak cebinde, sonra yan cebinde, ama ancak

bir saniye sürdü) bunu düşündüm. Bıyıklıydı, gayet iyi giyimliydi, şüphesiz Avrupalıydı (ama New Yorklu ya da İngiliz de olabilirdi), yaklaşık elli yaşlarında vardı (ama iyi görünüyordu ya da kendine bakıyordu), oldukça uzun boyluydu, yanımdan öyle hızlı geçmişti ki yüzünü görmek istediğimde çoktan sırtını bana dönmüş cebinde anahtarını arıyordu, sonra posta kutusuna döndü. İçgüdüsel olarak gazeteyi kapattım (hata), onu izlemeye başladım (başka bir hata), 524'ü nasıl açtığını ve elini o derin kutunun sonuna kadar nasıl soktuğunu gördüm. Birkaç zarf çıkardı, üç ya da dört, hiçbiri de Berta'dan olamazdı, o zaman daha çok insanla mektuplaşıyordu, belki hepsi de meraklı kadınlardı, *personals*'lere yazan insanlar tek bir girişimle yetinmezlerdi, bazen arada böyle dönemler de olurdu ama şimdi Berta'nın yaptığı gibi (ama belki 'Bill' yapmıyordu) sadece bir kişide yoğunlaşabilir ve kalanları unutabilirlerdi, sonuçta hepsi yabancıydı. Kutuyu kapattı, öfkelenmeden ve sevinmeden zarflara bakarak döndü (bunlardan biri bana bir paket gibi geldi, şekline ve boyutları bakılırsa, muhtemelen bir video kasetti). İki adım attıktan sonra durdu, sonra yeniden hızla yürümeye başladı ve yine geldiğindeki gibi hızlıca benim yanımdan geçerken gözleri artık gazeteye bakmayan benim gözlerimle karşılaştı. Belki o da benim bir İspanyol olduğumu anlamıştı, belki o da benim gibi pantolonumdan çıkarmıştır. Bana epey bir bakarak baktı, yani bakışlarını bir süre bana dikti demek istiyorum, bu yüzden beni yeniden görürse tanıyacağını düşündüm (benim onu tanıyacağım gibi). Aktör Sean Connery'ye, şimdi görünmeyen kıllarının dışında, (ceket ve kravat vardı üzerinde, koyu renk bir trençkotu koluna almıştı, kendisinin sürmediği bir araçtan bir süreliğine çıkan biri gibi) sadece gizlemeye çalışmadığı açılmış alnı ve çok yukarıda olan ve bu yüzden çok aşağıya düşen, şakaklarına kadar uzayan kaşları da benziyordu, bu da yüzüne Connery gibi zekice bir ifade veriyordu. Çenesine dikkat edip karşılaştırmadım ama alnında belirgin kırışıklıklar olduğunu gördüm, yaşlılıktan değillerdi kesinlikle, mimik kullanan bir adam olduğu içindi. Çirkin değildi, tam aksine çekiciydi ya da kendi kulvarında yakışıklı sayılırdı, olgun, meşgul ve kararlı adam kulvarında, parası ve biraz da imkânı (belki son zamanlarda) olan bir adamdı: İş bitirici bir tip, belki yapışık dans edilen yerlere de gider ve elbette neden söz ettiğini bilerek konuşurdu Küba'dan, eğer Guillermo'ysa –Miriam'ın Guillermo'su–.

Ama bedenine silikon enjekte etmiyordur, ilk başta kendi delici bakışları müsaade etmezdi buna.

Onu biraz takip edebileceğimi düşündüm, bu aslında artık bitmiş olan bekleyişi biraz uzatmanın bir biçimiydi. Postaneden çıktığını görünce, kanatlı kapıların patırtısının ayakkabılarımın yaygaracı mermer zemininin üstündeki gürültüsünü azaltacağını hesaplayarak arayı açmadan onunla aynı hızda yürümeye başladım. Sokağa açılan kapıdan kendisini bekleyen bir taksiye yaklaştığını, parasını ödeyip onu gönderdiğini gördüm, biraz yürümeye karar vermiş olmalıydı, hava güzeldi (trençkotunu yine giymemiş, şimdi de omzuna asmıştı, soluk mavi renkte olduğunu seçtim, ukala herif, benimki üzerimdeydi, geleneksel trençkot rengiydi, yani krem rengi). Arada sırada zarflara bakarak yürüyordu, birden birini açtı, adımlarını yavaşlatmadan hızla okudu yazılanı, ikisini de yırttı, zarfı ve içindekini, hemen geçtiği yerdeki bir çöp kutusuna attı. Onları oradan almaya kalkışmadım, bundan utandım, hem de onu kaybetmekten korktum. Yürümeye devam ediyordu, karşıya bakıyordu, şu uzun boylu ve güçlü görünmek için başlarını hep yukarda tutan adamlardandı. Elinde diğer zarflar ve video kaset paketi vardı (eminim, video kasetti). O zaman, elindekilere dikkat ederken, onları tuttuğu sağ elinin yüzükparmağında bir alyans olduğunu gördüm, onun aksine ben henüz birkaç aydır sol elime takıyordum alyansımı ama artık alışmıştım. Sonra hızını kesmeden bir diğer zarfı açtı ve birinciye yaptığının aynısını yaptı, ama bu sefer kâğıt parçalarını ceketinin cebine koydu, belki de yakınlarda bir çöp kutusu olmadığı içindi (medeni bir adamdı). Beşinci caddede bir kitapçının vitrinine bakmak için durdu, yanlış hatırlamıyorsam Scribner's'ti, hiçbir şey ilgisini çekmemiş olmalıydı ya da yalnızca mağazanın vitrini bir anlığına hoşuna gitmişti, çünkü hemen yürümesine devam etti. Bu küçük bekleme esnasında trençkotunu da giydi, tamam, hayır giymedi, sadece kollarını geçirmeden omuzlarına attı, tıpkı Ranz'ın, babamın, tüm hayatı boyunca ve şimdi de hâlâ yaptığı gibi, ama bunu pek çok Kuzey Amerikalı yapmazdı (sadece gangsterler yapardı, George Raft gibi). Ben onu epey yakından takip ediyordum, kesinlikle bu tür durumlarda makul olandan çok daha yakından, ama daha önce hiç kimseyi takip etmemiştim. Şüphelenmesi için bir neden yoktu, tam olarak bir yürüyüşe çıkmış sayılmasa da oldukça hızlı yürüyordu, trafik ışıklarından başka hiçbir yerde

durmuyordu ve bu da çok sık olmuyordu, cumartesileri yollar daha sakindi. Belki taksiyle devam edecek kadar değil ama yine de acelesi varmış gibi görünüyordu. Gittiği yere yürüyerek dönse de nereye gideceğine çoktan karar verdiği çok açıktı, belki de acelesi de biraz vakit geçirme çabası da elinde taşıdığı paket yüzündendi, büyük olasılıkla o kaset herhangi bir defolu mal iadesi değildi, içinde sadece bir kart vardı, belki 'Bill' onun arkadaşım Berta'ya, onun için 'BSA'ya, ait olduğunu düşünüyordu, belki o an elinde onu çırılçıplak taşıdığını sanıyordu. Tekrar durdu, bu sefer büyük ya da ucu bucağı olmayan bir parfümerinin önündeydik, belki de tüm markalara ait kokuların birbirine karışıp sokağa yayıldığı koku kalabalığı yüzünden başı dönmüştü. İçeri girdi, arkasından ben de girdim (kapıda beklersem daha çok dikkat çekecekmişim gibi geldi bana). Mağazada müşterilerle ilgilenen tezgâhtarlar yoktu, müşteriler keyiflerince dolaşıyor, parfümlerini seçiyor ve çıkışta ödüyorlardı. Onu Nina Ricci standının önünde beklerken gördüm, orada bir süre bir cama yaslandı, üçüncü zarfı açtı ve mektubu ağır ağır okudu: Bunu yırtmadı, o küstah renkli trençkotunun cebine koydu (yırttığı mektup da ceketinin cebindeydi, düzenli bir adamdı). Nina Ricci standından küçük bir deneme şişesi aldı ve sol bileğine biraz sıktı, bileğinde saat ya da başka bir şey yoktu. Birkaç saniye keskinliğinin geçmesini bekledi, sonra onu incelikle kokladı ama görünüşe göre pek etkilenmedi, çünkü ilerlemeye devam etti, daha önemsiz başka bir standa gelinceye kadar; burada çeşitli markalar bir aradaydı. Bir Eau de Guerlain'de aldı, onunla diğer bileğini ıslattı –siyah ve oldukça pahalı saati ıslanmıştı mutlaka. Bilenler için o alışılmış bekleme saniyelerinden sonra onu (kordonu) kokladı, beğenmiş olmalıydı, çünkü satın almaya karar verdi. Şimdi de erkek reyonunda oyalanıyordu, her iki elinin de tersinde iki koku denedi; artık ellerinde başka parfümler için yer kalmamıştı, oradan da ismi İncil'den gelen bir Amerikan markasının şişesini aldı, Jericho ya da Jordan ya da Jordache'ı, hatırlamıyorum, yerli malları tanımak istiyor olmalıydı. Ben bir Trussardi aldım, kadınlar için, evlendikten sonra hiç ihtiyaç duymamıştım, düşündüm, (daha çok Luisa'yı düşünmüştüm) ya da Berta'ya da hediye edebilirdim (bunu düşünür düşünmez bir tane daha aldım). İşte tam o zaman, ödeme kuyruğunda, (herkes kendi sırasındaydı, sıranın ortasındaydık, o kendi sırasında kasaya benden daha yakındı); başını çevirince beni

gördü ve şüphesiz tanıdı. Gözleri deliciydi, tıpkı postanede bana öyle geldiği gibi, ama insana nüfuz ederken özel bir mana da taşımıyorlardı, ne şaşkınlık, ne rahatsızlık, ne kuşku (ne korku ne tehdit), deliciydi ama donuktu, sanki delip geçiyorlar ama görmüyorlardı, sanki şu televizyonlardaki adamlardan biri gibiydi, ekrana bakarken çok yoğun olduklarını sanan ama kimseye bakmadan sürekli bir kameraya bakarak böyle olamayacaklarını unutan adamlar gibiydi. Çıktı ve yeniden yürümeye başladı, her şeye rağmen arkasından takip ettim, beni fark ettiğini bilmeme rağmen. Şimdi evet, daha çok duraklıyordu, vitrinlere daha çok bakıyormuş ya da saatini sokaktaki büyük saatlere bakarak ayarlıyormuş gibi yaparak beni tekrar tekrar gözetliyordu, onun oyalandığı yerlerde ben de bir şekilde kendimi gizlemek için, sanki ihtiyacım varmış gibi birkaç dergi ve bir hamburger aldım. Ama yürüyüşü çok kısa bir süre daha devam etti: 59. Caddeye geldiğinde 'Bill' hızla sola döndü, birkaç saniyeliğine onu gözden kaçırdım ama köşeye geldiğimde ve benim görüş alanıma girmesi yeniden mümkün olduğunda mucizevi bir şekilde lüks Plaza Hotel'in girişindeki basamakları nasıl koşarak çıktığını ve otelin kapısında üniformalı şapkalı kapıcılar tarafından nasıl selamlandığını ama selamlarına karşılık vermeden daha yavaş adımlarla nasıl kaybolduğunu görebildim. Elinde bir video kaset ve parfümlerini taşıdığını bir poşet vardı; benim ellerimde de dergiler, cüsseli *New York Times,* parfümlerimin olduğu bir poşet ve bir sosisli sandviç. Köşeden otele olan mesafeyi koşarak kat etmiş olmalıydı, ben onun nereye gittiğini görmeyeyim diye hızlıca otele varmak için: Ünlü Plaza Hotel'e, yani PH'ye, o iki farklı baş harfe, bornoz otelindi ve adamın adı Pedro Hernandez değildi.

Berta'ya anlattıklarımın hepsi buydu, elbette ona bu adamın Havana'da dolgun bacaklı, büyük çantalı, bana yakalama hareketleri yapan melez Miriam'ı bekletip kudurtan, hasta belki de sağlıklı bir kadınla evli olan adam olabileceğini düşündüğümden bahsetmedim. Berta bunları gizlemediği bir ilgiyle ve saklamaya çalıştığı bir zafer kazanmış kişi edasıyla dinledi (başka bir şeyden ötürü değil beni Kenmore metro istasyonuna yollama fikrinin başarıya ulaşmasından gelen zafer). Ona yalan söyleyemedim, 'Nick'in ya da 'Jack'in ya da 'Bill'in korkunç olduğunu söyleyemedim, böyle değildi ve bunu ona söyledim. Görünümünün ürkütücü olduğunu da söyleyemedim, böyle değildi ve bunu da ona söyledim, her ne ka-

dar kendini beğenmiş trençkotu, delici ama hiçbir şey söylemeyen gözleri, Connery'ninki gibi yukarıda olan ve aşağı düşen kaşları, özen gösterilmiş bıyıkları, gölgeli ve yarık çenesi ve testere gibi sesi hiç hoşuma gitmese de. Bu sesiyle işlerini yapıyor olmalıydı, bu sesiyle konuşuyor olmalıydı Küba'dan. Bu sesiyle baştan çıkarmıştı Berta'yı. Hoşlanmadım ondan. İlk Trussardi şişesini Berta'ya hediye ettim.

Berta'nın da benim de bu konudan hiç bahsetmediği (ben o bundan vazgeçsin diye susuyordum, o ise bunu kafasında tartıyor olmalıydı) birkaç gün geçirdik, Birleşmiş Milletler'de işlerin çok yoğun olduğu günlerdi: Bir sabah Luisa'yla ilk tanıştığım gün sözlerini değiştirdiğim bizim devlet görevlisinin konuşmasını çevirmem gerekti. Bu sefer öyle bir şey yapmaya çekindim, sonuçta bu bir oturumdu ama onun abartılı İspanyolcasını ve alakasız zırva düşüncelerini İngilizceye ve tüm dünyadan insanların kulaklıklarına çevirirken elimde olmadan yeniden tüm canlılığıyla Luisa'nın benim arkamda nefes alıp verdiği o günü (tam sol kulağımın yanında nefes alıyordu, neredeyse sürtünüyordu bana, göğsü neredeyse tam arkamdaydı) ve benim aracılığımla söyledikleri şeyleri hatırladım. "Halk en iyi ihtimalle sevmeye mecbur olduğu için sever" demişti İngiliz lider. Ve sonra eklemişti: "İnsanlar arasındaki herhangi bir ilişki her zaman bir sorunlar yumağıdır, karşı koymalar, saldırılar ve küçük düşürmeler." Ve biraz sonra: "Herkes herkesi bir şeylere zorlar, istemedikleri şeylere değil, daha çok isteyip istemediğini bilmedikleri şeylere, çünkü neredeyse hiç kimse ne istemediğini bilmez hele ne istediğini hiç bilmez, bu sonuncusunu bilmenin yolu yoktur zaten" demiş ve yine devam etmişti, çünkü bizim liderimiz sessizliğini muhafaza ediyordu hâlâ, belki artık bu konuşmadan yorulmuştu ya da gerçekten bir şeyler öğreniyordu: "Bazen onları dışarıdan bir şey zorlar ya da artık hayatlarında olmayan biri, bazen geçmişleri zorlar, hoşnutsuzlukları, kendi tarihleri, utanç verici yaşam öyküleri, ya da bilmedikleri şeyler, ulaşmaları mümkün olmayan şeyler, hepimizin taşıdığı ve bilmediğimiz bazı kalıtsal özellikler, kim bilir bu özellikler bize ne zaman etki etmeye başlamışlardır ve..." Son olarak: "Bazen kendi kendime hepimiz hareketsiz kalsak, hepimiz ölü olsak daha iyi olmaz mıydı diye soruyorum, son tahlilde hepimizin istediği tek şey budur, hepimizin alıştığı geleceğe dair tek düşünce ve onun karşısında ne şüphe

olur ne de geçmişte kalan pişmanlıklar" demişti. Bizim liderimiz susmuştu ama o sonbahar günlerinde koltuğunu kaybettiği için New York'taki Genel Kurul'a katılamayan İngiliz lider sahtekârca monologunun arkasından gülümsemiş ve sonrasında oluşan yoğun sessizlikle trans halinden çıkmıştı. Ben o zaman onlara tekrar bir yardım eli uzatmış ve içimden gelen bir öneriyi onun ağzına yerleştirmiştim: "Neden biraz dolaşmaya bahçeye çıkmıyoruz, hava bir harika" (cümleyi daha gerçekçi yapmak için bu İngiliz tavrını uydurmuştum) Ve Luisa'yla tanıştığımız o harika sabah dördümüz birlikte bahçeye dolaşmaya çıkmıştık.

Şimdi bizim devlet yetkilisi hâlâ görevine devam ediyordu, belki de o abartılı İspanyolcası ve alakasız zırva düşünceleri sayesinde, tıpkı İngiliz liderinkiler gibi hatalı fikirleri nedeniyle, ama onunkiler kendi koltuğunu korumaya yetmemişti (bunalımlı bir kadındı ve şüphesiz düşünceli de ama böyle olmak siyaset dünyasında kendi mezarını kazmak demektir). Konuşmadan sonra bizim liderle koridorda karşılaştım, etrafı korumalarla çevriliydi (işimi bitirmiştim ve o sıkıcı konuşması yüzünden mutluydu) onu tanıdığım için elimi uzatıp başına bir 'sayın' koyup unvanıyla seslenerek onu selamlamak geldi aklıma. İçimden gelmişti. Ama beni tanımadı, ben geçmişte onun kelimelerini değiştirmiş ve ona kendisinin söylemediği ve asla aklına gelmeyecek şeyler söyletmiş olduğum halde, tam o anda da iki koruma benim uzattığım ve uzatmadığım iki elimi yakalayıp öyle sıkıca kavradılar ki (onları arkaya bükerek, beni darp ederek) beni kelepçeleyip götüreceklerini sandım. Şansım varmış, o sırada yanımızda olan Birleşmiş Milletler'de üst düzey bir yetkili bana dikkat etmiş olmalı ki bir tercüman olduğumu fark etti ve bizim liderin arkasında duran korumaların elinden kurtarmayı başardı beni. O kendisini tebrik etmek için yarışan dalkavuklar ve yakışıksız anahtar sesiyle (anahtarlık hastasıydı, cebinde dahi onunla oynuyordu) ilerlemeye devam ediyordu. Uzaklaşırken arkasından bakınca onun pantolonun da bizim ulusal pantolonlardan olduğunu fark ettim, ünlü kendimize has kesimdendi. Ülkemizi uzaklarda böylesine iyi temsil eden bir temsilciye de başka türlüsü yakışmazdı.

Bu anekdotu o gece evde Berta'ya anlattım, ama ona anekdotlar anlattığım zamanlarda yaptığının aksine ne eğlenerek ne de şaşkınlıkla dinledi, en ufak bir ilgi bile göstermiyordu, kafası o gün

ya da birkaç gündür aklını kurcalayan bir şeye yoğunlaşmıştı, bir projeye, 'Bill'e şüphesiz.

"Videoyu çekmeme yardım edecek misin?" dedi hiç beklemeden, daha ben sözümü bitirir bitirmez.

"Yardım etmek mi? Ne videosu?"

"Hadi, aptal numarası yapma. Video işte. Ona göndereceğim. Ona göndermeye karar verdim. Böyle bir filmi kendim çekemem, iyi çıkmaz. Kadrajlar ve bir sürü şey var, kamera sabit duramaz, hareket etmesi gerek. Bana yardım edecek misin?" Yumuşak bir ses tonu kullanıyordu, neredeyse neşeli. Ona aptal aptal bakıyor olmalıydım çünkü şöyle devam etti (ses tonu artık yumuşak değildi) "Bana öyle aptal aptal bakma, cevap ver. Bana yardım edecek misin? Eğer ona bunu yollamazsak bir daha yaşam belirtisi göstermeyeceği kesin."

Ben şöyle dedim (sözlerimi önceden düşünmemiştim):

"Ne olur? Çok mu önemli bunu göstermesi? Kim bu adam? Düşün. Kim bu adam? Bunu ona göndermemiz çok mu gerekli? Hâlâ ona göndermeyebiliriz, hâlâ bir hiç kimse, daha yüzünü bile görmedin."

Tekrar çoğul kullanmıştı: "Eğer ona bunu yollamazsak" demişti artık ben de bu olaya katıldığım için. Belki de bunu kullanmakta o kadar da haksız sayılmazdı, ben de Kenmore metro istasyonuna ve Hotel Plaza'nın girişine kadar bir sürü yere gitmiştim. Üstelik ben de kullanmıştım aynı çoğul kipi, ona benzediğim için ya da bulaşıcı olduğu için "bunu ona göndermemiz" demiştim, "hâlâ ona göndermeyebiliriz" demiştim. Bunu farkında olmadan yapmıştım.

"Benim için önemli bu, benim için çok ciddi."

Televizyonu açtım, *Family Feud*'un saatiydi, her gün yayınlanan bir programdı; görüntüler, büyümekte olan çatışmayı yatıştırmaya ve belki de bazı sözleri sarf etmemeye yardım ediyordu, açık bir televizyona arada sırada bakmamak imkânsızdır.

"Neden bir buluşma ayarlamaya çalışmıyorsun? Ona tekrar yaz, belki istediği şeyi göndermeden de cevaplar."

"Artık daha fazla zaman kaybetmek istemiyorum. Yardım edecek misin, etmeyecek misin?"

Ses tonu şimdi hiç de yumuşak değildi, emirdi ya da hemen hemen emirdi. Televizyona baktım ve:

"Bunu yapmak zorunda olmamayı tercih ederim" dedim.

O da televizyona baktı ve "Bunu isteyebileceğim başka kimse yok" dedi.

Sonra tüm gece sessiz kaldı, ama benim yanımda değil, mutfakla kendi odası arasında gidip geldi. Yanımdan geçerken Trussardi kokuyordu.

Hafta sonu hep olduğu gibi daha fazla bir aradaydık (altıncı haftaydı, Madrid'e Luisa'yla yaşadığım yeni evimize dönme vakti yaklaşıyordu, Luisa'yla haftada birkaç kez konuşuyordum, önemsiz şeyler konuşuyorduk, âşıklar arasında ve üstelik kıtalararası aceleyle yapılan konuşmalardandı) ve Cumartesi günü Berta yine üsteledi, "Bu kaseti yapmam gerek. Bana yardım etmelisin." Son günlerde eskisinden daha çok aksıyor gibiydi, sanki bilinçsizce beni üzmek istiyordu. Saçmaydı. Ben cevap vermedim ve o devam etti: "Bunu başka kimseden isteyemem. Düşündüm, güvenebileceğim tek insan Julia, ama o bu konu hakkında hiçbir şey bilmiyor, ajansı biliyor, *personals*'lere yazdığımı ve arada sırada hiçbir sonuç alamadan birileriyle çıktığımı da, ama yabancılarla kaset alıp verdiğimi bile bilmiyor, birileriyle yattığımdan da haberi yok. 'Görünür Alan' hakkında hiçbir şey bilmiyor, ama sen başından beri her şeyden haberdarsın, onun yüzünü bile gördün, şimdi beni tüm bunları başkasına anlatmaya zorlama, insanlar durmaz, her zaman her şeyi birilerine anlatırlar. Bunu arkadaşlarım öğrenirse utançtan ölürüm. Bana yardım etmelisin." Biraz durdu, söylesem mi diye şüphe etti, sonunda söyledi (irade her zaman dile göre daha ağırdan gelir): "Hem sen beni çıplak görmüştün, bu da diğer bir avantaj."

"İnsanlar arasındaki herhangi bir ilişki her zaman bir sorunlar yumağıdır, zorlamalar, saldırmalar ve küçük düşürmeler" diye düşündüm. "Herkes herkesi bir şeylere zorlar" diye düşündüm. Bu 'Bill' denen adam Berta'yı zorladı ve Berta da şimdi beni zorlamaya çalışıyor, 'Bill' onu tanımadan önce ona karşı koydu, ona saldırdı ve onu küçük düşürdü, belki o bunun farkında değil ya da pek önemsemiyor, o da artık iyice bu işin içinde, o da şimdi beni zorluyor ikna etmek için tıpkı Miriam'ın Guillermo'yu artık kendisiyle evlenmesi için ve Guillermo'nun da karısını bir an önce ölmesi için, kendi ölümüne zorlaması gibi. Ben zorladım ve Luisa'yı mecbur ettim ya da Luisa'ydı bunu yapan, çok kesin değil, babamın kime karşı koyduğu ya da kimin onu rencide ettiği ve zorladığı, hayatında nasıl iki ölü olduğu açık değil, belki bir

şeye karşı koydu, bunu bilmek istemiyorum, bir şey bilinmeyince dünya süt liman olur, hepimiz sessiz kalsak dünya daha iyi olmaz mıydı? Ama hepimiz sessiz de kalsak sorunlar olur, karşı koymalar, küçük düşürmeler, saldırılar ve zorlamalar olur ama bazen biz de kendimizi zorlarız, ödev duygusu denilen duyguyla, belki benim ödevim Berta'ya benden istediği şeyde yardım etmektir, dostlar için önemli olan şeye önem vermek gerekir, eğer ona yardım etmeyi reddedersem onu rencide etmiş, küçük düşürmüş olurum, geri çevirme de her zaman bir saldırı ve bir karşı koymadır ve onu çıplak gördüğüm de gerçek ama bu olalı çok oldu, bunu biliyorum ama hatırlamıyorum, on beş yıl geçti üzerinden, Berta şimdi daha yaşlı ve aksıyor, o zamanlar gençti ve bir kaza geçirmemişti, bacakları eşitti, neden bunu söylemeye gerek duymuştu şimdi, asla bahsetmezdik bu küçücük geçmişimizden, hem kendi başına hem de bu uzun şimdinin karşısında küçücük bir geçmişti, ben de gençtim, aramızda öyle bir şey oldu ama olmadı da aynı zamanda tıpkı diğer her şey gibi; neden yapılır ya da yapılmaz bir şey, neden evet ya da hayır denir bir şeye, neden bir belkiyle bir acabayla tedirgin olunur, neden konuşulur, neden susulur, neden reddedilir, olanların hiçbiri olmuyorsa gerçekte neden bilinmez hiçbir şey, çünkü hiçbir şey kesintisiz değildir, sürekli değildir, sürüp gitmez, hiç durmadan hatırlanmaz, verilen verilmeyenle eştir, sakındıklarımız ve uzak durduklarımız tutunduklarımız ve yakaladıklarımızla aynıdır, yaşadıklarımız hiç denemediklerimizle birdir, çünkü tüm zekâmızı, tüm duygularımızı, tüm tutkumuzu zamanla birbirinin eşi olacak ya da zaten öyle olan şeyleri birbirinden ayrıştırmak için harcarız, bu yüzden de hep pişmanlıklarla, kaçırılmış fırsatlarla, doğrulamalarla, onaylamalarla ve yakalanmış fırsatlarla doluyuz, gerçekte hiçbir şeyin doğrulandığı yokken ve her şey durmadan elimizden kayıp giderken. Ya da belki de hiçbir zaman hiçbir şey olmuyorken.

"Tamam, ama hızlı yapalım, hemen şimdi" dedim Berta'ya, "Acele edelim." Cümlelerimde çoğul kullandım, burada tamamıyla uygundu.

"Yapacak mısın?" dedi beklenmedik ve gizlemediği bir minnettarlık ve rahatlamayla.

"Ne yapmam gerektiğini söyle, yapayım. Ama hızlı, hadi, hazırlan, ne kadar önce başlayıp bitirirsek o kadar iyi."

Berta yanıma kadar geldi ve beni yanağımdan öptü. Salondan çıktı, kamerasını aramaya gitti, ama sonra birlikte onu getirdiği odaya gittik çünkü sahne olarak kendi odasını, dağınık yatağını seçmişti. Daha kahvaltı ediyorduk, hâlâ sabahtı.

Bu bedenin benim hatırladığımla ya da artık hatırlamadığımla hiçbir ilgisi yoktu, gerçi ona sadece kadraj yapmak ve benden istediği yakın planları göstermek için sadece kameradan bakmıştım; sanki ona dolaylı olarak bakmak ona bakmamanın bir başka biçimiydi, yeni bir pozisyon düşünmek ya da açıyı değiştirmek için (açıyı değiştiren bendim ama düşünen oydu) çekimi birkaç saniyeliğine her kesişimizde ben yere bakıyordum ya da daha ileriye duvara veya yastığa onun bedeninin daha ilerisine, o donuk bakışımla. Berta ilk önce yatağın ayaklarına oturmuştu, 'Bill'in açık mavi bornozuyla yaptığı gibi, Berta bornozda da onu taklit etmişti, benden duş alıncaya kadar beklememi istedikten sonra nemli saçları ve iyice sarındığı bornozuyla (beyazdı) çıktı ama sonra biraz gevşetti, göğüslerine kadar açılmasına izin verdi, kuşağı hâlâ bağlıydı, bu zamanla ya da dokunulduğu için büyüyüp güzelleşmiş göğüsleri ben hatırlamıyordum, silikon yaptırdığına hayatta inanamazdım, sanki ben onları görmeyeli dönüşmüşler daha anaçlaşmışlardı, bu yüzden kendimi sadece lüzumsuz değil aynı zamanda huzursuz da hissettim (belki de kızı çocuk olmayı bırakalı beri kızını çıplak görmemiş ve sonra onu artık yetişkin olduğunda bir kaza ya da talihsizlik yüzünden birden çıplak gören bir baba gibi). Tüm bedeni, benim objektiften gördüğüm beden, on beş yıl önce Madrid'de kucakladığım bedenden çok daha güçlüydü, belki de Amerika'da yaşadığı on iki yıl boyunca yüzme ya da jimnastikle uğraşmıştı, vücutların böyle korunduğu ve şekil verildiği bir ülkeydi burası. Ama daha güçlü olmasına rağmen daha yaşlıydı, koltuk altında ve belindeki kıvrımlar çürümeye yüz tutunca kararan meyvelerin rengindeydi, bu kararmış bölgelerin bazı bölümlerinin yüzeylerinde ancak çok yakından seçilebilen çizgiler vardı (çizgiler neredeyse beyazdı, sanki bir panoya çok ince fırça darbeleriyle çizilmişlerdi), güçlü göğüsleri normalden daha ayrıydı birbirinden, göğüs kanalları genişlemişti, dekolte elbiseler iyi durmazdı bu göğüslerde. Berta utanmayı bir yana bırakmıştı ya da öyle görünüyordu, ben tam aksine bunu yapamamıştım, onu başkasının gözleri için çektiğimi düşünmek için zorluyordum kendimi, 'Bill'in ya da

Guillermo'nun gözleri için, Hotel Plaza'daki adamın, PH'nin donuk ve delici gözleri için, benim şu anda gördüklerimi görecek gözler onlardı, onu hedefliyordu, benim donuk ama nüfuz eden bakışlarımı değil, onu izlemesem de onun Berta'yı izleyeceği açı benim seçtiğim açı olacaktı, onun daha sonra ekranda görecekleri bana bağlıydı (ama Berta'ya da) sadece bizim geleceğe kalmasına karar verdiğimiz ve filme çektiğimiz bu kısacık şeyi görecekti; ne daha çok ne daha az. Berta bornozunu beline kadar indirmişti, kuşağı hâlâ bağlıydı, bornozun etekleri bacaklarını kapatıyordu, sadece gövdesi açıktaydı (ama tümüyle açıktaydı). Geçişler dışında yüzünü çekmiyordum, yalnızca kameranın yaptığı herhangi bir hareket yüzünü de aldığında, belki bilinen yüzünü (burun, gözler, ağız; çene, alın, yanaklar; tüm yüz) bilinmeyen bedeninden, daha yaşlı ve daha güçlü ya da sadece unutulmuş olan bedeninden ayırmak istiyordum. Luisa'nınkine benzemiyordu; onunki benim o zamanlar ve şimdi alıştığım bedendi, her ne kadar o an Luisa'nın bedenini hiçbir zaman o kadar ayrıntılı incelemediğimi fark ettiysem de, kameranın arkasından Berta'nın bedeni üzerine çiviler çakılmış ıslak bir tahtaya benziyordu, Luisa'nınki ise üzerinde ayak sesleri yankılanan pürüzsüz bir mermer gibidir, daha genç ve daha dinç, daha az şey söyleyen ve daha az dokunulmuş. Ben çekim yaparken konuşmuyorduk, video sesleri de kaydediyordu, belki de dostum Berta artık kendisini rahatlamış ve neşeli hissetmiyordu, ben zaten hiç hissetmemiştim, sesler yapılanın değerini düşürür, yorumlamak üzerini örter, anlatmak da. Bir ara verdik, çekmeyi bıraktım, her şey çok kısa sürmüştü, sadece birkaç dakika çekim yapmış olmalıydım, ama daha bitirmemiştik. Her seferinde giderek daha çok benim gördüğüm ama Berta'nın görmediği 'Bill'in gözleriyle bakıyordum ona, benim değil onun bakışıydı bunlar, kimse beni bu bakışlarla baktığım için suçlayamazdı, yani onun gibi bakarak baktığım için, daha önce dediğim gibi, çünkü tam olarak ben değildim, benim gözlerimin arkasında o vardı, onun gözleriydi bunlar, benimkiler artık donuktu, gözlerim giderek daha delici oluyorlardı. Ama o bu gözleri tanımıyordu, daha bitmemişti işimiz. "Amın" dedim Berta'ya, bilmiyorum nasıl dedim, bunu demeye nasıl cesaret ettim, ama bunu yaptım. "Amını çekmedik" dedim, çoğul kullandım kendimi de dahil etmek için, belki de dediğimi hafifletmek için, önce sadece bir kelime; sonra iki; birincisini ikinci cümlede tek-

rar ederek (belki 'Bill'in ağzıyla da konuşuyordum). Berta cevap vermedi, hiçbir şey demedi, bana bakıyor muydu bilmiyorum, ben ona bakmıyordum (o an çekim yapmıyordum), ileriye bakıyordum, duvara hastaların, yeni evlilerin ve sevgililerin dünyayı gördükleri o yastığa bakıyordum, kuşağını çözdü, karın kısmından bornozu açtı, bornozun etekleri hâlâ bacaklarını kapatıyordu, yani baldırlarının arası görülüyordu ama üstü ve aşağısı, kalan kısım görünmüyordu, bornozunun etekleri bacaklarının, biri daha uzun, diğeri daha kısa, biri daha kısa, diğeri daha uzun bacaklarının görülmesini engelleyen soluk mavi çağlayanlar gibi dökülüyordu (ya da beyaz bir çağlayandı) ve ben kamerayla birkaç video saniyesi yaklaşarak çekimi yaptım, fani bir gelecek için, Berta kopyasını alacaktı, böyle demişti. Ben baldırlarının bittiği yerleri çekip kamerayla biraz geri çekilir çekilmez hemen bornozunu kapadı. Yara izinin morarmış olduğunu düşündüm, ona bakmamaya devam ediyordum, hâlâ ona bir şey demem gerekiyordu, hâlâ bitirmemiştik, hâlâ 'Bill'in 'Jack'in ya da 'Nick'in bizden rica ettiği bir şeyi çekmemiştik, bacağını çekmemiştik. Bir sigara yaktım, bunu yaparken dağınık yatağa bir kıvılcım düştü, ama hemen söndü, çarşafı yakmadı. O zaman ona şöyle dedim ya da bunu 'Bill' dedi ya da Guillermo dedi bizim testere sesimizle. "Bacağın" dedik ona, "Bacağın" dedim. "Bacağını çekmedik" dedik, "Unutma, Bill onu da görmek istiyor."

Eğer şimdi tüm bunları hatırlıyorsam, sonrasında olanlar yüzündendir, ama çok az sonrasında, ben daha New York'tayken olanlar yüzündendir, bir açıdan (ben sadece bir açıdan öyle düşündüm ama iki ya da üç de olabilir) kısa bir süre sonra (ama çok kısa bir süre) Madrid'e Luisa'nın yanına döndüğümde ve düğünümüzden beri eşlik eden ve hâlâ kaybolmayan (en azından tam olarak, belki hiçbir zaman gitmeyecekler) felaket sezilerim beni daha haklı gerekçelerle daha güçlü olarak yeniden ele geçirdiğinde olanlara benziyordu. Ya da üçüncü bir rahatsızlıktı bu, balayı seyahatinde (özellikle Havana'da) hatta daha öncesinde yaşadığım ilk ikisinden farklı, hoş olmayan yeni bir duyguydu ama yine de tıpkı ikinci gibi uydurulmuş, hayal edilmiş ya da bulunmuş olması mümkündü, birinci rahatsızlığın tüyler ürpertici sorusu "Peki ya şimdi?"ye verilmiş gerekli ama yetersiz bir cevap olarak ortaya çıkmış olabilirdi, birbiri ardına cevaplar sıralanır bu soruya ama her cevaptan sonra sanki hiçbir şey olmamışçasına yine yeniden görünür aynı soru, kendisini yenilemiş ya da aslında hep orada kalmış gibi, tıpkı şu vakit geçirmek için bütün çocuklara anlatılan iyi piponun hikâyesine benzer bu haliyle: Annemin beni yanına bıraktığı Havanalı anneannemin, öğle sonlarında; şarkıların, oyunların, öykülerin ve ölenlerin resimlerine istemeden atılan bakışların arasında geçen öğle sonlarında ya da onun zamanın geçişini seyrettiği öğle sonlarında bana anlattığı gibi... "Sana iyi piponun hikâyesini anlatmamı ister misin?" derdi iyi niyetli şakacılığıyla anneannem. "Evet" diye cevaplardım ben bütün çocuklar gibi. "Sana evet mi hayır mı demiyorum sadece sana iyi piponun hikâyesini anlatmamı ister misin diyorum" diye devam ederdi anneannem gülerek. Ben "Hayır" diye değiştirirdim cevabımı bütün çocuklar gibi. "Sana evet mi hayır mı demiyorum sadece iyi piponun hikâyesini anlatmamı ister misin diyorum" diyerek her seferinde daha çok gülerdi anneannem; çocuk umudunu yitirinceye ya da yorgun düşünceye kadar böyle devam ederdi, umutsuz çocuğun aklına hiçbir zaman büyüyü bozacak cevabın gelmemesinden

yararlanılırdı, "Bana iyi piponun hikâyesini anlatmanı isterim"di çocuğu kurtaracak olan tek cevap ya da çocuğun aklına gelmeyen o kısa yanıt, çünkü çocuklar hâlâ "evet ve hayır"da yaşarlar, belkilerle ya da acabalarla uğraşmazlar. Ama benim o zamanlar ve şimdi hâlâ kendime sorduğum bu diğer soru çok daha kötüdür ve onu tekrar tekrar sormak da bir işe yaramaz, tıpkı Alcalá 15'teki Casino de Madrid'deki düğünümde ikimiz bir odada yalnızken babam bana sorduğu zaman bir işe yaramadığı, yanıt bulunmadığı ve ortadan kaybolmadığı gibi, o zaman ben bu soruyu ona iade etmiştim: "Ben de bunu diyorum" demiştim. "Peki ya şimdi?" Bu sorudan yakayı kurtarmanın tek yolu onu tekrar etmek değildir, bu sorunun var olmamasıdır, bu soruyu sormamak ve bunu başkasının sormasına da izin vermemektir. Ama bu imkânsızdır ve belki de bu yüzden yanıt bulmak için sorunlar uydurmak gerekir, kimseye güvenmemek, şüphe duymak, soyut geleceği düşünmek, bu kadar sağlıksız bir beyinle düşünmek ya da beyninde bu kadar sağlıksız düşünmek, Macbeth'e yapmamasını söyledikleri gibi "so brainsickly of things" düşünmek, bir şey olması için olmayan şeyi görmek, hastalıktan ya da ölümden, terk edilmekten ya da ihanetten korkmak ve tehdit altında olduğunu düşünmek gerekir, ister bir üçüncü kişi aracılığıyla olsun bu tehdit, ister benzetmeyle ya da sembolik olsun – zaten belki de bize romanlar, gazeteler okutan filmler seyrettiren şey budur, yani benzerlik ve sembol arayışıdır, bilinme ihtiyacıdır, bilme değil. Anlatmak çarpıtır, olanları anlatmak olanları çarpıtır, onlara başka anlamlar yükler ve neredeyse yalanlar, anlatılan her şey, gerçek bile olsa, gerçekdışı ya da takribi olmaya başlar; gerçek, şeylerin *olmasına* ya da yaşanmasına bağlı değildir, gerçek, şeylerin gizli kalmasına, bilinmemesine ve anlatılmamasına bağlıdır, anlatılır anlatılmaz, ortaya çıkarılır çıkarılmaz ya da gösterilir gösterilmez, en gerçek göründüğü yerde bile olsa, televizyonda ya da gazetede, adına gerçeklik, yaşam ya da hatta gerçek yaşam denilen yerde bile olsa artık bir benzetmenin ya da sembolün bir parçasını oluşturmaya başlar, artık bir gerçek değildirler, sadece teyit edilmiş bir bilgiye dönüşmüşlerdir. Vecizenin dediği gibi gerçek asla ışıldamaz, çünkü tek gerçek bilinmeyen ve aktarılmayandır, kelimelere ve görüntülere çevrilemeyen, gizli olan, henüz araştırılmamış olandır; belki de bu yüzden bu kadar anlatılıyor her şey; her şey bir kez anlatılsın ve hiçbir zaman hiçbir şey olmasın diye.

Ben döndüğümde olanın ne olduğunu bilmiyorum ya da daha doğrusu ben yokken neler olduğunu bilmiyorum, belki yıllar sonrasına kadar da bilmeyeceğim. Tek bildiğim, sekiz hafta New York'ta çalıştıktan ve Berta'nın yanında kaldıktan sonra eve dönüşümün üzerinden bir hafta geçmişken, yağmurlu bir gecede, Luisa'yla evdeyken yatağımdan kalktığım, yastığı terk ettiğim ve buzdolabına gittiğim. Soğuktu ya da buzdolabını açınca üşüdüm, banyoya uğradım, bir sabahlık aldım üzerime (genelde sabahlık olarak bornoz kullanırım, ama öyle yapmadım) ve devamında, Luisa yüzünü yıkamak için banyoya girdiğinde ben bir anlığına çalışma odama girdim, elimde bir coca-colayla ayakta ve uykulu gözlerle bazı metinlere baktım. Yağmur Madrid'in açık gökyüzünden her zamanki gibi yağıyordu, tekdüze ve yorgun ve onu sertleştirecek rüzgârdan yoksun, sanki günlerce süreceğini biliyormuş gibi hınçsız, yavaş yavaş. Dışarıya baktım, ağaçlara, yağmuru gösteren ve yağmur damlalarını gümüş rengine çeviren eğik sokak lambalarının ışık huzmelerine doğru, o zaman daha sonra yaşlı laternacıyla, maşrapalı ve örgülü Çingene kadının duracakları ve benim penceremden sadece bir bölümü görünen aynı köşede bir siluet gördüm, bir erkek silueti, ama bu onlardan farklı olarak tümüyle benim görüş alanımdaydı çünkü yağmurdan korunuyordu ya da bu yüzden değildi, tam karşımızdaki binanın ışığını engellemeyen saçağının altında duvarın dibinde, yolun uzağındaydı, bir arabanın onu ezmesi çok zordu zaten trafik yok gibiydi. Saçağın dışında bir kasketle de korunuyordu yağmurdan, Madrid'de bunlardan görmek zordur, yağmurlu günlerde daha da zordur, bu tarz kasketleri yaşlı adamlar giyer daha çok, babam Ranz gibiler. Bu siluet (bu ânında fark ediliyor) yaşlı bir adamın değildi, hâlâ genç uzun ve dimdik bir adamındı. Kasketinin siperi, karanlık ve mesafe yüzünü görmeme izin vermiyordu, yüz hatlarını seçmeme demek istiyorum, (karanlıkta tüm yüzü beyaz bir leke gibi görülüyordu, ona en yakındaki ışığın bile epey uzağında kalıyordu) ama benim ona bakakalmamın gerçek nedeni kafasını kaldırıp yukarı bakmasıydı, tam olarak bizim penceremize bakmasıydı –ya da ben öyle sandım– ya da daha doğrusu şimdi benim solumda kalan pencereye, bizim yatak odamızınkine bakıyordu. Adam olduğu yerden o odanın içindeki hiçbir şeyi göremezdi, görebileceği tek şey –ve belki de baktığı– odada ışık olup olmadığıydı ya da belki de –düşündüm–

bizim gölgelerimizdi, eğer çok fazla yaklaştıysak ya da öyle bir şey yaparsak, bunu hatırlamıyorum. Bir işaret bekliyor olmalıydı, yakılıp söndürülen ışıklar mesela, tıpkı göz kırpmak gibi çok eskiden beri yapılan işaretlerdir; gözleri açıp kapamak ve uzaktan meşale sallamak gibi. Doğrusu yüz hatlarını görmememe rağmen onu hemen tanıdım, çocukluğumuzun görüntüleri her yerde ve her zaman bir göz atışta çıkarılıverir, o zamandan beri değişmiş, büyümüş ya da yaşlanmış olsalar bile. Ama onu tanımam, yağmurun ve saçağın altında tümüyle kendini verip bizim en mahrem penceremize tıpkı bir âşık gibi, biraz Miriam ya da birkaç gün önceki ben gibi bakan, dikkatle inceleyen ve bekleyen kişinin oğul Custardoy olduğunu fark etmem birkaç saniye sürdü. Miriam ve ben okyanusun farklı taraflarında, başka şehirlerdeydik, Custardoy burada, benim evimin köşesindeydi. Ben bir âşık gibi beklememiştim, ama belki Custardoy da benim gibi aynı şeyin olup bitmesini bekliyordu, Luisa ve benim ışıkları kesin olarak kapatmamızı ve uyuduğumuzu, yüz yüze olmadığımızı ve birbirimize sırtımızı döndüğümüzü ya da belki uyanık olduğumuzu ve birbirimize sıkıca sarıldığımızı hayal edebilmek için. "Ne yapıyor Custardoy burada" diye düşündüm "bu bir tesadüf herhalde, bizim sokaktan geçerken yağmura yakalandı da geç oldu diye zili çalmaya ve yukarı çıkmaya kalkışmayıp karşıdaki binanın saçakları altına mı sığındı, ama bu olamaz, oraya yerleşmiş gibi, epeydir orada olmalı, davranışlarından öyle anlaşılıyor; ceketinin yakalarını kaldırmış olmasından, o kirpikleri bile olmayan kocaman siyah gözlerini bizim yatak odamıza dikmişken ellerini yüzüne götürüp siper yapmasından; neye bakıyor, ne arıyor, ne istiyor, niye bakıyor; birkaç kere ben yokken Ranz'la evimize geldiğini biliyorum, benim yokluğumda Luisa'yı ziyarete onu babam getirmişti, geçiyorduk uğradık denilenlerdendi, kayınpederin ve onun, sözde benim de, bir arkadaşının ziyareti, Luisa'ya âşık olmuş olmalı, ama o âşık olmaz, Luisa'nın bundan haberi var mıdır bilmiyorum, ama yağmurlu bir gecede, ben artık evime dönmüşken aşağıda sokakta bir köpek gibi ıslanarak beklemesi ne garip." Benim hızlı ve düzensiz ilk düşüncelerim bunlar oldu. Luisa'nın banyodan çıktığını ve yatak odamıza döndüğünü duydum. Oradan bana ismimle seslendi ve (aramızda bir duvar vardı ama koridora açılan iki kapı da açıktı): "Uyumuyor musun, hadi gel, geç oldu" dedi bana. Sesi çok doğal ve canlıydı,

dönüşümden beri, bir haftadır, geçen tüm o günlerdeki gibi, tıpkı birkaç dakika önce bana paylaştığımız ortak yastığımızda aşk sözcükleri söylerkenki gibi. Ona olanları, gördüklerimi, düşündüklerimi söyleyeceğime, bundan çekindim, tıpkı balkona çıkıp, Custardoy'u ismiyle çağırıp ona sadece herkesin birini tanıdığından emin olduğunda yaptığı gibi Miriam'ın beni tanımadan yeşil alandan tüm doğallığıyla sorduğu aynı soruyla "Hey! Ne yapıyorsun sen orada?" diye sormaktan çekindiğim gibi. Gizleyerek (şüphemi gizleyerek, daha bunu bilmememe rağmen) cevap verdim. "İstersen sen ışığı kapat, benim daha uykum yok, şu metinleri biraz gözden geçireceğim." "Tamam, ama çok gecikme" dedi ve ışığı kapattığını gördüm, bunu koridordan gördüm. Kapıyı dikkatle kapattım ve hemen arkasından kendi lambamı kapadım, metinlere baktığım odadaki küçük lambayı, artık tüm pencerelerimizin karanlığa gömüldüğünden emindim. Tekrar kendi penceremden aşağı bakmaya başladım, oğul Custardoy hâlâ yukarı bakıyordu, yüzünü kaldırmıştı, o beyaz leke karanlık gökyüzüne dönüktü, saçağa rağmen yağmur yüzüne vuruyordu, yanağına düşen yağmur damlalarına belki ter karışıyordu ama gözyaşı değil, saçaktan akan damlalar zemini yumuşatıp iyice nüfuz edinceye ve sonunda orada bir delik hatta bir kanal açıncaya kadar hep aynı yere düşüyorlardı; tıpkı Berta'nın görüp filme çektiğim delik ve kanalı ya da Luisa'nın az öncesine kadar içinde kaldığım deliği ve kanalı gibi. "Şimdi gider" diye düşündüm, "ışıkların kapandığını görünce çeker gider, tıpkı birkaç gün önce Berta'nın evinin ışıklarının söndüğünü gördüğümde benim beklemeyi bıraktığım gibi." O zaman, evet, bu bir işaretti, ben de sokakta biraz beklemiştim, tıpkı şimdi bekleyen Custardoy gibi ve çok daha öncesinde Miriam gibi, ama o zaman Miriam aşağıda beklerken yukarıdan iki yüzün ya da beyaz lekenin ve dört gözün kendisini izlediğini bilmiyordu ve şimdi yağmur sokak lambasının ışığında cıvaya ya da gümüşe benzeyerek yağarken Luisa sokaktan iki gözün onu göremese de gözlediğini bilmiyor ve Custardoy benimkilerin yukarıdan, karanlık gökyüzünden, onu gözetlemekte olduklarının farkında değil. Ama farklı olarak New York'ta Berta ve ben her birimizin nerede olduğunu biliyorduk ya da bunu tahmin edebilirdik. "Şimdi gider" diye düşündüm, "yatak odasına Luisa'nın yanına dönebilmem ve onun varlığından sıyrılmam için gitmesi gerek, Custardoy'un aşağıda olduğunu bilirken ne uyuya-

bilirim ne de uyuyakalmış Luisa'nın arkasında durabilirim. Onu çocukluğunda, benim odamın penceresinden, benim şimdi baktığım gibi baktığını kaç kez görmüştüm, dışarıyı arzulayarak, şimdi ait olduğu, onu bir balkonun ve birkaç camın ayırdığı dünyada olmak için can atarak bakarken tıraşlı ensesiyle bana arkasını dönüp kendi odamda benim gözümü korkuturdu, korkunç bir çocuktu, korkunç bir adam oldu, ilk andan itibaren bir lokalde ya da bir eğlencede ya da hatta bir sokakta ve elbette ziyarete gittiği ya da geldiği bir evde de kimin yanına hangi niyetle yaklaşılmasını istediğini bilen bir adamdı ya da belki eğilimi ya da niyeti ortaya çıkartan oydu, ben ayrılmadan önce Luisa'da bu tür eğilimler ya da niyetler yoktu, ama Berta'da ben gitmeden önce de ben oradayken de vardı ve ben döndükten sonra da hâlâ vardır, eminim. Adı Guillermo olan Bill'i görmeye devam ediyor mudur acaba, onu tekrar görmüş müdür? Yoksa Guillermo da planladığı gibi iki ayın sonunda benim gibi İspanya'ya dönmüş müdür? Üçümüzden bir tek Berta kaldı şimdi orada, onu aramam gerek, ben geldim ama onlara dahil, onlara benzeyen biri olarak kaldım, çoğul kip kaçınılmaz biçimde her yerde ortaya çıkıyor, Custardoy bizden ne istiyor şimdi, bizde ne arıyor?"

Ben Berta'nın evinin dışında beklerken hiçbir şey aramıyor, hiçbir şey istemiyordum, benimkisi hesapta olmayan beklenmedik bir durumdu. Orada kalmayı planladığım sekiz haftanın yedincisiydi, anlattığım o birkaç dakikalık filmi çektikten sonraki hafta, bu sondan bir önceki haftadan önceki günlerde postalar gönderildi, bizim video kaset (Berta bir kopyasını almadan) pazartesi günü gönderildi ve etkisini gösterdi ya da 'Bill' onu riske değecek kadar çekici bulmuştu. Sadece bir notla cevap verdi, benzer bir şey yollayamadığı için özür dilemeden, bir fotoğrafla bile yüzünü göstermeden ve o cumartesi için bir buluşma önererek, zarfı bize ancak cuma günü geldi, Berta o hafta, cumaya kadar her akşamüstü iş çıkışı Old Chelsea metro istasyonundaki posta kutusuna uğradığı için böyle olduğu kesindi. 'Bill'in notu her zamanki gibi İngilizceydi, ama sonraki akşam için randevuyu veriş tarzı bile İspanyol olduğunu belli ediyordu. "Ben seni tanırım" diyordu, Hotel Plaza'nın Oak Bar'ına çağırıyordu, insanların yemeğe çıkmadan ya da tiyatroya hatta operaya gitmeden önce buluştuğu bir yerdi ama Berta'nın oranın onun kaldığı yani yastığının olduğu yer olduğunu

bildiğini bilmiyordu. Berta o gece birlikte bir akşam yemeği için haftalar öncesinden Julia ve diğerleriyle sözleşmişti, bu yemeğe ben de katılacaktım, ısrar etmesinler ya da hastayım derse onu görmek için uğramak istemesinler diye gelemeyeceğini önceden haber vermemeye karar verdi ve o liman lokantasındaki yemekte kendisinin dayanılmaz migren ağrıları tuttuğu için gelemediğini söylemek ve o insanları tanımadığım halde aralarında bulunurken kendimi orada gereksiz hissetmek zorunda kalan yine ben oldum.

Çıkmadan önce, ben tıraş olup hazırlanırken, Berta sonunda 'Bill'le ya da 'Jack'le ya da 'Nick'le buluşacağı için süsleniyordu (belki bir havaya girme süreciydi), hiç konuşmadan aynı banyonun içindeki banyo aynasında mücadele ediyorduk. O sabırsızdı ve daha şimdiden Trussardi kokuyordu. Benim daha tıraş olduğumu görünce birden "Hâlâ bitirmedin mi?" diye sordu. "Hemen çıkacağını bilmiyordum" diye cevapladım "kendi odamda da tıraş olabilirdim." "Hayır, bir saat sonrasına kadar çıkmayacağım" oldu kuru cevabı ama elbette çoktan özenle giyinmişti, bir tek makyajı eksikti, o da bildiğim kadarıyla çok hızlı yapılan bir şeydi (ayakkabılarını giyince bunu daha da hızlı yapardı, ayakları çok temiz olmalıydı). Ama o en az önceki kadar özenilmiş farklı bir şey giyinip banyoya döndüğünde ben daha kravatımı takmamıştım. "Ah, ne kadar güzelsin." "Korkuncum" diye cevapladı "Ne giyeceğimi bilmiyorum, sence ne giyeyim?" "Böyle de çok güzelsin ama sanki önceki daha iyiydi" "Önceki mi? Ama ben daha yeni giyiniyorum" dedi "az önce giydiklerim ev kıyafetimdi, dışarı çıkmak için değil" "Ama sende çok iyi duruyorlardı." diye cevapladım, kravatımı boynuma atmış lensimi yıkarken. Çıktı ve birkaç dakika sonra başka bir gösterişli kıyafetle geldi, çok kışkırtıcıydı eğer bu kelimenin bir anlamı varsa ki, sanırım var, mademki kadınların giysilerini tanımlamak için çok sık kullanılıyor ve bildiğim bütün dillerde var, dillerin hep beraber yanıldıkları pek görülmez. Mümkün olduğunca tüm vücudunu görebilmek için uzaktan baktı aynaya (evde boy aynası yoktu, ben yana çekildim ve kravatımın düğümünü yarım bıraktım); bir bacağını büktü ve biraz kısa ve oldukça dar eteğini düzeltti, sanki eteğinin arkasındaki bir kırışıklıktan korkuyormuş ya da belki eteğinin üzerinden onu rahatsız eden külotunu düzeltirmiş gibi. Giysili görünümü için endişeleniyordu daha çok, 'Bill' onu, ekranda da olsa, çıplak görmüştü zaten.

"Seni hiç korkutmuyor mu?" dedim.

"Ne demek istiyorsun?"

"Sonuçta bir yabancıyla buluşuyorsun. Şom ağızlılık yapmak istemem ama dediğin gibi dünyada karşıdan karşıya bile beraber geçmeyi istemeyeceğin tipler vardır."

"Bu tiplerin çoğu da görünür alanlarda çalışırlar: Onları her gün Birleşmiş Milletler'de görüyoruz ve tüm dünya onlarla karşıdan karşıya geçiyor. Üstelik benim için fark etmez. Artık alıştım, eğer korkarsam kimseyle tanışamam. İnsan kendini her zaman geri çekebilir, ama yine de işler çığırından çıkarsa, ne yapalım kötü şans. Tamam, her zaman hemen geri çekilemezsin, bazen artık çok geçtir."

Tekrar tekrar inceledi kendini, karşıdan, yandan, öbür yandan, arkadan, ama bana önceki mi daha iyiydi yoksa şimdiki mi iyi diye sormadı ve ben de artık o istemeden karışmak istemiyordum. Ama istedi.

"Çok kötüyüm, kilo mu aldım ne?" dedi.

"Saçmalama, çok iyisin, birkaç gün önce çok zayıf olduğunu söylüyordun" dedim ve onun sürekli kendine bakmasını ve önemsiz şeyleri önemsemesini engellemek için ekledim. "Seni nereye götürür sence?"

Muslukta küçük bir fırçayı ıslattı ve kaşlarını daha etkileyici yapmak için yukarı doğru taradı.

"Ayrıntılarla uğraşmadığını ve bana kaldığı otelde randevu verdiğini göz önüne alarak, sanırım beni doğru odasına götürmek istiyor. Ama benim bu gece akşam yemeğini pas geçmeye hiç mi hiç niyetim yok."

"Yemeği yukarıda hazırlatmış olabilir, tıpkı filmlerdeki gibi. Eğer öyleyse tamam, ama hâlâ onun yüzünü görmediğimi unutma, belki de onu gördükten sonra bir kadeh bir şey bile içmek istemeyeceğim." Berta canlandı, emin değildi, bir anlığına her şeyin hep olduğu gibi olmayabileceğini, hâlâ ikna edilmesi, yani baştan çıkarılması gerektiğini düşünmek istiyordu. Neler olacağını biliyordu, çünkü gelişmeler büyük ölçüde kendisine bağlıydı, 'Nick' ona yazmadan çok daha önce baştan çıkmıştı, kendi eğilimleri ve niyeti yüzünden çünkü insanı en çok ikna eden ve en çok baştan çıkaranlar bunlardır. Bu yüzden hemen ekledi, sanki benim karşımda kendisini kandırmak istemiyormuş gibi. "Ha, dönmezsem merak etme, belki gece gelmem."

Ben banyodan çıktım ve kravatımı bir el aynasının yardımıyla kendi odamda bağladım. Artık çıkmak için neredeyse hazırdım, önceden onun olan benim randevum hiç benim olmayan onun son randevusundan daha erkendi. Ceketimi giydim, kolumda trençkotumla onunla vedalaşmak için tekrar banyo kapısına yaklaştım, şimdi eşiği geçmeye kalkışmadan, sanki bir kez hazırlandıktan sonra bir daha bunu yapmaya hakkım yokmuş gibi, bundan on beş yıl önce, uyanır uyanmaz birbirine sarılan iki dost arasında artık bu tür kurallar unutulmuş olmasına rağmen yapmadım bunu.

"Bana bir iyilik yapar mısın?" diye sordum birden, banyo kapısından kafamı uzatıp (aniden çıkmıştı ağzımdan çünkü bunu ona sormaya hâlâ karar vermemiştim, bunu ona söylediğimde hâlâ sorup sormamayı düşünüyordum).

Hâlâ kendine bakıyordu, (aynanın karşısındaydı, tamamı onundu artık, şimdi elinde bir cımbızla kusur arıyordu ya da yaratıyordu).

"Tabii ki, nedir?" dedi.

Yeniden düşündüm ve yeniden tam karar vermeden konuştum (tıpkı çeviri yaptığımda bazen arkasından söylenecekleri tahmin ettiğim için çevirdiğim kelimelerin önünden gittiğim gibi) şöyle düşünüyordum: "Eğer bunu istersem açıklama bekleyecek."

"Konuşma sırasında bir ara Miriam ismini söyleyebilir misin? Bakalım ne tepki verecek, sonra bana anlatırsın."

Berta kaşından cımbızla tuttuğu bir kılı sertçe çekti, kıl şimdi cımbızın ucundaydı. Sonra bana baktı.

"Miriam mı? Neden ki? Bir bildiğin mi var? Karısı mı?"

"Hayır, hiçbir şey bilmiyorum, sadece bir varsayım, bir düşünce."

"Hadi, hadi" dedi ve sol elinin işaret parmağını arka arkaya hareket ettirdi sanki beni yanına çağırır gibi ya da "dökül" ya da "anlat" ya da "açıkla" der gibi. Kanat çırpar gibi.

"Gerçekten hiçbir şey bilmiyorum, hiçbir şey değil, bir şüphe, benim kafamda kurduğum bir şey, üstelik şimdi vaktimiz yok, senin gelemeyeceğini haber edeceğim için en azından ben tam saatinde orada olmalıyım, yarın anlatırım. Hatırlarsan ve fırsatın olursa, konuşma sırasında bu ismi söylersin, nasıl olduğu önemli değil, adı Miriam olan bir arkadaşınla randevunu iptal etmen gerektiğini falan söylersin ya da bunun gibi bir şey, sadece adını söyle yeter ama ısrar etme."

Berta'nın bu yabancı isim ilgisini çekmişti, herkesin ilgisini çeker bir yoklama yapıp haberlerle dönmek, niye yaptığını bilmese bile.

"Tamam" dedi "yapmaya çalışacağım. Sen de bana bir iyilik yapabilir misin?"

"Tabii ki, nedir?" dedim.

O bunu hiç düşünmeden konuşmuştu ya da bunu önceden düşünmüştü ve şimdi karar vermişti.

"Bana bırakabileceğin birkaç prezervatifin var mı?" dedi hızlıca, daha alçak bir sesle ve bana bakmadan (küçük bir fırçayla ve büyük bir dikkatle dudaklarını boyuyordu).

"Çekmecede bir tane olması gerek" diye cevapladım büyük bir doğallıkla, sanki benden cımbız istemiş gibi, onunki hâlâ lavaboda duruyordu; ama öyle yapmacıklı bir doğallıktı ki şunu da eklemeden yapamadım. "Randevuya gelenlerden hiç değilse birinin yanında prezervatif olmasın diye arzu ettiğini sanıyordum."

Berta gülmeye başladı ve: "Evet, ama bunu yapanın 'Görünür Alan' olması riskini göze alamam" dedi.

Gülüşünde sahici bir neşe vardı, tıpkı mırıldandığı ve ben dış kapıya doğru ilerlerken kulağıma gelen şarkıda olduğu gibi (aynanın karşısında saçını tarıyor olmalıydı, artık tek başınaydı, bana ait olmayan yatak odasının kapı pervazına yaslanmıyordum artık), daha anneanne, dul ya da kız kurusu olmamış talihli kadınların gülüşü ve mırıldanışıydı bu, özellikle birisi için söylenmeyen bir şarkıydı, şimdi ne bir uyku prelüdü ne de yorgunluk ifadesi değil, sadece aptalca bir gülümsemeydi ve arzu edilenin ya da tahmin edilenin yahut çoktan bilinenin prelüdü ve ifadesiydi.

Ama beklenmedik bir şey oldu sonradan düşündüğümde hiç de beklenmedik bir şey değildi. Ben yemekten saat on ikiye doğru döndüm ve tek başıma olunca uyumadan önce hep yaptığım gibi televizyonu açtım ve ben yokken dünyada neler olup bittiğini öğrenmek için hızlıca kanalları dolaştım. Birkaç dakika önce sürgülemeden kapattığım kapı yeniden açıldığında ve Berta göründüğünde bununla meşguldüm. Anahtarını çantasına koymadı, elinde tuttu. Her zamankinden daha az aksıyordu ya da o kadar iyi gizliyordu ki hiç aksamıyordu. Trençkotunun düğmeleri açıktı, banyoda üzerinde son kez gördüğüm elbiseyle olmadığını fark ettim, kim bilir ben gittikten sonra kaç kez üstünü değiştirmişti. Üzerinde başka

bir güzel ve kışkırtıcı giysi vardı, yüzüne bakılırsa acelesi vardı (ya da korkuydu ya da telaş ya da gece, onun gece yüzüydü bu).

"Neyse ki daha uyumamışsın" dedi.

"Yeni geldim. Ne oldu?"

"Bill aşağıda, otele gitmemizi istemedi, hatta bana bir otelde kaldığını bile söylemedi. İstemediği şey onun kaldığı yere gitmemizdi, buraya gelmek istedi. Ona birkaç günlüğüne yanımda bir arkadaşımın kaldığını söyledim ama tanık istemediğini söyledi, eh, bu da çok normal değil mi? Ne yapabiliriz?"

Şimdi bile çoğul kullanma inceliğine sahipti, bu çoğula benim dahil olmadığımı sadece aşağıda bekleyen 'Bill'i kapsadığını kabul etsek bile; belki üçümüz de dahildik.

"Öğrenciyken yaptığımızı sanırım" dedim ayağa kalkarak ve sadece bizim dahil olduğumuz geçmişte olan başka bir çoğulu hatırlayarak, "Ben dışarıda biraz turlarım."

Buna şaşırmadı, bunu bekliyordu. İtiraz etmedi, bunu istiyordu.

"Çok uzun sürmez" dedi, "bir ya da bir buçuk saat, bilmiyorum. Dördüncü Cadde'de, biraz aşağıda, yirmi dört saat açık bir ayaküstü yemek lokantası var, görürsün, kocaman bir yer. Ama daha çok geç değil, bir sürü açık yer bulabilirsin. Kızdın mı?"

"Hayır, elbette hayır. Ne kadar istersen. Üç saat iyi mi?"

"Hayır, o kadar sürmez. Şöyle bir şey yapabiliriz: Bu odanın ışığını açık bırakacağım, sokaktan görülür. O gidince kapatırım. Aşağıdan evin ışıklarının kapatılmış olduğunu görünce artık yukarı çıkabilirsin demektir. Anlaştık mı?"

"Tamam" dedim, Ya burada kalmak isterse?"

"Yo, bu kesinlikle olmaz. Yanına okuyacak bir şeyler al." Bunu bir anne gibi söylemişti.

"Yarının gazetesini alacağım. O nerede?" diye sordum. "Beni gördü, unutma, eğer beni çıkarken görüp tanırsa iyi olmaz."

Berta pencereye gitti ve arkasından ben de gittim. Sağına soluna baktı ve sağ tarafta uzakta 'Bill'i seçti. "İşte orada" dedi işaret parmağıyla göstererek. Benim göğsüm onun sırtına sürtünüyordu, nefes alışı sırtından belli oluyordu, aceleden, telaştan, korkudan ya da gece yüzünden. Bulutlu ve kızıl bir geceydi ama hiç yağmayacakmış gibi de görünmüyordu. 'Bill'in siluetini gördüm, sırtı dönüktü, bizim kapının epey uzağında bir yerde bekliyordu, bizim görüş alanımıza giren tek ışık huzmesinden de oldukça uzaktaydı

(Berta alçak binaların bulunduğu bir sokakta üçüncü katta oturuyor, gökdelenlerin olduğu bir caddede değil).

"Merak etme," dedi, "ona haber vermek için ben de seninle iniyorum. O öncelikle kendisini kimsenin görmemesi için çabalıyor. Çıkınca senin sol tarafa gitmen yeterli, ben ona haber verinceye kadar sırtını dönmez. Kızmadığına emin misin?" Berta yanağımı okşadı, bir hayale kapılan tüm kadınlar gibi şefkatliydi, bu halleri çok kısa sürse ya da süresi artık dolsa bile.

Çıkınca biraz dolaştım. Bir sürü dükkâna girdim, daha açıktılar, bu şehirde hepsi her zaman açık olur. Berta birden bir İspanyol gibi düşünmüştü, belki de bu İspanyollardan biri onu sokakta beklediği ve biriyle de konuştuğu içindi. Hiç kapanmayan bir Kore bakkalından *New York Times* aldım, gazetenin o devasa pazar baskısını ve eve süt aldım, bitmişti. Sonra bir müzik dükkânına girdim ve bir plak aldım, eski bir filmin orijinal ses bandı, kompakt diski yoktu, üzerinde etiket bile olmayan siyah bir plaktı sadece. Cumartesiydi, sokaklar insan doluydu, uzaktan eroinmanları ve geleceğin suçlularını gördüm. Bir gece kitapçısına girdim ve ismi yüzünden bir Japon kitabı aldım, İngilizcesi *House of the Sleeping Beauties,* ismi hoşuma gitmemişti ama kitabı da onun için almıştım. Bir sürü küçük paketim olmuştu, hepsini plastik bir poşete doldurdum, plak poşetine, en büyüğüne, diğerlerini attım, bakkalın verdiği kesekâğıtlarının tutacak yerleri yoktu ve tüm eli meşgul ediyorlardı ya da daha doğrusu dolduruyorlardı, tıpkı düğün gecesinde bir erkeğin ellerinin dolması gibi, tabii kadınınkilerin de, bugünün dünyasında ilk kez sevişmekle aynı anlama geliyordu bu eskiden ama hemen unutulur o ilk sevişme, ikincisi olmasa, aslında üçüncüsü, dördüncüsü, beşincisi olmasa da hemen unutulur, insan nasıl bir şey olduğunu bilse bile. Berta ve 'Bill'in düğün gecesindeydik bugün, onların düğünleri olurken ben şehirde vakit geçiriyordum; buna vakit öldürmek deniyor. Berta'nın bahsettiği hazır yemek lokantasını gördüm, aslında ben de hiç düşünmeden buraya doğru gelmiştim, o bahsettiği için galiba. Hemen girmedim, onu daha sonraya saklamak gerekirdi, çünkü diğerlerinden farklı olarak yirmi dört saat açık kalıyordu, ihtiyacım olabilirdi, afişi okudum. Gökyüzü caddelerin arasından artık görünmüyordu, çok fazla ışık ve çok fazla köşe vardı ama ben gökyüzünün kızıl ve bulutlu olduğunu biliyordum, yağmayacaktı. Çok fazla uzaklaşmadan

yürümeye devam ettim, bu arada zaman geçiyordu, zaman öldürülürken çok daha fazla fark edilir, sanki her saniyenin özel bir anlamı ve hacmi varmış gibi, sanki saniyeler insanın elinden tek tek yere bıraktığı birer çakıl taşıymış gibi, kum saatinin kum taneleri gibi, zaman engebeli ve çatlaklı bir şey olur, sanki daha yeni buradan geçip gitmiş gibi, geçip giden zamanın geçişi seyredilir; Berta ya da Guillermo için böyle değildir ama birinci mektuptan itibaren tüm sıkıntılar aşıldı, anlaşmaya varıldı, son formaliteler de artık her nereye gittilerse yemekte tamamlanmış olmalı, söylenenleri pek dinlemeden sabırsızlıkla biraz konuşmak, sohbeti keyiflendirmeye çalışmak, başından geçen küçük bir olay anlatmak, ötekinin ağzını incelemek, şarap servisi yapmak, terbiyeli olmak, sigaraları yakmak, gülmek, gülümseme bazen öpüşme prelüdü, bir arzu ifadesidir, arzunun aktarılma biçimidir, neden olduğu bilinmeden gülme kesilir öpüşürken, öpüşme ve arzunun tatmini esnasında neredeyse hiç gülüşme olmaz, insanlar başları yastıkta birbirlerine sarılıp uzanmışken artık birbirlerinin ağızlarını incelemezler (ağız hep doludur ve çoğu lüzumsuzdur), bir ciddileşme eğilimi belirir, gülüşmelerle dolu ön sevişmeler ve kısa aralar bir tutukluk, bekleyiş, uzatma, duraklama, soluklanma olmaya başlar, gülüş kesilir, bazen sesler de, tane tane çıkan o sesler de çıkmaz olur ya da artık seslenişlerle ve ünlemlerle konuşulur, çevrilecek bir şey yoktur.

Sonunda saat iki buçuğa doğru biraz acıktım, akşam yemeği yiyeli epey olmuştu, o yirmi dört saat açık olan yere döndüm, bir sandviç ve bir bira istedim, devasa *New York Times*ı açıp dış haberler ve spor sayfasını okudum, bu kadar vakti geçirmek giderek zorlaşmaya başlamıştı, Berta'ya söz verdiğim üç saat dolmadan dönmek istemiyordum. Kim bilir belki 'Bill' gitmiş de olabilirdi, belki de gülüşler ve ciddiyet bitmişti, yapılacak olanlar yapılınca, bazen kısadır, uzatılmaz, erkekler sabırsızdır, hemen gitmek isterler; dağınık yatak onları rahatsız etmeye başlar birden; çarşafların ve lekelerin görüntüsü ve diğer şeyler, izler, şimdi fark ettikleri mükemmel olmayan beden, bunu fark etmek istemezler, (az önce ona sadece sarılmışlardı, şimdi onlara yabancı gelir); resimde ve sinemada kaç kez gösterilmiştir yatakta terk edilen hep kadındır, asla erkek değil ya da sadece Holofernes gibi öldüyse erkektir, hep kadındır bırakılan; belki Berta şimdi yalnızdı ve benim dönüşümü bekliyordu, gelse artık diyordu, omzunda benim dost elimle

kendini artık ne yabancı ne de bırakılmış hissetmemek istiyordu. Hesabı ödedim ve çıktım, iyice yavaş adımlarla sokağa ve eve doğru yürüdüm, artık daha az insan vardı sokaklarda, Madrid'deki kadar çok insan gece boyu sokaklarda gezmiyordu, orada cuma ve cumartesi geceleri şehir çıldırır, New York'ta sadece taksilerin göründüğü saatler başlamıştı. Çıkarken 'Bill'i gördüğüm, onun benim evi terk etmemi beklediği yere geldiğimde saat üçü yirmi geçiyordu, binanın kapısına oldukça uzaktı burası, tek sokak lambasından oldukça uzak, şimdi çıktığım kaldırımdan çok uzakta kalan başka direkler de görüyordum, belediye caddelerde bol keseden kullandığı elektriği ara sokaklarda kısıyordu. Oradan salonun ışığı görünmüyordu, fazla uzakta ve çaprazdaydım, birkaç adım attım, üçüncü katı görebileceğim daha cepheden bir pozisyona gelmek için biraz daha yaklaştım ve ışığın açık olduğunu gördüm, hâlâ açıktı, 'Bill' daha gitmemişti, hâlâ oradaydı, daha Berta'yı bir yabancı gibi görmeye başlamamıştı. Oradan artık bir yere gitmedim, sokakta beklemeye karar verdim, bir otel aramak için çok geçti, daha evvelden düşünmeliydim bunu, yirmi dört saat açık olan yere gitmeyi de gözüm kesmedi, artık başka açık yer de kalmamıştı, çok aç değildim, yalnızca biraz susamıştım, artık daha fazla dolaşmak istemiyordum, yürümekten ve zamanı hesaplamaktan yorulmuştum. Atmışlı yıllardaki bir filminde aktör Jack Lemmon'ı hatırladım, o da bir türlü evine giremiyordu; sokak lambasının yanında kaldım, şakacıktan bir sarhoş gibi görünerek elektrik direğine yaslandım, yerde süt kutusu yüzünden şişkinleşmiş plastik poşetim, elimde sokak lambasının ışığında okumak için gazetem vardı. Ama okumuyordum, Miriam'ın yapmış olduğu gibi bekliyordum ama ben kötü mü görünüyorum acaba diye endişelenmiyordum ve durumun tam olarak ne olduğunu biliyordum, yani niye beklediğimi, hiç kimseye öfkelenmemiştim, sadece bir işaret bekliyordum. Sık sık pencereye doğru bakıyordum, tıpkı şimdi Custardoy'un bizim yatak odamızınkine doğru baktığı gibi, 'Bill' ve Berta'nın uyduruk düğün gecelerini uykusuz geçiriyordum, tıpkı o öyküde ya da şarkıdaki Kübalı kaynana gibi, o da kızının bir yabancıyla yatıp ertesi sabah yılana dönüştüğü (ya da gece boyunca olmuştu, düğün gecesi, kızın yardım isteklerine kulak asılmamıştı ve damat kaynanayı ona "kaynanam" diyerek ikna etmiş, kandırmıştı) geceyi uykusuz geçirmişti ve kızı çarşafların

üstünde bir kan lekesi bırakmıştı ya da belki de o leke yeni evli bakirenin kanıydı, değişen etin, açılan derinin ya da parçalanan bir şeyin ama Berta herhangi bir kan lekesi bırakamazdı o gece. Ranz'ın üç düğün gecesi olmuştu, üç gerçek düğün gecesi, onlarda da bazen bir şey parçalanırdı, çok eskiden. Işık hâlâ yanıyordu, belki de çok uzun bir süreydi bu, saat dörde çeyrek vardı; konuştular, tekrar ettiler, devam ettiler, gülmeler kesildi ya da 'Bill' geceyi orada geçirmeye karar vermişti, hayır, bu mümkün değildi, artık caddelerde trafik uğultusu bile duyulmuyordu, birden Berta için korktum, seni biraz korkutmuyor mu, demiştim ona, eğer işler çığırından çıkarsa da kötü şans, diye cevaplamıştı o da, insanlar ölür, imkânsız gibi görünüyor ama insanlar teyzem Teresa'nın öldüğü gibi ölüyor ve babamın ilk karısının öldüğü gibi, kim olursa olsun, hâlâ hakkında hiçbir şey bilmiyorum, kesinlikle istemiyorum da, Luisa, evet o merak ediyordu, bu arada ben birden çok yakınımda, ışığı açık olan pencerenin öte tarafındaki Berta için korkarken kim bilir ya şimdi Luisa da uzaklarda tehlikedeyse, tıpkı Guillermo'nun hiçbir şeyden haberi olmayan okyanusun öte tarafındaki karısı gibi, bir işaret olarak yanıktı ışık, benim odamın ışığı bıraktığım gibi kapalıydı, onun odasınınki bilinemezdi, sokağa bakmıyordu, 'Bill'le ve onun testere sesiyle olması gereken yerdi orası, şimdi sesi tane tane çıkmıyordur, tıpkı benim buzdolabına gitmeden birkaç dakika önce Luisa'ylayken çıkardığım sesler gibidir, sonra çalıştığım odanın penceresinden dışarıya bakmıştım, yeni pek çok insanın durduğu evimin köşesine, bir laternacı ve saçları örgülü bir kadının, bağıra bağıra gül satan bir tipin ve yukarıya çevirdiği ıslak ve karanlık yüzüyle Custardoy'un durduğu köşeye, o gece ona gitmesi için bir banknot vermeye aşağı inmedim, rahatsız etmiyordu, gürültü etmiyordu, onu satın alamazdım, hiçbir şey yapmıyordu, sadece kafasında kasketiyle yağmurun altında yukarıya bakıyordu, yukarıda olduğu için içerisi görünmeyen bizim yatak odamıza, belki sadece artık açık olmayan ışığa, Luisa kapatmıştı ışığı, ben ve Luisa'ya yalan söyleyerek dışarıdaki dünyayı arzulamadan gözlerken o yukarı bakıyordu, benim dünyam evlendiğimden beri, belki daha da önceden onunla paylaştığım yastığımdı, ben yokken bu dünyada ya da yastıkta biri mi vardı yoksa niyeti ve eğilimi ortaya çıkarmayı bilebilecek biri...

Düşünce beni korkuttu, düşünmek istemedim, dile getirilmeyen sır kimseye zarar vermez, sırların olursa ya da şimdi varsa bunları kimseye anlatma, demişti babam bana, peki ya şimdi, peki ya şimdi, dedikten sonra; eğer sen onları bilirsen onunkiler de sır olmaz demişti, ama Luisa'da bana karşı hiçbir değişiklik yoktu ya da varsa bile korkmamalıydım, artık okyanusun öte tarafında değil çok yakınındaydım, öbür odada, hemen onun yanında olurdum, onun arkasında dururdum, Custardoy gider gitmez. Luisa'ya daha ne 'Bill'den, ne Guillermo'dan, ne bornozdan ve göğüsteki kıllı üçgenden, ne videodan ve testere sesten, ne bacaktan ne de o cumartesi gecesindeki bekleyişten bahsetmiştim, bunların hiçbiri kendi başına bir sır değildi ya da böyle olmayabilirlerdi, ama belki dönüşümden beri bir haftadır anlatılmadıkları için artık böyle olmuşlardı, sırların kendi karakterleri yoktur, onları gizleme ve sessizlik belirler ya da çekince ya da aynı zamanda unutuş; anlatmamak ve yorumlamamak belirler, çünkü dinlemek en tehlikeli eylemdir, ondan kaçınılmaz ve şeyler ancak biz onlardan konuşmadığımız zaman gerçekten olurlar, çünkü onlardan konuşursan onları korkutursun, gerçekleri uzağa kaçırırsın, çiftler birbirlerine başkalarına ait her şeyi anlatırlar ama kendilerininkini değil, eğer o bilginin ikisine de ait olduğunu düşünmüyorlarsa, işte o zaman kulaktaki dil: *"I have done the deed"* der ve bu basit ifade bir anda değiştirir, yalanlar gerçeği ya da kahramanca eylemi. "Yapmam gerekeni yaptım" demeye cesaret eder Macbeth ve yapar yapmaz söyler bunu, kim kalkışır bu kadarına, bu kadarını yapmaya değil, bu kadarını söylemeye, yaşam ya da gelecek yıllar yapılanlara bağlı değildir, insanın bildiklerine bağlıdır, yaptıklarını bilmesine ve tanık olmadığı için ya da söylenmediği için bilinmeyenlere bağlıdır. Belki aldatılmayı kabul etmek gerek, o da gerçeğin bir parçası tıpkı gerçeğin de onun bir parçası olduğu gibi, düşüncemiz sarsak ve belirsizdir ve orada şüpheler için yer olmamasına katlanamaz, her zaman ona ayrılmış karanlık bölgeleri olacaktır, bu yüzden hep böyle hastalıklı bir beyinle düşünür.

Berta için korkuyordum, artık dört saat olmuştu, birden onun öldürülmüş olabileceğini düşündüm, insanlar ölüyorlar, tanıdığımız insanlar, imkânsız görünse de ölüyorlar, ondan başka hiç kimse anlaştığımız işaret olarak bir ışığın söndürüleceğini bilmiyordu, katilin dışarı çıkarken bunu yapması için hiçbir neden yoktu, ışığın

o gittikten sonra kesin olarak kapatılması gerekliydi, onun bana haber vermesi ve "yukarı çık" demesi için; karanlık "yukarı çık" demekti, belki bizimkinin kapatılması da Custardoy için bir şey demekti, onu görürse benim mesajım "git buradan"dı. Çantamı yerden aldım ve yavaş yavaş karşıya geçmeye başladım, daha fazla beklemeden yukarı çıkmak için dört adım atmıştım, epeydir hiç araç geçmemişti sokaktan, saat dördü yirmi geçiyordu, birbirine yabancı insanlar için fazlasıyla çok zamandı. İleriden ağır ağır gelen boş bir taksi göründüğünde sokağın ortasında karşıdan karşıya geçiyordum, taksi sanki yakınlardaki bir adresin numarasını arıyordu. Attığım iki ya da dört adımımı geri aldım ve kaldırıma döndüm, taksici benim yanıma geldi ve bana şüpheyle baktı (dilenciler ve eroinmanlar çoğunlukla plastik torba taşır, sarhoşlarsa farklı olarak kulpsuz kesekâğıdı); beni daha iyi görünce ya da benim soğukkanlı davranışımı görünce kafasıyla soru soran bir işaret yaptı ve bana Berta'nın evinin numarasını sordu, dedikleri çok zor anlaşılıyordu, Yunan, Lübnanlı ya da Rus olmalıydı, bu şehirdeki hemen hemen tüm taksiciler gibi, hepsi şofördü. "Şurası" dedim tek bir sokak lambasının ışığının yetmediği bulutlu bir gecede kapı numarası görünmeyen kapıyı işaret ederek ve hemen ayrıldım, sanki yoluma devam etmek için çok acelem varmış gibi hızla uzaklaştım sokak lambasından, 'Bill'in Plaza'ya dönmek için telefonla istediği taksi bu olmalıydı, belki gidiyordu ve ışık kapanacaktı, eğer Berta hâlâ yaşıyorsa, yatakta terk edilmiş olsun ya da olmasın, çok fazla zaman geçmişti. Bayağı uzakta durdum, 'Görünür Alan'ın kimseye görünmeden çıkmak için beklediği yerden bile daha uzakta, kuru ve kısa bir klakson sesi duydum, "Duy" "Buradayım" "İn aşağı" demekti. Hemen ardından kapı açıldı, bizim ulusal pantolonumuzu ve geceleyin tavus mavisi görünen trençkotu gördüm, gökyüzü hâlâ kırmızıydı ve belki de gittikçe daha da kızıllaşıyordu. Taksinin kapısının kapandığını duydum ve motorun çalıştığını, benim yanımdan hızlanarak geçtiğini, sırtını dönüktü. Sonra geldiğim yolu takip ederek sokak lambasına kadar yürüdüm salonun ışığı şimdi kapalıydı. Berta beni hatırlamıştı ve yaşıyordu, bizimkiler de kapalıydı, ben çalıştığım odanın ışığını kapatmıştım, Luisa da yatak odasınınkini, az önce, sadece birkaç saniye geçmişti üzerinden. Işığın altında cıva ya da gümüş yağmaya devam ediyordu, bizim gecemiz portakal rengi ve yeşilimtıraktı, tıpkı ıslanan Madrid'de çoğu

zaman olduğu gibi. Custardoy edep dışı beyaz leke olarak yukarı bakmaya devam ediyordu. "Git" dedim ona hastalıklı beynimle. O zaman bir elini şapkasına götürdü ve diğeriyle ceketinin yukarı kaldırdığı yakasını düzeltti ve saçağı terk etti, köşeyi döndü ve benim görüş alanımdan çıktı, bir âşık ya da bir köpek gibi ıslanarak.

Kim şüphe etmemiştir, kim kuşku duymamıştır en iyi arkadaşından, bir zamanlar çocukluğunda kendisine asla ihanet etmeyen, asla yolda bırakmayan arkadaşından, insan okulda, artık katılmak için can attığı dünyada ileride kendisini bekleyen şeylerle karşılaşır; engellerle, nankörlüklerle, sessizliklerle, tuzaklarla, pusularla; bir de "Bendim" diyen arkadaş vardır orada; sorumluluklarla tanışmanın ilk biçimidir, insanın hayatında ilk defa *"I have done deed"* sözünü söylemek ya da duymak zorunda kalışıdır ve sonra, büyüdüğümüz ölçüde ve dünya daha az dünya olduğu ölçüde, çünkü artık bizim ulaşamayacağımız yerde değildir, bu gittikçe daha az söylenir ve duyulur, çocukluktaki o üslup silinir yavaş yavaş, çok şematik ve basit olduğu için geride bırakılır, ama o zamanlar bize kahramanca gelen bu zayıf ve gülünç cümleler bizi tümüyle terk etmez, sadece bakışlarda yaşarlar, davranışlarda, işaretlerde, mimiklerde ve seslerde (şu tane tane söylenmeyen seslerde, ünlemlerde) bunlar da çevrilebilir olmalı, çevrilebilmeli, çünkü çoğu zaman saftırlar ve gerçekten *bir şey* diyen şeylerdir ve gerçekten yapılan şeyleri anlatırlar (bastırılmamış nefret ve katışıksız aşk gibi) bir belki ya da acabanın verdiği acı olmadan ve kafa karıştırmaya, gizlemeye ve sorumluluklardan kurtulmaya yarayan ama tanımaya, anlatmaya, iletişim sağlamaya o kadar yaramayan kelimelerden ibaret bir kılıf olmadan; söz, eylemken farklı duran ve asla karıştırılmayan şeyleri aynı düzeye getirir. Birini öpmek ve birini öldürmek belki birbirine zıt şeylerdir ama bir öpücüğü ve bir ölümü anlatmak bu iki şeyi birden benzeştirir ve birleştirir, bir kıyaslama kurar, bir sembol oluşturur. Sözcüklerin hakimiyetine girmiş yetişkin hayatta bir evet ya da bir hayır duyulmaz pek, kimse "Bendim" ya da 'Ben değildim' demez, ama yine de hepsi neredeyse her zaman "Ben değildim" olarak görülür ve kahramanlıklar hatalar listesine eklenir.

Kim şüphe etmemiştir, evet ama şüpheler olduğunda sadece iki türlü davranılabilir ve ikisi de faydasızdır; sormak ve susmak.

Eğer sorulur ve yanıt için zorlanırsa belki "Ben değildim" dendiği duyulur ama asıl *söylenmeyen şeye* dikkat etmek gerekir, ses tonuna, kaçırılan gözlere, sesteki titreşime, şaşkınlığa ve belki de yapmacıklı olan öfkeye dikkat etmek gerekir; ama bir daha da asla sorulamaz. Eğer susulursa, bu soru her zaman bakir ve hazır olarak yerinde duracaktır, gerçi zaman bazen onu yersiz ve nereyse ifade edilemez, tam anlamıyla zamansız yapabilir, sanki geçmiş zamana ait olunca her şeyin bir zaman aşımı olurmuş, her şey insanı gülümsetirmiş gibi, tüm geçmiş saf ve bağışlanabilirmiş gibidir. Eğer susulursa şüpheyi dağıtmak ve soruyu ortadan kaldırmak gerekir, yahut da daha doğrusu büyük bir dikkatle birinciyi beslemek ve ikinciyi hazırlamak gerekir ama şüpheyi doğrulamak asla mümkün olmaz, hiç kimse, hazır bulunmadığı bir şey hakkında bir şey bilmez, itiraflara bile inanılamaz, okulda olaya katılmadığı halde "Bendim" diyenler olmuştur, insanlar nasıl ölüyorlarsa öyle de yalan söylerler, inanılmaz görünür ama hiçbir zaman hiçbir şey bilinemez. Ya da ben buna inanıyorum. Bu yüzden bazen bilmemek daha iyidir, hiç başlamamak, karşısında savunmasız kaldığımız, o bir şeyler anlatıp duran sesleri dinlememek daha iyidir, o anlatıcı seslerden hepimizde vardır, o anlatıcı sesler uzak ya da yakın geçmişe dalıp artık önemini yitirmiş yine de insanın hayatını ya da gelecek yıllarını, dünyaya ve insanlara bakışını etkileyen bir şeyleri anlatırlar, bunları dinledikten sonra hiçbir şeye güvenemezsiniz, her şey mümkündür artık, kendimiz de dahil iyi tanıdığımız insanlardan bile en büyük alçaklıklar ve en korkunç hareketler beklenebilir. Yine de herkes durmadan bir şeyler anlatır ve anlatmak için durmadan bir şeyler gizlerler; sadece söylenmeyen şeyler ne anlatılır ne gizlenir. Ve bu sessiz kalınan şey bir sırra dönüşür ama bazen, sonunda bu sırrın da anlatıldığı bir gün gelir.

Ben hiçbir şey dememiştim, hiçbir şey sormamıştım, hâlâ da sormadım ama ne kadar çok zaman geçerse bunu yapmam o kadar zor, o kadar imkânsız olacaktı. Konuşmadan bir gün geçmesine izin verilir, sonra iki gün, bir hafta ve farkında olmadan üst üste biner aylar ve şüphenin açığa vurulması ertelendikçe ertelenir, tabii eğer bu arada iyice büyümemişse, belki onun da geçmişe dönüşmesi beklenir, saf, bağışlanabilir bir şeye, belki de bizi gülümsetecek bir şeye dönüşmesi. Yatmadan önce epey bir zaman pencereden, benim çalışma odamınkinden, aşağıya köşeye baktım ama Custar-

doy sonraki günlerde orada tekrar görünmedi, onu sonraki görüşüm yukarıda, çok kısa bir süre benim kendi evimde oldu. Babam Custardoy'un kendisini davet ettiği bilmem neredeki akşam yemeğine gitmeden önce, benimle ve Luisa'yla bir kadeh bir şey içmek için saat sekiz buçuğa doğru bize geldi, bu yüzden Custardoy saat on gibi onu almaya evimize geldi. Birkaç dakika oturdu, hızlıca bir bira içti ve ben hiçbir şey fark etmedim, Custardoy ve Luisa arasında son zamanlarda ortaya çıkan en ufak bir samimiyet belirtisi görmedim, ben şehir dışındayken babam aracılığıyla tanışmışlardı, babamın da olduğu ortamlarda iki üç kez birlikte bulunmuşlardı, hepsi buydu ya da bana öyle geldi. Ranz'la Luisa arasında ise epey bir samimiyet vardı, onlar evet, yalnız başlarına, sık sık görüşmüşlerdi, babam ona yapmacıklı evimiz için yaptığı alışverişlerde eşlik etmişti, onu yemeğe götürmüştü, ona tavsiyelerde bulunmuştu (zevkli bir adamdı, bir sanat eksperiydi), yakınlaştıkları açıktı, birbirlerini eğlendiriyorlardı. Babam o akşamki ziyaretinde Küba'dan bahsetti, ama bu onun için hiç de olağandışı bir şey değildi, dahası Küba onun çok sık bahsettiği bir ülkeydi, orayla bayağı sıkı bağları vardı, Havanalı bir annenin iki kızıyla olan evliliklerinden benim de haberdar olduğum bazı önemli iş anlaşmalarına kadar. 1958 yılının Aralık ayında oradaydı, Batista'nın devrilişinden haftalar önce: Olacakları önceden görerek (mal sahipleri de önceden görmüşlerdi bunu) kaçmak için hazırlanan ailelerden kelepir fiyata pek çok değerli mücevher ve tablo almıştı. Bazıları (çok azı) ona kaldı, diğerleri Boston'a, Baltimor'a ya da Malibu'ya satıldılar ya da Avrupa'da açık arttırmalara çıkarıldılar (mücevherler belki Madridli kuyumcular tarafından parçalara ayrılıp her biri birer hediyeye dönüştürüldüler). Bu övündüğü bir şeydi, devrimleri ve onlardan kaçan paralı sürgünleri daha sonra da bu kadar iyi öngöremediği için üzülürdü. "Zengin insanlar topraklarını terk ederken geride düşmanları için hiçbir şey bırakmak istemezler," derdi kadınsı dudaklarından hiç düşmeyen alaycı gülümsemesiyle. "Bir şeyi onların eline bırakmaktansa yakmayı ya da yıkmayı tercih ederler ama yine de zenginler onları satmanın her zaman biraz daha iyi olduğunu bilirler." Eğer o zamanlar Küba'daysa muhtemelen ilişkileri vardı orada, belki de dostları, önceden de gitmiş olmalıydı ama onun o kıtadaki ikametleri birbirine karışmıştı, o anlattıkça karışıyordu yolculuklar (kendisi karıştırıyordu bunları), namuslu Kuzey Ame-

rikan müzelerine ve sahtekâr Güney Amerika bankalarına danışmanlık yapmak için kaç kere gitmişti o kıtaya, ama Küba'ya yaptığı muhtemel yolculuklarından sadece devrimden hemen önce olanı açık ve netti bende (büyüyen ve sürekli merak eden çocuklara düzensiz anlatılır bu tür şeyler, büyüdükçe ve merak ettikçe, azar azar ve atlayarak anlatılır ve onlar için atalarının geçmiş yaşamlarına ait parçaları birleştirmek en iyi durumda bile çok karmaşık bir işe dönüşür). İşin aslı ne olursa olsun, adadaki dostluklarını, sürekli bütün ayrıcalıklara son verileceğini söyleyen 1959'daki iktidarla beraber kaybetmişti ama tuhaftır, İspanya'daki Kübalı mültecilerle görüştüğünü hiç hatırlamıyorum. Belki de eve getirmiyordu onları, bu yüzden de ben onlarla hiç karşılaşmamıştım. O zamandan beri de oraya hiç gitmemişti, bu yüzden Ranz şimdi Küba'dan bahsettiğinde bunu orayı iyi bilen biri olarak yapmıyordu.

Ama o sefer konuşma tarzı biraz olağandışıydı, farklıydı, sanki Luisa'nın varlığı o kadar önemliydi ki, ikisi yalnızken kullandığı belli olan o samimi ses tonu ve memnuniyet hali öne çıkarak hem yetişkinliğimde hem de çocukluğumda bana karşı kullandığı daima daha alaycı o eski konuşma tarzını bastırmıştı. Zaten Luisa kısa bir süreliğine telefonla konuşmak için odadan çıktığında, babamın sohbet ve anlatım biçimi anında değişti, daha doğrusu kesildi. Sanki benim orada olduğumun yeni farkına varmış gibi, bana New York hakkında oradan döner dönmez zaten sorduğu soruları tekrar sormaya başladı (üç gün önce La Ancha'da beraber öğle yemeği yemiştik) ve cevaplarını da zaten bildiği için pek ilgilenmedi. Ben daha önde olmama rağmen yöneldiği kişi hep Luisa'ydı ve o döner dönmez de o alışılmamış canlılığı yeniden kazandı, gerçi Ranz aslında her zaman enerjik biridir. Belki Luisa'nın gülüşü aradığı gülüştü, belki onunla aynı anda gülüyordu (bu, onun istediği şeydi), belki onun istediği gibi dinliyordu ya da doğru yerlerde araya giriyor, doğru sorular soruyordu ya da basitçe Luisa onun tanımak ve her şeyi anlatmak istediği kişiydi, onun öyküsünü atlamadan, sırayla anlatabileceği yeni biriydi, çünkü başından beri babamın tek derdi buydu ve onun büyümesini beklemek gerekmiyordu. Babam bize benim daha önce duymadığım bir sürü hikâye anlattı; sözgelimi fildişinden sahte küçük romanesk Meryem Ana heykelleri yapan bir Venediklinin bunları büyük bir ustalıkla yaptıktan sonra karısının kocaman sutyenine yerleştirdiğini ve karısının göğüs salgıları (çok

fazla) ve koltukaltı terlerinin (güçlü) onun küçük heykelleri için harika bir yeşil küfe dönüştüğünü. Ya da Buenos Aires'te sanat tutkunu bir banka yöneticisinin ona inanmakta direterek yaşlı Custardoy'un bir eserini satın aldığını anlattı; Ranz, Custardoy'u sadece hali vakti yerinde ama cimri bir aile için çok beğenilen ressam Ingres'in iyi bir kopyasını yapsın diye oraya götürmüştü; Ranz bankacının eseri daha teslim etmeden önce kaldığı otelin odasında (Buenos Aires'teki Hotel Plaza'ydı) çerçevesiz gördüğünü ve onun bir imitasyon olduğunu duymak bile istemeyecek kadar hoşuna gittiğini anlattı; babam ona bu işin aslını astarını ve bezin kimin için yapıldığını ve orijinalinin Montauban'da olduğunu bin kere anlatmış, ama bankacı babamın kendisini aldatmaya çalıştığını ve bunun nankörlük olduğunu, Ranz'ın bu şaheseri diğer müşterileri için saklamaya çalıştığını, Montauban'dakinin sahte olması gerektiğini iddia etmiş. "Böyle olunca" dedi babam "adama 'Eğer bunu benden otantik bir eser olarak alırsanız, otantik bir fiyat ödemeniz gerekir' dedim." Bu caydırmak için söylenmiş cümle bankacı için haklılığının bir kanıtı olmuş. "Custardoy tek bir parçayla hiç bu kadar para kazanmamıştı." dedi babam. "Ne yazık ki gözleri bu kadar kötü olan çok fazla banka ya da müze yöneticisi yok. Ne yazık ki genelde bana körü körüne inanırlar ve bu metodu kullanamayız." Ve Luisa'yla aynı anda gülerken mutlulukla ekledi: "Adamdan bir daha haber alamadım, benim için daha iyi. Umarım o bankacıyı kimse fonu kötüye kullanmakla suçlamamıştır." Babam hoşnuttu durumdan, Luisa da hoşnuttu ama babam daha çok; onun babamdan istediği şeyi alabileceğini düşündüm, bunu rastgele düşünmedim, onun babam hakkında merak ettiği ama benim etmediğimi sandığım şeyi düşünerek yaptım, gerçi hâlâ bu konu hakkında düşünmeyi bırakamamıştım, yani belki kuşku olarak da adlandırılabilecek bu şeyi daha tam olarak kafamdan atamamıştım, sanırım aynı zamanda bir sürü şeyle yaşanamıyor, bu yüzden bazen bazıları uzaklaştırılır; bunlar en imkânsız olanlar ya da belki de en muhtemel olanlardır, henüz geçmişte kalmamış olanlar, hâlâ bize eşlik etmek zorunda olduklarını düşündüklerimiz, bize korku verenler, başımıza iş açabilecek, somut geleceğimizi bulandırabilecek olanlardır –ve bazılarıysa beslenir– bunlar da doğrulandıkları durumda olayları geri çevrilemez kılan, sadece geçmişi ve soyut geleceği bulandırabilecek şeylerdir. Ben sanırım Luisa hakkındaki

herhangi bir şüpheyi kafamdan uzaklaştırmıştım, buna karşın hâlâ dile getirmediğim babam hakkındakileri beslemem gerekmişti ya da o akşam, Custardoy zili çalmadan biraz önce bunları yüksek sesle dile getirerek bana hatırlatan Luisa olmuştu, çünkü gülmelerin, gülümsemelerin ve benim için de yeni olan anekdotların arasında Ranz'a her zaman yapmayı tercih ettiği gibi siz diye hitap ederek hayranlıkla şöyle demişti:

"Doğrusu bu kadar çok evlenmiş olmanız bana hiç de garip gelmiyor, inanılmaz görünen ve bu yüzden de eğlendirici olan hikâyeler anlatan gerçek bir hazinesiniz." Ve ona sanki o zamana kadar söylediklerinin ikinci kısmını yanıtlaması ve birinci kısmı hakkında bir şey söylemek istemezse pas geçmesi için fırsat da vermek için hemen ekledi (bu bir saygı belirtisiydi) "Çoğu erkek kadınların beğenilmeye ve sevilmeye hatta şımartılmaya ihtiyaç duyduklarını düşünür ama bizim için en önemlisi bizi eğlendirmeleridir yani kendimiz hakkında çok fazla düşünmemizi engellemeleri. Bu sürekli çocuk istememizin de sebeplerinden biridir. Ama siz bunu iyi biliyor olmalısınız, öyle olmasa sizi bu kadar sevmezlerdi."

Bana bir şey ima ettiğini düşünmedim çünkü tam aksi geçerliydi. Ben Luisa'ya inanılmaz gibi görünen pek çok hikâye anlatmıştım, onu çok eğlendirecek olan 'Bill' ve Berta'yı şu ana kadar anlatmamış olsam da; ama bu hikâye aynı zamanda benim de hikâyemdi, belki de bu yüzden susuyordum. Guillermo ile Miriam'ınkini de Luisa ondan bahsedinceye kadar anlatmamıştım ama sonra onun da hikâyesi olduğunu öğrenmiştim, tanıştığımız gün de iki liderin görüşmesinde çeviri yaparken, söylenen (özellikle bizim başkanınkileri) bazı şeyleri, bana kötü gelenleri ya da uygunsuz ya da ayıplanacak olanları atlamış ya da değiştirmiştim. O zaman, elbette, bu sansürüm her iki dili de benim kadar ya da benden daha iyi bilen Luisa'yı etkilememişti, o "radar"dı. Susmak ve konuşmak geleceğe müdahale etmenin yollarıdır. Luisa'nın babama atfettiği bu erdemin aynı zamanda genç Custardoy'da da olduğunu düşündüm: İstediği zaman, babamı eğlendiren müthiş inanılmaz hikâyeler anlatırdı, bana da çocukluğumda ve delikanlılığımda sayısız şeyler anlatmıştı, son olarak babam, teyzem Teresa ve hakkında hiçbir şey bilmediğim diğer kadın hakkında, bir bakıma benim hakkımda bir hikâye anlatmıştı (belki de benim hikâyemdi; belki de Luisa genç Custardoy'dan dinlemek isterdi).

Ranz'ın gülüşü ağzında donmadı ama onu epey uzattı, yapmacıklı bir tarzda, zaman kazanmak ve Luisa'nın sözlerinin hangi bölümünü (ya da hepsini mi yoksa hiçbirini mi) nasıl cevaplayacağına karar vermek ister gibi. Artık sürdüremez hale gelene kadar güldü, çevrilemez ve sansür edilemez şeylerin bile süresi vardır ve belki de bu sürede saklıdır anlamları.

"Aslında o kadar da sevmediler beni" dedi sonunda her zamankinden çok farklı bir tonda, sanki hâlâ bocalıyormuş gibi. Beni yanıtlarken ne bocalamıştı ne de bir saniye bile uzatmıştı gülüşünü (bu iki şey de saygı belirtisiydi, Luisa'ya duyduğu saygının). "Çok sevdiklerinde de ben bunu hak etmiyordum" diye ekledi, flörtçü özelliğinden gelen bir şey söylemiş gibi görünmeden; onu bu farkın ne olduğunu söyleyemeyecek kadar iyi tanıyordum.

Luisa hâlâ ısrar edebilecek kadar cesurdu, biraz daha az saygı göstererek (ya da bu artık araştırmasına başladığını ve ne düşünürsem düşüneyim onu tutamayacağımı bana haber verme biçimiydi: Eğer ben üzerime almazsam hikâye onun olabilirdi, tıpkı Ranz'ın artık onun olmaya başlaması gibi. Belki bu da başka bir saygı gösterisiydi, bana olan saygısını benim öne çıkıp bunu devam ettirmemi bekleyen bir saygıydı bu, beni "Bak, bundan sonra bu olayda senin görüşlerini dikkate almayacağım" diye uyarıyordu sanki).

"Ama anladığım kadarıyla benim kayınvalidem olması gereken hanımefendiden önce onun kız kardeşiyle evliydiniz. İnsanın iki kız kardeş tarafından sevilmesi kolay olmasa gerek. Yani kim bilir önceden de kaç kadın sevdi sizi?"

Luisa'nın ses tonu alaycı ve hafif şakacıydı, tıpkı yaşlı insanlarla konuşurken onları neşelendirmek ve canlandırmak istenildiğindeki gibi, içten şakacı bir ton, Ranz'ın da diğer insanlarla ve Luisa'yla konuşurken, belki de kendisini biraz canlandırmak için kullandığı bir tondu bu. Ama onun yanıtı hemen aynı tonda gelmedi. Bana öfkeli bir bakış attı hızla, Luisa'nın elindeki bilgileri benim verdiğimi onaylamak ister gibiydi, bunları benden başka bilen kimse olamazdı. Böyle olmalıydı, başkaları hakkındaki her şey yastıkta anlatılırdı. Ama ben hiç renk vermedim. Sonra şöyle dedi:

"İnanma buna, küçük kız kardeşler sık sık ablalarına ait olan şeyleri arzularlar. Benimkinde de durum böyleydi demek istemiyorum ama öyle olağanüstü bir durum değildi, tam aksine normal bir şeydi."

"Peki öncesi?" diye ısrar etti Luisa, o an kendisine bir şey, en azından doyurucu bir şey anlatmasını beklemediği açıktı. Ranz bir yemeğe gitmek üzereydi, daha çok zemin hazırlıyor ve ona somut ya da yakın gelecekle ilgili bir şeyi haber veriyordu. Ben şaşırmıştım, onun ısrarı kadar babamın tepkisinden ötürü de. Ona geçmişle, Luisa'nın şimdi sorduğu geçmişten daha yakın bir geçmişle ilgili bir soru sormaya kalkıştığım için neredeyse beni restorandan dışarı attığı günü hatırladım. ("Yemeğimi sakin yemek istiyorum ve yemeği bugün istiyorum, kırk yıl önce değil.") Ranz yeniden bana baktı, sanki şimdi bilginin kaynağının ben olduğumdan şüphe ediyormuş ya gerçekten bir kaynak var mı yok mu iyi bilememiş gibi. Ben yine hiç renk vermedim. Yeniden alışılmış tavrına döndü, sigarasını tuttuğu eliyle abartılı bir hareket yaptı:

"Öncesi mi? Öncesi benim artık hatırlayamayacağım kadar eskide kaldı."

Zil tam o sırada çaldı ama Luisa kalkıp genç Custardoy'a kapıyı açmak için koridorda yürürken ("Custardoy olmalı" dedi babam o koridorda uzaklaşarak bizim görüşümüzden çıkarken) hâlâ ona şöyle diyecek zamana ya da cesarete sahipti: "O halde belleğinizi zorlayın, size bunu tekrar soracağım, başka bir gün, ikimiz yalnızken, bana anlatırsınız."

Custardoy evimizde kaldığı kısa süre boyunca yalnızca birasını içti ve normalde olduğundan çok daha sessizdi, belki benim gibi, belki bir âşık gibi. Yarı metal tabanlı ayakkabıları neredeyse hiç ses çıkarmadı, şüphesiz 'Bill'in giydiği ayakkabılardandı, onunkilerin postanenin mermer zeminindeki kadınsı seslerini duymuştum, ama Berta'nın sokağındaki yola çıkıp taksiye binerken hiç ses duymamıştım, sanki ayakkabılar da sır saklamaya razı gelmiş gibiydi.

Ne kadar şey söylenmeden kalıyor, bir hayat boyu ya da bir hikâye ya da bir anlatı boyu, bazen istenmeden ya da öngörülmeden. Ben sadece az önce saydıklarımı değil, aynı zamanda özellikle düğünümden beri neredeyse bir yıldır bana eşlik eden felâket sezilerimi ve rahatsızlıklarımı da söylememiştim. Şimdi azaldılar belki de bir müddet sonra yok olup gidecekler. Onları Luisa'ya söylemedim, Berta'ya ya da babama yahut ıştekilere de ve elbette Custardoy'a da söylemedim. Aşıklar çoğu zaman sessiz kalırlar, hatta birbirlerinden hoşlananlar da. Bir şeyi olan ve onu kaybedebilecek olanlar sessiz

kalırlar, artık onu kaybetmiş olanlar ya da daha kazanmak üzere olanlar değil. Berta hiç durmadan 'Bill'den konuşmuştu, sözgelimi, 'Jack'ten ve 'Nick'ten, daha onun için bir bedeni, bir yüzü yokken, daha onları kazanmamışken (vaat edilenlerden konuşulur ama şimdiden değil, evet gelecekten, somut ve soyut olandan konuşulur; eğer yakın zamanlarda olmamışsa, kaybedilenlerden de). Ama sonra susuverdi, benim avarelikle, alışverişle, bekleyişle ve kaygıyla geçen dört uzun saatimden sonra onu hâlâ ayakta buldum, üzerinde sabahlıkla ama odasında değil. Artık yalnızdı ama hâlâ aksaklığını gizlemeye devam ettiğini fark ettim, yani o her zamanki yalnızlığına henüz geri dönmemişti, ne de bana karşı hissettiği o eski güven duygusunu geri kazanmıştı, öyle kolayca olmazdı, öyle birdenbire değildi. Onun birkaç dakika önce bana haber vermek ve "yukarı çık" demek için kapadığı ışığı yakmadım, çünkü gerek yoktu: Kanepeye televizyonun karşısına uzanmıştı, ışığı birbirimizi görmek için yetiyordu, 'Bill'in kısa video kasetini yeniden koymuştu, şimdi görüntüyü ilk izlenimlerini hatırlayarak izleyebiliyordu, şimdi sonunda açık mavi bornozdaki üçgenden kimin çıktığını biliyordu, hem de baştan sona. İçeri girip ışığı yakmadığımda vaizi ya da romantik şarkıcıyı ya da testereyi andıran ses ekranda İngilizce şunları tekrarlıyordu: "Siz kadınlar yüze önem verirsiniz. Gözlere. Böyle diyorsunuz. Erkekler bedeni olan yüze. Ya da yüzü olan bedene. İşte böyle." Berta beni görünce videoyu kapadı. Ayağa kalktı ve bana bir öpücük verdi. "Üzgünüm" dedi, "çok beklemen gerekti." "Önemli değil" dedim ben. "Süt aldım, bitmişti, hemen buzdolabına koyuyorum." Buzdolabına gittim ve oraya sadece sütü bırakmadım, aldığım her şeyi çıkardım plastik torbadan, Japon kitabını, gazeteyi ve *Sherlock Holmes'un Özel Hayatı* plağını, hep böyle yaparım, bir yolculuktan döndüğümde ilk yaptığım iş bavulu boşaltmak ve hepsini aynı yere koymak olur, bavulun kendisini de dolaba kaldırırım, yolculuk yaptığımı, yolculuğa dair her şeyi hızlıca unutmak için, her şey yerli yerinde görünsün diye. Poşeti çöpe attım, o geceki gezintimi ve alışverişimi hızlıca unutmak için. Elimde o gecenin mütevazı ganimetiyle salona döndüm, Berta yoktu, televizyon açıktı, gülme efektleri olan bir program vardı, video kapanınca bu programa geçmişti. Yatak odasından gelen sesleri duydum, odayı havalandırıyor, yatağını yapıyor, çarşaflarını değiştiriyor olmalıydı, ben hemen gelince za-

manı olmamıştı. Ama öyle değildi, en azından sonuncusu değildi, çıktığında kollarında bir çarşaf yığını taşımıyordu, elleri sabahlığının cebindeydi, somon rengi ipek bir sabahlıktı, ellerinin altında tuttuğu bir şey yoktu, belki çarşaflarda 'Bill'in kokusuyla uyumayı tercih ediyordu, insan ne zaman bir kokuyu daha uzun süre muhafaza etmek istese, hep hızlıca kayboluyormuş gibi gelir. Artık yanımdan geçerken Trussardi kokmuyordu, Guerlain kokuyordu, şişeyi gördüm (kutusu açıktı), postaları koyduğumuz masanın üstündeydi, benim gazetemi, kitabımı ve plağımı koyduğum masada: Satın alınışına tanıklık ettiğim şişeydi. Evde 'Bill' hakkındaki tek somut iz oydu. "Nasıl gitti?" diye sordum, artık bunu yapmadan duramadım, her şey aşağı yukarı düzenliydi, evlerde her zaman yapacak bir şey bulunmasına rağmen. "İyidir. Ya sen? Ne yaptın bu kadar zaman? Uykusuzluktan ölüyor olmalısın, canım." Ona o geceki avareliklerimi anlattım üstünkörü ama kaygılarımdan bahsetmedim, aldıklarımı gösterdim ama kapıda beklediğimden de bahsetmedim. Ona tekrar sorsam mı bilmiyordum, sanki birden daha önceki haftalarda olmayan bir utanma duygusu gelmiş gibi görünüyordu ona, halbuki daha o akşam benden prezervatif istemişti (onları çöpte görmüştüm, iki tane, büyük plastik poşeti çöpe atarken, onu üstlerine atmıştım, artık ilk bakışta görülmezlerdi, unutuş hızlandırılmıştı, bazen bunu illa ki hızlandırmak gerekmez, çöpte olduğu gibi bazı şeyler diğerlerini tamamen kapatır, gelen dakikalar sadece öncekilerin yerini almaz aynı zamanda geçen dakikaları da *inkâr eder*). Onun arkadaşlarıyla, Julia'yla geçirdiğim akşam yemeği ne kadar da uzakta kalmıştı şimdi, o hatırlamıyordu, bana onları sormadı bile, ben de yatağa gitmeden önce, ne kadar geç olursa olsun, yapma alışkanlığında olduğumuz ve yapabileceğimiz kısa muhabbette bundan bahsetme gereği hissetmedim. Cumartesi olmasına rağmen çok geçti, artık yatmamız gerekirdi, uyumamız ve uykuda unutmamız ya da Berta'nın uykusunda anısına sarılması gerekirdi. Ama ben az da olsa bir şeyler bilmek istiyordum, bu benim de hikâyemdi, aynı zamanda da değildi (bilmek isteyebilirdim ve o güvendeydi). Saatlerce caddelerden görünmeyen ama sokaklarda kızıla çalan gökyüzünün altında dolaşmıştım, üç kere Kenmore metro istasyonundaki mermer zeminin üzerinde beklemiştim, onun metalik sesli adımlarının arkasından Hotel Plaza'ya kadar gitmiştim, beni görmüştü, bir video film çekmiştim,

zamanın geçmesini beklemeden bir şeyler öğrenmeyi hak etmiştim herhalde. "Tamam, hadi anlat biraz" dedim. Ama o "Hayır, anlatacak bir şey yok" dedi. Yalınayaktı ve buna rağmen aksamıyordu, bakışları biraz hülyalıydı ya da sadece uykuluydu. Sakin görünüyordu acelesi olmadan davranan biri gibi ya da bu yavaşlıktan sıkılmayan biri gibi. Yüzünde bir gülümseme vardı, aptalca, halinden hoşnut ya da boş boş bir şey hatırlayan birinin gülümsemesi. "Ama İspanyol, değil mi?" dedim ben. "Evet, İspanyol" diye cevapladı, "artık bunu biliyoruz." "Adı ne? Ne iş yapıyor?" "Adı Bill, bu isim ona yakışıyor ama ne iş yaptığını söylemedi. Bundan konuşmadık." "Hadi biraz daha anlat, nasıl biri? Hoşuna gitti mi? Hayal kırıklığına mı uğradın? Seni korkuttu mu? Videoda iğrençti." dedim ve gülme efektli programı işaret ettim, sesi kısıktı ama hâlâ duyuluyordu. "Daha bilmiyorum" diye cevapladı Berta, "bu, bundan sonra olacaklara bağlı", "Tekrar görüşecek misiniz?" "Evet, sanırım evet. Posta kutularımız duruyor ve beni telefonla da arayabilir, ona numaramı verdim." Berta ketumluk yapıyordu, hiçbir şeyini paylaşmayan bir âşık gibi, her şeyi gizleyen ve kendine saklayan; ama aşık olamazdı, bu gülünç olurdu, belki hoşlanmıştı, belki de hemen şimdi konuşmak istemiyordu, birlikte dört uzun saat geçirdikten ve o gittikten hemen sonra konuşmak istemiyordu, aslında dört artı dörttü; saat sekiz buçukta buluşmuşlardı. Tek başına düşünmek istemesi mümkündü, olan her şeyi ve 'Bill'in kapıdan çıkışıyla başlayan ve ağır ağır gelişen yokluğunu anısıyla beslemek istemesi normaldi; eminim benim gelişimle yarıda kesilen video kaseti de bunun için koyup izliyordu. "Belki yarın" diye düşündüm, "belki yarın konuşmaya ve bana bunu anlatmaya daha hevesli olur, bu benim için o kadar önemli değil ve aslında benim görevim bitmişti, bu kesin, onun ciddiye aldığını ben de ciddiye almalıydım, kime gitmek istiyorsa ona gitmesine, belki de onu kazanmasına yardım etmeliydim. Hepsi bu. Burada kalma süremin de sonuna geliyordum, bir hafta sonra gideceğim ve büyük ihtimalle bir yıldan önce dönmeyeceğim, belki de ancak o zaman bana her şeyi anlatacaktı, o zaman geçmişe ait bir şey gibi, bizi gülümseten ve bize biraz sanki ona katılan ya da onu yapan biz değilmişiz gibi hissettiren saf ve affedilebilir bir şey, belki tamamıyla, başından sonuna kadar anlatılabilecek bir şey gibi olduğunda anlatacaktı şimdiki gibi olmakta olan ve sonunun nereye varacağı bilinmeyen bir şey

gibiyken değil." Ama ona iki şey daha sormadan yatağa gidemeyeceğimi iyi biliyordum, en azından iki şey daha. "Prezarvatifi var mıydı?" dedim ona. Berta alacakaranlıkta gülümsüyormuş gibi geldi bana ama onları benden isterken ve bir de –sadece kameranın arkasından gördüm, öyle sanıyorum– filmini çekerken yapmadığı şeyi yaparak, kızararak baktı bana. "Bilmiyorum." dedi. "Ona zaman bırakmadım, daha o kendininkileri çıkarmadan ben kendiminkileri çıkardım, bana verdiklerini. Teşekkürler." Elbette "Teşekkürler"de yüzü kızarmıştı. "Ya Miriam? Ona Miriam'ı sorabildin mi?" Berta bu isimle ilgilenmiyordu artık, bunu unutmuştu, "Onun üzerinden çok uzun zaman geçti" der gibi bir ifade oluştu yüzünde, muhtemelen Miram'ın adı akşam yemeğinin başlarında bir yerde unutulmuş olmalıydı, hiçbir şeyin habercisi olmadan. "Evet," diye cevapladı, "bu isimden bahsettim, İspanya'daki bir arkadaşım olarak. Onun için hiçbir anlamı yokmuş gibiydi, üstelemedim, sen ısrar etmememi söylemiştin." Şimdi bana bunun ne olduğunu sormuyordu, neden şüphelendiğimi ya da ne bildiğimi (bana "dökül" ya da "açıkla" ya da "anlat" demedi), benim düşüncem ya da kafamda kurduğum şey aklından uçup gideli epey bir saat geçmişti. Tekrar kanepeye uzanmıştı, uzun gece boyunca adamı tanımaktan ve yalınayakken bile aksaklığını gizlemekten yorgun düşmüş olmalıydı. Kanepenin üstüne kaldırdığı ayaklarına baktım, uzun parmaklı hoş ayaklardı, 'Bill' için özellikle temizlenmiş ayaklardı –asfalta basmamışlardı– insanda okşama isteği uyandırıyorlardı. Onları çok uzun zaman önce okşamıştım (onu böyle hatırlayınca ben de onunla aynı yüz ifadesini takınmalıydım: "Onun üzerinden çok uzun zaman geçti."), hâlâ aynı ayaklardı, kazadan sonra bile, kaç adım atmışlardı, kaç kez okşanmışlardı geçip giden on beş yıl boyunca. Belki 'Bill' çok kısa süre önce onları okşamıştı, belki beni sokağa attıktan sonra konuşurlarken dalgın dalgın okşamıştır, neden konuşmuşlardı peki, 'Görünür Alan'dan konuşmamışlardı, neden o zaman, belki de benden konuşmuşlardı, belki Berta ona benim tüm hikâyemi anlatmıştı, sırf bir şeyden konuşmuş olmak için, yastıkta diğerlerine ihanet edilir, kara çalınır, onların en büyük sırları açıklanır ve sadece dinleyenin hoşuna gidecek olan düşünceler söylenir ve bu diğerlerinin hafife alınmasıdır: Bu alanın dışında olan her şey ikincil ve vazgeçilebilir şeylere dönüşür eğer küçümsenen bir şeye dönüşmemişse; orası dostluklardan ve

geçmişteki hatta şimdiki aşıklardan bile en çok vazgeçilen yerdir, tıpkı Luisa'nın Custardoy'la yastığı paylaşırken beni reddedip küçülteceği gibi, ben uzaktaydım, okyanusun öte yanında, başka bir ülkede, anım silik, başım yok, sekiz hafta boyunca iz bırakmamış o yastıkta; artık çapraz yatmaya alışmıştır o, yatağın bir tarafından bir tarafına geçiyordur, uzun süredir kimse yoktu orada ve olmayan birinin de önemini yitirmesi zor değildir, en azından lafta, sarf edilen sözlerde; tıpkı Guillermo'da olduğu gibi, onun için de öbür kıtada hasta yatan karısı hakkında bu kadar kötü niyetle konuşmak zor değildi, kimsenin duymayacağına inanıldığında, Havana'da bir otel odasında, dolunayın altında, balkon kapısı yarı açıkken onu öldürmekten ya da en azından onu ölüme terk etmekten konuşmak zor değildi: "Onu ölüme terk ettim" demişti. "Ona yardım etmek için hiçbir şey yapmıyorum. Onu ölüme itiyorum." Ve biraz sonra: "Kalan son yaşama isteğini de alıyorum elinden. Bunlar sana yeterli gelmiyor mu?" Ama Miriam'a yeterli gelmiyordu, çok fazla beklemişti ve bekleyiş en çok umutsuzluğa düşürendir, sanrılar gördürür, insanın içini kemirir ve "Sana geldim" ya da "Benimsin" ya da "Benimle cehenneme" ya da "Seni öldürürüm" dedirtir; hiçbir dikiş yeri, süsü, pilisi olmayan sonsuz bir elbise gibidir, hiçbir köşe tarafından sınırlanmayan görünmez ya da kızıl bir gökyüzü gibidir, hiçbir dokusu ayırt edilemeyen, her şeyin birbirine benzediği hareketsiz bir bütün gibidir, sadece tekrarın olduğu bir bütün, ama bir zaman sonra gerçekleşen bir tekrar değildir bu, böylesi bir tekrar olsa sadece hoş görülmez, hoşa da gider, (kimse bazı şeylerin bir daha hiç tekrar etmemesini kabul edemez), aksine süreğen bir tekrardır, hiç durmayan, sonu gelmez bir ıslık ya da art arda gelen sabit bir aynılık gibi. Bekleniyorsa hiçbir şey yeterli değildir, bilenmiş bir bıçakla parçalanmalıdır bir şey, bir şey yanmalıdır bir korla ya da alevle, hafife alındıktan, küçük görüldükten, hor görüldükten sonra hiçbir şey yeterli değildir, sonra tek kabul edilebilir olan, bu eylemin sonucu olan, arkasından gelen kaçınılmaz adımdır; tek kabul edilebilir olan yastıkla sınırlanan bölgenin dışına atılanın imha edilişi, ortadan kaldırılışı, ölümüdür. Dolunay, yarı açık balkon kapısı, yerinden kaymış sutyen, ıslak havlu, banyodaki sessiz ağlayış, alındaki terli saçlar ya da kırışıklıklar, uyuyan kadın ve uyumak üzere olan kadın, hâlâ umudu olanın mırıldandığı yumuşak ezgi: "Onu öldürmelisin" demişti Miriam. Guillermo

cevaplamıştı, okyanusun öte yanındaki karısına sırtını dönerek, herhangi bir şeyi, aklına gelen ilk şeyi söyleyerek cevaplayan bıkkın bir anne gibi; birine sözle suç işletmek kolaydır, hiçbir şey olmaz, tüm dünya bilir ki söylediği şeyden sorumlu değildir, bazen kanunlar onu cezalandırsa bile, kulaktaki dil, dil öldürmez, suç işlemez, işleyemez: "Tamam, tamam, yapacağım, sen şimdi elini çalıştırmaya devam et." Daha sonra Miriam ısrar etmişti, doğal ama ölgün olmayan bir tonda: "Eğer onu öldürmezsen, ben kendimi öldürürüm, bu işin sonunda bir ölü olacak, ya o ya ben."

"Onu takip ettiğimi ona söylemedin, değil mi?" hâlâ sormaya devam ediyordum. "Hayır, bunu söylemedim, belki daha sonra söylerim, senin için önemi yoksa. Ama senden bahsettim, bizim varsayımlarımızdan ve tahminlerimizden." "Peki ne dedi?" "Hiçbir şey, güldü." "Benden konuştunuz o zaman." "Evet, ona biraz senden bahsettim, sonuçta o gelsin diye seni dışarı attık, rahatsız ettiği insanı merak etmiş olması mantıklı." Berta'nın cevabı biraz özür diler gibiydi, buna hiç gerek olmadığı halde. Benim sorum da sonuna koyduğum şu "o zaman" yüzünden biraz suçlar gibi çıkmış olabilir, onu yaptığını kabul etmeye zorluyordu. Berta konuşmak istemiyordu, kaba olmamak için ya da benim gece yürüyüşümü biraz telafi etmek için isteksizce cevap veriyordu. Sabahlığı biraz açılmıştı, açıklıktan göğüslerinin bir kısmını, ipeğin altından tüm biçimi görebiliyordum, filmini çekerken bakmak istemediğim aynı göğüslerdi, şimdi onları görmek hoşuma gitmişti, zamansız bir istekti. Kışkırtıcı giyinmişti. Bir dosttu. Üstelemedim.

"İyi, ben yatmaya gidiyorum, çok geç oldu" dedim.

"Tamam, şimdi ben de gideceğim" diye cevapladı. "Ortalığı biraz toplamak istiyorum."

Tıpkı benim daha sonra, okyanusun öte yanında, pencereden Custardoy'u izlemek için uyumak istemediğimde Luisa'ya yalan söyleyeceğim gibi o da yalan söylüyordu. Toplayacak hiçbir şey yoktu, masadaki kapağı açık Eau de Guerlain şişesini saymazsak. Ben kitabımı, plağımı ve gazetemi odama götürmek için almıştım. Trençkotum da hâlâ üstümdeydi.

"İyi geceler" dedim "Sabah görüşürüz." "Görüşürüz" diye cevapladı.

O orada olduğu yerde kaldı, gülüş efektlerinin karşısındaki kanepede uzanmış, yorgun, ayaklarını yukarı kaldırmış halde, üze-

rinde yakası yarı açık sabahlığıyla, belki de o gecenin henüz hayal kırıklığına uğratmadığı yeni somut geleceğini düşünüyordu. Ya da belki de hiçbir şey düşünmüyordu, ben bir süreliğine banyoya geçtim, dişlerimi fırçalarken ve musluğun sesi diğer sesleri bastırırken, bana biraz dalgın, bir şarkı mırıldanıyor gibi geldi, tıpkı kendisi de ne yaptığımın farkında olmayan biri gibi mırıltısını arada bir keserek, ağır ağır yıkanırken ya da yanındaki birini okşarken mırıldanan biri gibi, ama Berta yıkanmıyordu (belki bir kokuyu korumak istiyordu) ve yanında da hiç kimse yoktu. Ve mırıldandığı şey İngilizceydi: "*In dreams I walk with you. In dreams I talk to you,*" çok bilinen eski bir şarkının girişi, belki on beş yıl öncesinin. O gece tekrar salona uğramadım, banyodan doğruca yatak odama gittim. Soyundum ve özel hiçbir kokusu olmayan yatağıma girdim, uzun süre uyuyamayacağımı biliyordum, kendimi uykusuzluğa hazırladım. Kapıyı her zamanki gibi yarı açık bırakmıştım, hava girsin diye (New York'ta evlerin alt katlarında sokaklara bakan pencereler mecburen kapalıydı). O zaman tüm gece boyunca hiç olmadığım kadar uyanık olduğum bir anda, bir duvarın arkasından duyar gibi kısık bir sesle yeniden duydum, 'Bill'in sesini ya da Guillermo'nun sesini yahut bir gondol şarkıcısını andıran o titrek sesi, ekrandan kısa kesik kesik İngilizce cümlelerini tekrar eden o testere sesi. Karanlık bir etki yaratıyordu. "İşte böyle. Eğer memelerin, amın ve bacakların beni riske girmeye değdiğine ikna ederlerse. Eğer hâlâ sana ilgi duyarsam. Belki artık devam etmek istemezsin. Çok açık olduğumu düşünürsün. Kaba. Vahşi. Vahşi değilim. Çok zaman kaybedemem. Çok zaman kaybedemem."

Sekiz hafta uzun bir zaman değildir ama göründüğünden daha uzundur eğer onları birbirinden ayıran on bir ya da on iki haftaya diğer sekiz hafta da eklenirse. Benim sonraki sekiz haftalık yolculuğum şubatta Cenevre'ye oldu ve sonuncusuydu. Ben daha uzun süre böyle devam etmek isterdim ama bunca zaman ayrı kalarak, evde yaptığı değişikliklere katılmadan ve bu değişikliklere bir türlü alışamadan ve sonradan kurtulsam da içimde şüphelerim varken Luisa'yla evli olmamızın hiçbir anlamı yoktu. Kendi kendime ben de böyle değişiyor muyum acaba diye soruyorum, ben fark etmiyorum ama sanırım evet, mademki Luisa yüzeysel anlamda değişiyor, (vatkalar, saç biçimi, eldivenler, dudak boyası) o yapmacıklı ilk açılışı epey geçmişte kalan evimiz değişiyor, işimiz değişiyor; benimki arttı, onunki iyice azaldı ya da neredeyse kalmadı (Madrid'de kalıcı bir iş arıyor): Benim New York'a gidişimden Cenevre'den dönüşüme kadar, yani eylülün yarısından hemen hemen martın sonuna kadar geçen sürede o sadece tek bir iş seyahati yaptı, o da haftalık değil sadece birkaç günlüktü, Londra'ya gitti bizim o meşhur liderin resmi çevirmeninin yerini doldurmak için; münasebetsiz adam çocuklarından suçiçeği kapmış, (şimdi liderin yalnızca kendisine çalışan resmi çevirmeni var, ne olduğu belirsiz bir isim verilerek entrikayla böyle bir pozisyon uyduruldu –usta çevirmen, evet böyle– bu mertebeye eriştiği için de artık iki soyadıyla birden anılıyor, De la Cuesta ve De la Casa); söz konusu ülkeye acil bir ziyarette bulunuyordu (üst düzey yetkili, suçiçeği olan tercüman değil, hastalığı bulaşıcı olduğu için ülkeye girişine izin vermemiş olmalılar) koltuğunu yeni kaybeden meslektaşına üzüntülerini bildirmek ve uğramışken onun yerini alanlara bizim temsilcilerimizin Britanyalılarla hep konuştuğu şeylerden Cebelitarık, IRA ve ETA'dan bahsetmek için. Luisa inanılmaz hikâyeler anlatmıyor –ama benim de onda aradığım şey bu değil– kısaca görüşmeyi anlattı, bana demek istiyorum, çünkü bu tür özel çevirmenlerin, resmi ya da değil (eşzamanlı çevirenlerden çok ardıl çevirenlerdir

bunlar, ben ikisini de yaptım, gerçi ikincisini sadece birkaç sefer yaptım, ardıl çeviri yapanlar eşzamanlı çeviri yapanlardan nefret ederler, eşzamanlı çevirmenler de ardıl çeviri yapanlardan), görüşme yapılan odanın içinde geçen hiçbir şeyi dışarıda söylemedikleri varsayılır, onlar sırlara ihanet etmedikleri kanıtlanmış insanlardır. Ama bana anlatabilirdi elbette. "Çok sıkıcıydı" dedi bana. İngiliz liderin birkaç gün içinde terk etmeye hazırlandığı resmi binada yapılan görüşmeyi kastederek: Hâlâ yarısı boş koliler varmış odanın her yanında. "Bizim başkan ona artık hiçbir sorumluluğu ve yetkisi olmayan eski bir arkadaşıymış gibi davranıyordu ve o da onun kendisine sorduğu sorularla ilgilenemeyecek kadar keyifsizdi, eski güzel günleri hatırlatıyorlardı herhalde." Ama bir an Luisa'yı tanıdığım gün benim onları yönlendirdiğime benzer bir sohbet olmuş. Görünüşe göre İngiliz lider yeniden Shakespeare'den bir alıntı yapmış, yine *Macbeth*'ten, sürekli onu okuyor ya da tiyatroda izliyor olmalıydı: "Hatırlıyor musunuz?" demiş ona "Macbeth'in Duncan'ı öldürdükten sonra duyduğunu söylediği şeyi? Çok ünlüdür." "Sanırım şu anda hatırlamıyorum ama eğer belleğimi zorlarsam..." diye özür dilemiş bizim lider. "Macbeth does murder Sleep, the innocent Sleep" diye bağıran bir ses duyduğunu sanır Macbeth" (Luisa bunu bizim üst düzey temsilcimize *"Macbeth Uykuyu öldürüyor, masum Uykuyu"* diye çevirmiş) "İşte ben de tıpkı öyle" diye eklemiş Britanyalı hanımefendi "görevimi bir anda bırakmak zorunda bırakılışım yüzünden uyurken öldürülmüş gibi hissediyorum kendimi, çevresinde dostları olduğuna inanıp kestiren masum Uyku bendim, nöbet tutan dostları olduğuna inanan bendim ve ben uyurken beni hançerleyenler de tıpkı Macbeth, Glamis, Cawdor gibi yine dostlarım oldular. İnsanların en kötü düşmanları yine dostlarıdır, dostum." Ve arkasında tüketilmiş dostluklardan bir patika yaparak ilerleyen bizim lidere hiç ihtiyacı olmayan bir tavsiyede bulunmuş; "En yakınınızdakilere asla güvenmeyin, size zaten sevildiğinizi söyleyip birini sevmeleri için onları zorlamanıza gerek olmadığını düşünenlere. Ve sakın uyumayın, güven içinde geçen yıllar bizi buna çağırır, uyumaya, kendimizi güvende hissetmeye başlarız. Ben güvenip bir an uyudum ve şimdi başıma gelenleri görüyorsunuz." Ve eski lider her şeyi açıkladığını düşündüğü bir hareketle etraftaki açık kutuları göstermiş, sanki bu kutular uğradığı ihanetin bir ispatı ya da kendi cinayetinde dökülen kan damlalarıymış gibi.

Biraz sonra da eskiden mevkidaşı olan İspanyol lider onun yerini alan yeni liderle ya da onun için Macbeth, Glamis ya da Cawdor'la eşdeğer olan kişiyle görüşmek için onu terk etmiş.

Tüm bu zaman boyunca Luisa'nın tek işi bu oldu ama yine de hiç boş durmamıştı: Ev giderek daha çok eve benziyordu ve o da giderek gerçek bir gelin oluyordu, benim onda böyle bir şeye ihtiyacım olmadığı halde.

Cenevre'de yaşayan ve normal olarak bir evi olan bir dostum yoktu, bu yüzden ECOSOC İnsan Hakları Komisyonu'nda (sanki çevirdiğim dillerden birine göre "eko" çorap markası gibi geliyordu kulağa) çeviri yaptığım haftaları kiraladığım küçük bir apartman dairesinde, sadece akşamüstleri boş şehirde gezintiler yaparak, üç dilde altyazılı gösterilen filmlere ya da arkadaşlarla yahut babamın (sanki tüm seyahatlerinde illa ki birileriyle dost olmak zorundaydı) eski dostlarıyla yemeğe giderek ve televizyon seyrederek, hiç eksik olmayan bu tek şeyle, her yerde her zaman televizyon seyrederek geçirdim. New York'taki sekiz haftam Berta'nın (dediğim gibi her zaman biraz özlediğim ve aylarca anlatacak haberler biriktirdiğim kişinin) yakınlığı ve hikâyeleri sayesinde katlanılabilir hatta eğlenceli ve yoğun geçmişti ama Cenevre'dekiler inanılmaz tatsızdı. Bu benim o işe hiçbir zaman ilgi duymamamdan çok şehrin, hem de kışın, hiç ilgimi çekmemesindendi, benim için katlanılmaz olmuştu, çünkü bir işteki en büyük azap işin kendisi değildir, çıkışta bizi beklediğini ya da beklemediğini bildiklerimizdir, her ne kadar bu sadece elini bir posta kutusuna sokup karıştırmaktan ibaret bir beklenti olsa da. O şehirde beni hiçbir şey ve hiç kimse beklemiyordu, Luisa'yla kısa bir telefon konuşması, onun aşağı yukarı aşk dolu cümleleri benim sadece birkaç saat daha az uykusuzluk çekmeme yarıyorlardı. Sonra çoğu kez kendi evimde yapmaya girişiverdiğim bir akşam yemeği, ev hep yediğim şeyler kokuyordu, her taraf değil, leş gibi de değil ama mutlaka kokuyordu, yatağım ve mutfak aynı yerdeydi. Orada kalışımın yirminci ve otuz beşinci günleri Luisa beni görmeye geldi, ikisinde de iki uzun hafta sonu (her seferinde dört gece) benimle kaldı, aslında hafta sonlarını beklemesinin de bu kadar kısa kalmasının da bir anlamı yoktu çünkü burada kalmamasını gerektirecek bir işi ya da mesai saatleri yoktu. Ama sanki yolculuk yapmamızı ve kendi ülkemizden uzunca bir süre uzak kalmamızı gerektiren bu mevsimlik işi benim de hemen bırakaca-

ğımı tahmin etmişti ve sanki benim de dönünce orada kalabilmek için kalıcı bir işe zemin hazırlamakla ilgilenmem daha önemliydi – bitmeye mahkum, gelip geçici bir şeyde bana eşlik etmekten daha önemli... Sanki o geçmişe ait her şeyi gömerek yeni durumumuza daha uygun tamamen yeni bir yola adım atmıştı, bense, tam aksine, önceki anormal, faydasız ve istemediğimiz yaşantıyı sürdürerek bekârlık dönemimdeki yaşama bağlı kalıyordum; sanki o evlenmişti ama ben henüz evlenmemiştim, sanki gezgin kocasının dönüşünü, bense tam aksine hâlâ evlilik tarihimizin gelmesini bekliyordum, Luisa yerleşik hayata geçmişti ve onun hayatı değişmişti, benimki ise tam aksine –uzaktayken– hâlâ önceki yıllardakinin aynısıydı.

Onun ziyaretlerinden birinde babamın bir arkadaşıyla yemeğe çıktık, ondan daha genç benden daha yaşlıydı (on beş yaş büyük), Lozan, Luzern ya da Lugano'ya giderken bir geceliğine Cenevre'ye uğramıştı, sanırım bu dört şehirde de yapması gereken karanlık ya da kirli işleri vardı, etkileyici bir adamdı, babamın Prado Müzesi'nde çalışırken olduğu gibi karanlık bir tip, çünkü Profesor Villalobos (ismi bu) özellikle 18. yüzyıl resim ve mimarisi hakkında yaptığı çalışmalarla meşhurdu (yalnızca çok okuyan bir grup içinde), bir de çocukça davranışlarıyla. Ayrıca daha küçük ve daha az okuyan bir çevrede de Barselona, Madrid, Sevilla, Roma, Milan, Strazburg ve hatta Brüksel (Cenevre'yi saymıyorum; Almanya ve İngiltere'de hâlâ gücü olmamasına çok sinirleniyordu) şehirlerinin en entrikacı siyasetçi ve akademisyenlerinden biri olarak bilinirdi. Böylesi büyük ve meşgul birine yakışacağı gibi geçen bunca yıl içinde çok geniş bir alanda farklı farklı konularla ilgilenmişti, Ranz geleneksel olarak, El Escorial'deki Prens Evi üzerine kısa parlak çalışmasını çok beğenirdi (öyle der) mesela, ben okumadım, okuyacağımı da sanmıyorum. Bu profesör Katalonya'da yaşıyor, kraliyet başkentinde yapacak çok fazla işi olmasının yanı sıra bu da Madrid'e geldiğinde babamı ziyaret etmemesi için yeterli bir mazerettir. Ama ikisi sık sık notlar yazarlar birbirlerine, Profesör Villalobos'unkiler (Ranz'ın bana bazen okumam için verdikleri, eğlenceliydi) bazen söyleyeceklerinden ya da doğrusu akıcılığından vazgeçecek kadar eski ve süslü bir dille yazılmışlardı: Öyle bir adamdı ki, sözgelimi beklenmedik bir aksilik ya da terslik karşısında asla "Ne yapacağız şimdi?" demezdi, "İstifade cihetinden bakalım" derdi. Ben onu daha önce hiç görmemiştim, ama bir pazartesi günü öğleden sonra

(düzenbazlar asla hafta sonu seyahat etmezler) beni telefonla aradı, telefonumu babamdan almıştı (tıpkı New York'ta berbat dans eden silikonlu karısı olan üst düzey bürokrat gibi) bir gece geçireceği otelinin odasında tek başına can sıkıntısından patlamasın diye, (akşam olunca, yerli dalavereciler günlük dalaverelerini yaptıktan sonra dinlenmek için evlerine dönerler, yabancı dalaverecileri kendi kaderleriyle baş başa bırakırlar). Luisa'yla olan gecelerimden birini boşa harcamak düşüncesi hoşuma gitmemişti ama bizim de o gece için birlikte geçirmekten başka somut bir planımız yoktu ve evlilik içinde bu tür planlar çok büyük sonuçlara yol açmadan çeşitlendirilebilirdi.

Villalobos bizi sadece akşam yemeğine davet etmeyip aynı zamanda etkilemek de istedi, belki daha çok Luisa'yı, belki biraz da farklı bir biçimde. Benim seçtiğim ya da sürüklendiğim mesleği eleştirirken münasebetsizdi, görünüşe göre, bu hep yaptığı bir şeydi. "Bu işle nereye varmayı düşünüyorsun?" dedi bana dolgun ve nemli (kendileri de nemliydi ama çok cla şarap içmişti) dudaklarındaki bir üstünlük edasıyla, sanki bir babaymış gibi (babaların arkadaşları onların çocuklarına karşı davranışlarının kendilerine miras kaldığına inanırlar). Luisa'yı ise yanlış yol seçtiği için kınamadı, belki artık çevirmenlik yapmadığı için ya da sonuçta onun herhangi bir yol izlemek için hiçbir nedeni olmadığını düşündüğünden. Sempatikti, aksi, sözde alim, züppe, ukala ve sıcakkanlı, hiçbir şeye şaşırmamaktan hoşlanıyordu, kimseye anlatılmayan sırları bilmekten ve ister dün ister dört yüz yıl önce olsun dünyada olup biten her şeyden haberdar olmaktan hoşlanıyordu. Tatlılar geldiğinde, birden, birkaç dakika sessizlik çöktü, sanki bu kadar meşgalenin ve büyüklüğün yorgunluğu kendini göstermişti ya da kasvetli düşüncelere dalmıştı, belki mutsuzdu ve birden bunu hatırlamıştı. Yine de yetenekli bir adam olduğu belliydi, herkes böyle normal bir yüz ifadesinden yapmacıklı ve samimiyetsiz görünmeden birdenbire bir umutsuzluk ifadesine bürünemezdi. Sanki bize "Söyleyecek başka bir şey yok" der gibiydi. Sohbet inceldiği yerden kopuyordu, elleri biraz önce bir parça ahududu turtası aldığı bıçağı öylece yukarıda tutuyor ve bakışları giderek bulunduğumuz ortamı terk ediyordu.

"Bir şey mi oldu?" diye sordu Luisa ve parmaklarıyla koluna dokundu.

Profesör Villalobos bıçağını indirdi ve cevap vermeden önce onunla tatlısından bir parça aldı, sanki içinde bulunduğu şaşkınlıktan çıkmak için bir harekete ihtiyacı varmış gibi.

"Hayır, hayır, yok bir şey. Ne olabilir ki, tatlım?" dedi yalancıktan, sanki içe dönük hali de yalancıktanmış gibi. Sonra tümüyle toparlandı ve bıçağıyla klasik bir hitabet hareketi yaparak ekledi. "Biliyor musun, kayınpederin senden bahsederken hiç abartmıyormuş. Ne dilersen dile benden, hemen yapmaya hazırım."

Çok içmişti. Luisa mekanik bir kahkahayla güldü ve ona şöyle dedi:

"Ne zamandır tanıyorsun onu?"

"Ranz'ı mı? Kendi oğlundan bile önce, yeni evlendiğin bu adam daha doğmamışken." Ben bunu tam bilmiyordum, insanlar kendileri doğmadan önce olanlarla, kendilerinden önce kurulan dostlukların nasıl oluştuğuyla pek ilgilenmez. Profesör herhangi bir konu ya da haber hakkında herkesten daha çok şey bilmesiyle övünürdü, bana dönerek ekledi. "Hatta senin anneni ve teyzeni daha o tanımadan önce tanırdım, düşün. Benim babam doktordu ve Madrid'e yolu düştüğünde büyükbabanı mutlaka ziyaret ederdi. Bazen ben de onunla giderdim ve tüm aileyi biraz tanırdım. O zamanlar babanı sadece birkaç kere görmüştüm, doğrusu bu. Eminim, büyükbabanın niye öldüğünü bile bilmiyorsundur."

"Bir kalp krizinden, sanırım" dedim kekeleyerek. "Doğrusu çok iyi bilmiyorum, ben doğmadan kısa bir süre önce öldü ve bu da insanı pek ilgilendirmeyen şeylerden biridir."

"Çok yanlış" dedi profesör. "Her şey ilgilendirir, bu lakaytlıkla bir yere varamazsın. Tıbbi olarak enfarktüsten öldü, evet, ama artistik olarak, yani gerçek ölüm nedeni, asıl önemli olan neden, merak, kaygı ve korkuydu, tüm bunlar da baban yüzündendi. Tüm hastalıklar gerçekte hastalık *olmayan* bir şey yüzünden ortaya çıkarlar." Profesör Villalobos'un kimseye anlatılmayan sırlardan başka, bir şey anlatırken böyle küçük, teatral etkiler yaratmak da hoşuna gidiyordu, anlattığı şey sır olsun ya da olmasın.

"Babam yüzünden mi? Neden babam yüzündenmiş?"

"Teyzenin onunla evlendikten kısa bir süre sonraki ölümünden ötürü iyiden iyiye telaşa kapılmıştı. Ondan sanki şeytanmış gibi korkuyordu, boş bir inançtı, neler olduğunu biliyorsun, değil mi?"

Profesör, Custardoy'un yaptığı gibi rol yapmıyordu. Meselenin özüne iniyordu, onun açısından her şeyin bilmeye değer olduğuna ya da bilmenin zarar vermeyeceğine ya da zarar verecekse de buna katlanmak gerektiğine şüphe yoktu. O zaman bilme sırasının bana geldiğini düşündüm, tıpkı aniden bastıran kasırgaydı bu, sanki yıllarca bir kenarda duran hikâyeler, tembelliklerine bir saat ara vermişlerdi ve onların gelişleri karşısında hiçbir şey yapılamazdı, belki sadece biraz geciktirilirdi, çok az daha ama etkisi yine de aynı olurdu. "Ben zamanla hiçbir şeyin geçtiğine inanmıyorum" demişti Luisa, yatakta kolum göğsüne sürtünmeden az önce. "Her şey buralarda bir yerde geri çağrılmayı bekler." Bunu iyi ifade etmişti, bana göre. Belki şeylerin kendilerinin de anlatılmak istedikleri bir zaman gelir, belki artık dinlenmek ya da sonunda bir kurguya dönüşmek istedikleri için. "Evet, bunu biliyorum, kendisini bir tabancayla vurduğunu biliyorum" dedim ve o an aslında hiçbir kanıtı ya da kesinliği olmayan sadece Custardoy'un bana, benim de Luisa'ya aktardığım bir dedikoduyu bildiğimi kabul ettim.

Profesor Villalobos şarap içmeye devam ediyordu, bir yandan da büyük bir hızla tatlı bıçağını sanki doktor babasının neşteriymiş gibi kullanarak turtasını yiyordu. Her lokmadan ya da yudumdan sonra peçeteyi ağzına götürüyordu iyice kuruttuğunda bile ıslak kalan ağzına... Bu konuda ya da haberde de benden daha çok bilgiye sahipti.

"Belki bilmiyorsunuzdur ama olay olduğunda babamlar da oradaymış, yemeğe davetlilermiş." "Bilmiyorsunuzdur" demişti evlilere karşı kullanıldığı gibi çoğul kullanmıştı. "Dehşet içinde hemen Barselona'ya dönmüşlerdi, bu olayın anlatıldığını pek çok kez duydum. Teyzen masadan kalkmış, büyükbabanın tabancasını almış, doldurmuş, banyoya gitmiş ve orada göğsüne ateş etmiş. Bizimkiler onu ölüyken görmüşler, anneannen hariç senin tüm ailen oradaymış, anneannen birkaç günlüğüne Madrid dışındaymış, kız kardeşlerinden birinde, Segovia'da ya da Escorial'de."

"Segovia'da" dedim ben. Evet, bunu biliyordum.

"Şanslıymış ya da teyzen onun olmamasını hesaba katmıştır, gerçi bu pek ihtimal dahilinde değil. Büyükbaban ise hiçbir zaman banyoda yerde yatan kızının bir göğsü parçalanmış, kanlı görüntüsünü aklından çıkaramadı. Yemek sırasında nerdeyse normalmiş teyzen, evet biraz sessizmiş, hiçbir şey yememiş, hiçbir şey anlat-

mamış, sanki nedensiz yere mutsuzluğa kapılmış gibiymiş, daha balayından döneli en fazla bir hafta olmuş. Ama bu durumu babamlar sonradan idrak edebilmiş, yemek sırasında kimse olacakları tahmin edemezmiş." Ve ardından Villalobos bilmek istemediklerimi ama artık bildiklerimi anlattı. Birkaç dakika boyunca anlattı. Tüm ayrıntılarıyla anlattı. Anlattı da anlattı. Ancak çekip gidersem duymayabilirdim. Ve ara vermeden önce ekledi, "Herkes Ranz'ın çok şanssız olduğunu, ikinci kez dul kaldığını söylüyormuş. Sonra durdu ve ayrıntıları anlatırken başka bir turtadan, erimiş buzlu bir turtadan bahsederken yemeye ara verdiği kendi turtasını bitirdi. Ne ben ne de Luisa daha bir şey demiştik, bunun üzerine enstrümanını tabağa bıraktı ve başa döndü, gerçekteki profesör haline. "Daha sonra, Ranz annenle evlendiğinde büyükbabanın nasıl sürekli bir panik halinde yaşadığını tahmin edebilirsin. Yüzünün iyice solduğunu, babanı her gördüğünde dehşet içinde başını elleri arasına aldığını söylerler. Anneannen daha metanetliymiş, üstelik o kızının ölümünü görmemişti, sadece cenazesine gelmişti. Büyükbaban o olaydan sonra, aslında çok da yaşamadı ama yaşadığı zamanı da sanki infaz tarihini bilmeyen ve her gün tarihin o gün olduğundan korkarak kalkan bir idam mahkûmu gibi yaşamış. Benzetme tümüyle doğru değil aslında, o kızının ölümünden korkuyormuş daha çok, kendisine kalan kızının. Uyumuyormuş bile. Telefonun ya da zilin her çalışında ya da bir mektup ya da telgraf geldiğinde korkuyla irkiliyormuş, bu yüzden de annen ve baban balayına çıkmadılar, bu tür uçarılıklar için müsait değilmiş durum, o yaşadığı müddetçe Madrid'den çıkmadılar. Babam büyükbabanın durumunda olduğu kadar, korkunun neden olduğu başka bir ölümle hiç karşılaşmadığını söyler. Enfarktüs sadece bu korkunun ifade ediliş biçimiydi, başka bir şekilde de olabilirdi, der. Büyükbaban ölünce ailelerimiz arasındaki ilişki de azalmış. Ben bunu Ranz'la başka vesilelerle tekrar başlattım, yıllar sonra. İşte durum bu." Son cümlesinde bir hoşnutluk vardı, herkes kanıtlamaktan ve haberlerle gelmekten hoşlanır. Profesör garsonu çağırdı ve tuhaf biçimde, az önce turta yediği halde ondan peynir tabağı ve yanında içmek için biraz daha şarap istedi. "Çok açım, bugün öğle yemeği yemedim" diye de özür diledi.

Luisa ve ben kahve içiyorduk. Sorulacak iki soru vardı, sormadan durmanın çok zor olduğu iki temel soru, bunları sormak için

orada bulunanlar biz ikimiz olduğumuzda daha da zordu bu. Aslında ikisi de babama sorulması gereken sorulardı ama o uzaktaydı ve onunla artık uzakta kalan geçmiş pek konuşulmuyordu. Ya da belki artık evet, birden aklıma kanıtlanması imkânsız olan bir şey; babamın aylar önce Custardoy'u şimdi de Villalobos'u bana haber vermek, beni artık haberdar etmek istediği bir hikâyeye hazırlamak için gönderdiği olasılığı geldi, çünkü belki ben de artık ilk evliliğimi yaptığım içindi bu; o bunu üç sefer yapmıştı ve bunlardan ikisi onun için kötü bitmişti ya da zamanında herkesin söylediği ve şimdi de Villalobos'un tekrar ettiği gibi babam çok şanssızdı. Ama bana silikonla doldurulmuş, uçarı bir karısı olan üst düzey İspanyol bürokratı gönderen de oydu ve o bana hiçbir şey anlatmamıştı. Luisa ve ben neredeyse aynı anda konuştuk:

"Ama neden kendini öldürdü?" dedi o yarım saniye önden giderek.

"İlk karısı kimdi?" dedim ben biraz geride kalarak.

Profesor Villalobos tabağına biraz Brie, biraz da Camembert peyniri aldı, ikisi de eritilmişti. Kızarmış ekmeğe birinciden biraz sürdü ve ağzına götürürken parçalara ayrıldı ekmek. Isırmasıyla beraber, bir kerede yutamayacağı kadar büyük bir parça ağzında kaldı, tek hamlede yakasını ve masa örtüsünü kirletmeyi becerdi.

"Kendisini neden öldürdüğü bilinmiyor" diye cevapladı hâlâ dolu ama gayet rahat hareketine devam eden ağzıyla, sanki sınıftakilerin art arda gelen sorularına yetişmeye çalışıyordu. Yutabilmek için bayağı bir şarap içti. "Söylediğine göre baban bile bilmiyordu bunu, böyle diyor. Sonunda kayınpederinin evine geldiğinde, onun şaşkınlığı da o anda orada olan ya da daha sonra gelen herhangi birininki kadar büyüktü, acısı elbette çok daha büyük. Her şeyin çok iyi gittiğini söyledi, aralarında hiçbir şey geçmemiş, mutlularmış falan filan. Bunu açıklamıyordu ne de açıklayabildi. O sabah evden çıkarken hiçbir tuhaflık sezmemiş, herhangi bir gün gibi birkaç sevgi sözü ederek vedalaşmışlar, alışılmış sözler, sizin de bu gece ya da yarın sabah söyleyebileceğiniz sözler. Eğer bu gerçekse, geçen on yıllar boyunca az acı çekmemiş olmalı. Elbette annenin çok yardımı dokunmuştur ona. Belki Ranz'ın da hiç haberdar olmadığı, teyzenin intihara meyilli bir tarafı, ikili bir hayatı olup olmadığını araştırması gerekirdi, oluyor çünkü böyle şeyler. Eğer bir şey biliyorsa da sanırım saklıyor. Bilemiyorum." Profesör ağ-

zını sildi, şimdi daha çok sebebi vardı ağzını silmek için, ekmek kırıntılarını ve yumuşak peynir kalıntılarını temizledi.

"Yakanız" diye gösterdi Luisa.

Profesör hoşnutsuzluk ve şaşkınlıkla baktı. Ceket çok pahalı bir Gigli'ydi. Beceriksizce, yalapşap temizledi, Luisa peçetesinin köşesini suyla ıslattı, benim Havana'daki otelde onun yüzünü, boynunu ve ensesini serinletmek için (uzun dağınık saçları ensesine yapışmıştı ve salıverilmiş birkaç saç teli sanki onu bir anlığına gölgeleyen, gelecekten gelen ince kırışıklıklar gibi alnına düşmüştü) banyoda bir havlunun köşesini ıslattığım gibi ve ona yardım etti.

"Sence bu leke kalır mı?" diye sordu ona profesör. Kendini beğenmiş bir adamdı, uzun yüzüne rağmen hoştu da.

"Bilmiyorum."

"Bakalım, yakında belli olur" dedi profesör ve orta parmağıyla pahalı Romeo Gigli ceketinin yakasına doğru küçümseyen bir hareket yaptı. Biraz Camembert sürdü (yakasına değil, diğer kızarmış ekmeğe, tüm tatları birbirine karıştırıyordu), şarap içti ve bıraktığı yerden devam etti: "Birinci karısına gelince, anneannen gibi Kübalı olmasının dışında çok fazla şey bilmiyorum. Ranz, bildiğiniz gibi, bir süre Havana'da yaşadı, bir ya da iki yıl, biliyorsunuzdur, bilmiyor musunuz? Konsoloslukta küçük bir devlet memuruydu, bilmiyor musunuz? Kültür ataşesi belki de? Sen de mi bilmiyorsun? Neyse, ben bunu öğrendiğimden beri hep onun Batista'nın sanat danışmanı gibi bir şey olduğunu düşünmüşümdür. Sana bundan hiç bahsetmedi mi?"

Profesör benden Segovia'da olduğu gibi bir onaylama bekliyordu. Ama ben babamın Küba'da yaşadığını bile bilmiyordum. Hem de bir ya da iki yıl.

"Batista kim?" diye sordu Luisa. Genç ve ilgisizdi, belleği de sadece çeviri yaparken iyidir.

"Bilmiyorum" dedim ben ona değil Villalobos'a cevap olarak, "Küba'da yaşadığını bilmiyordum."

"Demek bu da seni ilgilendirmedi" dedi profesör yine durup dururken. "Peki, bakalım. O kadınla orada evlendi ve sanırım anneni ve teyzeni de orada tanıdı ilk, onlar da annelerinin yanında Küba'ya gitmişler, anneannenin oraya bir miras sorunu yüzünden gitmesi gerekmiş ya da çocukluğunu geçirdiği yerleri iyice yaşlanmadan tekrar görmek istemiş, tam bilmiyorum, dikkatinizi

çekerim, bunlar benim yıllar önce evimizdeki konuşmalardan duyduğum bölük pörçük bilgiler, bana anlatılmış filan değillerdi." Profesör Villalobos özür diliyordu ve artık o kadar şevkli anlatmıyordu, verdiği bilgilerden emin olmamak canını sıkıyordu, yarım bırakmaktan ve belirsizlikten nefret ediyordu, sanat eserleri üzerine çalışmalardan başka bir şey yazamazdı asla, bir biyografi yazamazdı mesela, biyografiler asla bitmezler. Ağzına bir bonbon attı, bize kahveyle beraber getirmişlerdi. Ama hareketi bundan emin olamayacağım kadar hızlıydı (onu bir hap atar gibi atmıştı). Peynire de devam ediyordu bir yandan, bana biraz çok karıştırdı gibi geldi. Her halükârda tabakta bonbonlardan biri eksikti. "Sebebi neyse artık, o seyahatte yanında kızları da götürmüş, ona eşlik etmeleri için, yaklaşık üç ay kadar kalmışlar. Baban onları orada biraz tanımış sadece, teyzenle nişanlılığı çok sonra başlamış, bu kesin, artık dulken ve Madrid'e dönmüşken. Eli yüzü düzgün birine benziyormuş, tamam, hâlâ öyledir ya, acılı ama şakacı da bir dul, işte bu çok çekici bir özellik, o zamanlar belli belirsiz bir bıyığı varmış, görünüşe bakılırsa onu üçüncü düğünü için kesmiş ve bir daha da bırakmamıştı, belki bir batıl inanç. Ama ilk karısı hakkında neredeyse hiçbir şey bilmiyorum." Profesör bu sohbeti önceden düşünemeyip daha iyi bilgilenemediği için rahatsız olmuş görünüyordu. Belki de daha iyi bilgilenmek mümkün değildi. "Artık neler olduğunu öğrendiniz, yerlerine başkaları geçen ölüler hakkında onların yerine geçenlerle ya çok az konuşulur ya da hiç konuşulmaz, senin ailenin ya da tanıdıklarının, vaktiyle teyzen Teresa'nın yerini işgal etmiş yabancı bir kadını ikide bir hatırlatıp durmaları söz konusu bile değildi. İki yönden bakarsın olaylara sizce de öyle değil mi? Bir geleceği düşünerek bakarsın, bir de geçmişi düşünerek ve hangisinin seçildiğine göre de değişir görülen şeyler. Her neyse, söylediğim şey şu: Sanırım herkes ondan haberdardı ama kimse onu hatırlama zahmetine girmedi, hiç olmamış olmaları yeğlenen insanlar vardır; ama teyzen kendini öldürdüğünde başka çare yoktu, kısa bir süre hatırlandı, bu kaçınılmazdı, adam ikinci kez dul kalıyordu. Ama yerine geçen kişi annen olunca onun kaderi böyle olmadı elbette, bir kız kardeş unutulmaz, payına düşen rol ne kadar münasebetsiz olursa olsun ama hiç tanınmayan yabancı bir kadın, evet unutulur. O zamanlar başka zamanlarmış". Profesör neredeyse iç geçirdi.

"Babamların evinde her zaman teyzemin bir tablosu olmuştur" diye belirttim, sanırım Villalobos'u yatıştırmak için: Tüm bilgilere sahip değilse de, en azından tahminlerinde haklı olduğu için memnun olurdu.

"Demek öyle" dedi sanki haklı çıkmasına önem vermiyormuş gibi (ama haklı çıkmaktan memnundu). Koluyla peynir tabağını uzaklaştırdı, artık yemekten patlayacak gibi olmalıydı. Ama hayır, şimdi bir bonbon daha attı ağzına ve kendisine bir kahve istedi. Tabağı uzaklaştırırken tabağın kirli kenarıyla Gigli'nin kolu da çok hafif leke olmuştu. Şimdi kollarını masanın üstünde kavuşturmuştu ama hâlâ havalı görünüyordu.

"Peki neden öldü?" diye sordu Luisa.

"Kim?" dedi profesör.

"Birinci karısı" dedim ben ve sanırım bunu deyince Luisa bununla aynı zamanda "Güzel" ya da "Devam et" ya da "Oluyor" ya da "Aynen böyle" gibi başka bir şey söylemekte olduğumun da farkına vardı. Ama eğer böyle bir şey de söylüyorduysam, bunu ona söylüyordum, Villalobos'a değil.

"Çocuklar, özür dilerim ama bunu da pek iyi bilmiyorum." Profesör kızıyor, kızdıkça da şarap içiyordu, konuyu değiştirmek üzere olduğunu düşündüm, bu kadar üst üste "Bilmiyorum" demeye alışık değildi. Yeniden özür diledi: "Babanla kişisel değil daha çok bilgi üzerine diyebileceğim bir ilişkimiz var, birbirimizi kişisel olarak da çok takdir ederiz, o ayrı. Tüm bu şeyleri ben yıllar önce ölen babamdan öğrendim, asla Ranz'la konuşmadım."

"Demek bunlar seni ilgilendirmedi" dedim ben. Bu azarı ona iade etmekten kendimi alamadım: Evet, kabalıktı ama sonuçta o da bana en az üç kere böyle demişti.

Profesör bana kelebek gözlüklerinin arkasından üzüntü ve acımayla baktı, ama tıpkı diğer tepkileri gibi bu da bir babanın oğluna esef edişini andırıyordu. Tamam, acıyışı bir öğretmeninki gibiydi daha çok.

"Senden daha çok, eşek herif, senden daha çok" bu hakareti çok eski, pek hafif ve didaktikti, neredeyse kendimi tutamayıp gülecektim, Luisa'ya da aynısının olduğunu gördüm. "Ama bir ilişkide sınırların nerelerde başlayıp bittiğini bilirim. Ben senin babanla Villanueva ve Villalpando'dan konuşurum" dedi Villalobos "ve sen bunların kim olduğunu bile bilmiyorsundur."

"Ben bilmiyorum" dedi Luisa.

"Öğrenirsin" dedi profesör sanki ders sonrasına bıraktığı sabırsız bir öğrenciymiş gibi. "Dediğim gibi: Bu birinci kadının neden öldüğünü pek bilmiyorum. Adının ne olduğunu da. Orada Küba'da öldüğünü biliyorum. Sonra benden duymuş olmayın, zaten ben de böyle bir şey duyduğumdan bile emin değilim ama bunun bir yangından ötürü olduğunu düşünüyorum. Elbette bu çok havada bir düşünce, bilmiyorum, kim bilir belki de benim evimizde sık sık babandan ve onun ikinci kez dul kalışından konuşulduğunu duyduğum zamanlarda çocukken seyrettiğim bir filmden aklımda kalmıştır. Siz ikiniz çok gençsiniz, daha başınıza gelmemiştir, ama öyle bir an gelir ki insan gördüğüyle kendisine anlatılanları karıştırır, yaşadığıyla bildiğini, başından geçenle okuduğunu karıştırır; aslında bunların ayırt edebiliyor olmamız mucizevi bir şeydir, onca şeyden sonra bunları ayırt edebiliriz ve normalde budur tuhaf olan, tüm bir hayat boyunca sinemada, televizyonda, tiyatroda, gazetede ve romanda görülen ve duyulan bütün hikâyeler birikince artık kolaylıkla birbirine karışabilmelidir. Onca şeyden sonra hayret verici olan insanların büyük çoğunluğunun gerçekten başlarına gelen şeyleri hâlâ biliyor olmalarıdır. Sonuçta asıl ayırt etmesi mümkün olmayan diğerlerinin başlarından geçenlerdir, onların bize kurgu gibi ya da artık çok uzakta kalmış bir gerçek gibi anlattıkları şeylerdir, bizim tanımadığımız o kişilerin bizim bilmediğimiz o geçmişin gerçek olup olmadığıdır. Uç örnekleri bir tarafta bırakalım ve diyelim ki belleğin kendisi hâlâ epey sağlam, hâlâ güvenilir bir kaynak olmayı sürdürüyor, insan bizzat gördüğünü ve duyduğunu kitaplarda ya da filmlerde olanları hatırladığından farklı bir şekilde hatırlıyor, ama eğer *başkalarının* gördüğü, duyduğu, tanık olduğu ve bildiği ve sonra bize anlattıkları şeyler söz konusuysa bu fark öyle pek de belirgin olmaz. İşte bu insanın uydurduğu şeydir."

Profesör Villalobos artık özür dilemiyordu ama bu sefer de nutuk çekmeye başlamıştı. Konuyu değiştiriyordu, öncekinden bıkmıştı. Yeni kaşığıyla kahvesini karıştırıyordu, o kadar şeyi yedikten sonra bir de sakarin atmıştı kahvesine. Şişman biri değildi ama zayıf da değildi. Yanımızdan geçen bir garsondan bir puro istedi. "Bir puro" dedi ona, ama Fransızca söyledi ve ben de çevirdim.

"Ben de çevirdiğim tüm konuşmaları birbirine karıştırırım. Hiçbir şey hatırlamam" dedim onun hoşuna gitmek ve az önceki yersiz münasebetsizliğimi biraz telâfi etmek için.

"Nasıl bir yangın?" dedi Luisa, henüz konunun değişmesini istemiyordu.

"Bilmiyorum" dedi profesör "böyle bir şey olduğunu bile bilmiyorum. O zaman, teyzen öldüğünde bu mesele çok konuşuldu, onun geceleyin evi yakacağından korkardım ve kabus görürdüm, bu çocuklukta normal bir korkudur ya da benim zamanımda öyleydi, ama ben bunu bir yerden duyduğum ya da gördüğüm bir şey yüzünden uyurken yatağında yanan biriyle birleştiriyordum. Bu benim zihnimde, hiçbir somut gerekçe olmadan babanın birinci karısının ölümüyle birleştirilmiş bir görüntüydü, ama gerçekten nedenini bilmiyorum, teyzeninkinin aksine bizim çok uzağımızda olan bu ölüm hakkında kimsenin bana herhangi somut bir şey söylediğini hatırlamıyorum. Belki bu sahneyi tropiklerde geçen bir filmde gördüm ve beni etkiledi ve bu iki düşünceyi birleştirdim, Küba ve ateş, ateş ve Kübalı kadın. Benim zamanımda olayların tropiklerde geçtiği çok fazla film vardı, dönemin modasıydı bu tür filmler, sanırım İkinci Dünya Savaşı'nın ardından insanlar çatışmaların uzağındaki yerleri görmek ve oraları düşünmek istiyorlardı, Karayipler gibi ya da Amazonlar.

Profesör Villalobos şimdi açıkça değiştiriyordu konuyu, pek de zorlanmıyordu, artık bizden sıkıldığını düşündüm. Artık ateşten korkmuyor olmalıydı, çünkü garson ona puro kutusunu getirdiğinde içlerinden birini hiç tereddüt etmeden aldı (markaları biliyordu), koklamadı (görgülü bir adamdı, puronun etiketini de sökmüyordu), ağzına götürdü –ağzı hep dolu ve çoğu lüzumsuzca dolu ve nemliydi– puronun yakıldığı o kocaman ateşin yüzüne iyice yaklaşmasına izin verdi. Bu puro kötü kokuyordu ama ben zaten puro içmem. Profesör birkaç kere içine çekti ve bunu yaparken gözleri tekrar tekrar dalgınlaştı ya da kafası tekrar tekrar karanlık düşüncelere gömüldü. Öyleyken bile samimiyetsiz görünmüyordu: Böyle umutsuz ve suskun olduğunda yıllar önce Villalobos'un yaşadığı Barselona'da intihar eden o İngiliz aktöre benziyordu, adı George Sanders, gerçekten büyük aktördü. Belki yeniden mutsuz olduğunu hatırlamıştı ve bu mutsuzluğun kendisine anlatılan bir şey olmadığını, ne bir yerde okuduğunu, ne kendisinin uydurduğunu, ne de herhangi bir dalavereyle ilgisi olduğunu. "Amazonlar" dedi elinde purosuyla. Purosunun ucunda kıpkızıl bir ateş parlıyordu.

O gece eve dönünce Luisa ve ben biraz konuştuk, çok kısaydı ve iki sessiz taksi yolculuğundan ardından ve ancak yatağa girdikten sonra oldu bu. Yine de artık o geceden daha fazla söz etmenin anlamı yok, onun yerine kısa bir süre sonra yaşanandan bahsetmeli ya da aynı şekilde, bundan kısa bir süre önce yaşanandan; Cenevre'den döndüğüm günün gecesinden bahsetmem gerek; yani sekiz haftalık işim ve ikâmetim bittikten sonra –ya da biter bitmez– konuşmaya devam etmenin anlamı olmayan o geceden üç hafta sonra yaşananlardan.. Ya da belki de evet, bir anlamı vardı, mademki bir fikir birliğine vardığımız gece o geceydi... Ya da belki de hayır, bir anlamı yoktu mademki üç hafta sonra gelen şey biraz anlaşma, biraz tesadüftü; biraz tesadüf, biraz anlaşmaydı; biraz bir belki, biraz bir acabaydı.

Dönüşümü yirmi dört saat öne aldım. Ta baştan yanlış hesaplamıştım, İsviçre'deki bir bayram gününü hesaba katmamıştım; bu tatil sayesinde işim sekizinci haftanın cuması değil perşembesi bitiyordu. Ama bunu ancak o pazartesi fark ettim ve aynı gün cumartesiye olan biletimi cumaya çevirdim. O gece Luisa'yla telefonda konuştum, salı ve çarşamba geceleri de, ama perşembe gecesi konuşmadık, konuştuğumuz gecelerin hiçbirinde ona tarihi değiştirdiğimden bahsetmedim, sanırım ona küçük bir sürpriz yapmak istedim, sanırım ben beklenmiyorken evimin nasıl olduğunu da görmek istedim, o ne yapıyordu, bensiz nasıldı, neredeydi, kaçta dönüyordu, kiminleydi, biriyle miydi ya da kimi misafir ediyordu? Evimizin köşesinde kim vardı? Tüm şüpheleri yok etmek istiyordum, insan ne kadar şüphe etmek istemese, zihninden uzaklaştırsa da ara sıra geri döner bu şüpheler, ama her seferinde daha da zayıf dönerler eğer biriyle yaşıyorsanız, zaten hep böyle olurlar, ister soruyu sorup "Ben değildim" yanıtı alınsın, ister sessiz kalınsın yapılmaya çalışılan şey onları zayıflatmaktır. Bu da biraz tesadüftür.

Fikir birliği ettiğimiz şey şuydu; daha önce olan tanışmamızdan itibaren değil de evliliğimizden itibaren geçen dokuz ay boyunca aklımıza takılan her şeyi artık öğrenme zamanı gelmiş gibi görünüyordu. Özetleyecek olursak, evlendiğim gün bunu başlatan benim kendi babam olmuştu, nikahtan hemen sonra tarihi Alcalá 15 Casino de Madrid'de, beni tek başıma yakalayıp neredeyse uykusuz geçirdiğim önceki gece kendime sorup durduğum ve ancak düğün sırasında aklımdan biraz uzaklaştırmaya başladığım soruyu bana bir kez daha sorarak. Ama hayır, uzaklaştıramamıştım, ne orada ne sonrasında ve bu rahatsızlık balayı yolculuğumuz sırasında Miami'de, New Orleans'ta, Meksika'da ve özellikle de Havana'da giderek artmıştı; eğer Luisa orada kendini kötü hissetmeseydi, felaket sezilerim belki de evin yapmacıklığı gibi yok olup gidecekti, öyle ya evimiz gün geçtikçe bana daha doğal geliyor, önceden sadece kendime ait bir evim olduğunu unutuyorum. Üzerinden daha bir yıl bile geçmediği halde. Fikir birliği benim daha fazla bahsetmeye gerek duymadığım o gece çıktı, ama o geceye dair bir şey daha söyleyeceğim. Profesörle otelinin kapısında vedalaşıp (yemekten sonra insanların birbirine sarılarak dans ettiği gece kulüplerine gitmeyi isteyecek kadar zengin ya da becerikli değildi ya da belki de bu yüzden sürekli kendi mutsuzluğunu hatırlıyordu) eve döndüğümüzde, Luisa karanlıkta bana şöyle dedi (bana bunu başını yastığa koymuşken söyledi, yorganı kuştüyünden tek kişilik bir yataktı ama yine birbirine değmekten rahatsız olmayan iki kişi için yeterince genişti): "Hâlâ bilmek istemiyor musun? Hâlâ babana sormamı istemiyor musun?" Korkarım bunu başka bir şüphe ifadesiyle cevapladım: "Daha ona sormadın mı? Sık sık görüşüyorsunuz ne de olsa." Luisa kızmadı, hepimiz şüphelerin varlığını anlarız. "Hayır, tabii ki hayır" dedi sesini kendini savunur bir tona bürümeden. "Eğer sen istemezsen bunu yapmayacağım. Benim kayınpederim, onunla çok iyi anlaşıyoruz, ama senin de baban. Ne yapmamı istediğini sen söyle." Bir sessizlik oldu, üstelemedi. Bekledi. Bekliyordu. Birbirimizi görmüyorduk. Çarşaflar yoktu, tenlerimiz birbirine değiyordu. Onun net olduğu şey Ranz'a bunu soranın o olması gerektiğiydi, ben değil ve bunun nedeni ona anlatacağından emin olmasından çok bana anlatmayacağından emin olmasıydı. "Bana anlatır" demişti bir keresinde yine de, kendine güvenerek, ışık yanıyordu, yatağımızdaydık. "Kim bilir

belki de tüm bu yıllar boyunca senin hayatında benim gibi, seninle onun arasında aracılık yapabilecek birinin görünmesini beklemiştir, siz, babalar ve oğullar, birbirinize karşı çok aksi oluyorsunuz." Ve eklemişti haklı olarak, kendinden emin: "Belki de sana bunca yıldır nasıl yapacağını bilemediğinden ya da sen iyi soramadığından anlatmadı hikâyesini. Ben ona bunu nasıl anlattıracağımı biliyorum." Daha çok şey söylemişti, iyimser ve içtendi: "Her şey anlatılabilir. Başlamak yeter, sonra kelimeler çorap söküğü gibi gelir."

Her şey anlatılabilir, insanın bilmek istemediği ve sormadığı şeyler bile ve eğer anlatılıyorsa artık dinlenilir.

Karanlıkta onu görmeden şöyle dedim: "Evet, belki artık sorman daha iyi olur." Sesimde bir kararsızlık fark ettiğini anladım ve eminim bu yüzden sordu şunu: "Sen de orada olmak ister misin yoksa ben sana sonra mı anlatayım?" "Bilmiyorum" diye cevapladım "Belki benim önümde konuşmak istemez." Luisa hiç aramadan, sanki beni görüyormuş gibi (omuzlarımı tanıyor, bedenimi tanıyor) elini omzuma koydu. Yanıt verdi: "Eğer anlatmaya niyeti varsa sen oradasın diye bunu yapmaktan vazgeçeceğini sanmıyorum. Sen nasıl istersen, Juan." Bana adımla seslenmişti, bana hakaret etmemesine, öfkeli olmamasına ve benden ayrılacakmış gibi görünmemesine rağmen. Ama belki, eğer Ranz'ın kendisine anlatacaklarını bana anlatmak durumunda kalırsa kötü bir haber vermesi gerektiğini önceden görmüştü. Ağzımdan "Tamam" ya da "Devam et" ya da "Oluyor" ya da "Aynen böyle" gibi yanlış kelimeler çıkmadı, sadece şöyle dedim: "Bilmiyorum, acelesi yok, bunu düşünmem gerek." "Tamam, bir ara söylersin bana" dedi ve uyumak için elini omzumdan çekti. Gerçekten de tek bir yastığımız vardı, aynı yastığı paylaşıyorduk ve o gece başka hiçbir şey demedik.

Bizim yatağımızda iki yastık var, normal olarak bütün evlilerinkinde olduğu gibi ve ben Cenevre'den Luisa'nın bildiğinden bir gün önce, öğleden sonra geldiğimde bu yatak yapılıydı. Havaalanı dönüşlerinde hep olduğu gibi yorgundum, kapıyı açtım ve hemen, evde kimse var mı diye bakmadan önce, anahtarları ceketimin cebine attım, tıpkı Berta'nın tekrar çıktığında unutmuş olmamak için onları hemen çantasına attığı gibi. Antreden Luisa'ya seslendim, kimse yoktu, çantamı ve bavulumu oraya bıraktım ve yatak odasına gittim, yatağın yapılı olduğunu gördüm, sonra banyoya gittim, kapısı açıktı ve her şey düzenliydi, sadece duş telefonu düşmüştü

ve Luisa'nın bornozundan ve havlularından başka bir şey görünmüyordu, hepsi koyu maviydi, benimkiler 'Bill'inki gibi açık maviydi, üstüne Hotel Plaza'nın bornozunu giyen Bill'inki gibi, ben gideli beri yerlerinden oynanamış dolapta duruyor olmalılardı. Bu dolabın hangisi olduğunu tam olarak bilmediğimi fark ettim, hâlâ evimi tam olarak bilmiyordum, benim yokluğumda değişip duruyordu ama artık uzun süre böyle bir şeyin olmayacağını umuyordum. Mutfağa geçtim ve temiz olduğunu gördüm, buzdolabı yarı doluydu, Luisa temiz ve düzenliydi, süt yoktu, almaya inemezdim. Salonda bilmediğim yeni bir mobilya vardı, Osmanlı divanının ve eskiden anneanneme ait olan ve daha sonra Ranz'ın misafirlerin önünde kendine has tavırlar sergilediği sallanan sandalyenin yerinin değişmesine sebep olan çok hoş gri bir koltuk. Rahattı, denemek için biraz oturdum. Luisa'nın bir şey çalışması gerektiğinde çalıştığı odada son zamanlarda herhangi bir şey çalışıldığını gösteren hiçbir şey yoktu (belki bir gün bir çocuk odası olurdu). Benim çalıştığım odada da hiçbir değişiklik yoktu, U şeklindeki masamın üzerinde birikmiş bir posta yığını gördüm, bakmaya girişmek için çok fazlaydılar. Tam antreye dönecekken yeni bir şey fark ettim: duvarların birinde daha önceleri de gördüğüm bir resim vardı, adı, eğer bir adı varsa, *Gözleri Kapalı Kadın Başı* olmalıydı. "Babam bize yeni bir hediye vermiş" diye düşündüm "ya da Luisa'ya vermiş ve o da benim odama asmış." Sonunda antreye döndüm ve bavulumu alıp evime ya da kaderime döndüğümde hep yaptığım gibi aceleyle içindeki her şeyi eski yerlerine yerleştirmeye özenerek boşaltmaya koyuldum, sanki bu işlem de yolculuğun bir parçasıymış ve yolculuğun bir an evvel bitirilmiş olması gerekiyormuş gibi. Kirli olanları içinde birkaç parça bir şey gördüğüm makineye attım, Luisa'nın olmalıydılar, dikkat etmedim sadece kapağı açtım ve benimkileri attım, çalıştırmadım, acelesi yoktu, o kendisi programlamak isteyebilirdi. Birkaç dakika içinde bavullarım boşaltılmış ve dolaplarına (paltoların koyulduğu dolabın üstündekine, koridorda) konmuştu, evlendikten sonraki yolculuklarıma çıkarken onları oradan bizzat çıkardığım için bunu biliyordum. Çok yorgundum saate baktım, Luisa her an gelebilirdi ya da saatlerce gecikebilirdi, daha ikindi vaktiydi, Madrid'de hiç kimsenin evde olmadığı saatlerdi, bu saatte kimse dayanamazdı evde kalmaya, insanlar bunu itiraf etmeseler de aslında bir tür sinir bozukluğuna ve umutsuzluğu kapıldıkları için

çıkarlardı dışarı; mağazalardan, ağzına kadar dolu büyük alışveriş merkezlerinden, eczanelerden bir şeyler almaya çıkarlardı, önemsiz işleri halletmek için, vitrinlere bakmak için, tütün almak için, okuldan çıkan çocuklarını almak, acıkmadıkları ya da susamadıkları halde milyonlarca bar, kafe ya da kafeteryadan birine oturup bir şeyler yiyip içmek için çıkarlardı; tüm şehir sokakta ya da işte olurdu, herkes bir dolaşmada, kimse evinde değil, New York'un tam zıddıydı, orada herkes beş buçuk altıda evine döner, eğer Kenmore ya da Old Chelsea metro istasyonunda bir posta kutusunu şöyle bir kurcalamaları gerekiyorsa altı buçukta evdedirler. Balkona çıktım ve köşede duran kimseyi görmedim, ama hareket halinde yüzlerce araba ve bir sürü insan vardı, hepsi bir yerden bir yere gidiyor, birbirlerinin yoluna çıkıyorlardı. Banyoya girdim, işedim, dişlerimi fırçaladım. Yatak odasına döndüm, dolabın kapağını açtım, üzerimdeki ceketi dolaba astım, Luisa'nın elbiseleri kendi tarafındaydı, birden içlerinde iki ya da üç ya da beş tane yeni elbise fark ettim, kadınsı dudaklarımla onları öptüm ya da içgüdüsel olarak dudaklarımı değdirdim, yüzümü hareketsiz ve kokulu kumaşlara sürttüm ve birazcık sakal (eğer akşam çıkarsam, yine tıraş etmem gerekecekti) yanaklarımın üzerinde yumuşakça kaymalarını engelledi. Akşamın yavaş yavaş çökmeye başladığını gördüm (cumaydı, marttı). Kendimi yatağa attım, uyumak niyetinde değildim, sadece biraz dinlenmek içindi, yatağı açmadığım (Çarşaflar yeni olmayabilirdi, Luisa onları yarın değiştirmeyi düşünüyordur, ben gelmeden hemen önce) ayakkabılarımı da çıkarmadığım için çaprazlamasına uzandım, böylece onları havada bırakarak yatak örtüsünü kirletme tehlikesini ortadan kaldırdım.

Uyandığımda dışarıdan gelen bir ışık yoktu, yalnızca gece ışığı vardı demek istiyorum, neon ışıkları ve sokak lambasının ışığı, günün son ışıkları değil. Saate bakacaktım ama lambayı yakmadan onu göremezdim. Komodindeki gece lambasını yakacaktım ama sesler duydum. Evden geliyorlardı, salondan, sanırım, hâlâ uyku sersemiydim, ama hemen kendime geldim, gözlerim karanlığa alıştı, yatak odasının kapısı kapalıydı. Ben öyle bırakmış olmalıydım, gece alışkanlığı, o odada sekiz haftadır öyle bir şey yapmamış olduğum halde. Seslerden biri Luisa'nındı, o esnada konuşan oydu, ama söyledikleri seçilmiyordu. Ağır ağır konuşuyordu, güven verici, hatta inandırıcı bir tonda. Dönmüştü demek. Cebimde

çakmağımı aradım ve bileğimdeki saatime bakmak için yaktım, sekizi yirmi geçiyordu, neredeyse üç saat geçmişti geldiğimden beri. "Luisa uyuduğumu görmüş ve uyandırmak istememiştir beni," diye düşündüm "kendim uyanıncaya kadar rahat bırakmıştır." Ama benim evde olduğumu fark etmemiş olması da mümkündü. Sokaktan gelir gelmez yatak odasına pek girmezdi, sadece hemen üzerini değiştirmesi gerektiğinde yapardı bunu. Eğer biriyle gelmişse doğru salona geçerdi, belki bir anlığına banyoya uğrardı, belki mutfağa da; birer bardak içki hazırlamak ya da biraz zeytin almak için (buzdolabını açtığımda zeytinleri görmüştüm). Bunu önceden düşünerek yapmamıştım, sanırım (sonunda orada uyuyup kalacağımı bilemezdim elbette), ama evde geldiğime dair hiçbir belirti bırakmadığımı fark ettim, her şeyi hep yaptığım gibi kendi yerlerine koymuştum, çantamı ve bavulumu bile; hemen onların altındaki dolaba paltomu asmıştım, kapağını açınca ışık yanıyordu, bornozumu ya da havlularımı da çıkarmamıştım, daha banyoda değillerdi, ellerimi Luisa'nınkilerden biriyle kurulamıştım; hediyeler de hâlâ benim yanımdaydı, yani yatak odasında; sadece tek bir şey vardı, küçük malzeme çantam, onu el çantamdan çıkarıp banyoda bir rafa koymuştum, ayrı ayrı eski yerlerine koymadığım tek şey oydu, onu açmıştım, evet, ama sadece diş fırçamı almıştım içinden, diş macunumu bile çıkarmamıştım, rafta duranı kullanmıştım, yani Luisa'nınkini, o yarılanmış tüpü. Benim orada olduğumu ne o ne de yanındaki bilmiyor olabilirdi, kendi evimde istemeden (o ana kadar istemedendi) casusluk yapıyordum. Şimdi diğer ses duyuluyordu, ama çok kısık sesle konuşuyordu, Luisa'nınkinden daha kısık bir sesle, bu sesten konuşanın niyeti bile anlaşılmıyordu ve bu benim keyfimi kaçırıyordu, tıpkı Havana'da, bir adada, emin değilim ama görünüşe göre adı bir zamanlar Sevilla-Biltmore olan bir otel odasında başıma geldiği gibi. Birden acele etmeye başladım. Luisa'yla salonda kimin olduğunu öğrenebileceğimi biliyordum, o an hızlıca çıkıp gitmeye kalkışsa bile, sadece kapıyı açmam yeterdi çıkıp onu daha gitmeden, inmek için asansörü beklerken görmek için. Acele ediyordum çünkü şimdi duymadığım hiçbir şeyi bir daha duyamayacağımın bilincindeydim, insanın bir kaset dinlediğinde ya da bir film izlediğinde yeniden başa alabileceği gibi tekrar edilmeyecekti, anlaşılmayan ve duyulmayan her fısıltı sonsuza kadar kaybedilmiş olacaktı. Çok talihsiz bir şeydir yaşadığımız şeylerin

böyle kaydedilmeden hatta daha da kötüsü bilinmeden ya da görülmeden ya da duyulmadan kalması, çünkü telafi edilmelerinin yolu yoktur. Dikkatle, en ufak bir gürültü bile etmeden yatak odasının kapısını açtım, uzaktan gelen ufak bir ışık o küçücük aralıktan içeri girdi, yeniden yatağa uzandım ve işte o zaman, o aralık sayesinde, konuşan sesin sahibini tespit ettim, aynı zamanda hem korkuyla hem rahatlamayla Ranz'ın, babamın sesini tespit ettim, daha çok rahatlamaydı, korku daha azdı.

Her şeyi, söylenen ve kulağıma gelen *her şeyi*, işte ve iş dışında, çok uzakta da olsa, bilmediğim sayısız dillerden birinde de söylense, anlaşılmaz mırıltılar ya da ayırt edemediğim fısıltılar da olsa, anlamamak benim için daha iyi de olsa, söylenen şey benim duymam için söylenmese, hatta bana ulaşmaması için söylense bile her şeyi duymak istemek gibi bir eğilimim var. Yatak odamın kapısını çok az açmıştım ve mırıltı ayırt edilebilir, fısıltı duyulabilir olmuştu artık ve her ikisi de iyi bildiğim bir dilde, benim dilimde, yazdığım ve düşündüğüm dildeydiler, bildiğim diğer dillerde de bazen düşünsem de asla kendiminkinde olduğu kadar çok olmazdı bu; artık seslerin söylediklerini anlıyor olmam belki çok daha iyiydi, belki gerçekten de ben onları duyayım, söylenenleri seçeyim diye söyleniyorlardı. Ya da tam olarak böyle değildi: Düşündüm ki benim evde olduğum Luisa'nın gözünden kaçmış olamazdı (malzeme çantası, yerine geri konan diş fırçası, dolapta asılı palto, birini mutlaka görmüştür); ama Ranz, evet, bunu bilmiyor olmalıydı (banyoya girdiyse bile, ne küçük malzeme çantası ne diş fırçası ona bir şey ifade ederdi). Belki Luisa sonunda babamla konuşmaya, ona ölen karılarını, Mavi Sakal'ı sormaya ve benim uyanıp onu doğrudan dinlememi ya da Cenevre yolculuğunun arkasından o yorgunlukla uyumaya devam edip daha sonra onun aracılığıyla ve onun kelimeleriyle (çevrilmiş ve muhtemelen sansür edilmiş halini) dolaylı olarak öğrenmemi tesadüfe bırakmaya karar vermişti ya da belki de, böylesinin benim için daha iyi olduğuna karar verdiyse bile, bana hiçbir zaman söylemeyecekti. Belki de o akşam ya da o gece, eve gelip tıraş çantamı, diş fırçamı, paltomu ve sonra belki beni yatağımızda uyurken görünceye kadar böyle bir şey yapmaya niyeti yoktu. Belki odaya şöyle bir bakmıştı ve odanın kapısını kapatan oydu, ben değildim. O andan itibaren, düşününce, böyle olması gerektiğini anladım, çünkü yatağın aslında ilk bulduğum kadar yapılı olmadığını fark

ettim o an. Birisi yatağın bir tarafındaki çarşafı, battaniyeyi ve yatak örtüsünü kaldırmış ve onunla üzerimi örtmeye çalışmıştı, olduğu kadar; uçlarından alıp benim yattığım yere kadar olan kısımla benim ağırlığımın ve bedenimin izin verdiği ölçüde örtmüştü. Bunu uykumda ben de yapmış olabilirim, diye düşündüm, ama pek olası değildi, bunu hemen uzaklaştırdım kafamdan ve birden kendime bu, yani üzerimin örtülmesi ne zaman olmuştur, diye sordum, Luisa kapıyı ne zaman açmıştır ve ne zaman beni uzanmış uyuyorken görmüştür, diye sordum, belki de saçlarım dağınıkken ve birkaç asi saç teli sanki beni bir anlığına gölgelemek için gelecekten gelen ince kırışıklıklar gibi alnıma düşmüşken... (ayakkabılarımı çıkartmamıştı, hâlâ ayağımdaydılar, şimdi işte yatak örtüsünü kirletiyorlardı) Luisa ve Ranz ne kadardır evde acaba diye merak ettim ve Luisa ne yapmış da sözü bu konuya getirmişti ki ben kapımı çok az aralayıp tekrar yatağıma uzandığımda tüm berraklığıyla (uzaklığa rağmen) Ranz'ın şu ilk cümlelerini duymuştum:

"Benim ona anlattığım bir şey yüzünden öldürdü kendisini. Balayı tatilimizde anlattığım bir şey yüzünden."

Babamın sesi cılız geliyordu, ama yaşlılıktan değildi bu, asla yaşlı olmamıştı. Kararsız bir sesti, sanki konuşmaya tümüyle ikna olmamış gibi konuşuyordu, sanki her şeyin çok kolay söylenebildiğinin farkına varmıştı (başlamak yeter, sonra kelimeler çorap söküğü gibi gelir) ama bir kez duyulunca bir daha unutulmazlar, söylenenler hep bilinir. Sanki bunu hatırlamıştı.

"Bana anlatmak istemiyor musunuz?" dediğini duydum Luisa'nın. Sesi temkinli ama doğaldı, inandırıcılığı, inceliği ya da etkililiği abartılı değildi. İhtiyatlı konuşuyordu, sadece ihtiyatlı.

"Hayır, istemediğim için değil, ondan değil, sen istedikten sonra" diye cevapladı Ranz. "Ama bunu daha önce hiç kimseye anlatmadım, hep kaçındım. Tüm bunlar kırk yıl önce oldu, artık sanki biraz olmamış gibi ya da başkalarına olmuş gibiler, sanki bana, Teresa'ya ya da senin dediğin gibi öteki kadına olmuş gibi değiller. Onlar uzun zamandır yoklar, onların başına gelenler de öyle, uzun zamandır yoktular, bunu sadece ben biliyorum, bunu hatırlayacak olan da sadece benim ve şimdi bana silinmiş görüntüler gibi görünüyorlar, sanki bellek de yaşla beraber, tıpkı gözler gibi her şeyi net olarak görebilen o gücünü yitiriyormuş gibi. Yorgun bellekler için uygun gözlük yoktur, tatlı kız."

Doğruldum, yatağın ayakucuna oturdum, buradan sadece kolumu uzatarak kapıyı kapatabilir ya da az daha açabilirdim. Farkında olmadan yatağı yeniden yaptım, yani çarşafı, battaniyeyi ve yatak örtüsünü yeniden eski durumlarına getirdim, hatta çarşafı, battaniyeyi yeniden iyice düzelttim. Her şey düzenliydi, çok az ışık vardı, kapı aralığından sızan ve dışarıdan gelen gece ışığı.

"Ona bunu neden anlattınız o zaman?" dedi Luisa "Olabilecekleri düşünemediniz mi?"

"Neredeyse hiç kimse pek bir şey düşünmez, en azından gençken ve insan düşündüğünden çok daha uzun bir süre genç kalır. Tüm hayat yalan gibi gelir gençken. Diğer insanlara olanlar, yokluklar, felaketler, cinayetler hepsi bize çok uzaktır, sanki yoklarmış gibi. Hatta bizim başımıza gelen şeylere bile bir kez olup bittikten sonra yabancılaşırız. Tüm hayatı boyunca böyle olan insanlar vardır, sonsuza dek genç olanlar; büyük talihsizliktir. İnsanlar anlatırlar, konuşurlar, söylerler, kelimeler bedavadır ve bazen kendiliğinden pervasızca taşarlar insandan. Her fırsatta çıkarlar ağızdan, sarhoş olduğumuzda, öfkelendiğimizde, umutsuzluğa düştüğümüzde, canımıza tak ettiğinde, heyecanlandığımızda, âşık olduğumuzda, dile getirilmesi uygunsuz olduklarında ama biz bunu hesap edemediğimizde. Ve birine zarar verdiğimizde. Hata yapmamak imkânsızdır. Kelimelerin normalde sahip olduklarından daha kötü sonuçlar doğurmadıkları çok nadirdir. Ya da belki de biz bunu anlayacak kadar görmeyiz bunu, o kadar da olmadığını sanırız ama yalnızca söylediğimiz sözler yüzünden bir ömür süren felaketler yaşanır. Herkes hiç durmadan konuşur, her saniye binlerce konuşma olur, hikâyeler, açıklamalar, yorumlar, çekiştirmeler, itiraflar söylenir ve duyulurlar, kimse bunları kontrol edemez. Hiç kimse sözlerinin yaratacağı infilak ettirici etkiyi önceden göremez, hatta etki ettiğini bile fark etmez. Çünkü bu kadar kelime olmasına ve bu kadar ucuz ve anlamsız olmalarına rağmen çok az kişi bunları önemsememeyi becerir. Onlara önem verilir. Ya da önemsenmez ama yine de duyulmuşlardır. Ben âşık olmanın getirdiği coşkuyla Teresa'ya kontrolsüzce söylediğim o sözleri bunca sene defalarca nasıl düşündüm bilemezsin, sanırım balayı tatilimizdeydik, neredeyse sonunda. Susabilirdim, sonsuza kadar susabilirdim, ama biriyle ne kadar çok sırrını paylaşırsa onu o kadar çok sevdiğini sanır insan, anlatmak çoğu zaman bir hediye gibidir, verilebilecek

en büyük hediye, en büyük bağlılık, teslim olmanın ve aşkın en büyük kanıtıdır. Anlattıkça birbirine layık olur çiftler. Birden, insana sadece bunları, birden tükenen ya da sürekli tekrar edilen o tutkulu sözleri söylemek yetmez. Dinleyene de yetmez. Söyleyen tatmin olmaz ama dinleyen de tatmin olmaz, söyleyen diğerinin tüm dikkatinin kendisinde olmasını ister, diliyle onu sonuna kadar etkilemek ister ('Dil yağmur damlası gibidir, kulaktaki dil' diye düşündüm) ve dinleyen de sonuna kadar şaşırmak ister, biraz daha duymak, uydurulmuş ya da yalan bile olsalar daha çok, daha çok bilmek ister. Teresa belki bilmek istemedi ya da daha doğrusu bilmek istemezdi. Ama ben ona birden bir şey söyledim, kendimi kontrol edemedim ve bu yetti, artık bilmek istemeden duramazdı, bilmek istedi, dinlemesi gerekti." Ranz bir an durdu, artık sesi kararsız değildi ve daha güçlüydü, neredeyse ateşliydi, bir mırıltı ya da fısıltı değildi, kapı kapalı bile olsa kulağıma gelirdi. Ama zaten çok az açık bırakmıştım. "Bunu kaldıramadı, o dönemde boşanma yoktu ve o da asla evliliğin iptali için başvurmaya kalkışmazdı, saftı, böyle şeyler düşünmezdi, bizim evliliğimiz bitmişti ama şimdi o evliliğin gerçekleşmesinden çok daha önce bittiğine inanıyorum. Bir boşanma ya da bir iptal mümkün olsaydı bile artık hiçbir işe yaramazdı. Bunun nedeni sırf öğrendiği şeyden sonra, kendi deyimiyle, bana katlanamayacak, artık bir gün, bir dakika bile benimle kalamayacak olması değildi, gerçi ne yapacağına karar veremediğinden benim yanımda birkaç gün daha geçirmişti ya.... Bunun nedeni onun da bir şey söylemiş olmasıydı, çok önceden bir keresinde o da bir şey söylemişti ve şimdi onun sonucuydu bu yaşananlar. Ne bana dayanabiliyordu, ne de bir keresinde öylesine ettiği bir laf yüzünden kendisine, kendisinin hiçbir suçu olamayacağının farkına varmıyordu, bir suçu olamazdı, ben ister duyayım ister hiç duymayayım ('Bir tahrik kelimelerden başka bir şey değildir' diye düşündüm 'çevrilebilen sahipsiz kelimelerden'). Ben ona anlattıktan sonra giderek şiddetlenen acı dolu birkaç gün geçti, hiç bu kadar acı çeken birini görmemiştim, nerdeyse hiç uyumuyordu, yemiyordu, içi bulanıyordu, kusmayı deniyor, kusamıyordu; benimle konuşmuyordu, bana bakmıyordu, kimseyle konuşmuyordu, kafasını yastığa gömüyor ve diğeriyle de kendisini mümkün olduğunca gizliyordu. Ağlıyordu, tüm o günler boyunca ağladı ama çok uzun sürmedi bu günler. Uyurken bile ağlıyordu,

eğer biraz uyuyabilirse, birkaç dakika kadar, uykusunda da ağlıyordu ve hemen sonra ter içinde, şaşkınlıkla uyanıp bana garipseyerek bakıyordu, sonra korkuyla ('beni tanımayan daha nerede olduğunu bile anlayamayan sabit bakan gözlerle' diye düşündüm 'uykudan uyanacağını fark edemeden uyanan hastanın ateşli gözleriyle') sanki görmek ve duymak istemiyormuş gibi yastığı tekrar yüzüne kapıyordu. Onu sakinleştirmeye çalışıyordum ama benden korkuyordu, bana dehşetle bakıyordu. Görmek, duymak istemeyen biri yaşamaya devam edemez, gidebileceği bir yeri yoktu, nereye giderse gitsin olanları anlatması gerekirdi, aslında kendini öldürmesi bana garip gelmiyor, ama bunu önceden göremedim, önceden görmem gerekirdi. İnsan bu durumda yaşamaya devam edemez, eğer sabırsız olursa, zamanın geçmesini bekleyemezse devam edemez ('Sanki kendisini kaybetmiş ve asıl önemli olan soyut gelecği de yok olmuş gibi' diye düşündüm 'çünkü şimdiki zaman o soyut geleceğe dair bir renk vermiyor, neye benzeyeceğini göstermiyordu'). Sonunda her şey buharlaşır, ama siz gençler bunu bilmezsiniz. O çok gençti."

Babam ara verdi, büyük ihtimalle biraz soluklanmak için ya da o ana kadar anlattıklarını tartmak için, belki de artık vazgeçmek için çok geç olduğunu gördü. Sesler tam olarak her birinin nerede oturduğunu kestirmeme izin vermiyordu, belki babam Osmanlı divanında uzanmıştı ve Luisa kanepede oturuyordu ya da Luisa divandaydı ve babam benim de kısa süre denediğim yeni rahat koltuktaydı. Belki de ikisinden biri sallanan sandalyedeydi, ama sanmıyorum, en azından Ranz'ın bunu yapacağını sanmıyorum, o koltuğu sadece topluluk içinde özgün tavırlar takınmak için kullanırdı o. Hiç de neşeli olmayan konuşma biçimine bakınca, şimdi onu bu tavırlarından birini takınmış gibi düşünemiyorum, hem bir topluluk içinde de değildi, ben onu şimdi daha çok oturduğu yerin kıyısına ilişmiş, biraz öne eğilmiş, bacak bacak üstüne atmaya bile yeltenmeden ayaklarını yere koymuş halde düşünüyordum. Baktığı şeyi okşayan hayran gözlerini Luisa'ya dikmiş bakıyordur. Parfüm kokuyordur, tütün ve nane, biraz likör ve deri, kolonilerden gelen biri gibi. Sigara içiyordur.

"Ama ne anlattınız ona?" dedi Luisa.

"Eğer sana bildiğim her şeyi anlatırsam," dedi Ranz "o zaman ona yaptığım şeyin aynısını sana yapmış olur muyum bilmiyorum, güzel kız."

"Merak etmeyin," dedi Luisa cesaret ve espriyle (bunu söyleyecek kadar cesur, bunu düşünecek kadar espriliydi) "kırk yıl önce olmuş bir şey için kendimi öldürmem, ne olursa olsun."

Ranz da biraz gülecek kadar sahipti aynı cesarete ve espriye. Sonra cevapladı:

"Biliyorum, biliyorum, kimse geçmiş için kendini öldürmez. Üstelik senin kendini hiçbir şey için öldüreceğine inanmam, benim yaptığım ve Teresa'ya anlattığım şeyin aynısını bugün Juan'ın yaptığını öğrensen bile. Sen farklısın, zamanlar da farklı, daha hafifler ya da daha sertler, her şeyi kaldırıyor bu zamanlar. Ama bilmiyorum, şimdi sana her şeyi anlatmak, benim sana olan sevgimi gösteren bir kanıt, yeni bir kanıt daha olur mu, yine de birlikte vakit geçirilip sohbet etmeye, sevilmeye layık biri olur muyum emin değilim. Belki de sonuç tam tersi olur. Eminim kendini öldürmezsin ama belki beni de bir daha görmek istemezsin. Senden çok kendim için korkuyorum."

Luisa eğer yakınındaysa elini koluna koymuştur belki ya da bir an ayağa kalkıp omzuna koymuştur ("Omuzdaki el" diye düşündüm "ve bizi ikna eden anlaşılmaz fısıltı") ya da ben böyle hayal ediyordum, hayal etmekten başka çarem yoktu çünkü onları görmüyordum, sadece kapı aralığından dinliyordum, bir duvarın ardından ya da açık balkon kapılarından değil.

"Sizin kırk yıl önce yaptıklarınız ve söylediklerinizi benim için çok önem taşımaz ve size duyduğum sevgiyi azaltmaz. Ben sizi şu anki halinizle tanıyorum ve bunu hiçbir şey değiştiremez. O zamanki sizi tanımıyorum."

"O zamanki ben," dedi Ranz, "O zamanki ben" diye tekrarladı, pamuk saçlarını düzeltiyor olmalıydı yine, hiç düşünmeden ve farkına varmadan parmak uçlarıyla dokunuyor olmalıydı onlara. "Hâlâ o zamanki benim ya da o değilsem de onun uzantısıyım, gölgesi ya da mirasçısı ya da onun yerini alanım. Ona bu kadar benzeyen başka kimse yok. Benim de bazen inandığım gibi ben o olmasam, o artık bir hiç kimse olurdu ve olanların hiçbirisi de olmazdı. Ondan arta kalanlar arasında ona en çok benzeyen benim ve her halükârda bu anıların birine ait olması gerekiyor. Kendini öldürmeyenler ileri adım atmaya zorlanır, ama durmaya karar verenler de vardır, kendisini öldürenlerin kaldığı yerde kalıp sürekli geçmişe bakar ve tüm dünyanın geçmiş adını verdiği şeyden kurgusal bir şimdi

yaratırlar. Ve böylece olanlar bir hayal ürününe dönüşmüş olur. Ama kendisi için değil diğer insanlar için. Sadece onu terk edip yoluna devam eden diğer insanlar için. Bunu çok düşündüm. Bilmiyorum, anlıyor musun?"

"Siz, hiç de bir yerde durup kalmış gibi değilsiniz."

"Bir açıdan evet, kalmadım ama bir açıdan da hayır, kaldım" diye cevapladı Ranz. Sesi yine bitkinleşmişti, şimdi biraz kendisiyle konuşuyor gibiydi, kararsız değildi sadece düşünceliydi, kelimeleri tane taneydi, her biri düşünülmüştü, tıpkı politikacıların harfiyen çevrilmesini istedikleri bir açıklama yaptığı zaman olduğu gibi. Sanki söyledikleri anında kaleme alınıyormuş gibiydi (ama şimdi ben aklımda kaldığı kadarıyla yeniden söylüyordum, yani aslında onun olan kendi kelimelerimle). "Ben ilerlemeye devam ettim, hayatımı mümkün olduğunca hafife alarak yaşamaya devam ettim ve hatta üçüncü kez Juan'ın annesiyle, Juana'yla evlendim, o tüm bunlar hakkında hiçbir zaman bir şey bilmedi ve kendisinin de tanıklık ettiği kız kardeşinin ölümü hakkında soru sorarak beni sıkıştırmama yüceliğini gösterdi, herkes için açıklanamaz bir şeydi ve ben de ona açıklayamazdım. Belki de bilinmesi gereken ama benim ona anlatmadığım bir şey varsa bile bilmemenin daha iyi olduğunu hissetmişti. Juana'yı çok sevdim ama Teresa'yı sevdiğim gibi değil. Onu daha dikkatli sevdim, daha gözeterek, pek ısrar etmeden, daha çok seyrederek, eğer denilebilirse, daha pasif sevdim. Ama her ne kadar ilerlemeye devam etsem de biliyorum ki, Teresa'nın kendini öldürdüğü o günde takılıp kaldım. O günde, onun öncesindeki diğer günde değil; tuhaftır, insan başkalarının başına gelen ve kendilerinin doğrudan dahli olmadan şeyleri kendi yaptığı ya da işlediği şeylerden daha çok önemsiyor. Tamam, her zaman böyle değildir, sadece bazen böyle olur. Galiba biraz olanlara bağlı..."

Bir sigara yaktım ve komodinin üstünde bir kül tablası aradım. Oradaydı, Luisa'nın tarafında, neyse ki o da sigara içiyordu, ikimiz de uyumadan önce konuşurken, okurken ya da seviştikten sonra yatakta peş peşe sigara içerdik. Uyumadan önce hava soğuk da olsa odayı birkaç dakika havalandırmak için mutlaka pencereyi açardık. Bunda anlaşmıştık, benim şimdi muhtemelen onun onayıyla casusluk yaptığım müşterek evimizde. Belki pencereyi açarken, köşede durup aşağıdan yukarı bakan biri tarafından görülüyor olabilirdik.

"Hangi diğer gün?" diye sordu Luisa.

Ranz sustu, doğal bir duraklama için gereken süreden çok daha uzun sürdü. Şimdi ellerinde dumanını içine çekmediği bir sigara vardır diye düşündüm ya da kırışık ama lekesiz ellerini kavuşturmuş bir şey yapmıyordur ve kocaman birer likör ya da sirke damlasını andıran gözleriyle Luisa'ya bakıyordur diye düşündüm acıyla ve korkuyla, Clerk ya da Lewis'e göre birbirine çok benzeyen o iki duyguyla bakıyordur diye düşündüm ya da belki bir laterna sesi ya da bileyicinin tiz ıslığını duyup da bakışlarını kaldıran ve bazı hayvanlar gibi boynunu öne çıkaran ve evdeki bıçakların yeterince keskin olup olmadığını ya da elindeki işi ya da bıçak uçlarını tek tek düşünüp hatırlama üşengeçliğini bırakıp bıçakları da alıp koşarak aşağı inmek gerekip gerekmediğini düşünen birinin suratındaki aptal gülümseme ve hareketsiz bakışlarla bakıyordur ya da belki de birdenbire kendi sırlarına, gizlenen ve katlanılan sırlara yani bildiklerine ve bilmediklerine dalmıştır diye de düşündüm. İşte o zaman, o mekanik müziği ya da tüm sokakta yankılanarak yükselen ve sürekli tekrar eden o tiz ıslığı dinlemek için başını kaldırdığında, bakışları artık aramızda olmayanların resimlerine efkarlı bir ifadeyle takılıp kalır.

"İstemiyorsanız anlatmayın," dediğini duydum Luisa'nın.

"Diğer gün," dedi Ranz, "diğer gün benim Teresa'yla beraber olmak için birinci karımı öldürdüğüm gündü."

"İstemiyorsanız anlatmayın, istemiyorsanız anlatmayın," diye tekrar tekrar söylediğini duydum Luisa'nın ve bu tekrar tekrar söyleyişler onun ve benim de, anlatılmakta olan şey yüzünden duyduğu korkuyu, belki de bu soruyu sorduğu için duyduğu pişmanlığı ifade etmenin kibar biçimiydi. Kapımı kapatmalı mıyım diye düşündüm bir an, o azıcık aralığı kapatayım ve her şey seçilemeyen bir fısıltıya ya da ayırt edilemeyen mırıltıya dönüşsün diye düşündüm ama artık benim için de çok geçti, onu duymuştum, Teresa Aguilera'nın balayı tatilinde, tatilinin sonunda, kırk yıl önce ya da daha o kadar olmamıştı, duymuş olması gereken şeyi duymuştuk. Luisa şimdi belki de benim yüzümden "anlatmayın, anlatmayın" diyordu ama çok geçti, kadınlar katışıksız bir merak duyarlar şeylere karşı, zihinleri sorgulayıcıdır, dedikoducu ve maymun iştahlı; bilmedikleri şeylerin, ortaya çıkaracakları şeylerin ve sonunda olabilecek şeylerin doğasını asla öngöremez ya da hayal edemezler, eylemlerin kendi başlarına gerçekleştiğini ve tek bir sözcüğün onları

harekete geçirebileceğini bilmezler. Anlatma işlemi artık harekete geçmişti, başlamak yeter sonra kelimeler çorap söküğü gibi gelir. "Ranz 'ilk karım' demişti" diye düşündüm "adını söylemek yerine, bunu Luisa'yı göz önüne alarak söylemişti, eğer adını söyleseydi Luisa (Gloria ya da belki Miriam ya da belki Nieves ya da belki Berta) kimden bahsettiğini bilemezdi, en azından kesin olarak, ben de bilemezdim, öyle olduğunu tahmin etsek bile, sanırım. Bununla Ranz gerçekten anlatıyor demek istiyorum, henüz kendi kendine konuşmuyordu, yine de hatırlamaya ve anlatmaya devam ederse bir süre sonra öyle olabilirdi. Ama şu ana kadar söylediklerini birisine söylediğinin farkında olarak söylemişti, kime söylediğini unutarak değil, anlattığının ve dinlendiğinin farkında olarak."

"Evet, artık bunu sana anlatmama izin vermek zorundasın" dediğini duydum babamın "tıpkı Teresa'ya anlatmam gerektiği gibi. Şimdiki gibi değildi, ama çok farklı da değildi, bir cümle söyledim ve bununla onu haberdar ettim ve artık gerisini de anlatmam gerekti, söylenen bir cümleyi hafifletmek için daha çok anlatmak gerekiyor; saçma ama böyle, yine de merak etme çok ayrıntıya girmeyeceğim. Şimdi sana söyledim ve seni haberdar ettim, sana üzeri soğuduktan sonra söyledim, o zaman her şey sıcağı sıcağına olmuştu, bilirsin işte, insan ateşli şeyler söyler ve söyledikçe ortalık ısınır, insan bazen o kadar sever ve sevildiğini hisseder ki, başka ne yapacağını bilemez. Bazı durumlarda, bazı gecelerde insan aşka gelir, vahşileşir ve sevdiği kadına barbarca şeyler söyler. Sonra unutulurlar, bir oyun gibidir, ama etkisini hiç kaybetmeyen bir eylem unutulmaz elbette. Toulouse'daydık, balayı tatilimiz için Paris'e gitmiştik, sonra güneye indik. Yolculuğun sondan bir önceki gecesiydi, otelde yataktaydık, Teresa'ya bir sürü şey söyledim, insan bu durumlarda her şeyi söyler çünkü kendisini hiçbir şeyin tehdidi altında hissetmez ve sevdiğine söyleyecek başka şey kalmadığında elbette ona söyleyecek yeni şeyler bulmak ister, ben de ona başka bir sürü sevgilinin de söylediği hiçbir yere varmayacak bir şey söyledim: 'Seni o kadar çok seviyorum ki senin için birini bile öldürürüm' dedim. Güldü ve 'O kadar da değil' dedi. Ama ben gülemezdim, dünyanın tüm ciddiyetini gerektiren anlardan biriydi, şaka götürmezdi. Ve o zaman hiç düşünmeden şöyle dedim ona: 'Bunu yaptım bile' dedim ona. 'Bunu yaptım bile'" ("I have done the deed" diye düşündüm ya da belki "O bendim" diye düşündüm

ya da kendi dilimde şöyle düşündüm: "Yapmam gerekeni yaptım, yiğitlik yaptım ve işi bitirdim, iş yapılması gereken bir şeydir ve bir yiğitliktir, bu yüzden er ya da geç anlatılır, senin için öldürdüm ve bu benim yiğitliğimdir, bunu sana anlatmak da benim sana hediyemdir, yaptığım şeyi bilince beni daha da çok seveceksin, bunu bilmek senin o bembeyaz kalbini lekelese bile").

Ranz yeniden sustu ama şimdi bu duraksama bana anlatıya dahil edilen bir sessizlik gibi geldi, sanki anlatılmaz olanı bir kere anlatmaya başladıktan sonra hikâyesini kontrol etmeye istekli ve hazırmış gibi. "Lanet olası ciddiyet" diye ekledi ciddiyetle birkaç dakika sonra. "Hayatımda bir daha hiç ciddi olmadım ya da en azından olmamaya çalıştım."

Sigaramı söndürdüm ve yeni bir tane yaktım, saate baktım ama kaç olduğunu anlamadım. Yolculuk yapmıştım, uyumuştum ve şimdi de dinliyordum, tıpkı yine bir yatağın ayakucuna oturup Guillermo ve Miriam'ı dinlediğim gibi ya da daha çok yatakta yatan Luisa'nın onları duyduğunu bana belli etmeden, gizlice dinlediği gibi. Şimdi benim uyumuş ya da uyanmış olup olmadığımı da dinleyip dinlemediğimi de bilmiyor olması gereken Luisa'ydı.

"Kimdi?" diye sordu babama. O da bir anlık bir korku ve pişmanlık yaşadıktan sonra artık her şeyi bilmek istemişti, en azından daha çoğunu, bir kere bildikten ve hiçbir çaresi olmayan cümleyi duyduktan sonra ("En tehlikelisi dinlemektir" diye düşündüm "bilmek, öğrenmek, haberdar olmak, kulakların tıpkı gözler gibi istendiğinde telaffuz edilen şeye kapatılabilen kapakları yoktur, az sonra duyacağını bildiğin şeyi dinlemekten kaçınmak imkânsızdır, hep fazlasıyla geçtir. Artık biliriz ve bu bizim bembeyaz ya da solmuş ya da korkmuş ya da ürkek kalbimizi lekeleyebilir").

"Kübalı bir kızdı, oradan, Havana'dan" dedi Ranz "oraya atanmıştım, iki yılımı orada harcadım, Villalobos'un sandığımdan daha iyi bir belleği varmış." ("Profesörden konuşmuşlar" diye düşündüm "o halde babam Villalobos'un bildiklerini benim artık bildiğimi biliyordu"). "Ama ondan çok fazla konuşmak istemem, izin verirsen, nasıl biri olduğunu az biraz unutmayı başardım, silik bir görüntü kaldı, uzun süre evli kalmadık, toplamda bir yıl bile değildi ve hayli yorgun bir belleğim var artık. Onunla, daha önce sevmişsem bile, ben artık onu sevmezken evlendik, insan böyle şeyleri sorumluluk duygusuyla yapar, ödev duygusuyla, anlık bir zayıflık yüzünden,

bazı düğünler söz verilir, anlaşılır, ilân edilir, mantıklı ve zorunlu hale getirilir ve sonra sırf bu yüzden gerçekleştirilir. İlk başta beni kendisini sevmeye zorlayan o oldu, sonra evlenmek istedi ve ben karşı çıkmadım, annesi de bunu istedi, gerçi anneler her zaman kızlarının evlenmesini isterler ya da o zamanlar isterlerdi. ('Herkes herkesi bir şeylere zorlar' diye düşündüm 'yoksa dünya dururdu, dünyadaki her şey boşlukta sürekli bocalayarak belli belirsiz sallanırdı. Halk sadece uyumak ister, gelecekte pişman olacağımız düşüncesi bizi sürekli engellerdi'). Düğün benim çalıştığım elçiliğin şapelinde oldu. Küba düğünü değil, bir İspanyol düğünüydü. Bu benim için kötü oldu, o ve annesi böyle istedi, belki de bilerek, Küba düğünü olsaydı Teresa'yı tanıdığımda boşanabilirdik, Küba'da boşanma vardı, ama yine de Teresa bunu kabul etmezdi herhalde, onun annesi de asla kabul etmezdi, çok dindar bir kadındı." Ranz kısa bir soluk aldı ve her zamanki alaycı sesiyle, en bilineniyle ekledi: "Orta sınıfın dindar anneleri ve dindar kaynanaları, en çok şartı onlar koşarlar. Sanırım ben yalnız olmamak için evlendim, mazeret bulmuyorum, daha ne kadar zaman Havana'da kalacağımı bilmiyordum, o zamanlar diplomaside bir şeyler yapabilir miyim acaba diye yokluyordum, daha okulumu bile bitirmemiştim. Sonra bu fikrimden vazgeçtim, tüm ilgimi kaybettim ve yeniden sanat çalışmalarıma döndüm, elçilikte o işe ailemin ilişkileri sayesinde torpille belki severim diye girmiştim, Teresa'yı tanıyıncaya kadar ya da daha doğrusu Juana'yla evleninceye kadar tam serseri bir kurşundum." "Serseri kurşun" demişti, o an ciddiyetle konuşmasına rağmen artık tedavülden kalkmış bu deyişi kullanmaktan haz aldığına emindim, tıpkı düğünümün olduğu gün eğlence sırasında bana "sinekkuşu" dediği gibi, Luisa benim hiç hoşlanmadığım eski bir erkek arkadaşıyla ve diğer insanlarla konuşurken –belki de Custardoy'la, evet Custardoy'la, onu bir kere etrafa endişeyle bakarken sadece uzaktan görsem bile– kendimi birkaç dakikalığına Luisa'dan ayrı bulmuştum, babam beni bir odada esir almıştı hem de yalnızca şunu sormak için: "Peki ya şimdi?" ama bir süre sonra asıl söylemek istediğini söylemişti: "Sırların olduğu zaman ya da şimdi varsa sırların, bunları ona anlatma." Şimdi o kendisininkini anlatıyordu, Luisa'ya anlatıyordu, belki benim kendiminkileri ona anlatmamı engellemek için (ne sırrım olabilirdi ki, belki Berta ama o aslında benim değildi, belki muğlak şüphelerim, belki de Nieves,

benim kırtasiyedeki eski aşkım) ya da onun bana kendininkileri anlatmasını engellemek için (ne sırrı olabilirdi ki, ama bunu bilemem, eğer bilirsem sır olmazlar). "Belki de Ranz şimdi kendi yıllarca sakladığı sırrını biz kendimizinkileri birbirimize anlatmayalım diye anlatıyor" diye düşündüm "geçmiştekileri, şimdikileri ve gelecektekileri anlatmayalım ya da sırlara sahip olmamaya çalışalım diye. Ama ben bugün evime gizlice gelmiştim, haber vermeden, onlar yarın geleceğimi sanarken ve Luisa şimdi Ranz'la konuşurken benim burada olduğumu ve yatağın ayakucuna oturmuş ya da uzanmış olduğumu, belki de onları dinlemekte olduğumu saklıyor, beni görmüş olmalı, yoksa yatak örtüsünün, battaniyenin ve çarşafın benim üzerimi örtmek için çevrilmiş olması açıklanamaz."

"Bana biraz daha viski verebilir misin, lütfen?" dediğini duydum şimdi babamın. Demek Ranz viski içiyordu, ışık vurmadığı zaman gözlerinin rengi bu içkinin rengine benzerdi, şimdi loş ışıkta kalmış olmalıydılar. Bir bardağa ve arkasından bir başka bardağa düşen buzların çıkardığı sesi duydum, derken viskinin, sonra suyun sesini. Suyla karışınca artık o kadar benzemiyordur gözlerinin rengine. Belki buzdolabındaki zeytinler de salonumuzdaki alçak sehpanın üstündeydi, beraber satın aldığımız ilk mobilyalardandı o sehpa, tüm bu zaman boyunca, daha üzerinden bir yıl bile geçmeyen düğünümüzden beri, yeri değişmeyen çok az şeyden biriydi. Birden acıktım, olsa büyük bir zevkle yerdim o zeytinleri, bir de dolma zeytinlerse harika olurdu. Babam "Sonra yemeğe gidiyoruz, değil mi? Ne anlatırsam anlatayım, sözleştiğimiz gibi. Zaten neredeyse her şeyi anlattım," dedi.

"Tabii ki gidiyoruz," diye cevapladı Luisa. "Ben randevularıma sadığımdır." Gerçekti, randevularını hiç kaçırmazdı ve hâlâ da kaçırmaz. Kabul ederken tereddüt edebilir ama bir kere söz verirse asla kaçırmaz, bu konuda çok iyidir. "Sonra ne oldu?" dedi, bu soru çocukların sorduğu bir sorudur hatta hikâye artık bittikten sonra bile sorarlar.

Şimdi Ranz'ın çakmağının sesini tüm netliğiyle duydum (kulak dinledikçe bulunduğu yerden her şeyi yakalamaya alışıyor), daha önce ellerini birbirine kavuşturmuş ve hiçbir şey yapmıyor olmalıydı.

"Teresa'yı, Juana'yı ve onların ömrünün neredeyse tamamını İspanya'da geçiren Kübalı annelerini tanıdım. Bir süreliğine bir

miras ve satış işi için Havana'da bulunuyorlardı, annelerinin bir teyzesi ölmüştü. Villalobos'un bu kadarını hatırlayacağını sanmazdım." (Luisa 'Villalobos bize böyle böyle dedi, bunlar doğru mu?' demiş olmalı" diye düşündüm). "Birbirimizi daha görür görmez sevdik, ben o sırada evliydim, arada sırada gizlice görüşüyorduk ama her şey çok üzücüydü, o da üzülüyordu, hiçbir ihtimal görmüyordu ve onun böyle bir ihtimal görmemesi beni gerçekten de böyle bir ihtimal olmamasından daha çok üzüyordu. Birbirimiz çok sık görmezdik ama yeterince görürdük, her öğleden sonra iki kız kardeş beraber dolaşmaya çıkar ve sonra ayrılırlardı, Juana'nın ne yaptığını bilmiyorum, Juana da Terasa'nın ne yaptığını bilmiyordu. Terasa o ikindi sonları benimle buluşmaya bir otel odasına gelirdi, sonra akşam birden çökünce (saati akşam haber verirdi bize) yeniden Juana'yla buluşurlar ve birlikte anneleriyle akşam yemeğine giderlerdi. Buluştuğumuz son ikindiüstü bir daha hiç görüşemeyecek olanların vedalaşmasına benziyordu, saçmaydı, gençtik, hasta değildik, savaş falan yoktu ortada. Üç ay annesinin ölen teyzesinin evinde kaldıktan sonra o günün ertesi İspanya'ya dönüyordu. Ona sonsuza kadar Küba'da kalmayacağımı söyledim, kısa süre sonra Madrid'e döneceğimi, birbirimizi görmeye devam edeceğimizi. O istemiyordu, her şeyi, beni ve biraz tanıma talihsizliğine uğradığı birinci karımı unutmak için bu zorunlu ayrılıktan yararlanmayı tercih ediyordu. Onu sempatik bulmuştu, sempatik bulduğunu hatırlıyorum. Israr ettim, karımdan ayrılacağımdan bahsettim. 'Evlenemeyiz' dedi bana 'bu imkânsız' dönemin bütün kadınları gibi geleneklere bağlıydı, üzerinden sadece kırk yıl geçti, ama o dönem bunun gibi binlerce hikâye yaşanmıştır, tek farkla ki insanların çoğu sadece söyler, bir şey yapmazlar. Ancak bazıları böyle değildir ('En kötüsü hiçbir şey yapmayacak olması' diye düşündüm, bunu bir gece Guillermo'dan bahsederken Luisa söylemişti, sinirliydi, göğüslerinin birleştiği yer terden nemlenmiş ve teni hafifçe parıldıyordu, ikimiz de yataktaydık). O zaman benim dinlediğim ve daha sonra onun dayanamadığı cümleyi söyledi ('ağızdan ağıza, dilden dile, bir yüzyıldan diğerine tekrarlanan ve hep aynı eyleme kışkırtan sahipsiz, çevrilebilir, daima aynı kelimeler' diye düşündüm 'dünyada henüz ne insanın ne dillerin ve ne de onları duyacak kulakların olmadığı zamanlardan beri hep aynı eyleme kışkırtan kelimeler. Ama eğer eyleme geçirildiğini

görecek olsaydı, o sözleri eden kişi buna dayanamazdı.') İkimizin de giyinik olduğunu hatırlıyorum, kiraladığım yatağa uzanmıştık, ayakkabılarımız ayağımızdaydı ('Belki ayakları kirlidir' diye düşündüm "çünkü kimse onları görmeyecekti") o ikindiüstü soyunmamıştık, ikimiz de böyle bir istek duyamazdık, 'Tek şansımız onun bir gün ölmesi' dedi bana 'ama bunu bekleyerek geçiremeyiz günlerimizi.' Bunu söylerken elini omzuma koyduğunu ve ağzını kulağıma yaklaştırdığını hatırlıyorum. Fısıltıyla söylemedi, bir telkin değildi, omzumdaki elini ve kulağıma yaklaştırdığı dudaklarını beni avutmak ve sakinleştirmek için kullanmıştı, bundan eminim, bu cümlenin nasıl söylendiğini çok düşündüm, her ne kadar bir süre bunu çok başka bir anlamda yorumlamış olsam da. Bu bir vazgeçme cümlesiydi, kışkırtma değil, geri çekilen, yenilgiyi kabul eden birinin cümlesiydi. Bunu söyledikten sonra beni öptü, kısa bir öpücüktü. Meydanı terk ediyordu." ("Kulağımıza fısıldayan dil de en ikna edici öpücüktür" diye düşündüm "dildir boşluk kollayan ve savunmasız bırakan, fısıldayan ve öpen, neredeyse zorlayan.")

Ranz bir kere daha durdu, sesindeki şakacı ya da alaycı tondan en ufak bir iz bile kalmamıştı, neredeyse tanınmaz haldeydi ama testere gibi de değildi. "Sonra, ona yaptığımı anlattığımda ve ona bu sözlerinden bahsettiğimde ilk başta hatırlamadı bile, düşünmeden söylemişti, onun için o kadar önemsizdi ki onu hatırladığında ve anladığında öylesine söylediğini iddia etti, sadece ikimizin de aklına gelen bir düşüncenin ifadesiydi, açık bir şeydi, gizli niyetler taşımayan kısacık bir düşünce, şimdi senin bana: 'Artık akşam yemeğini düşünmenin vakti geldi' demen gibi. Ben de onun sözleri üzerinde çok fazla düşünmedim o zaman, çok sonrasına kadar da aklıma gelmedi hiç, ancak Teresa gittikten sonra onu artık dayanamayacak kadar özledikten sonra geldi aklıma, tek ihtimalimiz onun bir gün ölmesiydi ve günler bunu bekleyerek geçmezdi. Benim lanet olası beynimdi bu sözü farklı biçimde anlamakta ısrar eden." ("Olayları böyle düşünme baba" diye düşündüm "onları bu kadar hastalıklı bir beyinle düşünme. Uyuyanlar ve ölüler birer tablodan başka bir şey değildir baba. Bu olayları bu şekilde düşünmemek gerek: yoksa deliririz.") "Ben ona hatırlatınca o sadece kendi cümlesini hatırladı ve bu daha çok acı çekmesine neden oldu. Keşke hiçbir şey anlatmasaydım ona." ("Kadın bu eylemin ya da işin ya da yiğitliğin itiraf edilişini duyar ama onu bu suça gerçekten ortak eden

şey adamı buna kışkırtmış olması değildir, sadece bu eylemden ve onun tamamlandığından haberi olmasıdır. O biliyor, artık öğrenmiş ve tek hatası bu, her ne kadar üzülse de ya da üzüldüğünü düşünse de suçu o işlemedi, ellerini ölünün kanına bulamak bir oyun, yalandan yapılan bir rol, onun öldürenle kurduğu yalancıktan bir bağ, çünkü kimse iki kere öldürülemez ve artık yapılması gereken yapılmıştır ve 'ben'in kim olduğundan kimsenin şüphesi yoktur. Sadece onları duyarak suçlu olunur, duymaktan kaçınılamaz; kanunlar konuşmuş olanı, konuşanı suçlamaz; kulağımızdaki diliyle, arkamızdaki göğsüyle, keskin nefes alıp verişiyle, omzumuzdaki eliyle ve bizi ikna eden anlaşılmaz fısıltısıyla bizi zorlasa bile aslında onun hiçbir şey yapmadığı bilinir.") "Hiçbir şey."

"Yaptığınız şey neydi? Ona her şeyi anlattınız mı?" dedi Luisa. Luisa sadece en sorulması gerekenleri soruyordu.

"Evet, ona her şeyi anlattım." dedi Ranz "Ama sana bunu anlatmayacağım, tam olarak yaptığım şeyi, onu nasıl öldürdüğümün ayrıntılarını, bunlar unutulmaz ve senin de bunları hatırlamak zorunda kalmamanı tercih ederim, ne de bundan sonra bana hatırlatmanı, eğer sana bunu anlatırsam iş sonunda buna varır."

"Ama ölümünün açıklaması nasıl oldu? Gerçeği kimse bilmiyor, tamam ama bunu bana anlatabilirsiniz," dedi Luisa. Birden biraz korktum sadece gerekli olanları soruyordu, eğer bir gün bana soru sorması gerekirse bana da böyle yapardı.

Buz sesini yeniden duydum, bu sefer bardakta çalkalanıyordu. Ranz hastalıklı beyniyle düşünüyor olmalıydı, belki de on yıllardır hiç böyle olmamıştı. Belki saçlarını düzeltiyordur, o pudra kadar beyaz saç tellerine bile dokunmadan. Belki onu bir keresinde gördüğüm gibi anlık olarak muhtaç bir insan havasına bürünmüştür. O gün uzakta kalmaya başlamıştı.

"Evet, bunu sana anlatabilirim, Villalobos bunda da yanılmamış" dedi sonunda. "Bu konu hakkında bir şeyler hatırlayan çok az kişi kalmıştır hayatta. Eğer yaşıyorlarsa Teresa ve Juana'nın erkek kardeşleri de hatırlıyorlardır bunu, Juana'nın ve annesinin de ölünceye kadar hatırladıkları gibi. Ama benim iki kayınım, iki kere kaynım olan kayınlarım yıllardır benimle görüşmüyor, Teresa'nın ölümünden beri, benimle ilgili, Juana'yla bile ilgili tek bir şey daha bilmek istemediler, bunu hiçbir zaman açık açık söylemediler elbette ama Juan, sözgelimi, neredeyse hiç tanımaz onları.

Sadece annesi, Juan'ın anneannesi, benimle bu aileden biriymişim gibi görüşmeye devam etmek istedi, sanırım her şeyden çok kızını korumak için, kızına göz kulak olmak ve onu tek başına bu evliliğe terk etmemek için. Benimle yaptığı tehlikeli evlilik diye düşünüyordu, sanırım. Onu kınamıyorum, Teresa kendini öldürdüğünde herkes benim bir suçum olması gerektiğinden, mutlaka bir şeyi söylemediğimden şüphelendi, ama tam aksine vaktiyle öbür ölümden kimse şüphelenmemişti. Görüyorsun, insanın hayatı kendi yaptıklarına bağlı değil, diğer insanların yaptıklarına, hatta diğer insanların bildiklerine, senin yaptıkların hakkında bildiklerine bağlı. Ben o zamandan beri normal, hatta güzel bir hayat sürüyorum, bizim gibi ne olursa olsun yaşamaya devam edebilen biri ne yapabilirse yaptım: Param oldu, gurur duyduğum bir oğlum oldu, Juana'yı sevdim ve ona kötü gün yaşatmadım, en çok istediğim alanda çalıştım, arkadaşlarım ve güzel tablolarım oldu. Eğlendim. Tüm bunlar mümkün oldu, çünkü Teresa dışında kimse bir şey bilmiyordu. Yaptığım şey yapılmıştı, ama sonrasında yaşananların farklı olmasını sağlayan bunun yapılmış ya da yapılmamış olması değil, kimse tarafından bilinmemesiydi. Bir sır olmasıydı. Eğer bilinseydi nasıl bir yaşamım olurdu? Belki ondan sonra artık bir yaşamım bile olmazdı."

"Açıklaması ne oldu? Bir yangın mı?" diye üsteledi Luisa, babamın konuyu değiştirmesine izin vermedi. Ben bir sigara daha yaktım, bu sefer öncekinin ateşiyle yakmıştım, susamıştım, dişlerimi fırçalamak istiyordum, evimde olmama rağmen banyoya geçemiyordum, gizlice oradaydım, ağzım uyuşturulmuş gibi geliyordu, belki uykudan, belki yolculuğun geriliminden, belki de bir süredir dişlerimi sıktığım içindi. Bunu fark edince onları sıkmayı bıraktım, bir anlığına.

"Evet, yangındı" dedi hafifçe "merkezden uzak bir mahallede iki katlı küçük bir ahşap evde oturuyorduk, o uyumadan önce yatakta hep sigara içerdi, doğruyu söylemek gerekirse ben de içerdim. Birkaç İspanyol işadamıyla akşam yemeği için dışarı çıkmıştım, onların hoş vakit geçirmelerini sağlamam gerekiyordu, yani onlara alem yaptırmam gerekiyordu demek istiyorum. O yatakta sigara içerken uyuyakalmış olmalıydı, belki uykusu gelsin diye biraz da içmişti, son zamanlarda sık sık yapıyordu bunu, büyük ihtimalle o gece daha çok içmişti. Sigaranın ateşi çarşafları tutuşturmuş,

başlangıçta hafif olmalıydı, ama uyanmamıştı ya da uyandığında artık çok geçti, çünkü hangisi önceydi yanarak mı, dumandan boğularak mı ölmüştü asla bilmek istemedik, Havana'da çoğunlukla pencereler kapalı uyunur. Ne önemi vardı bunun? Yangın evi tümüyle sarmamıştı, komşular zamanında yetişmişlerdi, benim olaydan çok geç haberim oldu, işadamlarıyla sarhoş olmuştum, ancak beni o halde bulup haber ettiklerinde döndüm eve. Yine de alevlerin bizim odamızı yakıp kül edecek kadar zamanı olmuştu; onun tüm giysileri, benimkiler ve benim ona hediye ettiklerim, hepsi yanmıştı. Soruşturma ya da otopsi olmadı, bir kazaydı. O yanıp kül olmuştu. Ben üzerinde durup önemsemediğime göre, kimse de daha fazla kurcalamayı önemsemedi. Annesi, benim kaynanam, diğer ihtimalleri düşünemeyecek kadar yıkılmıştı." Şimdi çok hızlı konuşmuştu, anlatmayı ya da bu bölümü bitirmek için acele ediyor gibiydi. "Nüfuzlu insanlar da değillerdi" diye ekledi "sadece orta sınıftan, fazla parası olmayan bir dul kadın ve kızıydı. Benimse tam aksine iyi ilişkilerim vardı eğer bir soruşturmayı durdurmam ya da bir şüpheyi savuşturmam gerekseydi yapabilirdim. Ama böyle şeyler olmadı. Bir riske girdim ve kolay oldu. Tek açıklaması şuydu; kötü talih" dedi Ranz. "kötü talih," diye tekrarladı "sadece bir yıldır evliydik."

"Peki gerçek neydi?" dedi Luisa.

"Gerçekte, ben o akşam aleme çıkarken o zaten ölmüştü" diye cevapladı babam. Bu cümleyi söylerken sesi tekrar cılızlaştı, sanki kapı kapalıymış gibi yeniden çaba göstermemi gerektirecek kadar, kapı aralıktı ve ben kelimeleri kaçırmamak için kulağımı kapı aralığına yaklaştırdım. "Akşam tartışmıştık" dedi "bütün günümü şehirde o işadamlarıyla bir sürü iş kovalayarak geçirdikten sonra eve döndüğümde. Geldiğimde sinirliydim ve o daha kötüydü, biraz içmişti, iki aydır birbirimize dokunmuyorduk ya da ben ona dokunmuyordum. Teresa'yı tanıdığımdan beri kendimi geri çekmiş, daha mesafeliydim, ama özellikle onun gidişinden sonra iyice artmıştı bu hal, duyduğum en ufak acı hızlıca bir hınç duygusuna dönüşüyordu ona karşı, ona karşı ('Adını telaffuz etmekten kaçınıyor' diye düşündüm 'çünkü artık ona hakaret etmesi için bir neden yok, öfkelenip terk edemez de annesinden başka hiç kimse için var olmayan ölü bir kadını; anacığım anacığım, onu korumayı, ona göz kulak olmayı bilmeyen anasından başka; yalan kayna-

nam yalan'). Öfkem kontrol edilemeyecek kadar güçlüydü, birisini artık sevmediği halde o birisi tarafından her şeye rağmen hâlâ sevilen ve serbest bırakılmayan kişinin öfkesiydi, her şeyin biz artık son verdiğimizde bitmesini isteriz. Kendimi ne kadar uzak hissedersem, o daha çok yaklaşıyor, daha çok sıkıştırıyor, daha çok istiyordu ('Benden kurtulamazsın' diye düşündüm "ya da 'buraya gel' ya da 'benimsin' ya da 'bana borçlusun' ya da 'cehenneme kadar benimle, belki bir yakalama hareketi eşliğinde, bir aslan pençesiyle'). Bıkmıştım, sabırsızdım, bu beraberliği bitirmek ve İspanya'ya dönmek istiyordum, tek başıma ('Artık sana güvenmiyorum' diye düşündüm 'ya da beni buradan çıkarmalısın' ya da 'ben İspanya'da bulunmadım' ya da 'tam bir orospu çocuğusun' ya da 'sana geldim' ya da 'seni öldürürüm'). Biraz tartıştık, bir tartışmadan çok herkesin sırayla içini döktüğü kırıcı cümlelerdi, hakaret ve cevap, hakaret ve cevap ve o yatak odasına gitti, kendini yatağa attı, ışık kapalıydı, ağlamaya başladı, ben onu göreyim ve duyayım diye kapıyı kapamamıştı, ben onu duyayım diye ağlıyordu, bir süre salondan hıçkırdığını duydum, işadamlarıyla yeniden buluşmak için vakit geçiriyordum, onları içmeye götürmek için anlaşmıştım. Sonra durdu ve bir müddet kendi kendine bir şarkı mırıldandığını duydum ('Uyku prelüdü ya da yorgunluk ifadesi' diye düşündüm 'geceleri, ara sıra kesilerek ve daha uzun zamana yayılarak, henüz yaşlanmamış, dul ya da kız kurusu olmamış talihsiz kadınların yatak odalarından daha alçak sesle, daha yumuşak ya da daha yılgın bir sesle sürdürülebilen şarkı'), sonra sesi kesildi, çıkma vakti gelince üzerimi değişmek için yatak odasına girdim, uyuduğunu gördüm, kavgadan ve ağladıktan sonra uyumuştu, çünkü rol icabı ya da değil, hiçbir şey acı kadar yormaz. Balkon kapısı açıktı, uzaktan komşuların ve çocukların akşam yemeğinden önceki seslerini duyuyordum, akşam olmuştu artık. Dolabı açtım, gömleğimi değiştirdim, kirliyi bir sandalyenin üstüne attım, o aklıma geldiğinde, daha gömleğin düğmelerini iliklememiştim. Bunu daha önce birçok kez düşünmüştüm ama ilk kez bunu tam o an için düşünmüştüm, anlıyor musun? O an için. Tuhaftır, düşünceler bize bazen hayata geçirilmeleriyle aralarına bir şey giremeyecek kadar güçlü ve saf halleriyle gelirler. Bir ihtimal düşünülür ve daha o anda o artık bir ihtimal olmaktan çıkar, düşünülen şey yapılıverir ve artık eyleme dönüşmüş bir şeydir, ara dönem, düşünme, tartma, etrafında do-

lanma yoktur, gerçekten de yapılmak istenip istenmediği bile bilinmez, o anlarda sadece eylem vardır." ("hayata geçirildiklerini gerçekten görmek isteyip istemediğini kimsenin asla bilemediği eylemlerin ta kendisi" diye düşündüm "istenmeden yapılan tüm eylemler, bir kere eyleme dönüşünce artık sözlerle bağı kalmayan, onları silen ve sonrasından ve öncesinden soyutlanan eylemler, tektirler ve geri çevrilemezler; söylenmiş kelimeler için ise baştan alma, inkâr etme, tekrar etme, düzeltme gibi şeyler mümkündür, yalanlamalar olabilir, sözümüzü geri alırız, çarpıtmalar olabilir ya da unutulabiliriz.") Ranz aşk dolu, saydam gözleriyle Luisa'ya bakıyordur şimdi ya da belki de yere eğmiştir bakışlarını. "Orada iç çamaşırlarıyla yatıyordu, sutyeni ve külotuyla, bir hasta gibi üzerindekileri çıkarıp yatağa girmişti, çarşaflar yalnızca beline geliyordu, tek başına içmiş, bana bağırmış, ağlamış, bir şarkı mırıldanmış ve uyumuştu. Bir ölüden farkı yoktu, bir tablodan farkı yoktu, sadece o yarın sabah yine uyanacak ve şimdi yastığa kapattığı yüzünü yeniden çevirecekti ('Yüzünü çevirir ve artık o güzel boynunu göstermezdi' diye düşündüm 'belki Nieves gibi, geçen zamanın ardından onda değişmeyen tek şeydi o boyun, bir kadehte Sofonisba'ya zehir ya da Artemis'e bir ölünün küllerini uzatan genç hizmetçiden farklı olarak yüzünü çevirirdi o, çünkü bu hizmetçi hiçbir zaman yüzünü dönmeyecekti ve sahibesi de asla o kadehi alıp ağzına götürmeyecekti ve güvenlik görevlisi Mateu çakmağıyla ikisini de yakacaktı, hatta fondaki yaşlı kadının silik yüzünü de; bir ateş, bir anne, bir kaynana, bir yangın.') Yüzü bana dönük olsa Teresa'yı bulmak için gitmeme olanak olmazdı, onu bilmiyordu, asla bilmeyecekti, niye öldüğünü de bilmedi, ölmekte olduğunu bile. Yataktaki pozisyonu yüzünden sutyeni onu rahatsız ediyordu, bir an iz yapmasın diye onu çıkarmayı düşündüm tam bunu yapacakken aklıma o fikir geldi, yapmadım. Hızla düşündüm, hayal bile etmeden düşündüm, bu sayede yaptım." ("hayal etmek pek çok hoş olmayan durumdan kurtarır" diye düşündüm. "kendi ölümünü öngören birinin kendisini öldürdüğü çok nadirdir, diğerlerinin kendisini öldüreceğini öngören birinin öldürüldüğü çok nadirdir, kendi kendini düşüncede öldürmek ya da düşüncede öldürülmek gerçekten ölmeye ya da öldürülmeye yeğdir, sonuç da yoktur ipucu da, hatta uzaktan sizi yakalamaya çalışan kol hareketi de, hepsi bir uzaklık ve zaman sorunudur; eğer bıçaktan biraz uzak duru-

lursa bıçak göğüs yerine havaya vurur darbesini, esmer ya da beyaz ete saplanmaz, sadece boşluğu yarar; hiçbir şey olmaz ve bıçağın o inişi sayılmaz, kaydedilmez ve bilinmez, niyetler cezalandırılmaz; başarısız girişimler çoğu zaman ona maruz kalanlar tarafından bile inkâr edilecek kadar sessizdirler, çünkü onlardan sonra her şey eskisi gibi devam eder; hava aynıdır, ne deri açılır ne et değişir, hiçbir şey parçalanmaz; altında kimsenin yüzü olmayan yastığı bastırmak zararsızdır, sonra her şey eskisinin aynısıdır; çünkü olayların biriktirilmesi, adresi olmayan darbe ve olmayan bir ağzı boğma ne olayları geliştirmek ne de onlar arasındaki ilişkileri çeşitlendirmek için yeterli değillerdir; tekrar, üsteleme yahut başarısız girişim ya da tehdit de öyle, bunlar da durumu daha kötü yaparlar ama hiçbir şeyi değiştirmezler"). "Onu uyurken öldürdüm, bana arkası dönükken." ("Ranz Uykuyu öldürdü" diye düşündüm "masum Uykuyu ama elbette bu da hep arkamızda duran diğer insanın göğsüdür, sadece arkamızda biri olduğu zaman kendimizi gerçekten güvencede hissederiz, belki de görmediğimiz biri, bize değmek üzere olan ve bize daima değen göğsüyle arkamızda durur ve gecenin bir yarısı, bir karabasan yüzünden korkuyla uyanıldığında ya da uyunamadığında, hasta olunduğunda ya da karanlıkta terk edilmiş ve yalnız hissedildiğinde öbür tarafa dönmekten başka bir şey yapmaya gerek kalmaz; o zaman sizi koruyanın yüzünü görürsünüz, üzerindeki öpülebilecek her yeri öpmenize izin verilen o yüzü –burun, gözler ve ağız; çene, alın ve yanaklar; bütün yüz–; belki o da yarı uykulu bir elini omzunuza koyacaktır sizi sakinleştirmek, koynuna almak, hatta size sıkıca sarılmak için.') "Nasıl olduğunu sana anlatmayacağım, bırak bunu sana anlatmayayım." ("Buraya gel" diye düşündüm ya da "sana geldim" ya da "seni öldürürüm," babam bir an düşünüyor ve hemen eyleme geçiyor ama belki daha önce bir an durup evdeki bıçakların yeterince keskin olup olmadıklarını düşünmesi gerekti, rahatsız eden sutyene bakıyor ve bakışlarını kaldırıp sonra bu sefer ne boşluğa ne de sineye vuracağı, bu sefer birini arkasından vuracağı bıçak uçlarını ve bunun da bir zaman ve mesafe sorunu olduğunu düşünüyor ya da belki de o güzel enseyi tutup iyice sıkan ve yassılaştıran şey onun kocaman elidir ve yastığın altında hiçbir yüz olmadığı, bir daha asla ona dönemeyecek yüzün artık yastığın üzerinde olduğu doğrudur; ayaklar yatağın üzerinde çırpınır, o çıplak ayaklar, o tertemiz

ayaklar, çünkü kendi evindedir, çünkü beklediğimiz kişi her an gelebilir eğer evliysek onları görüp okşayabilecek kişi yani, onun çok çok uzun zaman yolunu gözlediği kişi; belki kollarını da çırpmıştır ve onları kaldırınca yeni tıraş edilmiş koltukaltları görülür - eve dönen ve artık ona dokunmayan kocası için tıraş edilen koltukaltı ama eteğinin arkasını çirkin gösteren bir kırışıklık için endişelenmiyordur artık, çünkü ölüyordur ve eteği de çıkarılmıştır, babamın kirli gömleğini üzerine attığı sandalyededir ve temiz gömleğinin düğmeleri daha ilikli değildir, birlikte tutuşacaklardır kirli gömlek, ütülenmiş etek ve belki Gloria ya da Miriam ya da Nieves ya da Berta ya da belki Luisa son anda dönmeyi başarır ve son bir çabayla yüzünü tekrar çevirir, o miyop ve zararsız gözleriyle bir anlığına babam Ranz'ın kıllı göğsündeki üçgeni görür, Bill'inki ya da benimki kadar kıllı olan göğsündeki üçgeni, bizi koruyan ve bize arka çıkan göğüsteki o üçgeni görür, belki de Gloria'nın uzun dağınık saçları korkudan, uykudan ya da acıdan ensesine yapışmıştır ve asi birkaç saç teli sanki onu gölgelemek için gelecekten bir anlığına gelen ince kırışıklıklar gibi alnına düşmüştür, oysa bu an en sonuncusu olacaktır onun için, çünkü artık gelecek yoktur onun için, ne somut ne soyut gelecek vardır. Yine de işte o son anda et değişir, deri açılır, bir şey parçalanır.")

"İstemiyorsanız bunu bana anlatmayın," dedi Luisa, "İstemiyorsanız bunu bana anlatmayın" diye tekrar etti Luisa, anlatmaması için nerdeyse yalvarıyormuş gibi geldi bana.

"Hayır, sana bunu anlatmıyorum, bunu sana anlatmak istemiyorum, sonra gömleğimin düğmelerini iliklerdim, balkon kapısından uzanıp dışarı baktım, kimse yoktu. Kapattım kapıyı, onun parfümlü ve hareketsiz elbiselerinin asılı olduğu dolaba gittim, kravatımı ve ceketimi giydim, çok geç kalmıştım. Bir sigara yaktım, ne yaptığımı anlamıyordum ama ne yaptığımı biliyordum, bunlar bazen farklı şeylerdir. Şimdi bile anlamıyorum ama biliyorum tıpkı o an olduğu gibi. Ben değilsem, kimse değildi ve öyle bir kadın da hiç olmamıştı, çok zaman geçti ve insanın belleği de gözleri gibi zamanla yoruluyor. Yatağın ayağına oturdum, terliydim ve çok yorgun, sanki gecelerdir uyumamışım gibi gözlerim ağrıyordu, bunu hatırlıyorum, gözlerimdeki ağrıyı hatırlıyorum, o zaman düşündüm ve yaptım, yeniden düşündüm ve anında yaptım. Yanan sigarayı çarşafın üzerine bıraktım ve nasıl yandığına, korun

çarşafın içinde nasıl kaybolduğuna baktım ama söndürmedim. Başka bir sigara yaktım, üç dört nefes çektim ve onu da çarşafın üzerine bıraktım. Bir üçüncü sigara daha yakıp aynı şeyi yaptım, hepsinin kafası kaybolmuştu, hepsinin koru yanıyordu, korların koyulduğu yerler de yanıyordu, üç yataktan üç de sigaradan, altı kor yanıyordu, çarşaf yanıyordu. Kenarları kırmızı delikler yaptıklarını gördüm. ('Onu birkaç saniye seyrettim' diye düşündüm 'nasıl büyüdüğünü, çemberin nasıl genişlediğini, aynı zamanda hem siyah bir leke hem de çarşafı delip geçen yakıcı bir ateş olduğunu gördüm.'). Galiba..." Babam birdenbire durmuştu, sanki son cümlenin tamamını söylememiş gibiydi. Bir şey duyulmuyordu, sadece bir dakika boyunca düzensiz solukları duyuldu, yaşlı bir adamın solukları. Arkasından ekledi: "Yatak odasının kapısını kapadım ve çıktım, sokağa indim, arabaya binmeden önce köşeden yeniden eve baktım, her şey normaldi, hava kararmıştı, akşam birdenbire olmuştu, daha duman falan görülmüyordu." ("Ne de onu gören kimse vardı" diye düşündüm "bir balkondan ya da pencereden bakıp, tam karşılarında dursa bile sokakta bekleyen Miriam gibi ya da işlerini yapan yaşlı bir laternacı ve saçları örgülü kadın gibi ya da önce 'Bill'in, sonra benim ikimizin de Berta'nın evinin önünde birbirimizin çıkmasını beklediğimiz gibi ya da gümüşi yağmur yağan bir gecede benimkinin altında bekleyen Custardoy gibi"). "Ama bu çok zaman önce oldu" diye ekledi Ranz her zamanki renk vermeyen, en alışılmış sesiyle. Bir çakmak sesi ve bir çınlama duydum gibi geldi, belki o bir zeytin almıştı tabaktan ve Luisa bir sigara yakmıştı. "Üstelik böyle şeylerden konuşulmaz."

Hâlâ bir sessizlik vardı, Luisa şimdi bir şey demiyordu, Ranz'ın kavuşturduğu işe yaramaz elleriyle nasıl da gergin beklediğini tahmin edebiliyordum, belki kanepede oturuyordu ya da divanın üzerine uzanmıştı ya da onun da büyük ihtimalle seçimine yardım ettiği o yeni çok hoş gri koltuktaydı. Sallanan sandalyede değildir, sanmıyorum, Havanalı anneannemin kendi kızlarını, yaşayanı ve öleni, ikisi de evli olan kızlarını ve belki öbür Kübalı annenin evli ve ölü kızını da düşündüğü sandalyede değildir; benim çocukluğumdan beni yalancıktan korkutmak için, o sadece kadınlara ait olan etkisi hafif, güler yüzlü korkuyu, kızların, annelerin, karıların, kaynanaların, anneannelerin ve bakıcı kadınların o korkusunu içime salmak için, bana "anacığım anacığım gel gel gel" şarkısı-

nı söylerken sallandığı sandalyede değildir. Belki Ranz Luisa'nın, gelininin ona "git" ya da "uzaklaş" anlamına gelen bir hareket yapmasından korkuyordur. Ama Luisa'nın dediği şey şu oldu:

"Artık akşam yemeğini düşünmeye sıra geldi, eğer açsanız tabii."

Ranz'ın düzensiz ve güçlü solukları kesildi ve verdiği yanıttan artık rahatladığı kanısına vardım:

"Aç olduğumdan pek emin değilim. İstersen Alkalde'ye doğru bir yürüyüş yapalım, eğer canımız isterse gireriz, istemezse ben sana dönüşte eşlik ederim ve herkes kendi evine gider. İnşallah bu gece uyumakta çok zorlanmayız."

Ayağa kalkmalarını ve Luisa'nın birlikte aldığımız çok az mobilyadan biri olan sehpanın üzerindeki şeyleri topladığını duydum. Mutfağa gidip gelen ayak seslerini duydum ve "şimdi giysisini değiştirmek için ya da bir şey almak için buraya girmesi gerekecek" diye düşündüm. "Onu görmek istiyorum. Gittiklerinde dişlerimi fırçalayabilirim artık, su içerim, belki kaldıysa biraz zeytin yerim."

Babam, muhtemelen şimdi kabanını üzerine geçirip ya da daha doğrusu omuzlarına atıp antreye gitmiş ve sokak kapısını açmıştı.

"Tamam mısın?" diye sordu Luisa'ya.

"Bir dakika" dedi "bir fular alacağım."

Yaklaşan topuk seslerini duydum ahşap zeminin üzerinde 'Bill'in mermerin zemindeki metalik ayakkabılarından ya da Custardoy'un herhangi bir zaman herhangi bir yerdeki ayakkabılarından çok daha farklı ses veriyorlardı. Bu adımlar aksamıyordu, çıplak olduklarında bile. Bir merdivenin basamaklarını bilinmeyen bir marka dolmakalemin tüpünü aramak için ağır ağır çıkmazlardı. Kaldırımda çivi gibi çakılıp kalmaz, ne de topuklarının üzerinde hızla ve nefretle keskin dönüşler yapardı, onda asla o balta darbeleri ve mahmuzlar olmazdı. Benim sayemde olmadan ya da ben öyle olduğunu umuyordum, onlar şanslı adımlardı. Aralıktan kapımın kolunu kavrayan elini gördüm. İçeri girecekti, onu görecektim, üç haftadır onu hiç görmemiştim, neredeyse sekiz haftadır onu orada görmemiştim, evimizde, yatak odamızda, yastığımızda. Ama kapıyı itelemeden önce koridordan, omuzlarında kabanıyla hâlâ antrede duran ve asansörü çağırıyor olması gereken Ranz'a:

"Juan yarın geliyor. Ona anlatmamı ister misiniz yoksa bir şey söylemeyeyim mi?"

Ranz'ın cevabı çok çabuk geldi ama kelimeler çok hafif ve yorgun çıktılar, sanki bir miğferin içinden söyleniyormuş gibi paslı ve boğuk bir sesle:

"Eğer beni bunu düşünmek zorunda kalmaktan kurtarırsan çok sevinirim, hangisinin daha iyi olduğunu bilmiyorum. İstersen bunu benim yerime sen düşün."

"Tamam, merak etme" dedi Luisa ve kapıyı itti. Kapıyı kapatıncaya kadar ışığı yakmadı, benim sigaralarımın dumanını anında fark etmesi gerekirdi. Hâlâ ayağa kalkmamıştım, hâlâ öpüşmemiştik, sanki hâlâ birbirimizi görmemiştik, hâlâ gelmemiştim. Bana yan gözle baktı, bana yan gözle gülümsedi, dolabımızı açtı ve ona daha biz evli değilken hediye ettiğim Hermes fuları aldı. Güzel kokuyordu, yeni bir parfümdü, ona hediye ettiğim Trussardi değildi. Yüzü uykuluydu, sanki gözleri acımış gibi, Ranz'ın gözleri, onun gözlerini acıtmıştı, güzeldi. Fuları boynuna sardı ve bana:

"İşte görüyorsun" dedi.

Ben hemen bu cümlenin Berta'nın karanlık cam ekranda yansıyan görüntüsünü gördüğümde ve sabahlığıyla arkamda belirdiğinde söylediği cümle olduğunu fark ettim; onun pek çok kez seyrettiği ve şimdi bile seyretmeye devam ettiği video kaseti seyretmemiz bittikten hemen sonra söylediği cümleydi. Sanırım, bu yüzden şimdi de aynı cevabı verdim. Ayağa kalktım. Elimi Luisa'nın omzuna koydum.

"Görüyorum" dedim.

Artık rahatsızlığım hafifledi ve felaket sezilerim o kadar yoğun değil, hâlâ soyut geleceğimi eskisi gibi düşünemiyor olsam da artık boş düşüncelere dalabiliyorum, yine olması gerekenleri ya da olabilecek olanları tasarlarken yanılıyor, öngöremediğimiz şeylere dair, yarın ya da beş yıl sonra ne olacağımızı düşünüp yeterince somut olmayan ya da ilintisiz sorular soruyorum. Luisa'yla aramızda olanları ya da olmuş olabilecekleri belki uzun zaman sonrasına kadar bilmeyeceğimi biliyorum ya da buna inanıyorum, belki de ben bunu asla bilmeyecektim, çocuğumuz bilecekti, eğer bir çocuğumuz olursa ya da uzaklardaki bir yabancı, henüz bu gıpta edilen dünyaya gelmemiş biri, doğması yine aynı dünyanın öbür ucunda söylenen bir cümleye, yapılan bir jeste ya da harekete bağlı olan

biri bilecekti. Sormak ve susmak, ikisi de mümkün, Juana Aguilera gibi susmak ya da kız kardeşi Teresa gibi sormak ve zorlamak ya da ne birini ne diğerini yapmak, benim adını Gloria koyduğum o birinci kadın gibi yapmak, hiç var olmamış ya da pek var olmamış gibi görünen o kadın gibi, sadece çöpçatan annesi için var olmuştu, o da Küba'da acılar içinde ölmüştür çoktan, dulken ve kızı yanında değilken, yılan yuttu kızını, kızsız kaldı; benim bildiğim dillerde 'öksüz' kelimesinin zıttı olarak anneleri belirtmek için kullanılan bir kelime yok. Her halükârda, yakında tümüyle yok olacak, Ranz'ın vakti geldiğinde ve Luisa'yla ben artık yalnızca bizim başımıza gelen ve bizim yaptığımız şeyleri hatırlar hale geldiğimizde, bize anlatılanları ya da başkalarının başına gelenleri ya da başkalarının yaptıklarını hatırlayacak durumda olmadığımızda (kalplerimiz artık bu kadar beyaz değilken) artık var olmayacak. Bazen olanların hiçbirinin olmadığı duygusuna kapılıyorum, her şeyin aynı zamanda hem olup hem olmadığı duygusuna, çünkü hiçbir şey kesintisiz olmuyor, hiçbir şey sürekli değil, sürüp gitmiyor, hiç durmadan hatırlanamıyor ve var olanların en rutinine en sıradanına kadar her şey görünüşteki tekrarının içinde inkâr ediliyor ve yok oluyor ta ki her şey ve herkes önceden olduğu şey ya da kişi olmaktan vazgeçene dek ve dünya söylenmeyeni, olmayanı, bilinmeyeni ve kanıtlanamayanı bilen, gören, duyan belleksizlerin iteklemesiyle belli belirsiz dönmeye devam ediyor. Bazen verilenin verilmeyenle eş, sakındığımız ve uzak durduğumuz şeylerle tutunduğumuz ve yakaladığımız şeylerin özdeş olduğu duygusuna kapılırım, yaşadıklarımızla hiç denemediklerimizin aynı olduğu duygusuna; bununla beraber hayat devam eder, hayatı seçerek, eleyerek, reddederek ve bu özdeş şeyleri birbirinden ayıran bir çizgi çekerek devam eder ve o çizgi ister anında ister zaman içinde, kendi hikâyemizi hatırlayıp anlatabildiğimiz ve böylelikle silinebilen ya da silikleşen, yaptığımız ve olduğumuz her şeyin geçerliliğini kaybettiği biricik hikâye haline getirir. Tüm zekâmızı, tüm duygularımızı, tüm tutkumuzu aynı seviyeye gelecek ya da zaten öyle olan şeyleri birbirinden ayrıştırma görevine harcarız, bu yüzden de hep pişmanlıklarla, kaçırılmış fırsatlarla, doğrulamalarla, onaylamalarla ve yakalanmış fırsatlarla doluyuz, gerçekte hiçbir şeyin doğrulandığı yokken ve her şey durmadan elimizden kayıp giderken. Bütün diye bir şey yok ya da belki de hiçbir zaman hiçbir şey olmamıştır. Ama hiçbir

şey için zamanın geçmediği de doğru, Luisa'nın dediği gibi, her şey buralarda bir yerde geri çağrılmayı bekliyor.

Şimdi ben de onun gibi yeni iş bakıyorum, ikimiz de bu sekiz haftalık yolculuklardan yorulduk gibi görünüyor, hatta daha azlarından bile, çok yoruyorlar ve bizi birbirimize karşı biraz yabancılaştırıyorlar. İş bulmakta sıkıntı yaşamam, dört dil biliyorum, biraz da Katalancam var, muhtemel işlerimden biri için Barselona'yla sık sık telefonda konuştuğum için gittikçe de ilerliyor. Ve uluslararası kurumlarla ilişkide olduğumu, sürekli üst düzey görevlilerle görüştüğümü sanan bir sürü insan var. Yanılsalar bile onları hayal kırıklığına uğratmam. Sürekli Madrid'de kalma düşüncesi de pek hoşuma gitmiyor elbette; onu görmeye ya da almaya gitmek yerine sürekli Luisa'yla gidip gelmek, şimdi ikimize ait olan bir dış kapı, bir asansör ve birkaç odayla ve bazen uykumuzda kapmak için didiştiğimiz ve bir hasta gibi dünyayı oradan görmeye alıştığımız ortak yastığımızla (bu bir deyiş, her zaman iki tane vardır); ayaklarımız ıslak kaldırımları bocalamadan, düşünüp tartmadan, fikir değiştirmeden ve de seçemeden adımlarken: Artık bir akşam yemekten ya da sinemadan sonra her zaman ıslak olan yarı boş sokaklarda şüphesiz artık hep aynı yöne gidiyoruz, bu gece böyle yapmayı isteyelim istemeyelim fark etmiyor, ya da dün gece onun istememiş olması da. Bir an bana öyle gelmişti ama yürümeye devam ettik. Sanırım, yine de, adımlarımız birlikte aynı yöne giderken (ahengi bozulmuştur, çünkü artık yürüyen dört ayak vardır) ilk önce birbirimizi düşünüyoruz, en azından ben böyle yapıyorum. Sanırım, yine de, bu gıptayla bakılan dünyada biz birbirimizi hiçbir şeye değişmeyiz, henüz birbirimizden daha önce olduğumuz ya da karşılıklı âşık olduğumuz o kişi olmaktan vazgeçmemizi istemedik, sadece durum değiştirdik ve bu şimdi o kadar ağır ya da ölçüsüz görünmüyor bana. *Gittik* ya da *bir piyano alacağız* ya da *bir çocuğumuz olacak* ya da *bir kedimiz var* diyebilirim.

Birkaç gün önce Berta'yla konuştum, beni aradı, ama o arıyorsa ya biraz üzgündür ya da çok yalnızdır. Tercümanlık işini tümüyle bırakırsam eskisi gibi onun evinde bir süre kalmam kolay olmaz, ona anlatmayı düşündüğüm eğlenceli ya da dramatik olayları ve anekdotları çok daha uzun süre saklamam gerekecek ya da ona mektup yazmam gerekir, bunu çok nadir yaparız. Ona 'Bill'i sordum, hatırlaması ya da tanıması birkaç saniyesini aldı, artık uzakta

kalmıştı, New York'tan ayrılmış ve daha dönmemişti sanırım. "Şimdi hatırladım" dedi "bu günlerde yine çıkar ortaya." Anladım ki ben sokaktan, o pencereden onu bir taksiye binerken gördüğümüzden beri ondan hiç haber almamıştı. Ama gerçekten de yeniden ortaya çıkabilirdi, mantıklı bir izaha gerek yoktu, eğer Guillermo'ysa. Berta arkadaşlık köşesi üzerinden birileriyle tanışmaya devam ediyor, hâlâ ne aksatmış ne de azaltmıştı, bana henüz tanışmadığı sırasıyla isminin baş harfleri ve rumuzu 'J de H' ve 'Truman' olan iki kişiyle ilgilendiğini söyledi. Onlardan konuşurken birden canlandı, sesi içtendi, hayalleri olan tüm kadınlar gibi, bu hayaller bizden kaynaklanmaz, bizi etkilemezler, sadece bize yansıtılırlar; konuşurken bir an sağ yanağındaki yarım ayın, yara izinin, mavi ya da mor olacak kadar karardığını ve benim yüzünde bir leke olduğunu sandığımı hayal ettim. Belki diye düşündüm (bunu inanarak düşündüm), bir gün artık dayanamayacak ve her şeye boş verecek ve o gün bu yarım ay yüzünde kalıcı olarak bu iki renkten birini alacak. Adı Berta, baş harfleri 'BSA', ve yüzünde hep bir leke var.

Custardoy'u şu ana kadar tekrar görmedim ama arada sırada onunla karşılaşmaya devam edeceğimi biliyorum, neredeyse her zaman böyle olacak, şimdi babam aracılığıyla görüşüyoruz ama o artık olmadığında görüşeceğiz, bize çocukluğumuzdan beri aralıklı olarak eşlik eden ve hiç gitmeyen varlıklar vardır. Dünyaya gıptayla bakmayı sürdürecek, ikili bir hayat sürmeye ve yaşandığına inanması zor hikâyeler anlatmaya devam edecek. Ama onu düşünmemeyi tercih ederim, zaten bazen elimde olmadan düşünüyorum.

O akşam duyduklarım hakkında Ranz'la hâlâ konuşmadım, aslında daha çok az zaman geçti üzerinden ama o gece yine bu hızlandırılmış zamanlarda çok çabuk uzaklaşıverdi, şüphesiz hızlandırılmış da olsalar aslında tüm diğer zamanlar gibidirler, her zaman aynı şeye sığarlar, tamamlanmamış tek bir hayata ya da belki yarılanmış bir hayata, herkesin kendi hayatına, benimkine ya da Luisa'nınkine. Hiç konuşmamamız mümkün, Ranz da benim bilip bilmediğimi bilmiyordur, ne de Luisa'ya sonunda bana anlatıp anlatmadığını soracaktır, her zaman bir şey bilmeyen ya da bilmek istemeyen biri vardır, böyle kalacağız sonsuzluğa. Gördüğüm kadarıyla ikisinin arası hâlâ eskisi gibi ya da eskisine çok benzer, sanki o gece hiç olmamış ya da hiçbir şey anlatılmamış gibi. Tek yeni şey, artık onu daha yaşlı ve daha az alaycı görüyorum, daha önce hiç ol-

madığı gibi, neredeyse ihtiyar biri gibi. Biraz sendeleyerek yürüyor, gözleri daha az hareketli ve kıvılcımlar saçmıyor, bana bakarken daha az ateşliler, başkalarına bakarken de, artık gördükleri şeyleri daha az okşuyorlar, benimkine o kadar benzeyen ağzı kırışıklar yüzünden silinip gitmiş, kaşlarının yay biçimini alacak gücü yok, bazen trençkotunu omzuna atmak yerine giyiyor, eminim önümüzdeki kış paltosunu da öyle giyecek. Çok sık görüşüyoruz, şimdi biliyorum ki Madrid'de daha sakin yaşayacağım ve arada tatillere çıkacağım. Sık sık Luisa'yla ya da Luisa'sız öğle yemeğine gidiyoruz, La Trainera'ya, La Ancha'ya, La Dorada'ya sonra Alkalde'ye, Nicolás'a, Rugantino'ya, Fortuny'ye, El Cafe'ye ve La Fonda'ya da gidiyoruz; restoran değiştirmek hoşuna gidiyor. Bana bildiğim ya da bilmediğim hikâyeler anlatmayı sürdürüyor, çalıştığı yıllardan, yolculuk ettiği yıllardan, Museo del Prado yıllarından, milyonerlerle ve banka yöneticileriyle ilişkisi olduğu yıllardan hikâyeler, artık onu unuttular, onlara faydalı olmak ya da onları eğlendirmek ya da uçabilmek için çok yaşlı, çok zengin tipler misafir ağırlamayı sever, bir dostu görmek için kıçlarını kaldırmayı değil. Ranz'ın Luisa'ya anlattığı ve benim yatağın ayakucuna oturup gizlice dinlediğim şeyi düşündüm. Onu bir gün unutacaksam da daha unutmadım, şimdi Ranz'ın evinde duran, teyzem olması imkânsız teyzem Teresa'nın portresine baktığım zaman ona çocukluğumda ve delikanlılığımda hiç olmayan bir dikkatle bakıyorum. Belki ona öfkeden ya da artık yaşamıyor olmaktan ya da tükenmişlikten artık bizi görmeyenlerin ve bizim de artık görmediklerimizin fotoğraflarına baktığımız gibi bakıyorum; silinen yüz hatlarını gasp eden portrelere, kimsenin hatırlamadığı bir özel günde çekilmiş ve sonsuza dek o anda sabitlenen fotoğraflara bakar gibi, bazen anneannemin ve annemin gülmeleri kesintiye uğrayınca yüzlerinde donan o aptal gülümsemeyle, uykudan yeni kalkmış ve hâlâ ne olduğunu anlamamış biri gibi kirpiksiz kuru gözlerini boşluğa dikerek baktıkları gibi, Gloria da son anında böyle bakıyor olmalıydı, onun portresi yok; yüzünü çevirebilseydi kesinlikle öyle bakardı, bir şey düşünmeden hatta hatırlayamadan, acı ve geçmişe ait bir korku duyarak, korku ve acı gelip geçici duygular değillerdir, büyüdükleri görülen ama yaşlandıkları görülmeyen yüzlere, tek yüzeye mahkum edilen üç boyutlu yüzlere, hareketliyken birden kımıltısız görmeye alıştığımız yüzlere bakılınca da görülürler, onlara değil de yerlerini alan

görüntüleri görmeye alışırız, tıpkı benim kendimi babamınkine bakmaya hazırladığım gibi, Luisa'nın artık önünde yarım hayatı bile olmadığında ve benimki bittiğinde benim portreme bakmaya alışacağı gibi. Her ne kadar kimin önce kimin sonra öleceğini, kimin önce korku ya da acı yaşayacağını kimse bilmese de. O gece Ranz'ın dudaklarından duyduklarım bana ne bağışlanabilir göründü ne de masumane, beni gülümsetmedi de ama evet, bana artık geçmişte kalmış göründü. Her şey öyledir, şu an olmakta olan şeyler bile.

Miriam hakkında bir daha bir şey bileceğimi sanmıyorum, ancak kendisini Küba'dan çıkarttırmayı başarırsa ya da hakkında onca planlar yapılan şu yeni Küba refaha erer ve şans da yardım ederse belki görürüm. Sanırım onu nerede görsem tanırım, artık onu üzerinde bisiklet yaka sarı bluzu, dar eteği, yere çakılı yüksek topukları olmasa ya da koluna şimdikiler gibi omuza atılmayıp kola takılan o büyük çantasını, dengesini bozan vazgeçemediği çantasını takmasa bile tanırım. Onu şimdi zarafetle yürüse, topukları ayakkabısından taşmasa ve "Buraya gel", "Benimsin" ya da "Seni öldürürüm" anlamına gelen hareketler yapmasa bile tanırım. Ama onun aksine bir gün Madrid'de Guillermo'yla karşılaşmam o kadar zor değil, maalesef bu şehirde artık herkes er ya da geç birbiriyle karşılaşıyor, dışarıdan gelip buraya yerleşenler bile. Ama onu tekrar görsem tanımazdım, onu hiç görmedim, bir ses ve kollar birini hatırlamak için yeterli değildir. Bir gece uyumadan önce üçünü düşünmek geldi aklıma, Miriam'ı, onu ve hasta karısını, Miriam çok uzakta ve o ikisi kim bilir belki de benimle aynı şehirdeler ya da aynı sokakta ya da aynı binada. Yalnızca sesi duyulan birine bir yüz yerleştirmemek neredeyse imkânsızdır, bu yüzden bazen ona bıyığı olan 'Bill'inkini yerleştirdim ve bu en muhtemel olanıydı, çünkü belki de onunkiydi, belki onunla da bu hareketli şehirde karşılaşabilirim; başka seferler onu aktör Sean Connery gibi düşündüm, filmlerinde çoğunlukla bıyığı olan çocukluğumun kahramanlarından biri, büyük bir aktör; ama Custardoy'un küstah ve kemikli yüzüyle de karışıyordu, ikide bir bıyık bırakan ve kesen yüzüyle ya da Ranz'ın yüzüyle, gençliğinde öne çıkan yüzüyle, şüphesiz Havana'da yaşarkenki ve daha sonra Teresa Aguilera'yla evlenip onunla balayı tatiline gittiğindeki yüzüyle ya da benimkiyle de, benim şimdi ve daha önce hiç bıyıklı olmayan yüzümle, ama

bir gün bıyık bırakabilirim, iyice yaşlandığımda, babamın şimdiki haline benzemekten kaçınmak için, onun hep hatırlayacağım şimdiki haline benzememek için.

Çoğu gece Luisa'nın göğsünün yatakta sırtıma değdiğini fark ediyorum, ikimiz de uyanıkken ve ikimiz de uykudayken, o yatarken yakın olmayı seviyor. Hep orada olacak, böyle öngörülüyor, düşünce bu, bu "hep"i tamamlamak için daha pek çok yıl gerekse de, bazen acaba tüm bu zaman ya da asıl önemli olan soyut gelecek boyunca her şey değişebilir mi diye soruyorum kendi kendime, çünkü şu an ona dair bir renk vermiyor, neye benzeyeceğini göstermiyor ve şimdi bu bana bir talihsizlik gibi geliyor. Böyle anlarda hiçbir şey hiçbir zaman değişmesin istiyorum, ama bir süre sonra birinin, daha tanımadığım bir kadının, bana iyice sinirlenmişken beni gördüğünü ya da sonunda beni bulduğu için rahatladığını ve buna karşın bana bir şey demediğini ve sadece bakıştığımızı ya da ayakta sessizce birbirimize sarıldığımızı ya da soyunup yatağa girdiğimizi ya da belki onun sadece ayakkabısını çıkarıp, bana belki onları görürüm ya da okşarım diye çıkmadan önce yıkadığı ve şimdi beni o kadar beklemekten ağrıyan yorgun ayaklarını (birinin tabanı kaldırımda kirlenmişti) gösterdiğini kafamdan atamıyorum. Bu kadın banyoya gidip hiçbir şey demeden aynada kendisine çekidüzen vererek ve yüzünde biriken tüm öfke ve yorgunluk, hayal kırıklığı ve rahatlama ifadelerini silerek ve sonunda onu epeyce bir süre bekleten ve şimdiyse dışarı çıkmasını bekleyen bu adama, bana karşı nasıl bir yüz ifadesi uygun ve yararlı olur diye sorarak dakikalarca oraya kapanabilirdi. Belki bu yüzden beni banyonun kapısı kapalıyken umulandan daha uzun bir süre bekletirdi ya da belki asıl niyeti bu değildi, sadece gizlice ağlamaktı istediği, ağlaması geçinceye kadar klozet kapağına ya da küvetin kenarına oturmak, eğer varsa lenslerini çıkarıp sakinleşmeyi başarıncaya kadar bir havluyu yüzüne kapamak ve sonra onunla gözlerini kurulamak, ardından yüzünü yıkamak, makyajını yapmak ve hiç belli etmeden tekrar çıkabilecek duruma gelmekti. Bu kadının bir gün Luisa olduğunu ve benim o günkü adam olduğumu ve o adamın ısrarla ondan bir ölü istediğini "Ya o, ya ben" dediğini ve o zaman "o"nun ben olduğumu da kafamdan atamıyordum. Ama böyle olsa bile ben, en azından banyodan çıktığı için sevinirdim, onun o soğuk taşın üzerinde yatmasındansa, o bembeyaz kalbi ve memeleriyle,

o toplanmış eteği ve birbirine karışan su, ter ve gözyaşıyla ıslanan yanaklarıyla orada yatmasındansa, çünkü o musluk suyu lavaboya çarpar ve sıçrayan su damlaları onun yerde yatan bedeninin üzerine düşerdi, tıpkı fırtınadan sonra damların saçağından damlayan ve hep aynı yeri yumuşatarak delip geçinceye, bir çukur hatta belki bir kanal yapıncaya kadar düşen yağmur damlası gibi, giderden akıp gittiği için lavaboda hiçbir iz bırakmayan musluktan düşen su damlası gibi değil ya da o an ele geçirilen bir şeyle, bir bez, bir kumaş parçası, bir havlu, hatta bazen suyla kapatıldığında yahut da yalnızca kan kaybedenin, eğer hâlâ bilinci yerindeyse ve kendi kendisini bilerek yaralamadıysa, karnına ya da göğsüne ya da sırtına götürüp kesilen yeri kendi eliyle kapatabildiğinde hemen kesilen kan damlası gibi değil. Ama kendi kendisini bilerek yaralayan kişinin, kesilen yerini kapatmak için eli yoktur ve arkasında duran bir başkasına ihtiyacı vardır. Ben onun arkasındayım.

Luisa bazen banyoda bir şarkı mırıldanıyor ve ben bizim yatak odamıza ait olmayan bir kapının pervazına yaslanıp onun hazırlanışını izliyorum tıpkı dünyayı kendi yastığından gören ya da kapının eşiğini asla geçmeyen tembel ya da hasta bir çocuk gibi ve oradan dişlerin arasından söylenen, bir başkasının dinlemesi, çevirmesi ya da yorumlaması için söylenmemiş, yine de duyulan, öğrenilen ve hiç unutulmayan, sebepsiz ve dinleyicisiz bu yumuşak mırıltıyı, kadınlara ait bu şarkıyı dinliyorum. Her şeye rağmen daima söylenen bu şarkı, bir kez söylenince, arkasından gelen yetişkin hayatının –ya da belki erkek hayatının– sessizliğinde ne kesiliyor ne azalıyor, hep devam ediyor.

Ekim 1991

Max Frisch
Montauk
Mavi Sakal

Orhan Pamuk
Babalar, Analar ve Oğullar
Cevdet Bey ve Oğulları – Sessiz Ev – Kırmızı Saçlı Kadın
Şeylerin Masumiyeti
Balkon / Fotoğraflar ve Yazılar

A.N. Wilson
Tolstoy

Behçet Necatigil
Konuş ki Göreyim Seni
Vaktin Zulmüne Karşı – Düzyazılar 3
Dost Meclislerinde Kasideler

Camille Laurens
On Dört Yaşındaki Küçük Dansçı

Javier Marias
Berta Isla

Yıldıray Erdener
Kars'ta Çobanoğlu Kahvehanesi'nde Âşık Karşılaşmaları –
Âşıklık Geleneğinin Şamanizm ve Sufizmle Olan
Tarihsel Bağları

Franz Kafka
Şato
Ceza Sömürgesi

Amin Maalouf
Uygarlıkların Bahşı

Hal Herzog
Sevdiklerimiz, Tiksindiklerimiz, Yediklerimiz – Hayvanlar
Hakkında Tutarlı Düşünmek Neden Bu Kadar Zordur?

Nâzım Hikmet
Benerci Kendini Niçin Öldürdü
Kemal Tahir'e Mahpushaneden Mektuplar

Ahmet Ümit
Aşkımız Eski Bir Roman

Metin And
Dionisos ve Anadolu Köylüsü
Kısa Türk Tiyatrosu Tarihi

Doğan Tekeli
Çebiş Evi'nden Hisar Tepe'ye

Doğan Yarıcı
Hodan

Abdülhalik Renda
Günlükler 1920-1950

Elif Sofya
Hayhuy

William Faulkner
Emily'ye Bir Gül – Seçme Öyküler

Elmore Leonard
Bücürü Ayarla
Rom Kokteyli

Emily Ruskovich
Idaho

Uğur Kökden
Unutmayı Bir Öğrenebilsem

Ömer F. Oyal
Gemide Yer Yok
Önceki Çağın Akşamüstü

Paul Signac
Eugène Delacroix'dan Yeni-İzlenimciliğe

Philippe Soupault
Görünmeyen Yönleriyle

Derviş Zaim
Ares Harikalar Diyarında
Rüyet

Ahmet Emin Yalman
Naziliğin İçyüzü

Romain Rolland
Jean-Christophe 3

Marianna Yerasimos
Evliyâ Çelebi Seyahatnamesi'nde Yemek Kültürü
İstanbullu Rum Bir Ailenin Mutfak Serüveni

Ali Teoman
Yazı, Yazgı, Yazmak

Yüksel Pazarkaya
St Louis Günleri

Waller R. Newell
Tiranlar – Gücün, Adaletsizliğin ve Terörün Tarihi

Nursel Duruel
Geyikler, Annem ve Almanya
Yazılı Kaya

Oktay Rifat
Elleri Var Özgürlüğün
Perçemli Sokak
Yaşayıp Ölmek Aşk ve Avarelik Üstüne Şiirler

Oliver Sacks
Bilinç Nehri

Ali Özuyar
Hariciye Koridorlarında Sinema

İpek Çalışlar
Latife Hanım

Jean-Louis Fournier
Otopsim

Betül Tarıman
Maksatlı Makastar

Cemal Süreya
Göçebe
Beni Öp Sonra Doğur Beni

Arthur Schopenhauer
Aşkın Metafiziği

Haz. Sula Bozis, Seza Sinanlar Uslu
İvi Stangali – Ressamı Hatırlamak

Bella Habip
Kültür ve Psikanaliz – Sinema, Edebiyat ve Güncelin Psikanalizi

Benny Anderson
İşte Söyledim – Seçilmiş Şiirler

Claudio Magris
Tuna Boyunca

Donald W. Winnicott
Piggle – Küçük Bir Kız Çocuğunun Psikanalizle Tedavisinin Öyküsü

Publius Ovidius Naso
Dönüşümler I-XV

Rachel Cusk
Övgü

Sue Gerhardt
Sevgi Neden Önemlidir? – Şefkat Bir Bebeğin Beynini Nasıl Biçimlendirir?

David Lewis -Williams
Mağaradaki Zihin

Hasan Gören
Alt Yaprak Üstü Bulut

Marianna Warner
Bir Zamanlar Bir Ülkede... – Masalların Kısa Tarihi

David Wootton
Bilimin İcadı – Bilim Devrimi'nin Yeni Bir Tarihi

Edip Cansever
Kirli Ağustos

Furuğ Ferruhzad
Rüzgâr Bizi Götürecek – Toplu Şiirler

Nasser Saffarian
Ah Ayetleri –
"Furuğ Ferruhzad Hakkında Söylenmemiş Sözler"

Orhan Duru
Bırakılmış Biri

Ralf Rothman
Baharda Ölmek

Enis Akın
Müjgan

Joseph Kessel
İblisin Oyunu

Lâle Müldür
Tehlikeliydi, Biliyordum

Marc Augé
Biri Sizi Bulmaya Çalışıyor
Unutma Biçimleri

Erlend Loe
Kadının Fendi

Evangelia Balta
Karamanlı Yazınsal Mirasının Ocaklarında Madencilik

Tarık Dursun K.
Alo, Harika Hanım Nasılsınız?

William Carlos Williams
Seçme Şiirler

Faruk Duman
Kaptan Konca'nın Bir Macerası

Halit Ziya Uşaklıgil
Saray ve Ötesi

Megan Hunter
Sondan Sonra

Bir kez anlatmayagörsün insan, "Her şey anlatılabilir. Başlamak yeter, sonra çorap söküğü gibi gelir kelimeler."

En vahşi sırları bilme merakı insanı işlenen suça ortak eder mi? Masumiyetin yitirilişi, dinlemekle başlıyorsa susmak hiçbir şeye çare değildir artık. Belki de konuşmadan ve eylemeden duramayan insanın salt varlığıdır tüm suçların nedeni ve sonucu. Katil de odur, izleyen ve izleten de. Kelimelerin sonsuz olasılıkla dizildiği dünyalarımızda tüm sonlar ve ölümler, tüm aşklar ve başlangıçlar kendini dille var eder.

Marías, yine derinlerden gelen sesiyle sıradan insanın serüvenini anlatıyor bize. En çok da susturulmuş sırlarıyla duvardaki portrelerine hapsolmuş kadınların, annelerin, kız kardeşlerin, sevgililerin hikâyelerini. "Ölüler ve uyuyanlar birer tablodan başka bir şey değillerdir" aslında. Dünkü acımasızlıkla bugünkü aymazlık arasındaki sağaltılamaz köprüyü çatan hikâyeler onlar. Dünkü cinayetle bugünkü düğün arasındaki düğümler...

THG
0394048
RFF

ISBN 978-975-08-3697-8
26 TL
KDV'den muaftır.
9 789750 836978